

20. Keskiviikkona 14 päivänä maaliskuuta 1990

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

esitellään valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990 627

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat R. Aho, Bärlund, Hacklin, Halonen, Hietala, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Jurva, Kalliomäki, Kankaanniemi, Kettunen, Knuuttila, Korkia-Aho, M. Lahtinen, Laurila, P. Leppänen, Luttinen, Mattila, Mäki-Hakola, Mönkäre, Nieminen, Paavilainen, Pekkarinen, Pelttari, Pokka, Puhakka, Puolanne, Ranta, Rauramo, Savolainen, Särkijärvi, Tenhiälä, Tennilä, Virolainen ja Vähäkangas.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Laurila, Isohookana-Asunmaa, Virolainen, Rauramo, Hacklin, P. Leppänen, Paavilainen ja Knuuttila.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Puolanne

sekä yksityisasioiden takia edustajat R. Aho, Hacklin, Isohookana-Asunmaa, Jurva, Kankaanniemi, Korkia-Aho, Mattila ja Pekkarinen, tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden vuoksi ed. M. Lahtinen sekä tämän kuun 16 päivään virkatehtävien takia ed. Puhakka sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Juhantalo, Luttinen ja Mönkäre.

Siv.

Sosiaalivaliokunnan jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Uitto vapautusta sosiaalivaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että sosiaalivaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantaina, maaliskuun 16 päivänä pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna perjantaina kello 10.

Valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään eilissä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehityk-

seen 1990. Sitten kun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, selonteko lähetetään valmistelevalle käsiteltäväksi valiokuntaan, jollei eduskunta päättää siirtää päiväjärjestykseen asiaa valiokuntaan lähettämättä. Käsiteltään selonteon valiokunnan on mietinnössään ehdotettava selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunta päättää ja siirtyy päiväjärjestykseen. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotuksia eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää asiasta lausunto kaikilta muilta valiokunnilta.

Keskustelu:

Ministeri Salolainen: Arvoisa puhemies! Aluksi haluan kiinnittää huomiota siihen, että pöydille myöhemmin jaettava puheeni on hieman laajempi versio. Puhe, jonka nyt pidän, on myöskin jonkin verran täsmennetty eräiltä kohdin. Pöydille jaettava puhe on yhtä virallinen kuin se, joka nyt pidetään.

Viime marraskuussa annetun tiedonannon pohjalta käytiin eduskunnassa laaja keskustelu, jonka päätteeksi eduskunta hyväksyi hallituksen toimintalinjan. Tämän mukaisesti hallitus myötävaikutti siihen, että Efta- ja EY-maat päättivät yhteisessä ministerikokouksessaan 19.12.1989, että neuvottelut Euroopan talousalueen luomiseksi alkavat varhain vuonna 1990.

Eduskunnan edellinen keskustelu tapahtui aikana, jolloin Euroopassa oli käynnistynyt voimakas muutosprosessi. Tämä kehitys on sen jälkeen jatkunut ja voimistunut. Itä-Euroopan maissa alkanut taloudellinen ja poliittinen uudistumiskehitys tulee vaikuttamaan maanosamme tulevaisuuteen tavalla, jota vielä tänään on vaikea tarkoin ennustaa.

Hallituksen mielestä Suomen etujen mukaista on osallistua kaikkeen yhteistyöhön, joka tukee koko Euroopan tasapainoista kehitystä ja edistää maanosamme poliittista vakautta. Tämän mukaisesti Suomi tukee Itä-Euroopan maiden taloudellista kehitystä ja yleisemminkin Euroopan maiden taloudellista kehitystä ja kehityserojen kaventamista.

Myös Efta on aloittanut vuoropuhelun Itä-Euroopan maiden kanssa tarkoituksenaan sopia yhteistyön syventämisestä ja sen muotojen kehittämisestä. Myönteistä on, että idän ja lännen vastakkainasettelu Euroopassa on voimakkaasti liehtynyt. Yhteistyön edellytykset niin talouden kuin muillakin aloilla ovat siksi olennaisesti parantuneet.

Länsi-Euroopan taloudellinen integraatio vauhdittui 1980-luvun puolivälissä tilanteessa, jossa Euroopan rajat ja poliittiset järjestelmät näyttivät pysyviltä. Tilanne on tältä osin muuttunut merkittävästi. Itä-Euroopassa tapahtumassa olevat muutokset vaikuttavat koko Euroopan yhteistyörakenteisiin. Pelkästään Saksojen nähtävissä oleva yhdistyminen saattaa osaltaan muuttaa EY:n sisäistä kehitystä ja sisämarkkinoiden toteutumisaikataulua.

Suomen on toiminnassaan otettava huomioon Euroopan muutokset, jos se aikoo vastakin turvata taloudellisen kilpailukykyänsä ja kansainvälispoliittisen asemansa.

Euroopan talousalueen luominen on vain osa kansainvälistä taloudellista yhdentymistä.

Integrationsutvecklingen påverkar på många sätt såväl enskilda sektorer som hela vår folkhushållning. Erfarenheterna av Finlands tidigare avgöranden som har betytt medverkan i integrationsutvecklingen har varit positiva. Avvecklandet av hindren för varuhandel på 50-, 60- och 70-talet har tillsammans med teknologins utveckling utgjort en av de viktigaste faktorerna som har upprätthållit vår ekonomiska tillväxt.

Lyhyellä aikavälillä yhdentyminen voi aiheuttaa sopeutumisongelmia tietyillä alueilla ja aloilla. Tämän johdosta tarvitaan aktiivista työvoima- ja aluepolitiikkaa. Hallitus onkin sen vuoksi käynnistänyt selvitystyön tarkoituksenaan aikanaan esittää toimenpiteitä, joilla mahdollisten sopeutumisongelmien ratkaisua voidaan helpottaa.

Yhdentymiskehityksen vaikutuksia ei tule verrata nykytilanteeseen. Euroopan yhdentyminen etenee Suomesta riippumatta. Meidän on verrattava siihen, miten Euroopan talousalueeseen osallistuminen vaikuttaa Suomeen, jos vaihtoehto olisi, että jättäydymme yhdentymiskehityksen ulkopuolelle. Tarkasteltaes-

sa Suomen mahdollisuuksia harjoittaa omaehtoista talouspolitiikkaa on muistettava, että taloutemme kansainvälistyminen on jo edennyt hyvin pitkälle ja lisääntyy nopeasti myös muista syistä kuin eurooppalaisen integraation myötä.

Tällä hetkellä ei ole näkyvissä sellaista Suomen kannalta Euroopan talousaluetta parempaa vaihtoehtoa, jota kannattaisi tai voitaisiin edistää. Kaikki vastuulliset piirit ymmärtävät, että Suomi ei voi eristäytyä sen enempää talouden kuin kulttuurinkaan puolesta muusta Euroopasta.

Samalla tavoin ymmärretään, että Suomen on edullista toimia yhdessä Pohjoismaiden ja puolueettomien maiden kanssa Eftassa. Suomi ei yksin pelkästään kahdenvälisiä neuvotteluja käymällä voi asiaansa juurikaan saada kuulluksi sellaisessa tilanteessa, jossa koko maanosa uusii toimintatapojaan ja ajatellaan. Efta ei kolmikymmenvuotisen olemassaolonsa aikana koskaan ole ollut yhtenäisempi ja vahvempi neuvotteluosapuoli kuin tänä päivänä. Siksi on järkevää toimia nyt nimenomaan Eftan kautta. Voi olla, että tulee toinen aika, joka vaatii muita ratkaisuja, mutta se on sen ajan murhe kuten sanonta kuuluu.

Nyt tehtävä perustyö luo paremmat edellytykset kaikille tulevaisuudessa mahdollisesti tarvittaville uusille järjestelyille ja ratkaisuille. Perusvalmiutemme kaikkiin tulevaisuuksiin on hyvä. Tällä en tarkoita sanoa, että emme saisi nyt ajatella ja etsiä vaihtoehtoisia malleja ja keskustella muunlaisistakin ratkaisuista. Tutkijoiden, talousmiesten ja poliittisten päättäjien kuin myös kaikkien valvutuneiden kansalaisten on voitava tuoda ilmoille omat ajatuksensa, pelkonsa ja mieltymyksensä, jotta varsinaiseen päätöksentekoon olisi mahdollisimman paljon ainepuuta. Nyt sen keskustelun hetki ja aika on tullut.

Samtidigt som Efta- och EG-länderna kom överens om att inleda förhandlingar avtalade man också om att målet för de framtida arrangemangen skall vara fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer samt intimare samarbete på andra områden som kompletterar detta. Det är fråga om en helhet vars delar inte kan eller får lösgöras från varandra. Att öka den internationella växelverkan på olika områden av ekonomin

så att vissa andra områden stannar utanför är i detta läge varken möjligt eller förenligt med våra intressen.

Efta-maat ja EY ovat yhdessä todenneet, että tavoitteet ovat parhaiten saavutettavissa ottamalla Euroopan talousaluetta koskevan järjestelyn oikeudelliseksi pohjaksi EY:n määräykset ja niiden vakiintuneet tulkinnat. Tämä tarkoittaa, että Efta-maiden ja EY:n sekä Efta-maiden keskinäiset suhteet perustuisivat tulevaisuudessa sisällöltään samantilaisille säännöille, jotka ovat voimassa EY:ssä. Näin Efta-maat pääsisivät osallisiksi samoista eduista kuin EY:n jäsenmaat. Vastaavasti EY saisi saman aseman Efta-maissa.

Edellä oleva ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki EY-määräykset olisivat Ees-järjestelyssä sovellettavia. Efta-maiden sovellettaviksi eivät luonnollisestikaan tule sellaiset EY-määräykset, jotka koskevat Ees-yhteistyön ulkopuolelle jääviä aloja ja asioita. Sama koskee niitä asioita, joista sovitaan Ees:ssä eri tavoin kuin EY:n omassa piirissä. Efta-maiden ja EY:n välillä on selvästi sovittu, että tulevissa neuvotteluissa on erikseen sovittava poikkeuksista ja siirtymäsäännöksistä. Pysyviä poikkeuksia voidaan saada vain, jos niitä voidaan perustella — korostan sanaa perustella — perustavaa laatua olevilla kansallisilla eduilla.

Taloudellisten ongelmien välttämiseksi voidaan neuvotella myös siirtymäkausista. Jokaisen maan asiana on neuvotteluissa määritellä tarpeensa poikkeuksiin ja siirtymäjärjestelyihin. Haluan korostaa, että poikkeamat yhteisistä säännöistä ovat kuitenkin todellisia neuvottelukysymyksiä. Kun tavoitteena on mahdollisimman yhtenäiset säännöt Ees-sopimuksen kattamilla aloilla koko Ees-alueella, seuraa tästä väistämättä, että poikkeukset tulee voida rajoittaa niin vähin kuin mahdollista.

Viime joulukuussa eduskunnassa käydyssä keskustelussa toivottiin, että asioiden valmistelu Suomessa olisi mahdollisimman laajalla pohjalla. Hallitus onkin täydentänyt neuvottelukoneistoa mm. ottamalla kaikkien eduskunnassa olevien puolueiden edustajat mukaan integraationeuvottelukuntaan. Ees-asioiden valmistelussa ovat nyt mukana viranomaisten lisäksi kaikki keskeiset järjestöt ja intressipiirit. Neuvottelumekanismia on selkeytetty nimittämällä myös erityinen neu-

votteluvaltuuskunta käymään itse käytännön neuvottelut.

Se valmistelutyö, joka on suomalaisten päättäjien ja asiantuntijoiden parissa tehty länsieurooppalaista lainsäädäntöä analysoitaessa, on koitunut meille suureksi hyödyksi ja tulee hyödyttämään meitä vielä pitkälle tulevaisuuteen. Tiedämme tänä päivänä muusta Euroopasta, sen toiveista ja pyrkimyksistä paljon enemmän kuin ennen. Tämä kartoitustyö on osoittanut, että lainsäädäntömme jo nyt monelta osin vastaa EY-säädöstä. Ees-järjestely edellyttäisi toki lukuisia muutoksia lakeihimme, mutta useissa tapauksissa muutokset olisivat luonteeltaan enemmän teknisiä kuin periaatteellisia.

Nyt annetussa selonteossa hallitus antaa eduskunnalle entistä yksityiskohtaisemman kuvan kysymyksistä, jotka tulevat esille Euroopan talousaluetta koskevista neuvotteluissa. Selonteossa esitetään arvioita tulevan järjestelyn vaikutuksista Suomelle sekä hallituksen näkemyksiä siitä, miltä pohjalta esille tulevissa asioissa Suomi lähtee neuvotteluihin. Yksityiskohtaisen ja lopullisen kannan määrittely kaikkiin esille tuleviin asioihin ei ole tässä vaiheessa mahdollista, koska neuvottelut ovat vielä edessäpäin. Vasta niissä selviää yksityiskohtaisesti, mitä osapuolet toisiltaan odottavat ja millä tavalla osapuolien etujen ja velvoitteiden tasapaino voidaan saavuttaa. Olemmehan tässä vaiheessa vasta esineuvotteluvaiheessa ja varsinaiset neuvottelut ovat edessä.

Selonteossa hallitus pyrkii myös selvittämään tekijöitä, jotka vaikuttavat Suomen kykyyn sopeutua muuttuviin olosuhteisiin. Hallitus esittää myös keinoja, joilla Suomi pyrkii hyödyntämään tulevien järjestelyjen antamat mahdollisuudet ja torjumaan niiden mahdolliset haittavaikutukset.

Seuraavassa tarkastelen neuvotteluissa esille tulevia asioita ja aivan erityisesti hallituksen tavoitteiden näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Ees-järjestelyllä pyritään erityisesti teollisuustuotteiden kauppaa haittaavien esteiden poistamiseen. Hallituksen tavoitteena on, että Ees-alueen sisäiseen kauppaan sovellettaisiin mahdollisimman yhtäläisiä sääntöjä ja yrityksillä olisi yhtäläiset kilpailuedellytykset.

Tavaroiden vapaa liikkuminen Ees-alueella voidaan toteuttaa joko vapaakauppajärjestelyllä tai tulliliitolla. Vapaakauppajärjestelys-

sä pyritään vapauttamaan vain Ees-alueelta peräisin olevien tuotteiden kauppa. Tulliliitossa vapautuisi periaatteessa myös kolmansista maista peräisin olevien tuotteiden liikuminen tämän alueen sisällä. Hallituksen tavoitteena on pyrkiä sellaiseen oleellisesti nykyisestä kehitettyyn vapaakauppajärjestelyyn, joka alueen sisäisessä kaupassa johtaisi mahdollisimman vapaaseen tavaroiden liikkumiseen mutta jättäisi kunkin osapuolen omaan harkintaan, miten se kohtelee kolmansista maista peräisin olevia tuotteita.

Tavaroiden vapaan liikkumisen turvaava keskeisin EY-määräys kieltää määrällisten rajoitusten ja vaikutuksiltaan niiden kaltaisten toimenpiteiden käytön. Tällainen teollisuustuotteita koskeva määräys sisältyy jo vapaakauppasopimuksiimme. Suomi on kuitenkin sekä Efta-sopimuksessaan että Eec-vapaakauppasopimuksessaan pidättänyt itselleen oikeuden määrällisten tuontirajoitusten ylläpitämiseen raakaöljyn ja kivihiilen tuonnissa. Tässä lähtökohtana on Neuvostoliiton-kauppamme turvaaminen. Huomioon ottaen tämän kaupan kehityksen hallitus pyrkii Ees-neuvottelujen yhteydessä tarpeellisessa määrin säilyttämään polttoaineiden vapaakauppaa koskevat rajoitukset. On pidettävä mielessä, että myös Neuvostoliiton ulkomaankauppa on nyt syvällisten muutosten alaisena.

Vapaan tavarakaupan periaatetta ei ole tarkoitus ulottaa samalla tavalla kaikkiin tuotteisiin. Hallitus esimerkiksi lähtee siitä, että Ees-järjestelyyn ei sisällytetä yhteistä maatalouspolitiikkaa. Maataloustuotteiden osalta ei myöskään pyritä samanlaiseen vapaakauppaan kuin teollisuustuotteiden osalta. Maataloustuotteiden kauppaa edistetään tarpeen mukaan erityisjärjestelyin.

Jalostettujen elintarvikkeiden kauppaa pyritään edistämään kehittämällä hinnanero- korvausjärjestelmiä ja niiden toimivuutta. Kalakaupassa tavoitteena on vapaakauppa samalta pohjalta kuin se on sovittu toteutettavaksi Eftassa.

Jäljellä olevista kaupan esteistä merkittävimpiä ovat ns. kaupan tekniset esteet. Eri mailla on toisistaan poikkeavia vaatimuksia tuotteiden ominaisuuksista, merkinnöistä tai tarkastuksesta. Määräykset poikkeavat toisistaan usein siinä määrin, että samasta tuotteesta on valmistettava kunkin maan markkinoita varten jopa omat mallinsa.

Tämä sekä se, että tuote on tarkastettava erikseen jokaisessa maassa, nostaa tietenkin lopputuotteen hintaa.

Tällaisten kaupan esteiden poistaminen on keskeinen osa Ees:n toteuttamista. Tämä edellyttää kolmen perusperiaatteen hyväksymistä, ja nämä ovat: 1) oleelliset turvallisuusvaatimukset on harmonisoitava, 2) harmonisoimattomien määräysten osalta on tunnustettava vastavuoroisesti kansalliset määräykset ja 3) tarkastustulokset on hyväksyttävä maiden kesken vastavuoroisesti.

Suomen teknisten määräysten saattaminen vastaamaan EY-direktiivien tasoa ei aiheuta ylivoimaisia vaikeuksia. Joissakin tapauksissa vaatimustaso meillä jopa tiukkenee. Päävastaisissa tapauksissa ongelmat pyritään ratkaisemaan siten, että yhdessä pyritään nykyaikaistamaan ja uusimaan eräät säännökset ajan vaatimuksia vastaavalle tasolle. Melkoisia ongelmia Suomelle sen sijaan aiheuttaa teknillisen tarkastustoimintamme ja teollisuuden laatujärjestelmien saattaminen vastaamaan länsieurooppalaista vaatimustasoa.

Till regeringens främsta mål hör att skapa enahanda konkurrensförhållanden för företagarna inom Ees-området. Detta förutsätter gemensamma konkurrensregler som skall tillämpas när verkningarna av konkurrensbegränsningarna når över gränserna. De nationella reglerna skall annars tillämpas som nu. Enhetliga konkurrensförhållanden förutsätter också att man frångår tillämpning av reglerna om dumping rörande den interna handeln inom Ees. Stadgandena om statsstöd bör förenhetligas till den del de påverkar företagens konkurrensförutsättningar. Bestämmelserna om bl.a. regionalpolitiskt stöd behöver däremot inte harmoniseras.

Julkisten laitosten hankintoja on vasta viime aikoina ryhdytty avaamaan kansainväliselle kilpailulle. Hallituksen mielestä Suomen olisi edullista ulottaa tässäkin vapaan kilpailun periaate mahdollisimman laajalle. Kilpailua lisäämällä voitaisiin vaikuttaa alentavasti kotimaisten tavarantoimittajien hintoihin ja itse päästä tarjoamaan myös ulkomaille projekteja.

Arvoisa puhemies! Palveluiden kaupan vapauttamisessa pyritään mm. siihen, että pääsääntöisesti palveluita saa tarjota koko Ees-

alueella ilman esteitä ja siten, että myös yksi toimilupa olisi voimassa koko alueella ja toiminnan valvomisesta vastaavat yritysten kotivaltioiden valvontaviranomaiset.

Rahoituspalvelut ovat tässä varsin keskeisellä sijalla. Rahoituspalvelujen kaupan vapautuminen parantaa suomalaisten kuluttajien ja elinkeinoelämän rahoitus- ja sijoitusmahdollisuuksia. Se tekee myös suomalaisten rahoituspalveluita tarjoavien yritysten markkinoillepääsyn ja toiminnan Ees-alueella mahdolliseksi. Rahoitusmarkkinaintegraatio johtaa väistämättä kilpailun lisääntymiseen. Se saattaa puolestaan johtaa suomalaisten, tähän saakka pitkälle suojattujen rahoituslaitosten kannattavuuden laskuun. Sama ongelma tietenkin on edessä muillakin tähän asti suojatuilla sektoreilla. Kehitys tähän suuntaan voisi olla huomattavan nopeaa, mikäli taloudellinen tilanne Suomessa samanaikaisesti sattuisi heikkenemään. Siksi hallitus pyrkii asteittain rahoitusmarkkinaintegraatioon.

Myös vakuutuspalveluiden kauppaa vapautetaan. Hallituksen lähtökohta on kuitenkin, että sosiaalivakuutusta, erityisesti lakisääteistä työeläkevakuutusta, ei oteta Ees-sääntelyn piiriin.

Arvopaperimarkkinalainsäädännön sopeutuminen EY:n lainsäädäntöön merkitsisi Suomelle lähinnä yksityiskohtaista teknisluonteista sääntelyä ja säännösten täydentämistä. Samalla se merkitsisi myös, että lakisääteinen sijoittajansuoja tehostuisi.

Kansainvälistyminen ja kiristynyt kilpailu edellyttävät nopeita ja tehokkaita kuljetusyhteyksiä. Kuljetuksilla on Suomelle sen maantieteellisen aseman ja teollisuuden rakenteen vuoksi poikkeuksellisen suuri merkitys. Ees muodostaisi kaikki kuljetusmuodot kattavan yhtenäisen markkina-alueen, jolla toimittaisiin yhtenäisin säännöin. Hallituksen pyrkimyksenä on hoitaa kuljetuksiin liittyvät järjestelyt tehokkuutta, taloudellisuutta ja entistä parempaa palvelua edistävällä tavalla. Suomi on valmis sopeuttamaan omia sääntöjään EY-sääntöihin, milloin tämä ei ole ristiriidassa perustavaa laatua olevien kansallisten intressien kanssa.

Telepalveluita, informaatiopalveluita ja televisiotoimintaa koskevat Ees-säännöt eivät aiheuttaisi Suomen kannalta merkittäviä ongelmia. Tavoitteena on päästä osallistumaan ja vaikuttamaan uutta teknologiaa käyttäviin

tietoliikenne- ja informaatiopalvelualojen yhteistyöohjelmiin.

Suomessa kuten muissa Pohjoismaissa on valuuttasäännöstelyn purkaminen käynnistynyt verrattain myöhään. Valuuttamääräyksistä luopuminen ei ilmeisesti tuottaisi Suomelle merkittäviä ongelmia. Tehoahan menetävän säännöstelyn purkaminen on toteutettava joka tapauksessa Euroopan integraatiotarkkaisuista riippumatta. Talouspoliittisesti on kuitenkin tärkeää, että voidaan itse valita aikataulu myös valuutan säännöstelyn purkamiselle.

On ensiarvoisen tärkeää, että talouselämämme voi Länsi-Euroopassa jatkaa kansainvälistymistään ilman esteitä. Liikkeenperustamisvapauden vahvistaminen puolin ja toisin Ees-järjestelyssä on siten elinkeinoelämämme yleisten etujen mukaista.

Ulkomaalaisomistusta koskevien sääntöjen lieventyessä olisi kuitenkin otettava huomioon Suomen ja EY:n kansantalouksien mittakaavaerot. Hallitus pyrkiikin siihen, että Suomi saisi edelleen pitää voimassa ulkomaalaisomistusta koskevia rajoituksia. Pääomaliikkeiden vapauttamisesta annettu EY-direktiivi sallii toistaiseksi kansalliset rajoitukset lomakiinteistöjen hankinnassa. Niinpä Suomi ja muut Efta-maat voivat edelleen niin halutessaan säädellä ulkomaista kiinteistöhankintaa mm. ranta-alueilla ja saaristossa. Hallitus lähtee myös siitä, että Suomelle jäisi edelleen mahdollisuus valvoa ulkomaalaisten oikeutta hankkia Suomesta omistukseensa kiinteän omaisuuden muodossa olevia luonnonvaroja.

Efta- ja EY-maiden kansalaisiin ei enää EY-lakien mukaan voitaisi soveltaa rajoituksia hankkia omakseen suomalaisia yhtiöitä ja tuotantolaitoksia. Niinpä hallitus pyrkii neuvottelemalla järjestelyihin, jotka sallisivat Suomen viranomaisten valvoa ja tarvittaessa rajoittaa ulkomaalaisomistusta suomalaisissa yhtiöissä silloin, kun tämä on tarpeen perustavaa laatua olevien kansallisten etujen suojaamiseksi. On kuitenkin muistettava ja painokkaasti korostettava, että toisaalta Suomi tulisi saada myös ulkopuolisia kiinnostavaksi sijoituskohteeksi.

Ees-sopimuksella pyritään siihen, että kansalaisuuteen perustuva syrjintä poistettaisiin alueen työmarkkinoilta ja liikkuvan työvoiman sosiaaliturvasta. Sillä pyritään myös luomaan Ees-maiden kansalaisille mahdolli-

suudet palvelujen tarjoamiseen ja elinkeinon harjoittamiseen koko Ees-alueella. Mahdollisuus ammatin harjoittamiseen riippumatta siitä, missä maassa asianomainen on saanut koulutuksen, pyritään turvaamaan tutkintojen tunnustamisjärjestelmällä. Lisäksi pyritään mahdollisuuksien mukaan rajatarkastusten yksinkertaistamiseen. Henkilöiden liikkumista koskevien neuvottelujen pohjana on, kuten yleensäkin, EY-säädöstö.

Työmarkkinoiden osalta EY-säännöstön keskeinen periaate on oikeus etsiä työtä kolmen kuukauden ajan toisessa jäsenmaassa. Jos työsuhte kolmen kuukauden aikana syntyy, myönnetään oleskelulupa. Ellei työsuhdetta synny, on asianomaisen poistuttava maasta. EY-säännöstön mukaan toisen EY-maan kansalaista on kohdeltava tasa-arvoisesti oman maan kansalaisten kanssa seuraavissa asioissa: oikeus etsiä työtä ja solmia työsuhte sekä saada siihen liittyvä oleskeluoikeus, työsuhteen ehdot, sosiaaliturva ja verotuskohtelu, koulutus, järjestäytymisoikeus ja oikeus asuntoon.

Hallituksen mielestä periaate Ees-kansalaisten tasa-arvoisesta kohtelusta on myös hyväksyttävissä. Asumista koskevan tasa-arvon toteuttaminen edellyttäisi, että lakia ulkomaalaisten oikeudesta omistaa ja hallita kiinteää omaisuutta ja osakkeita tarkistettaisiin. Tarkistuksella olisi turvattava Suomessa pysyvästi asuvalle Ees-maan kansalaiselle oikeus hankkia ja hallita kiinteää omaisuutta tai asunto-osakkeita, mikäli on kysymys vakituiseen asunnon hankkimisesta.

Työmarkkinoiden osalta hallitus kiinnittää huomiota työvoimaviranomaisten yhteistyöhön ja työmarkkinajärjestöjen asemaan. Hallituksen käsitys on, että Ees-työmarkkinat eivät aiheuta sellaista työvoiman hallitsematonta maahan- tai maastamuuttoa tai sellaisia muutoksia työelämään, jotka edellyttäisivät maamme osalta pysyviä poikkeussäännöksiä EY-säännösten pohjalta luotavaan Ees-sopimukseen.

Hallitus katsoo, että muuttavien työntekijöiden ja heidän perheidensä sosiaaliturvan takaamisen perustaksi voidaan ottaa EY:n sosiaaliturvan koordinoitua koskeva säännöstö. Hallitus korostaa, että tämä ei merkitse muutoksia Suomessa pysyvästi asuvien suomalaisten sosiaaliturvaan. Suomen lainsäädännön yhteensovittaminen sosiaaliturvan siirtymistä koskevilta osin EY:n sosiaa-

liturvasäännösten kanssa edellyttää eräiden, pääasiassa asumisperusteiseen sosiaaliturvaan liittyvien säädösten ja menettelyjen tarkistamista ja täydentämistä. Tämä ei hallituksen käsityksen mukaan aseta esteitä suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän perusteiden säilyttämiselle ja järjestelmien edelleenkehittämiselle.

EY:ssä on Rooman sopimuksella ja sitä täydentävillä säännöksillä poistettu esteitä elinkeinon harjoittamiselta, palveluiden vapaalta tarjoamiselta ja liikkeenperustamisoikeudelta. Suomessa elinkeinolaissa lueteltujen ohjesääntöisten elinkeinon harjoittaminen on sallittu vain suomalaisille luonnollisille tai juridisille henkilöille. Ohjesääntöisiä elinkeinoja koskevaa lainsäädäntöä uudistettaessa poistetaan useimmat siihen sisältyvät kansalaisuutta koskevat rajoitukset sekä osamuitakin rajoituksia. Hallituksen tavoitteena on lupajärjestelmän karsiminen ja keventäminen sekä järjestelmään liittyvien ulkomalaisrajoitusten poistaminen. Elinkeinoon harjoittamisen osalta EY-säännösten ottaminen Ees-järjestelyn pohjaksi ei aiheuta perustavaa laatua olevia ongelmia. Vireillä olevat muutokset Suomen lainsäädäntöön osaltaan vähentävät tulevia sopeuttamistarpeita.

Reglerna för erkännande av examina och för yrkesutövning utgör en väsentlig del av arrangemangen för genomförande av fri rörlighet för arbetskraften. De syftar till att ge garantier för att en person får ett arbetstillfälle och får utöva sitt yrke oberoende av var han har fått sin utbildning för arbetet eller yrkesutövningen. Reciprocitet och reciprokt erkännande av examina är nödvändigt för att inte diskriminering på grund av utbildning skall bli ett hinder för arbetskraftens fria rörlighet.

Ees-selvityskeskusteluissa Efta-maat ovat ilmaisseet kiinnostuksensa rajatarkastuksiin liittyvään yhteistyöhön EY:n kanssa. Rajatarkastukset kuuluvat yhteisössä suurimmalta osin jäsenmaiden toimivaltaan, joten Efta-maiden kanssa selvityskeskusteluja käynyt komissio on ollut kannanotoissaan toistaiseksi hyvin varovainen. Yhteistyön kehittämisestä ei vielä ole tehty konkreettisia esityksiä.

Euroopan talousalueeseen kuuluu tavaroiden, palvelujen, pääoman ja henkilöiden

vapaan liikkumisen lisäksi yhteistyön vahvistaminen ja laajentaminen myös muilla alueilla. Keskusteluissa ovat olleet esillä tutkimus ja kehitys, ympäristö, kuluttajansuojelu, yhtiölainsäädäntö, pienet ja keskisuuret yritykset, taloudellisten ja sosiaalisten alueellisten erojen kaventaminen, koulutus, sosiaalinen ulottuvuus, kansalaisten Eurooppa, matkailu, pelastuspalvelu ja tilastoyhteistyö. Yhteistoiminta näillä alueilla ei perustu vain lainsäädäntöön, vaan paljolti myös yhteistyöohjelmiin tai vastaaviin järjestelyihin. Missä määrin ja missä muodossa yhteistyö näillä alueilla sisällytetään Ees-sopimukseen, onkin avoimempi kysymys kuin ns. neljässä vapaudessa, joiden sopimus pohjaksi on hyväksytty yhteisön säännöstö.

Efta-maat korostavatkin asioihin liittyviä institutionaalisia puolia eli osallistumista eri elimiin, jotka yhteistyöstä päättävät ja sitä hallinnoivat. Efta-maat ovat valmiita mahdollisimman läheiseen yhteistyöhön ja osallistumaan EY:ssä eri aloilla alkaneisiin ohjelmiin, toimintoihin ja niiden edelleen kehittämiseen. Monella näistä aloista kehitys on Efta-maissa edennyt pidemmälle kuin EY:ssä. Efta-maiden mielestä nämä kysymykset liittyvät osin myös Euroopan neuvoston, Oecd:n ja Ece:n toimintaan. Yhteistyötä näiden järjestöjen välillä tulisikin parantaa ja samalla täsmentää työnjakoa.

Kansainvälinen yhteistyö tutkimus- ja kehitystyössä on 1980-luvulla nopeasti lisääntynyt sekä määrältään että kustannuksiltaan. Suomi on yhdessä muiden Efta-maiden kanssa asettanut tavoitteekseen täysosallistumisen EY:n tutkimuksen puiteohjelmaan. Sen avulla saataisiin käyttöön ensiarvoisen tärkeää tietoa ja osaamista, jonka saavuttaminen omin voimin ei olisi mahdollista.

Ympäristönsuojelusta on viime vuosien aikana tullut kansainvälisen yhteistyön keskeisimpiä aloja. Ympäristöyhteistyön paino on ollut maapallon laajuisten ja yleiseurooppalaisten sopimusjärjestelyjen kehittämisessä. Merkittävä osa Suomeen kaukokulkeutuvista ympäristökuormitteista tulee EY:n jäsenmaista. Päätös Euroopan talousalueen luomisesta nopeuttaa maiden taloudellista kehitystä sekä vilkastuttaa kauppaa ja taloussuhteita. Lisääntyvä taloudellisen, teollisen ja kaupallisen toiminnan kasvu edellyttää ympäristönsuojelutoimien tuntuvaa tehostamis-

ta kaikissa Ees-järjestelyihin osallistuvissa maissa.

Efta-maat ovat puolestaan ilmaisseet valmiutensa laajaan yhteistyöhön, jonka tavoitteena on ympäristönsuojelun korkea taso. Efta-maat ovat lähteneet siitä, että yhteisesti sovittavat ympäristönsuojelumääräykset eivät estä yksittäistä maata ylläpitämästä tai ottamasta käyttöön vieläkin tiukempia määräyksiä.

Efta-maat ja EY päättivät vuonna 1988 sisällyttää kuluttajansuojan myös Efta — EY-yhteistyön piiriin. Hallitus pyrkiikin siihen, että Efta — EY-yhteistyö tällä alueella tehostuu ja perustuu kuluttajansuojan korkeaan tasoon.

Pienet ja keskiuuret yritykset uudistavat yritysrakennetta ja kehittävät sekä toteuttavat uusia innovaatioita. Pk-yritykset ovat tärkeitä myös työllisyys- ja aluepolitiikan kannalta. Useat Ees-sopimuksen tavoitteiden kannalta keskeiset asiat liittyvät yritystoiminnan yleisten kehittämisedellytysten parantamiseen. Ees-järjestelyssä Suomen tavoitteena on saada suomalaisille pk-yrityksille samat toimintaedellytykset kuin EY:n piirissä toimivilla pk-yrityksillä on.

Eräs Ees:n osa-alue tulisikin olemaan yhteistyö myöskin koulutusasioissa. Suomen korkeakoulut ja teollisuus voivat vuonna 1989 tehdyn sopimuksen mukaisesti osallistua tekniikan alan koulutusta koskevaan yhteistyöhön. Comett-ohjelman tarkoituksena on opiskelija- ja harjoittelijavaihdon sekä yhteisten koulutusprojektien avulla edistää korkean asteen koulutusta antavien oppilaitosten ja teollisuuden yhteistyötä teknologisen kehityksen edistämiseksi ja koulutetun työvoiman saannin turvaamiseksi.

Efta-maiden osallistumista Erasmus-ohjelmaan koskevat neuvottelut on tarkoitus käynnistää tänä keväänä. Erasmus-ohjelman tarkoituksena on edistää jäsenmaiden korkeasteen oppilaitosten keskinäistä yhteistyötä, erityisesti opettajien ja opiskelijoiden vaihtoa sekä yhteisiä koulutusprojekteja. Koulutusalan yhteistyö ja erityisesti osallistuminen yhteisön koulutusta sekä opiskelijoiden, harjoittelijoiden, nuorison ja asiantuntijoiden vaihtoa koskeviin ohjelmiin on monessa suhteessa tarkoituksenmukaista ja perusteltua Suomen kannalta.

EY:ssä on vallinnut ja vallitsee edelleen huomattavia erimielisyyksiä sekä sosiaalisen

ulottuvuuden käsitteen sisällöstä että yhteisön toimivallasta. Sosiaaliseen ulottuvuuteen voidaan laajasti ymmärrettynä katsoa kuuluvan kaikki ne tekijät, jotka vaikuttavat ihmisten asemaan ja olosuhteisiin EY-maissa. Se koskettaa yleisen talouspolitiikan ohella läheisesti mm. sosiaali-, koulutus-, työ- ja kuluttajansuojapolitiikan lohkoja. Sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyy läheisesti ns. sosiaalinen vuoropuhelu, dialogi, jolla tarkoitetaan työmarkkinajärjestöjen ja EY-komission keskusteluyhteyttä sekä etujärjestöjen näkemysten huomioon ottamista EY-päätöksenteossa.

Hallitus pitää tärkeänä, että sosiaalinen vuoropuhelu saa Ees:ssäkin keskeisen aseman ja että etujärjestöille tarjotaan mahdollisuus osallistua Ees:n päätöksentekoon heitä koskevista kysymyksistä. Efta — EY-keskusteluissa komissio on nostonut esiin erityisesti kolme asiakokonaisuutta: työterveys ja -turvallisuus, tasa-arvo ja työelämän kysymykset mukaan lukien osallistumisjärjestelmät.

Sitovaa merkitystä omaavia määräyksiä, jotka mahdollisesti nousevat esille Ees-neuvottelujen edetessä, EY:llä on työympäristön ja työturvallisuuden sekä naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun alalla. Lisäksi EY:n sisällä on työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan julistuksen ja sitä täydentävän toimenpideohjelman pohjalta käynnistetty valmistelutyö työntekijöiden tiedonsaanti-, kuulemis- ja osallistumisoikeuksia koskevan säännösten kehittämiseksi.

Kulttuurin alalla EY:n toiminta on käynnistynyt vasta 80-luvulla. Liikkeellelähtöä tällä alueella ovat hidastaneet kiistat siitä, kuuluvatko kulttuurikysymykset ylipäätään Rooman sopimuksessa tarkoitettun yhteistyön puitteisiin. Sisämarkkinaohjelman hyväksymisen aikaansaamassa uudessa tilanteessa myös EY:n kulttuuripoliittinen toiminta alkoi aktivoitua.

EY:n tavoitteina ei ole jäsenmaiden kulttuuripoliittikan yhdenmukaistaminen. Näköpiirissä ei ole pyrkimystä luoda tälle alueelle direktiivejä tai muuta lainsäädäntöä, johon jäsenmaiden olisi sopeuduttava. Näin ollen myös Ees-neuvotteluissa kysymys on ennen kaikkea yhteistyömahdollisuuksien kartoittamisesta. Suomen kannalta on tietenkin tärkeätä tarkoin seurata EY:n piirissä tapahtuvaa kulttuuripoliittista toimintaa. Kannal-

tamme on hyödyllistä osallistua sellaisiin EY:n kulttuurialan yhteistyöhankkeisiin, joiden voidaan arvioida avaavan kulttuurielämällemme uusia kanavia eurooppalaisen kulttuurin keskuksiin.

Arvoisa puhemies! Keskustelujen kohteena oleva Ees-sopimus, jonka aineelliseen sisältöön liittyviä asioita on selostettu edellä, olisi sekä merkitykseltään että laajuudeltaan poikkeuksellinen. Valtaosa Ees-säännöistä tulisi sisältymään itse Ees-sopimukseen ja sen liitteisiin. Ees-sopimusta joudutaan yhteiskunnallisen ja teknisen kehityksen johdosta kuitenkin tulevaisuudessa täydentämään ja uudistamaan uusilla Ees-säännöillä. Tulevien neuvottelujen keskeisimpiä kysymyksiä on sopiminen niistä menettelytavoista, joilla EY- ja Efta-maat voisivat jatkossa yhdessä päättää uusista Ees-säännöistä ja valmistella niitä.

Hallitus pyrkii Ees-päätöksenteossa malliin, joka mahdollistaa Suomen osallistumisen päätösten valmisteluun, jossa päätökset puhtaasti teknisluonteisia päätöksiä lukuunottamatta tehdään konsensuksella ja jossa eduskunnan ja tasavallan presidentin asema päätöksenteossa voidaan turvata. Hallitus pitää tärkeänä taata parlamentaarikoiden ja työmarkkinaosapuolten osallistumisen päätöksentekoon sen eri vaiheissa sekä kansallisella että Eftan ja Ees:n tasoilla.

Eduskunnalla onkin nyt edessään haaste kartoittaa oma roolinsa integraatiossa niin kansainvälisesti, kansallisesti kuin omien työmenetelmiensäkin suhteen. Vaikuttamisen mahdollistamiseksi tulee sekä EY:llä että Eftalla olla yhtäläinen aloitteenteko-oikeus. Päätösten valmistelussa tulisi taata riittävä virallinen ja epävirallinen vuorovaikutus Eftan ja EY:n neuvoston alaisten työryhmien välillä, jotta helpotetaan konsensuksella tapahtuvaa päätöksentekoa.

Hallitus pitää tärkeänä, että lainsäädännön alaan kuuluvat päätökset menevät Efta-maissa parlamenttien hyväksyttäviksi ja että osapuolet sitoutuvat saattamaan voimaan ja pitämään voimassa yhteisesti hyväksytyt määräykset niin, ettei yksipuolisesti muutettuja määräyksiä voida soveltaa toiseen osapuoleen.

Tulevien järjestelyjen kannalta on tärkeää, että yhteistä lainsäädäntöä noudatetaan ja sovelletaan yhdenmukaisesti Ees:ssä. Tämän turvaamiseksi on tarpeen luoda asianmukai-

set valvontajärjestelmät ja uskoa Ees-määräysten tulkinta yhdelle toimielimelle. Tällaisena voisi toimia Ees-tuomioistuin, jossa tulisi olla jäsenet kaikista Efta- ja EY-maista ja joka voisi toimia samalla tavoin kuin EY:nkin tuomioistuin tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! Edellä olevaa voidaan pitää eräänlaisena yhteenvetona nyt annetusta selonteosta. Selonteko sisältää runsaasti yksityiskohtaista tietoa. Hallitus toivoo, että sitä voitaisiin käsitellä eri valiokunnissa perusteellisesti, mutta kuitenkin ilman tarpeetonta viivytystä.

Efta — EY-keskustelujen aikataulu näyttää tällä hetkellä sellaiselta, että EY:n komissio aloittaa keskustelut EY:n neuvoston kanssa neuvottelumandaatin sisällöistä huhtikuun alussa, ja neuvottelumandaatin se saanee touko — kesäkuussa. Varsinaiset neuvottelut alkavat välittömästi tämän jälkeen.

Eduskunta ja sen valiokunnat ovat nyt merkittävän työtehtävän edessä. Hallitus ja eri ministeriöt ovat valmiita kaikin tavoin ja lisätiedoin auttamaan tässä tehtävässä. Selonteko osoittaa, että kyseessä on laaja ja monimutkainen asiakokonaisuus, joka ei ole omaksuttavissa ilman vaivannäköä ja, sanotakoon aivan suoraan, aitoa opiskelua.

Integraatioasioissa on ollut ja on jatkuvasti saatavissa valtavasti tietoa ja aineistoa. Nykyisen vaiheen syvemmäksi ymmärtämiseksi ja myös laajan kansalaiskeskustelun helpottamiseksi selonteko luo hyvän tietopohjan. Tiedotusvälineiden merkitys sen levittämässä, yksinkertaistamisessa ja popularisomisessa on erittäin arvokas.

Selonteko osoittaa myös selkeästi, ettei integraatiokysymyksissä ole ylipäättään mitään salattavaa tai piilotettavaa. Suomella ei myöskään tiukassa neuvotteluprosessissa ole mitään erikoisasemaa. Efta-maiden kansallinen liikkumavara samoin kuin koko Eftankin liikkumavara on hyvin rajallinen. Siksi kaikki tavoitteet ja poikkeusvaatimukset sekä siirtymäsäännösvaatimukset on asetettava erittäin realistisesti etujen ja velvoitteiden tasapainon vaatimus koko ajan mielessä pitäen.

Ulkoasiainministeri Paasio: Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli käyttää puheenvuoro vasta ryhmäpuheenvuorojen jälkeen, mutta julkisuudessa näkyvistä syistä joudun

poistumaan keskuudestanne jonkin verran liian varhain.

Ulkomaankauppaministeri on puheenvuorossaan esittänyt seikkaperäisen arvion Länsi-Euroopan taloudellista yhdentymiskehitystä koskevasta hallituksen selonteosta. Minun tarkoitukseni on käsitellä valmisteilla olevaa Ees-järjestelyä lähinnä maanosamme eräiden muiden kehitysnäkymien valossa.

Runsaat kolme kuukautta on kulunut siitä, kun hallitus antoi eduskunnalle tiedonannon Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen. Itä-Eurooppa oli rauhanomaisen vallankumouksen pyörteissä. Sen jälkeen on kansojen vallankumous Euroopassa alkanut siirtyä parlamenttien politiikaksi. Euroopan muutos ei ole pysähtymässä. Muutoksesta voi tulla kansainvälistä järjestelmää luonnehtiva pysyvämpi ominaisuus, joskaan aivan väärässä eivät ole ne, jotka sanovat, että nykyisin sanat vanhenevat jo suussa.

Länsi-Euroopan sydänaalueilta 40-luvun lopulla käynnistynyt taloudellinen yhdentyminen on eräs maanosan muutoksen päätekijöitä. Euroopan yhteisöstä on muodostunut kaikkialla tunnustettu taloudellis-teknologinen ja myös poliittinen voimakeskus. Sen avulla on voitu samalla eliminoida vuosisaisiä valtioiden välisiä vastakohtaisuuksia. Globaali taloudellinen kilpailu on jo pitkään murtanut sodan jälkeisiä niin alueellisia kuin laajempiakin poliittis-sotilaallisia jakolinjoja. Tässä kehityksessä Länsi-Euroopan yhdentymisellä, siis suurten yhteisten kotimarkkinoiden luomisella, on ollut keskeinen rooli.

Euroopassa ja kenties yleisemmin kehittyneiden teollisuusmaiden välisissä suhteissa voima on edelleen ratkaiseva, mutta yhä vähemmän sotilaallisessa mielessä. Suhteet rakentuvat yhä enemmän taloudellisen ja teknologisen sekä myös sivistyksellisen kilpailu- ja suorituskyvyn varaan. Taloudellisteknologinen yhdentyminen ei tarjoa maanosamme kehityksestä aukotonta kuvaa. Valtioiden ja kansallisuuksien Eurooppa on vielä vahva, jopa vahvistumassa. Poliittisten ristiriitojen juuria ei voida koskaan eliminoida täydellisesti. Kahtiajaon murtuessa uudenlaiset vastakohtaisuudet voivat nousta esille. Euroopan muutoksessa on meneillään ylimenovaihe. Tehtävämme on tässä epävarmuuden ajassa olla mukana vahvistamassa myönteisiä kehitystrendejä, rohkaisemassa

muutosta. Ongelmana on nähdä, mikä on myönteinen kehitystrendi. Arvokkaaksi koettu on osattava säilyttää.

Euroopassa käynnissä oleva muutos ei ole olennaisesti muuttanut Suomen asemaa. Ulkopoliitiikkamme prioriteetit, hyvä naapuruussuhteet ja puolueettomuuspolitiikka, ovat osoittautuneet kestäviksi. Suomen ja Neuvostoliiton suhteet ovat vakaat ja kehittyvät suotuisasti. Tämä on tekijä, jonka merkityksen voi oivaltaa uudella tavalla viime kuukausien murroksen keskellä.

Maanosamme välittömäksi ongelmaksi on muodostumassa se, että Neuvostoliiton ja Keski-Euroopan maiden taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset vaikeudet eivät ole taistumassa. Toivonkin, että eduskunnassa keskusteltaisiin maanosamme tilanteesta myös käsitellyssä olevan selonteon yhteydessä laaja-alaisesti. Euroopan nykyinen muutos on kuitenkin turvallisempi ja luontevampi järjestyksen tila kuin jäykkä vastakkainasettelu. Kahtiajako esti kymmeniltä miljoonilta ihmisiltä järkevän taloudellisen kanssakäymisen. Se loi apatiaa eikä luonut tarvittavaa tulevaisuuden uskoa. Muutos koskettaa syvälläkäyvällä tavalla kansalaisten, valtioiden ja erilaisten taloudellisten ryhmittymien välisiä suhteita.

Alueellinen yhteistyö, regionalismi, on elpymässä Euroopassa. Suomen kannalta on ollut erityisen ilahduttavaa, että olemme voineet alkaa kehittää aiempaa määrätietoisemmin suhteitamme lähialueisiimme idässä ja etelässä Itämeren piirissä. Samalla, kun maanosan laajuiset yhdentymisrakenteet vahvistuvat, saavat lähialueet uutta merkitystä. Sekin on osoitus maanosamme kehitysdynamiikan moniulotteisuudesta.

Euroopan moninainen muutos sisältää vielä useita tuntemattomia tekijöitä. Käsillä on ylimenovaihe, jossa maanosan turvallisuusrakenne ja siihen vaikuttavat tekijät kuten myös taloussuhteet on kehitettävä ajan tasalle. Tämä edellyttää ehkä eräiden totunnaisten ajatusrakennelmien uudelleen arviointia. Euroopan valtioiden taloussuhteiden voidaan olettaa vakiintuvan vasta suhteellisen pitkän ylimenovaiheen jälkeen. Ne eivät kehity tietenkään irrallaan maanosan poliittis-sotilaallisesta tilanteesta. Maanosamme säilyy taloudellisesti ja elintasoroiltaan jakautuneena vielä vuosia. Laaja yhteisymmärrys valitsee kuitenkin siitä, että vaurautta ja

taloudellista suorituskykyä voidaan nopeasti jakaa maanosamme mittakaavassa.

Ensi viikolla alkaa Bonnissa taloudellista yhteistyötä käsittelevä Ety-konferenssi. Sen ajoitus on, kuitenkin enemmän sattumalta, erinomainen. Etykissä nähdään eurooppalaisen muutoksen koko kuva. Toivomme, että Bonnin kokouksessa luodaan kestäviä piirustuksia ja ratkaisumalleja maanosan taloudellisen kahtiajaon siirtämiseksi historiaan. Meillä on perusteltu syy olettaa, että Länsi-Euroopasta käynnistynyt taloudellinen integraatioprosessi edelleen laajentuu. Samalla se myös vahvistaa maanosan turvallisuutta. Mikäli syntymässä on myöhemmin todella eurooppalainen talousalue, merkitsisi se aikaan yhtä tärkeätä askelta tässä prosessissa.

On toivottavaa, että jatkossa entistä päättäväisemmin ryhdytään luomaan edellytyksiä, jotta Itä- ja Keski-Euroopan maat voivat aikanaan mahdollisimman ongelmattomasti liittyä tähän taloudelliseen yhteistyöhön. On tärkeää, että yhteiseurooppalaisin ponnistuksin saatetaan poliittista ja taloudellista järjestelmäänsä muuttamassa olevat Euroopan maat kestäväälle kehitysuralle. Yhtä tärkeää on korostaa, ettei mittavakaan apu voi aikaansaada toivottua vaikutusta ilman, että se jalostuu tuloksiksi maiden omien kansalaisten ja omien kansojen työn kautta. Markkinatalousmaiden on vältettävä pyrkimyksiä luoda jonkinlainen holhoussuhde muuttuviin Keski- ja Itä-Euroopan maihin enempää poliittisesti kuin taloudellisesti.

Eduskunnan käsittelyyn tullut hallituksen selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen pyrkii antamaan yksityiskohtaisen kuvan, kuten johdannossa todetaan, niistä kysymyksistä, jotka tulevat esille Efta-maiden ja Euroopan yhteisöjen välisissä neuvotteluissa Euroopan talousalueen luomiseksi. Se sisältää arvioita järjestelyn vaikutuksista Suomelle.

Nyt on alkamassa neuvottelujen vaativin vaihe. Kuten tiedämme, aikataulu on tiukka, mutta tuskin ylivoimainen. On kuitenkin selvää, että näidenkin neuvottelujen kulkuun ovat vaikuttaneet myös maanosan muut tapahtumat. Meidän on syytä jo nyt varautua joustavasti aikarajojen tarkistuksiin. Tämän suuruusluokan asiaa ei tulisi käsitellä hätiköidysti.

Viime syksyn aikana Suomessa käyty keskustelu nähdäkseni osoitti, että integraatio-

politiikastamme, sen päälinjasta, voitiin lopulta saavuttaa merkittävä ja laaja yhteisymmärrys. Ees-järjestely on nähty meille edulliseksi. Jatkossa avainasemassa on se, millä tavoin kykenemme vahvistamaan kansantalouttamme siten, että asemamme muodostuvassa integraatiojärjestelyssä olisi riittävän vahva.

Ees-keskustelujen aikana Efta-maissa, myös puolueettomissa Efta-maissa, on käyty vilkastuvaa keskustelua siitä, tulisiko näiden jatkossa pyrkiä EY:n täysjäsenyyteen. Tunnettua on Itävallan viime vuoden heinäkuussa jättämä jäsenyyshanomus. Myös Suomessa on avattu keskustelu täysjäsenyydestä. Onkin paikallaan, että Euroopan integraatioon liittyvät eri näkökohdat ja -kulmat tulisivat käsitellyiksi perusteellisesti. Käsitteilyyn annettu selonteko antaa uuden sysäyksen.

Tilanne Euroopassa on muuttunut siinä määrin nopeasti ajateltaessa vaikkapa vain Saksojen yhdistymiskehitystä, että Euroopan eri yhteistyöasetelmia ei voida pitää vakiintuneina. Myös Euroopan yhteisöt joutuu harkitsemaan tavoitteitaan ainakin jollakin tavoin uudestaan. Nyt kehitteillä oleva Ees-järjestely toimii kaikkien osapuolten kannalta oivallisena ratkaisuna käsillä olevassa muutosvaiheessa. Kuten selonteostakin käy ilmi, on Ees luonteeltaan evolutiivinen järjestely: kun se on luotu, sitä tullaan kehittämään kaiken aikaa. Olen varma, että nyt on paikallaan olla hajottamatta vaivalla koottuja toimintamalleja. On edettävä vakain askein ja kompurommalla.

Viime kuukausien murros Euroopassa, erityisesti idän ja lännen vastakohtaisuuden lientyminen, on herättänyt puolueettomissa maissa keskustelua puolueettomuuspolitiikan tulevaisuudesta. Suomessa kuten muissakin puolueettomissa maissa kysymystä selvästi motivoi kiinnostus Euroopan yhteisöjen jäsenyyteen. Voiko puolueeton maa päästä nauttimaan jäsenyyden etuja vai jääkö se niitä ilman? Tällaiseen kysymykseen on ainoa realistinen vastaus ollut ja on tällä hetkellä, että Suomi ei puolueettomuuspolitiikkansa vuoksi harkitse jäsenyyttä. Tämä vastaus johtuu lähinnä EY:stä, sen luonteesta ja kehitystavoitteista.

Toisaalta viime kuukausien tapahtumat keskisessä Euroopassa merkinnevät, että EY:n kehityksen ennakointi ei ole enää

tehtävissä pelkästään lukemalla vuosien takaisia peruskirjoja ja julistuksia. Miten esimerkiksi Saksan yhdistymisen seuraukset ja Saksan kiinnostus avautuviin mahdollisuuksiin idässä vaikuttavat yhdentymisnäkömiin? Miten käy tunnettujen samankeskisten ympyröiden? Nämä ovat vain kysymyksiä, eivät vastauksia. Ei ole kenenkään etujen mukaisesti yrittää torjua vastauksia etsivää keskustelua.

Ed. Elo: Arvoisa rouva puhemies! Voidaan liioitteluun syyllistymättä väittää, että Eurooppa, vanha manner, elää uutta nuoruuttaan. 1980-luvun puolivälin aikaan alkoi maanosassamme kaksi toisistaan riippumatonta muutosprosessia, joiden vaikutukset ovat jo merkittävästi muuttaneet Euroopan oloja ja ilmettä.

Läntisen Euroopan muutoksen käyntiin panevana voimana on ollut Euroopan yhteisön sisämarkkinoiden luominen tavoitteena tavaroiden, ihmisten, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuminen. Vuosi 1992 on kultakirjaimin syöpynyt eurooppalaisten mieliin. Vaikka vuoden 1992 loppuun tähtäävää aikataulua sisämarkkinoiden luomisessa on pidetty kireänä, näyttää tänä päivänä siltä, että Euroopan yhteisö onnistuu tehtävässään suunnitellun määräajan kuluessa.

Keski- ja Itä-Euroopassa alkaneet poliittiset ja taloudelliset muutokset ovat osaltaan lisänneet mielenkiintoa Euroopan tapahtumiin. Keski- ja Itä-Euroopan maiden uudistuskehitys on tapahtunut niin hämmästyttävällä nopeudella, ettei kukaan olisi voinut kuvitella sellaista vielä joitakin vuosia sitten. Kaikista spekulatioista huolimatta näyttää siltä, että muutosprosessi pysyy sen pääarkkitehdin Neuvostoliiton presidentin Mihail Gorbatshevin hallinnassa.

Tapahtunut kehitys ei luonnollisesti ole voinut olla jättämättä jälkiä Suomen ja muiden Efta-maiden pyrkimyksiin. On enemmän kuin luonnollista, että Efta-maat pyrkivät mukaan eurooppalaiseen muutosprosessiin turvatakseen omat etunsa. On selvää, että maanosassamme puhaltavat muutoksen tuulet ulottuvat Suomeen asti ja vaikuttavat pelkällä olemassaolollaan omaankin maahamme meidän tahdostamme riippumatta. Suomi ei kuitenkaan ole mikään ajopuu. Meidän tehtävämme on vaikuttaa tapahtuvan muutoksen suuntaan ja voimakkuuteen.

Maassamme tähän asti käydyssä keskustelussa Länsi-Euroopan taloudellisesta yhdistymisestä on harvoin tuotu esille niitä suhteellisen yksiselitteisiä perusteita, jotka ovat ajaneet EY-maat uuden kehityksen tielle. Tässä yhteydessä kannattaakin muistuttaa siitä, että Länsi-Euroopan yhdentymiskehitys lähti liikkeelle maanosamme hidastuneesta talouskasvusta ja lisääntyneestä työttömyydestä. Yhdysvallat ja Japani menivät talouskehityksessä kovaa vauhtia Euroopan edelle, ja tämä luonnollisesti sai aikaan muutospaineita EY:n sisällä.

Länsi-Euroopan yhdentymisen keskeiset tekijät ovat toisaalta kilpailun ja toisaalta yhteistyön lisääminen. Ajatus sisämarkkinoiden luomisesta on pelkällä olemassaolollaan jo tähän mennessä elvyttänyt Euroopan taloutta, vaikka itse sisämarkkinat eivät vielä toimikaan täydellä teholla.

Arvoisa puhemies! Vaikka Länsi-Euroopan yhdentymisestä ja EY:stä on viime vuosina puhuttu epäilemättä enemmän kuin mistään muusta aiheesta Suomessa, on kansalaisten tietoisuus Euroopan yhteisöstä kuitenkin edelleen suhteellisen puutteellista. Niinpä tutkimuksen mukaan peräti 42 prosenttia suomalaisista nuorista uskoo Suomen jo kuuluvan Euroopan yhteisöön. Myöskään yritysjohtajien tietotaso ei tämän tutkimuksen mukaan ole kovin kehuttava. Vain 72 prosenttia yritysjohtajistamme tiesi viime syksynä, ettei Suomi ole Euroopan yhteisön jäsen. Suomen Gallupin haastattelemista 200 johtajasta kokonaista 22 prosenttia uskoi Suomen EY-jäsenyyden jo toteutuneen.

Näin ollen ei ole myöskään mitään ihmettelemistä siinä, että suomalaiset tänä päivänä varsin yleisesti tuntuvat kuvittelevan, että Eurooppa vuonna 1992 on aivan erilainen kuin tänä päivänä. Vaikka muutoksen nopeus on huomattava, on vaikea kuvitella, että Länsi-Eurooppa vuonna 1992 todella olisi kovin erilainen kuin tänään. On syytä muistuttaa siitä, että EY-maat ovat varsin heterogeeninen ryhmä, jonka sisällä on sekä rikkaita että köyhiä maita. Tuskinpa esimerkiksi Espanjan, Irlannin tai Portugalin työttömyys, joka tänään vaihtelee 15 ja 20 prosentin välillä, on oleellisesti alempi kahden vuoden kuluttua.

Yhteistyön ja kilpailun lisäämisellä on epäilemättä myönteinen vaikutus Länsi-Euroopan taloudelliseen kehitykseen. On kui-

tenkin aiheellista korostaa, ettei talous kansalaisten näkökulmasta kuitenkaan merkitse kaikkea. Talous on luonnollisesti tärkeä lähtökohta ihmisten viihtyvyyden ja sosiaalisen turvallisuuden lisäämisessä, mutta haluan myös tähdentää sitä, että ihmisten vapaalla liikkumisella ja sen tuomalla lisääntyvällä inhimillisellä kanssakäymisellä on suuri merkitys kansalaisille. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä haluaa painottaa sitä, että Länsi-Euroopan yhdentymiskehityksen tavoitteena tulee olla kansalaisten Eurooppa, jossa erityistä painoa annetaan kansalaisten hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden lisäämiselle.

Arvoisa puhemies! Eduskunta on saanut hallitukselta selonteon Länsi-Euroopan yhdentymisestä marraskuussa 1988 ja tiedonannon marraskuussa 1989. Nyt käsiteltävänä oleva toinen selonteko antaa enemmän konkreettista tietoa kuin em. selonteko ja tiedonanto siitä, mihin Suomen eduskunnan tulee ottaa kantaa aloitettaessa Ees-sopimukseen tähtäävät neuvottelut Eftan ja EY:n välillä tämän vuoden keväällä. Hallitus on epäilemättä antanut selonteossa eduskunnalle viimeisimmän tiedon siitä, mistä Ees-sopimuksessa on tämän hetken tietojen valossa kysymys. Kuitenkin konkreettisuudestaan huolimatta selonteko jää varsin teknisluonteiseksi ja siitä puuttuu kokonaisanalyysi, jossa Ees-sopimuksen edut ja haitat punnittaisiin Suomen lähtökohdista.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttääkin, että eduskunnan valiokunnat ottavat nyt haasteen vastaan ja paneutuvat omien alojensa erikoiskysymyksiin mahdollisimman huolellisesti niin, että eduskunta saa kokonaiskuvan siitä, mitä Ees-sopimus merkitsee Suomelle.

Eurooppa muuttuu tällä hetkellä lähes päivittäin. Käsiteltäessä hallituksen tiedonantoa viime vuoden marraskuun lopulla Berliinin muuri oli juuri avautunut ja Saksojen kysymys oli saanut uutta ajankohtaisuutta. Tämänkin jälkeen Saksan kysymys on jäänyt erääksi keskeisimmistä maanosassamme ja saa jatkuvasti uusia vivahteita. Saksojen kysymys ei luonnollisesti ole Suomen asia. Mutta on selvää, että Suomellakin saa olla käsitys siitä, miten Saksojen yhdistymisen pitää tapahtua, koska Saksojen yhdistymistä ei kuitenkaan voida käsitellä irrallisena muusta Euroopan kehityksestä. Yhdistyneel-

lä Saksalla on luonnollisesti vaikutusta Euroopan tulevaisuuteen monin eri tavoin. Läntisen puolustusliiton Naton kannalta on varsin keskeinen kysymys se, jääkö yhdistynyt Saksa Naton jäseneksi vai puolueettomaksi valtioksi. Euroopan yhteisön näkökulmasta taas vaikuttaa tällä hetkellä siltä, että yhdistynyt Saksa jäädessään EY:n jäseneksi tulee olemaan EY:n talousmahdiltaan merkittävin jäsen.

Yhdistyneen Saksan syntymistä voidaan pitää luonnollisen kehityksen tuloksena, eikä sen sinänsä tarvitse herättää pelkoja. Ehdoton edellytys kuitenkin on, että Saksa luopuu kaikista vaatimuksista rajojen tarkistukseen, kuten mm. Pohjoismaiden ulkoministerit totesivat kokouksessaan viime viikolla.

Keski- ja Itä-Euroopan maiden poliittinen ja taloudellinen muutos on luonut kokonaan uuden tilanteen Eurooppaan. Kuten tiedetään, on näiden maiden taholta osoitettu kiinnostusta yhteistyöhön EY:n kanssa. Näyttää myös siltä, että Euroopan yhteisön maat ovat osoittaneet jopa sellaista mielenkiintoa Keski- ja Itä-Euroopan uusiin demokratioihin, että se on häirinnyt EY:n ja Eftan välisiä neuvotteluja Ees-sopimuksesta.

Myös Efta-maiden piirissä on kiinnostusta yhteistyön lisäämiseen Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa. Niinpä mm. Puolan, Unkarin ja Tshekkoslovakian edustajia saapuu toukokuussa Wieniin keskustelemaan Efta-maiden kansanedustajien kanssa yhteistyöstä.

Suomen lähtökohtana etujensa turvaamisessa Länsi-Euroopan yhdentymiskehityksessä on ollut ns. Efta-kortin käyttäminen. Efta on tähänastisissa neuvotteluissa osoittautunut jopa yllättäväinkin yhtenäiseksi, vaikka sisäisiä paineita esimerkiksi EY-jäsenyyteen on monissa Efta-maissa. Jo viime vuoden puolella Itävalta jätti jäsenyyssanomuksensa, ja myös Norjassa yhä kasvava kansalaismielipide on EY-jäsenyyden puolesta. Samoin Ruotsissa yhä useammat kansalaiset tuntevat uskovan EY-jäsenyyden tuovan sellaisia etuja Ruotsille, joita ei millään muilla järjestelyillä saada aikaan. Vähäisimmät paineet EY-jäsenyyteen näyttävät tällä hetkellä olevan Sveitsissä ja Islannissa.

EY:n jäsenyys on yhä useammin esillä myös suomalaisten puheissa ja kannanotoissa. EY-jäsenyys on epäilemättä nykyisen kehityksen oloissa Suomen sisäinen ja va-

paasti harkittava asia. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä Suomen kannalta tällä hetkellä on realistisinta aloittaa neuvottelut Ees-sopimuksesta toukokuussa, kuten on suunniteltu, ja suunnata näihin neuvotteluihin kaikki käytettävissä olevat voimavarat.

Puheet Efta-maiden EY-jäsenyydestä vain heikentävät Eftan neuvotteluasetelmia, kuten esimerkiksi Ruotsin ulkoministeri Sten Andersson totesi viime viikon Pohjoismaiden ulkoministerikokouksessa. Pohjoismailla onkin nyt täysi syy sekä neuvotteluasetelmiin liittyvistä syistä että perustavaa laatua olevien yhteisten etujensa vuoksi toimia tiiviissä yhteistyössä keskenään ja käyttäen olemassa olevaa yhteistyökoneistoaan etujensa ajamiin.

Socialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä päätökset tulee tehdä vallitsevien tosiasioiden pohjalta eikä tulevaisuuteen liittyvien arvelujen perusteella. Siksi ryhmämme käsityksen mukaan Suomen EY-jäsenyys tulee ajankohtaiseksi vasta, kun sotilasliittoutumien vastakohtaisuudet ovat kokonaan poistuneet. Kun näitä vastakohtaisuuksia on edelleen olemassa, tilanne ei tällä hetkellä sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä ole ajankohtainen Suomen jäsenyydelle EY:ssä.

Viime aikoina on useaan otteeseen esitetty ajatus siitä, että EY käsitelisi uusia jäsenhakemuksia hyvinkin nopeassa aikataulussa. Kuitenkin Euroopan yhteisön virallinen kantana on edelleen se, että uudet jäsenanomukset käsitellään vasta sisämarkkinoiden luomisen jälkeen eli aikaisintaan vuonna 1993. Tuntuukin siltä, että eräissä maissa jopa pelätään Efta-maiden onnistuvan Ees-sopimusneuvotteluissa niin, ettei EY-täysjäsenyydellä olisi kovinkaan suurta merkitystä.

Arvoisa puhemies! Ees-sopimuksella Suomen tulee pyrkiä turvaamaan omat etunsa Euroopan jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä toteaa kantanaan, ettei Suomella ole näissä olosuhteissa muuta realistista vaihtoehtoa kuin yhdessä muiden Efta-maiden kanssa pyrkiä saamaan aikaan mahdollisimman kattava Ees-sopimus. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä maamme on pyrittävä ratkaisuun, joka turvaa Suomelle mahdollisuudet harjoittaa talouskasvuun perustuvaa hyvinvointipolitiikkaa. Yhteiskun-

tapolitiikan päämäärän on oltava oikeudenmukaisuuteen sekä solidaarisuuteen pohjautuva mahdollisimman korkea sosiaalinen turvallisuus. Myös korkea ympäristön- ja työsuojelun taso on taattava Ees-sopimusta solmittaessa.

Socialidemokraattinen eduskuntaryhmä korostaa kuluttajan näkökulmaa neuvoteltaessa sopimuksista. Yhdentyminen ei saa tapahtua pelkästään yritysten ehdoilla, vaan erityisesti tavallisten kansalaisten on kyettävä saamaan hyötyä tapahtuvasta integraatiokehityksestä. Lisääntyvän yhteistyön ja kilpailun tulee hyödyttää kuluttajia niin, että he voivat saada korkealaatuisia tuotteita ja palveluja entistä edullisemmin.

Socialidemokraattinen eduskuntaryhmä kiinnittää yhdentymiskehityksessä erityisesti huomiota sosiaaliseen ulottuvuuteen, maatalouden kehityssuuntaan sekä aluepolitiikkaan.

Eduskuntaryhmämme mielestä Suomen sosiaaliturvan tasoa tulee edelleen kaikissa olosuhteissa nostaa. Suomen ei missään tapauksessa pidä hyväksyä sopimusehtoja, jotka edes jollain tavalla vaarantavat suomalaisten palkan- ja eläkkeensaajien sosiaaliturvaa. Yhdentyneen Euroopan eräänä keskeisenä tuntomerkkinä tulee olla sosiaalisten perusoikeuksien korkea taso kaikille kansalaisille.

Socialidemokraattinen eduskuntaryhmä toteakin mielihyvällä hallituksen kannan, jonka mukaan maasta toiseen siirtyvien työntekijöiden sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevan säännösten hyväksyminen ei saa merkitä muutoksia Suomessa pysyvästi asuvien suomalaisten sosiaaliturvaan. Eduskuntaryhmämme panee niin ikään tyytyväisenä merkille hallituksen käsityksen, ettei Suomen sosiaaliturvalainsäädännön yhteensovittaminen sosiaaliturvan siirtymistä koskevilta osin EY:n sosiaaliturvasäännösten kanssa aseta esteitä suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän perusteiden säilyttämiselle ja järjestelmien edelleen kehittämiseksi.

Tähänastisissa keskusteluissa EY:n ja Eftan välillä maatalous on suljettu pois neuvottelujen piiristä. Ryhmämme toteaa kuitenkin, että EY:n puolelta on paineita Efta-maiden maatalouskaupan vapauttamiselle. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä Suomella on mahdollisuus alentaa nykyistä liioiteltua maatalouden omavarai-

suutta. Haluamme tässä yhteydessä muistuttaa mm. Oecd:n asiantuntijoiden lausunnosta viime vuoden keväällä, jolloin he kehottivat Suomea alentamaan ylimitoitettua omavaraisuuttamme.

Tiedossa on, että erityisesti EY:n maatalousmaat Espanja, Portugali ja Kreikka EY:n sisällä vaativat pääsyä Efta-maiden maatalousmarkkinoille. Paineita Suomen maatalouskaupan vapauttamiselle tulee myös Gattin Uruquayn kierrokselta. Muun muassa Yhdysvallat on vaatinut maailman maatalouskaupan vapauttamista 1990-luvun kuussa.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä muistuttaa siitä, että EY-maiden ruuan hinta on keskimäärin 30 prosenttia halvempi kuin Suomessa. Meidän mielestämme suomalaisten kuluttajien on päästävä hyötymään yhdentymisestä myös alempien ruuan hintojen sekä vähentyvien maatalouden tukiaisten kautta.

Kuten hallituksen selonteosta ilmenee, on valtion tuki EY-maissa teollisuudelle merkittävästi suurempi kuin Suomen ja muiden Efta-maiden. Tässä yhteydessä haluankin muistuttaa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kannanotosta, jossa vaaditaan telakoille tilapäistä tuotantotukea aluskohtaisesti enintään 10 prosenttia. Tämä olisi varsin vaatimaton tuki verrattuna EY-maiden keskimääräiseen 26 prosentin tukeen telakoille. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on useissa eri yhteyksissä korostanut suomalaisen telakkateollisuuden merkitystä koko maailmelle ja sen kilpailukyvyyn säilyttäminen tärkeää.

Sosialidemokraatit edellyttävät, että Suomea voidaan kehittää alueellisesti tasapainoisesti Ees-sopimuksen vallitessa. Suomi on pidettävä kokonaisuudessaan asuttuna, ja kehityksestä jälkeen jääneille seuduille on osoitettava alueellista tukea, joka pitää koko Suomen elinvoimaisena. Alueellinen tuki on kohdistettava entistä enemmän koulutustason nostamiseen sekä muun infrastruktuurin, erityisesti liikenneyhteyksien, kehittämiseen. Ryhmämme haluaa liikenneyhteyksien osalta korostaa erityisesti rautateiden merkitystä ympäristöystävällisenä liikennemuotona. Suomen tulisi nopeasti kehittää rautateitään eurooppalaiselle tasolle ottamalla käyttöön entistä nopeampia junia.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen

eduskuntaryhmä korostaa myös pienten ja keskisuurten yritysten merkitystä alueellisessa kehittämisessä. On välttämätöntä, että suomalaiset pienet ja keskisuuret yritykset säilyttävät kilpailukykinsä yhdentyvässä Euroopassa, ja siksi valtion tulee antaa merkittävää koulutus-, tutkimus- ja kehitystukea pk-yrityksille.

Tässä yhteydessä haluamme myös korostaa sitä, että aluepolitiikka on ymmärrettävä laaja-alaisesti. Alueellista tukemista ei enää ole pelkästään teollisuushallien rakentaminen, vaan siihen kuuluu em. koulutuksen ja muun infrastruktuurin rakentamisen lisäksi mm. kulttuuripalvelujen kehittäminen. Aluepolitiikassa tulee entistä enemmän korostaa materiaallisen hyvinvoinnin lisäksi henkisiä tekijöitä ja tarjota kaikille kansalaisille esimerkiksi kulttuuripalveluja eri muodoissa.

Eduskuntaryhmämme on aiemmin edellyttänyt sen seikan huolellista selvittämistä, miten integraation hyödyt ja haitat kohdistuvat eri aloille ja alueille. Olemme myös vaatineet hallitukselta sellaista ohjelmaa, jossa edut ja rasitteet jaetaan oikeudenmukaisesti. Eduskuntaryhmämme toteaa mielihyvin ministeri Salolaisen lausuman, jossa hän sanoo, että hallitus on käynnistänyt tämän laatuksen selvitystyön. Eduskuntaryhmämme kuitenkin edellyttää myös tuloksia tältä selvitystyöltä. Olemmekin sitä mieltä, että tällaisen aktiivisen alue- ja työvoimapolitiittisen toimenpideohjelman saattaminen eduskunnan käsiteltäväksi on tapahduttava rinnan Ees-sopimuksen kanssa. Se on välttämätön mahdollisten sopeutumiso ongelmien helpottamiseksi.

Ärade talman! Den senaste tidens utveckling i Europa har naturligtvis inverkat på Finland och de övriga Efta-ländernas strävanden. Det är mer än naturligt att Efta-länderna vill medverka i den europeiska reformprocessen för att trygga sina egna intressen. Det är klart att förändringens vindar på vår kontinent sträcker sig ända till Finland och inverkar med sin blotta existens också på vårt eget land oberoende av vår vilja. Det är vår uppgift att försöka inverka på förändringens riktning och styrka.

De centrala faktorerna i den västeuropeiska integrationen är en ökning av konkurrens och samarbete. Idén om skapande av den inre marknaden i Europa har redan med

sin blotta existens haft en uppfriskande verkan på Europas ekonomi, fastän den inre marknaden ännu inte fungerar med full effekt.

Ökningen av samarbete och konkurrens har otvivelaktigt ett positivt inflytande på Västeuropas ekonomiska utveckling. Det är dock skäl att betona att ekonomi från medborgarnas synpunkt inte betyder allt. Ekonomi är naturligtvis en viktig utgångspunkt för människornas trivsel och sociala trygghet, men jag vill också poängtera att människornas fria rörlighet och ökande mänskliga umgänge är av stor betydelse för medborgarna. Socialdemokratiska riksdagsgruppen vill betona det faktumet att Västeuropas integration bör som mål ha medborgarnas Europa, där man lägger stor vikt vid medborgarnas välmående och sociala trygghet.

För att trygga sina intressen i den västeuropeiska integrationsprocessen har Finland haft som utgångspunkt det så kallade Eftakortet. Efta har hittills visat sig vara t.o.m. överraskande enhetligt, fastän det finns strävanden till EG-medlemskap i många Eftaländer. Redan i slutet av förra året lämnade Österrike sin medlemsansökan och också i Norge finns det en allt större medborgaropinion för ett EG-medlemskap.

EG-medlemskap kommer allt oftare till uttryck också i finländarnas tal och ståndpunktstaganden. EG-medlemskapet är utan tvivel under nuvarande förhållanden Finlands inre angelägenhet. Socialdemokratiska riksdagsgruppen utgår dock från att det för närvarande är mest realistiskt att inleda förhandlingarna om Ees-överenskommelsen i maj, så som man har planerat. Vår riksdagsgrupp anser att Finland bör sträva efter ett avgörande, som tryggar Finlands möjligheter att bedriva en välfärdspolitik, som bygger på ekonomisk tillväxt.

Socialdemokratiska riksdagsgruppen fäster i integrationsprocessen speciell uppmärksamhet vid den s.k. sociala dimensionen, jordbrukets utvecklingstrend och regionpolitiken. Vår riksdagsgrupp anser att nivån på Finlands socialskydd under alla förhållanden bör höjas. Finland får i inget fall acceptera villkor, som på något sätt skulle riskera de finländska löntagarnas och pensionärernas socialskydd.

Vad beträffar jordbruket, anser socialde-

mokratiska riksdagsgruppen att Finland har möjligheter att sänka den nuvarande överdrivna självförsörjningsgraden inom jordbruket. Vi vill påminna om det faktum att matpriserna i EG-länderna i genomsnitt är 30 % billigare än i Finland. Vi anser att de finländska konsumenterna måste kunna dra nytta av integrationen också i form av lägre priser på mat och sjunkande statligt understöd till jordbruket.

Vi socialdemokrater förutsätter att Finland bör utvecklas regionalpolitiskt balanserat också i framtiden. Vi vill speciellt betona kommunikationernas betydelse då det gäller att utveckla hela landet på ett balanserat sätt. Speciellt vill vi lägga vikt vid utvecklingen av järnvägarna i hela landet. Likaså vill vi poängtera vikten av de små och medelstora industriernas utveckling för regionpolitiken i vårt land.

Ärade talman! Socialdemokratiska riksdagsgruppen förutsätter att de centrala politiska avgörandena också i framtiden träffas av riksdagen. Internationalisering är en stor utmaning för hela Finland. Vår grupp anser att Finland i stor utsträckning kan dra nytta av den pågående internationaliseringsprocessen. Detta förutsätter en allt större öppenhet och fördomsfrihet av oss finländare.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä suhtautuu luottavaisesti Suomen hallituksen kykyyn seurata maanosassamme tapahtuvaa kehitystä ja turvata maamme edut yhdyntyvissä Euroopassa. Samalla ryhmämme korostaa eduskunnan merkittävää roolia tehtäessä päätöksiä Ees-sopimuksesta. Eduskunnalle on taattava mahdollisimman täydellinen tiedonsaanti tapahtuvasta kehityksestä ja samalla turvattava eduskunnan päätöksentekomahdollisuudet. Ryhmämme mielestä erikoisvaliokuntien tulee hankkia tarkat tiedot EY:n direktiiveistä. Samoin valiokuntien tulee tämentää Suomen vaatimuksia ja selvittää mahdollisuudet tehdä varaumia tapauksissa, joissa Suomen edut tai saavutettu taso tietyllä tavalla vaarantuvat. Samalla valiokuntakäsittelyn aikana tulee selkeyttää neuvotteluprosessin aikataulu sekä Ees-sopimuksen vaatima lainsäätämisyjärjestys. Edelleen on välttämätöntä, että hallituksen ja eduskunnan välinen työnjako ja päätöksenteko-oikeus selvitetään mahdollisimman pikaisesti.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttää, että Suomen kannalta oleelliset oleelliset päätökset tulevaisuudessakin tehdään eduskunnassa. Ryhmämme edellyttää myös, että valiokuntien kannanotot täydentävät nyt käsiteltävää hallituksen yksityiskohtaista, mutta teknisluonteista selonteon tekoa.

Sosialidemokraattien mielestä on pikaisesti selvitettävä kansanedustajien osuus myös Eftan päätösprosessissa. Nykyinen pari kertaa vuodessa tapahtunut Efta-kansanedustajien kokoontuminen on ollut lähinnä informaatiota, jolla ei välttämättä ole ollut suurta merkitystä lopullisessa päätöksenteossa. Efta-kansanedustajan asemaa on kehitettävä niin, että kansanedustajilla on todelliset vaikutusmahdollisuudet lopulliseen päätöksentekoon Eftan piirissä. Suomen osalta tulisi myös harkita Efta-kansanedustajan aseman korostamista mm. siten, että Efta-kansanedustajat valitsisi koko eduskunta eikä ulkoasiainvaliokunta kuten nykyään tapahtuu.

Kansainvälistyminen on suuri haaste koko Suomelle. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän näkemyksen mukaan Suomi voi hyötyä merkittävässä määrin käynnissä olevasta kansainvälistymiskehityksestä. Tämä edellyttää meiltä suomalaisilta entistä suurempaa avoimuutta ja ennakkoluulottomuutta. Euroopan kehitys on mittava haaste Suomen eduskunnalle. Kansanedustajien on otettava haaste vastaan ja osoitettava omalla työllään, että Suomen eduskunta kykenee paneutumaan kansainvälisiin asioihin syvällisesti ja perusteellisesti.

Ed. Järvenpää: Arvoisa puhemies! Tämä eduskunta on vaativimman ja laajalaisimman urakkansa edessä. Hallituksen perusteellinen selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen antaa eduskunnalle mahdollisuuden kirkastaa omaa julkista kuvaansa, kuten viime aikoina on vaadittu. Selonteko on haaste paitsi laajuutensa vuoksi myös siksi, että se asettaa suuria paineita parlamenttimme toimintamuotojen uudistamiseksi.

Käsiteltävänä oleva selonteko mukaan lukien hallitus on kolme kertaa puolentoista vuoden sisällä tuonut eduskunnan keskusteltavaksi ja punnittavaksi linjansa Länsi-Euroopan yhdentymisessä. Tuskin minkään

muun kysymyksen yhteydessä eduskunta on voinut yhtä usein ja yhtä laajasti keskustella ja määritellä poliittista linjaansa. Näin pitääkin olla, sillä jo vuosikymmeniä kestänyt syvenevä integraatiokehitys koskettaa lähes kaikkia yhteiskunnallisen päätöksenteon osalualueita.

Kehitys Euroopan talousalueen perustamiseksi on edennyt suotuisasti siihen pisteeseen, että eduskunnan on aika ottaa osaltaan vastuu yhdentymisprosessin tavoitteiden määrittelemisessä. Nyt tarvitaan kansanedustajilta luovaa ajattelua ja ennakkoluulottomuutta.

Eduskunnan tulee täällä suurella salilla ja valiokunnissa käytävissä keskusteluissa sisäistää roolinsa päätöksentekijänä Eftan ja EY:n välillä käytävissä keskusteluissa sopimuksen tarkemmasta sisällöstä. Neuvottelijat tarvitsevat parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen päästäkseen tukseen selkeät tavoitteet ja toimintalinjan. Toisaalta kokoomuksen eduskuntaryhmä näkee olennaiseksi, että neuvottelijoille jää riittävästi liikkumavaraa uskottavan ja toteuttamiskelpoisen sopimuksen solmimiseksi.

Olemme vähitellen tottumassa siihen, että Eurooppa on murtautumassa muuttumattomasta vastakkainolon tilasta kohti joustavaa vuorovaikutuksen Eurooppaa. Monet perinteiset suurvaltaristiriidat ovat jo siirtyneet historiaan. Sotilasliittojen roolia kaavaillaan entistä poliittisemmaksi, ja talousblokkien väliset suhteet ovat menettäneet ideologiset latauksensa. Euroopan poliittiset ja taloudelliset yhteistyörakenteet ovat muotoutumassa uudelleen.

Me suomalaiset olemme tottuneet tarkastelemaan Eurooppaa kokonaisuutena, vaikka Pohjolan ohella vaikutteet Suomeen ovat tulleet useimmiten Ranskasta tai Saksasta. Kansallisen ylpeytemme hohtoa ei ole himmentänyt se, että J.V. Snellmanin valtiofilosofia on saksalaisperäistä, Albert Edelfeltin maalaukset ranskalaisvaikutteisista tai käsityksemme demokratiasta Ranskan vallankumouksen perua. "Ikkunat auki Eurooppaan" on läpi historiamme kulkeva iskulause, etujoukossa ovat olleet kulttuurin edustajat ja varsinkin itsenäisyytemme aikana entistä enemmän talouselämä.

Niin EY:ssä kuin Efta-maissakin suhtaudutaan nyt erityisen myönteisesti taloudellisten yhteistyösuhteiden tiivistämiseen Itä-Eu-

roopan maiden kanssa. Käytännön yhteistyömalleja hahmotellaan kehittyneiden markkinatalouksien ja markkinavoimille vasta nyt avautuvien entisten suunnitelmatalouksien välille. Länsi-Eurooppa on sitoutumassa suuriin ponnistuksiin Itä-Euroopan taloudellisen rakennemuutoksen tukemiseksi ja taloudellisten kehityserojen kaventamiseksi. Liian pitkään on siellä ylläpidetty keino-tekkoisia, totalitaarisia oppirakennelmia. Vasta nyt ajatus vapaasta ihmisestä saa syvyyttä. Kokoomuksessa seurataan Itä-Euroopan muutoksia suurella mielenkiinnolla ja suurella sympatialla.

EY:n ja Efta-maiden yhteistyön tiivistämiseen ei liity suurta draamatiikkaa. Ees-sopimukseen mahdollisesti sisällytettävän EY-lainsäädännön voimaansaattaminen ei merkitse isoa muutosta meillä nyt vallitsevaan tilanteeseen. Tämä on luonnollista, koska Länsi-Euroopan maat ovat pitkälti kulkeneet kehityksessään samaa rataa ja niiden instituutioiden ja materiaalsen lainsäädännön arvopohja on yhteinen. Yhteisymmärryksen saavuttaminen Ees-alueella on käytännössä yhteisten arvojen toteuttamista.

Eurooppalaisen talousalueen muodostamisesta käytävissä neuvotteluissa punnitaan pitkälti koko Eftan tulevaisuus. Neuvottelujen epäonnistuminen mitä todennäköisimmin veisi pohjan koko Eftan olemassaololta. Suomi ja muut Efta-maat ovat voineet käyttää Efta-korttia pääsylippuna neuvottelupöytään, josta olisimme muutoin suurella todennäköisyydellä jääneet pois. Siihen perustaminen on edelleen Suomen kannalta mielekäs ja realistinen integraatiostrategia. Tavoitteena on oltava sopimus, jonka uskottavuus, toteutumisvarmuus ja sopijapuolten sitoutuminen on mahdollisimman korkea.

Ees-järjestelmän syntyminen on Suomen edun mukainen ratkaisu siinäkin tapauksessa, että Euroopan tilanne johtaa EY:n taholla yhteisön luonteen ja tavoitteen uudelleenarviointeihin. Meidänkään suhteemme Eurooppaan ei jää sen varaan, mitä nyt Ees:n avulla saadaan aikaan. Edessä on jatkuva prosessi, jossa koko ajan pohditaan, mitkä ovat Euroopan yhteistyömuodot ja mikä on Suomen paikka tulevassa Euroopassa. Toisin sanoen keskustelu siitä, mitkä maat tulevat olemaan EY:n jäseniä vastaisuudessa, on toisarvoista sen rinnalla, millainen Eurooppa kokonaisuudessaan on. Joka tapauksessa se

on toisenlainen kuin se, mihin Euroopan talousyhteisö aikanaan syntyi.

Parhaillaan tapahtuva muutos ei jätä EY:tä tämän prosessin ulkopuolelle. Rooman sopimuksen tai Luxemburgin julistuksen ajoista on jo nyt kuljettu pitkä matka, eikä pysähdyksestä ole tietoakaan. Ees-sopimus saattaa hyvinkin muodostua joillekin Efta-maille välivaiheeksi kohti EY-jäsenyyttä. Sitä lyhyemmäksi tämä välivaihe muodostuu, mitä paremmiksi idän ja lännen suhteet muodostuvat. Suomessa käytävä keskustelu eri vaihtoehtoista aina EY-jäsenyyttä myöten ei vahingoita ketään. Kokoomus tulee tässä keskustelussa olemaan ennakkoluuloton, mutta harkitseva ja johdonmukainen.

Lähdettäessä jatkoneuvotteluihin Efta on vahvempi ja yhtenäisempi kuin koskaan. Runsaan vuoden aikana tapahtunutta edistystä EY:n ja Efta-maiden neuvotteluissa on pidettävä huomattavana. Toimiminen Ees-sopimuksen puitteissa edellyttää Efta-mailta kuitenkin sellaisia institutionaalisia muotoja, joita ei toistaiseksi ole olemassa. Mahdollisuus vaikuttaa EY:n päätöksentekoon valmisteluvaiheessa edellyttää vahvaa Efta-koneistoa. Myös Efta-parlamentaarikkojen asemaa tulee vahvistaa huomattavasti, jotta tämän kansanvaltaisen elimen vaikutusmahdollisuudet turvataan.

Suomen on eräillä tahoilla väitetty olevan ajautumassa EY:n vanaveteen ilman tietoista tahtoa ja ohjausta. Haluaisin korostaa, että kokoomuksen eduskuntaryhmälle Länsi-Euroopan taloudellinen yhdentyminen ja siinä tehtävät ratkaisut ovat nimenomaan poliittisen tahdon asia. Haluamme olla tekemässä aatteellisesti vastuullista ratkaisua, jolla Suomi turvaa mahdollisuutensa vaikuttaa maanosansa ja sitä kautta koko maailman kehitykseen.

Nyt tehtävänä olevat talouspoliittiset yhdentymisratkaisut eivät ole ristiriidassa Suomen puolueettomuuspolitiikan kanssa. Suomen kauppapolitiittiset ratkaisut perustuvat taloudellisten etujemme turvaamiseen. Aikaisemmista integraatoratkaisuista saamiemme myönteisten kokemusten perusteella taloudelliset edut kytetään parhaiten turvaamaan olemalla mukana ympärillämme tapahtuvassa kehityksessä.

Ees-ratkaisu on kokonaisuus, josta ei ole irrotettavissa osa-alueita. Eftan pääsihteerin Georg Reischin Suomen-vierailun yhteydessä

kävi jälleen kerran selville, että rusinapulla-teoriasta pitävälle Ees-neuvottelut eivät jätä edes muruja pöydälle. On hyväksyttävä se sopimuksellinen lähtökohta, että jokaisen osallistujan on oltava valmis myöntämään toisille samat edut kuin itse saa.

Ees:n institutionaaliset ratkaisut ovat vielä pitkälti auki. Näihin kuuluvat sopimuksen kattavuuden määrittävästä normipohjasta päättäminen, varsinaisen sopimuksen jälkeen päätettävät uudet säännökset ja sitä koskeva päätöksentekomekanismi, muu hallinto sekä sopimusvelvoitteiden täyttämisen valvonta ja tuomiovalta talousalueen toimivaltaan liittyvissä kysymyksissä. Toistaiseksi esitetyt mallit noudattelevat pitkälti EY:n päätöksentekomallia sillä merkittävällä poikkeuksella, että Ees:ssä päätökset tehdään konsensuksella.

Valtioiden välisen yhteisen päätöksenteon merkityksen lisääntyessä joudutaan uudelleen hahmottamaan, mitkä asiat kuuluvat kunnalliseen, valtiolliseen ja kansainväliseen päätöksentekoon. Monissa Euroopan maissa on päätöksentekoa pyritty siirtämään voimakkaasti kuntatasolle Suomen vapaakuntakokeilun tapaan.

Tämän päivän keskeiset poliittiset ongelmat, malliesimerkkinä ympäristöongelma, eivät ratkea kansallisella päätöksenteolla. Ympäristösaasteet tavoittavat vääjäämättömästi Euroopan jokaisen kolkkan. Väestörakenteen ja elinkeinorakenteen muutosten mukanaan tuomat sopeutumisoongelmat tulevat päättäjien eteen koko Euroopassa. Tämän kaltaisten suurten kysymysten ratkaisemiseksi on hyväksyttävä se tosiasia, että tarvitaan kansainvälisellä tasolla toimivia päätöksentekomekanismeja. Kansallisen itsensä määräämisoikeuden ankara tulkinta toimisi nykyisessä tilanteessa Suomen etuja vastaan.

Aina voidaan väittää, että jättäytyminen yhdentymisen ulkopuolelle korostaisi suomalaisen päätöksenteon itsenäisyyttä. Tosiasiasa tällainen ratkaisu kuitenkin johtaisi siihen, että Suomea koskevat normit päätettäisiin ilman meidän myötävaikutustamme Ees:n sisällä. Olennaisempaa onkin pyrkiä vaikuttamaan siihen, miten Ees:n päätöksenteossa turvataan mahdollisimman hyvin Efta-maiden vaikutusmahdollisuus, ja toisaalta, miten Ees:n sisällä päätöksenteko nojautuisi hyvin parlamentarismien periaatteisiin. Erityisesti omaa toimintaympäristöämme, eduskuntaa,

tulee kehittää niin, että se kykenee paremmin osallistumaan ulkopoliittiseen päätöksentekoon.

Läntisen Euroopan taloudellisilla ratkaisuilla on vaikutuksensa kansalliseen suveriniteettiin, kansallisten valtioelinten keskinäisiin suhteisiin ja perinteisiin kansallisiin päätöksenteko-, valvonta- ja lainkäyttömekanismeihin. Vaikka Ees-normien luonne on vielä osittain avoin, rajaavat ne todennäköisesti kansallisten lainsäätäjien liikkumavaraa laajemmin kuin aikaisemmat Suomen solmimat kansainväliset sopimukset. Siksi on erityistä huomiota kiinnitettävä siihen, miten eduskunta kykenee kanavoimaan mahdollisimman tehokkaasti näkemyksensä Ees:ssä tehtävien päätösten valmisteluun. Valmistelu on oleellinen osa poliittista päätöksentekoa. Nyt on aika muuttaa omia toimintamuotojamme ja asenteitamme siihen suuntaan, että kykenemme aloitteellisuuteen ja valmistelutasoon vaikuttamiseen, jotta Ees:n päätökset olisivat toiveidemme mukaisia.

Ees-järjestelyn toimivuus edellyttää, että on olemassa koneisto, joka kykenee ratkaisemaan osapuolten erimielisyyksiä. Tällaisen elimen tulee turvata Ees-lainsäädännön yhdenmukainen soveltaminen eri maissa juridisin perustein niin, että osapuolten kaupallistaloudellinen asema ei vaikuta ratkaisujen lopputulokseen. Suomi on liittyttyään Euroopan neuvostoon hyväksynyt kansainvälisen tuomioistuimen toimivallan arvioimaan Suomen lainsäädännön kansainvälistä sopimustenmukaisuutta. Ees-tuomioistuin, johon kuuluisi jäseniä sekä EY:stä että jokaisesta Efta-maasta, voisi ratkaista Ees-normeilla säädellyissä tilanteissa osapuolten ja Ees-toimielinten ristiriitoja.

Suomi on eräiden muiden länsieurooppalaisten maiden tavoin rajoittanut ulkomaalaisten yritysten sijoittumista ja yritysostoja. Yhtiöiden ulkomaalaisomistusta koskevat rajoitukset kohdistuvat ulkomaisen yhtiön maahantuloon, liikkeen perustamiseen tai suomalaisen yhtiön haltuunottoon. Sen sijaan kun ulkomaalaisyhtiö on kerran etabloitunut Suomeen tai myönnetyn luvan nojalla saanut haltuunsa suomalaisen yrityksen, sen liiketoiminnalle ei aseteta mitään esteitä eikä tätä toimintaa muista poikkeavasti valvota. Hallituksen viime syksynä tekemä periaatepäätös, jonka lähtökohtana on myönteinen suhtautuminen ulkomaisiin sijoituk-

siin, on mahdollistanut rajoituslakien soveltamisen ulkomaisten yhtiöiden maahantuloon aikaisempaa vapaammin.

Mielenkiintoista mutta toisaalta varsin huolestuttavaa on ollut havaita, että läntinen mielipide katsoo Suomen kuuluvan niihin maihin, jotka suhtautuvat, jolleivät nyt vihamielisesti, niin ainakin varauksellisesti ulkomaisiin yrityksiin. Tällainen mielikuva syntyy vapaiden osakkeiden alhaisesta määrästä, osakesarjojen eriarvoisuudesta sekä joskus aluepoliittisen tuen valikoivuudesta suhteessa ulkomaisiin yrityksiin. Viime syksyn tilinpäätösotkut osoittivat, että Suomen tilinpäätöskäytäntöä tulee ohjata avoimempaan ja enemmän informaatiota antavaan länsieurooppalaiseen suuntaan, jotta moiset epäselvyydet eivät toistuisi.

Keskeinen kysymys rajojen avautuessa yritystoiminnankin osalta on, haluammeko ulkomaalaisten yrittäjien toden teolla kiinnostuvan Suomesta ja myös investoivan Suomeen. Myönteinen vastaus merkitsee osaamisen ja pääomavirran kääntymistä ainakin joksikin aikaa Suomen suuntaan virran nyt suuntautuessa yksipuolisesti Suomesta ulospäin. Aivoviennin ja -tuonnin tasapainottaminen vaatii aktiivisia toimenpiteitä, joiden avulla Suomi voi esiintyä kiinnostusta herättävänä ulkomaisten yritysten, vaikutteiden ja osaamisen kohteena. Tämä edellyttää vuodelta 1939 olevan rajoituslain uudistamista.

Suomen suhteellinen etu kansainvälisillä markkinoilla perustuu pääoma- ja luonnonvaraintensiivisiin aloihin. Erityisesti metsät ja niiden suunnitelmallinen käyttö ovat kansantalouden kannalta ratkaisevalla sijalla. Sen vuoksi kokoomuksen eduskuntaryhmä näkee tärkeäksi, että metsien suhteen ulkomainen omistus säilytetään luvanvaraisena. Saman luvanvaraisuuden tulee koskea saariston ja sisävesien rantojen hankintaa.

On vaarallista vaipua Ees-sopimuksen myötä ajatteluun, että kun kerran olemme mukana taloudellisessa integraatiossa, kaikki taloutemme ongelmat on ratkaistu. Suomen talouspolitiikkaa on harjoitettava edelleenkin niin, että taloutemme ja yritystemme kilpailukyky säilyy. Ees-sopimus kaventaa sitä liikkumavaraa, jossa talouspoliittisia ratkaisuja tehdään. Toisaalta se korostaa niiden ratkaisujen merkitystä, joihin tämän liikku- mavaransisällä päädytään.

Hallitus on asettanut Ees-neuvottelujen

tavoitteeksi kilpailupolitiikan yhtenäistämisen koko alueella. Samalla on tavoitteena lopettaa suomalaisyritysten alistaminen polkumyyntikohteluun, jolla EY suojautuu ulkopuolisten maiden tuontia kohtaan. Ees-neuvottelujen lähtökohta, jonka mukaan kilpailupolitiikan materiaaliset säännökset ja muut ratkaisut kytketään tiukasti toisiinsa, on oikea. Koska tämä merkitsee myös kansallisista intresseistä riippumattomien toimielinten valtuuksien kasvua, tulee Ees-sopimuksen institutionaalisissa ratkaisuissa mm. kilpailupolitiikan osalta pyrkiä ehdottoman tasavertaiseen ja oikeusvarmuuden takaavaan lopputulokseen. Tarkkaan valvottu kilpailupolitiikka on tae siitä, että yritysten alentuneet tuotantokustannukset näkyvät myös kuluttajalle alentuneina hintoina.

EY:n julkisia hankintoja koskevat säädökset rajoittavat Ees-järjestelyyn sovellettuina kuntien mahdollisuuksia käyttää omia hankintojaan elinkeinopolitiikan välineenä. Suomessa tämä selkeyttää kuntien hankintapolitiikan pelisääntöjä, vaikka direktiivit koskivat vain suurimpia hankintoja ja urakoita.

Suomen ja Neuvostoliiton kauppa perustuu viisivuotisiin tavaravaihtoa ja maksuja koskeviin runkosopimuksiin ja vuosittain allekirjoitettaviin tavaravaihtopöytäkirjoihin. Presidentti Gorbatschovin vierailun yhteydessä tehty vuosia 1991–95 koskeva runkosopimus perustuu clearing-maksujärjestelmään ja maailmanmarkkinahintojen noudattamiseen. Sopimuksen perusteella Suomella on Neuvostoliiton markkinoilla ja vastaavasti Neuvostoliitolla täällä energian tuontimarkkinoilla etuoikeutettu asema, joka ei vastaa vapaakaupan kilpailukriteereitä. Sen vuoksi Suomi on Efta-konventiossa ja EY-vapaakauppasopimuksessaan hankkinut itselleen erivapauden, joka pitää raakaöljyn, öljytuotteet ja kivihiilen teollisuustuotteiden vapaakaupan ulkopuolella.

Neuvostoliitto on edelleen Suomen viennin kannalta yksittäisistä maista suurin ja myös tuonnin kannalta merkittävä kauppakumppani. Ees-ratkaisun yhteydessä joudutaan sovittamaan yhteen tavarakaupan vapauttaminen ja neuvostokauppa. Suomen kannalta tavoiteltavin ratkaisu olisi, että Ees-järjestelyyn otettaisiin nykyisen EY-vapaakauppasopimuksen Suomelle myöntämä erivapaus. Tällainen ratkaisu hyväksyttäneen myös EY:ssä. Asteittain Neuvostoliiton-

kauppa on kuitenkin muutettava kokonaan vapaavaluuttapohjaiseksi.

Ihmisten vapaan liikkuvuuden mukanaan tuomista muutoksista on esitetty monenlaisia uhkakuvia. Yhtäällä pelätään ihmismassojen ryntäystä Suomeen ja suomalaisten työpaikkojen viemistä, toisaalta suomalaisten siirtymistä ulkomaille parempien etujen takia. Joka tapauksessa on muistettava, että käynnissä olevan prosessin yhteydessä tehdään päätöksiä vain Ees-aluetta koskien.

Hyvinvoinnin kasvu näyttää hidastaneen työvoiman liikkuvuutta Länsi-Euroopassa viime vuosikymmeninä. Liikkuvuus on pysynyt vilkkaampana vain rajanaapureiden välillä ja kielialueiden sisällä. Ees-alueen varsin rajoitetut työmarkkinareservit asettavat omat rajoitteensa työvoiman liikkuvuudelle Länsi-Euroopassa. Työvoima ei siis näytä enää liikkuvan köyhemmiltä alueilta rikkaammille, minkä takia työpaikat on sijoitettava sinne, missä työvoima on. Tällä perusteella Suomesta on jo siirtynyt työvoimavaltaista tuotantoa halvan työvoiman maihin.

Tällä hetkellä voidaan pitää varsin todennäköisenä, että tällä vuosikymmenellä Suomessa tulee esiintymään korkeasuhdanteissakin luonteeltaan pääosin rakenteellista työttömyyttä. Maamme sijainti, kieli-, kulttuuri- ja ilmastotekijät huomioon ottaen Ees-tömarkkinoiden perustaminen ei automaattisesti tuo ratkaisua Suomen työvoimapulaan. Pahimmassa tapauksessa koulutettua työvoimaa siirtyy Suomen ulkopuolelle. Täällä työskenteleville onkin pyrittävä tarjoamaan kilpailukykyiset olosuhteet, mikä edellyttää toimenpiteitä niin tutkintojen vertailtavuuden, sosiaaliturvan, verotuksen, elinkustannusten kuin työolosuhteidenkin osalta.

Integraatio on merkittävä syy harkita aluepoliittisen lainsäädännön perusteellista uudistamista. Euroopan yhteisön ja Suomen kriteerit aluepolitiikan harjoittamiselle poikkeavat osittain toisistaan. Tietyt tukimuodot kaipaavat Euroopan suuntaan uusia perusteita ja tarkistuksia jo ilman Ees-järjestelyäkin. Alueellisten kehitysvaihe-erojen huomioon ottaminen ja erityisesti alueellisten keskustien ja maakuntien vetovoiman lisääminen ovat välttämättömiä toimenpiteitä, kun pääkaupunkiseudulle vaihtoehtoisia keskuksia aiotaan kehittää ja pääkaupunkiseudun ongelmia ratkoa positiivisin keinoin.

Edellä mainitusta johtuen kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että käynnistetään laaja-alainen uudistustyö aluepoliittisen lainsäädännön ja tukien kehittämiseksi ja valtioneuvosto asettaa toimikunnan uudistamaan yritystoiminnan aluepoliittisia tukia ja sovittamaan aluepoliittiset säännökset myös Euroopan yhteisön säännöksiin.

Ihmisten vapaa liikkuvuus edellyttää toimivia sosiaaliturvajärjestelyjä. Erityisesti Efta-maat ovat tuoneet esille ja myös niihin on kohdistettu odotuksia sosiaalisen elotuvuuden alueella. Suomessa käydyssä keskustelussa tämä osa-alue on hyvä esimerkki siitä, kuinka integraatioon on pyritty tietoisesti liittämään sellaisia peikkoja, joita päivänvalossa ei voi hyvällä tahdollakaan hävittää.

EY:n piirissä ei pyritä sosiaaliturvajärjestelmien harmonisointiin. Sen sijaan tavoitteena on, että maasta toiseen siirtyvien henkilöiden sosiaaliturvaetuksien turvaamiseksi eri maiden järjestelmiä sovitetaan yhteen niin, että henkilö kuuluu aina jonkin järjestelmän piiriin. Vastavuoroisuuden ja siten myös ulkomailta työskentelevien suomalaisten sosiaaliturvan parantamiseksi sosiaaliturvajärjestelmäämme tulee uudistaa siten, että asumiseen perustuvat järjestelmät on muutettava työssäkäyntiin perustuviksi.

Sosiaalinen elotuvuus ei tarkoita sitä, että pohjoismainen hyvinvointitraditio olisi uhatuna. Eri maat voivat kehittää edelleen omista lähtökohdistaan sosiaaliturvaansa. On kuitenkin selvää, että myös lyhyellä tähtämellä tapahtuu yhdenmukaistamista. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä sosiaaliturvaamme on edelleen kehitettävä, mikä merkitsee uutta yksilöllistä sosiaalipolitiikkaa, ja se takaa parhaat ratkaisut kansalaisten kulloisiinkin elämäntilanteisiin, ongelmiin ja riskeihin jokaisessa Euroopan maassa.

Tutkintojen vastaavuus on välttämätön edellytys, jotta työvoiman vapaa liikkuvuus voi tosiasiaa toteutua. Menemällä mukaan korkeakoulututkintojen, eräiden opistotutkintojen ja ammatillisten tutkintojen hyväksymisjärjestelmään eräitä poikkeustutkintoja lukuun ottamatta taataan Suomelle kiinne-kohta eurooppalaiseen sivistykseen. Osallistuminen opiskelijoiden, harjoittelijoiden, nuorison ja asiantuntijoiden vaihtoa koskeviin ohjelmiin turvaa lähtökohdat kansainvä-

listyvään maailmaan, jossa tieto on tärkein tuotantontekijä. Aktiivinen mukaan pääseminen Euroopan yhteisön koulutusohjelmiin on avain niiden mahdollisuuksien käyttämiseen, joita yhdentymiskehitys tarjoaa.

Koulutusyhteistyössä ei ole kyse passiivisesta sopeutumisesta. Suomelta edellytetään aktiivista otetta tiedonhankinnassa, perehtymisessä ja eri tahojen osallistumisessa yhteistyöhankkeisiin. Korkeakoulujen, yliopistojen ja muiden oppilaitosten on omatoimisesti pyrittävä saattamaan tutkintojen sisällöt Länsi-Euroopan tasolle. Myös opetusviranomaisten on panostettava nykyistä enemmän tutkintojen vastaavuuteen ja koulutusyhteistyön kehittämiseen.

Suomelle on sananmukaisesti elintärkeää nostaa entisestään tutkimuksen tasoa ja päästä osalliseksi Euroopassa meneillään olevista laajoista tutkimushankkeista. Olennaista ei ole enää tulevaisuudessa tavaroiden tehokas monistaminen vaan tutkimukseen ja osaamiseen perustuva tuotekehittely ja nopea soveltaminen. Meidän on turha luulla, että kaikki tähän tarvitsemamme tieto ja viisaus on tämän maan rajojen sisäpuolella. Tutkimusyhteistyö on loistava esimerkki siitä, kuinka yhteiseen hiileen puhaltamalla syntyy lämpö koituu kaikkien tulisiijan ympärille kerääntyneiden hyväksi.

Kaupallisia esteitä tulee pyyhkiä pois Euroopan kartalta mutta ei kansallisia kulttuuri- tai kielirajoja. Euroopalle on aina ollut ominaista kulttuurillisten erityispiirteiden säilyttäminen ja niiden merkityksen tunnustaminen. Yhteistyö ja vastavuoroisuus on mahdollista vain elinvoimaisten kulttuurien ja kansallisten identiteettien välillä. Toisaalta on taattava riittävä kielitaito, jotta kansainvälinen kanssakäyminen ylipäättään on mahdollista. Taloudellinen yhteistyö antaa hyvän pohjan kansalaisten Euroopan syntymiseen.

Ympäristöpolitiikan normien harmonisointi ja yhteistyö ympäristötutkimuksessa ja -rahoituksessa on ainoa keino yrittää löytää ratkaisu Eurooppaa ja koko maailmaa koskettaviin ongelmiin. Tässä suhteessa Ees-päätöksentekoon tulee asettaa suuria toiveita. Eurooppaa koskettavista ongelmista vakavin on rikki- ja typpipäästöistä johtuva happamoituminen. Länsi-Euroopan ympäristöyhteistyön painoarvo punnitaan yhtenäisten ympäristöveroperusteiden hyväksymisessä, mikä tulee asettaa tavoitteeksi.

Efta-maiden ympäristönormit ovat osittain tiukempia kuin EY:ssä voimassa olevat. Neuvotteluissa on pyrittävä turvaamaan oikeus säilyttää EY:n normeja tiukempi normitaso ja otettava toisaalta tavoitteeksi Eftan ratkaisut.

Itä-Euroopan uudistumishankkeiden nopeuttamiseksi perustettu Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki oli askel oikeaan suuntaan. Jatkossa on luotava oma kansainvälinen järjestelmä, jonka puitteissa on mahdollisuus myös suoriin avustuksiin.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmälle marssijärjestys Eurooppaan on selvä. Tavoitteena on sellainen Ees-sopimus, jonka avulla Suomi voi hyödyntää yhdentymisen mukanaan tuomat mahdollisuudet. Kehitys osoittaa selvästi, että Eurooppa on valmis muutoksiin. Uutta näille muutoksille on ennustamattomuus. Vaihtoehtoisten ovien sulkeminen ja pelkästään yhteen sisäänkäyntiin luottaminen tulevaisuuden ratkaisuja tehtäessä osoittaisi kypsyyttä ymmärtää Euroopassa meneillään olevia prosesseja. Vaikka Ees-sopimus on meille juuri nyt välttämätön ratkaisu, sen ei tarvitse jäädä miksikään lopulliseksi päätösmäksi. Suomen tulee toimia ennakkoluulottomasti myös laajempien eurooppalaisten yhteistyöjärjestelyjen saavuttamiseksi.

Hallituksen selonteossa on varsin yksityiskohtaisesti selvitetty, mitä EY:n sisäisen lainsäädännön mahdollinen voimaansaatminen Suomen osalta merkitsee. Annetusta selvityksestä käy ilmi, että ylitsepääsemättömiä vaikeuksia Suomelle ei koidu. Kokoomuksen eduskuntaryhmä näkee hyvänä tavoitteena sen Ees-sopimuksen solmimisen aikataulun, joka selonteossa on esitetty.

Kokoomuksen aatteellinen lähtökohta markkinatalouden kehittämisessä on toimenpiteiden vaikutus yksittäiseen ihmiseen. Vaikka nyt puhumme pitkälti Suomen valtion suhtautumisesta integraatioon, koskettaa se samalla tavalla koko suomalaista yhteiskuntaa, yksittäisiä ihmisiä kansalaisina ja kuluttajina. Jokainen ihminen joutuu omalla tavallaan vastaamaan suhtautumisestaan Länsi-Euroopan ja koko Euroopan laajenevaan integraatioon. Tämä edellyttää haittojen ja etujen punnitsemista, sopeutumista ja oppimista. Annetun selonteon perusteella kokoomuksen ryhmä on kuitenkin vakuuttunut, että olemalla aktiivisesti muka-

na taloudellisessa yhdentymisessä on mahdollista edetä yksittäisen ihmisen taloudellisen, sosiaalisen ja henkisen turvallisuuden parantamisessa.

Edustajat Laurila ja Isohookana-Asunmaa merkitään länän oleviksi.

Ed. Väyrynen: Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen osoittaa, että hallitus on pareutunut jopa kiitettävästi asian tekniseen puoleen. Selonteossa on seikkaperäisesti selvitetty EY:n sisäisen yhteistyön nykyistä järjestelmää ja sen kehittämisen tavoitteita. Samoin asiakirjasta käyvät ilmi sekä Suomen nykyinen tilanne että ne ongelmat, joita saatamme tulevaisuudessa neuvotteluissa kohdata.

Selonteossa on sama heikkous kuin aikaisemmin annetuissa selonteissa ja tiedonannossa: Suomen omat tavoitteet on esitetty epämääräisesti ja vaisusti. Vielä suurempi puute on se, että selontekoon ei sisälly juuri lainkaan laajempaa ulko- ja kauppapoliittista taustaa. Tätä puutetta osittain korjasivat ne puheenvuorot, jotka ulkoasiainministeri Paasio ja ulkomaankauppaministeri Salolainen käyttivät, mutta kovin paljon nuokaan puheenvuorot eivät asiaa valaisseet. Esimerkiksi ministeri Salolainen sanoi, että ”pelkästään Saksojen nähtävissä oleva yhdistyminen saattaa osaltaan muuttaa EY:n sisäistä kehitystä ja sisämarkkinoiden toteutumisaikataulua”. Hän ei maininnut lainkaan, millä tavalla Suomen hallituksen arvion mukaan tämä asia vaikuttaa. Toivottavasti ministeri myöhemmin keskustelun kuluessa tähän asiaan vielä palaa.

Kun selonteko on em. tavalla puutteellinen, on eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan ja muiden erityisvaliokuntien varauduttava laajaan asiantuntijoiden kuulemiseen ja kannanottojen perusteelliseen hiomiseen. Aikaa tähän tarvittaneen ainakin parin kuukauden verran.

Lähetekeskustelussa ei ole syytä pyrkiä yksityiskohtaisiin kannanottoihin. Niiden aika on myöhemmin valiokuntatyön yhteydessä ja sen jälkeisessä täysistuntokäsittelyssä. Nyt on tyydyttävä periaatteellisten näkemysten esittämiseen. Toisaalta nyt on sopiva

tilaisuus ottaa ainakin alustavasti kantaa neuvottelutilanteeseen ja Suomen yleiseen toimintalinjaan. Näillä kannanotoilla onkin kiire, sillä Euroopan muutos etenee kovalla vauhdilla.

Ottaessamme kantaa yhdentymisratkaisuihin meidän olisi pyrittävä pääsemään perille siitä, mitkä ovat yhdentymiskehitykseen vaikuttavat poliittiset tavoitteet ja mitkä ovat sen poliittiset seuraukset. Samoin meidän olisi kyettävä ennakoimaan itäisen Euroopan kehitystä ja sen vaikutuksia yhdentymiseen. Nämä kannanotot, kuten jo totesin, valitettavasti puuttuvat selonteosta.

Kansainvälistä kehitystä analysoitaessa on otettava painavasti huomioon se seikka, että koko maailmassa ollaan parhaillaan siirtymässä uudenlaiseen valtajärjestelmään. Toisen maailmansodan jälkeen luotiin voittajien varaan rakentuva ja aseelliseen voimaan perustuva valtarakenne. Nyt aseellisen voiman suhteellinen merkitys on vähenemässä ja yhä tärkeämpää on se, mikä on kunkin kansakunnan teknologian taso ja taloudellinen voima. Ne sotilaallisesti vahvat kansakunnat, jotka eivät kykene menestymään teknologisessa ja taloudellisessa kilpailussa, joutuvat vetäytymään. Ne kansakunnat, joilla on korkea teknologinen taso ja joiden talous on ylijäämäinen, laajentavat vaikutusvaltaansa. Vähitellen niistä tulee myös sotilaallisia mahtitekijöitä, sillä pienikin osuus suuresta kansantulosta riittää mittaviin absoluuttisiin sotilasmenoihin. Sotilaallinen suorituskykykin on sitä parempi, mitä korkeatasoisempaa on käytettävä tekniikka.

Tämä logiikka näyttää nyt vaikuttavan kaikkialla maailmassa ja erityisesti Euroopassa. Euroopan kehityksessä valtarakenteiden muutos vaikuttaa monin tavoin. Neuvostoliitto vetäytyy ja keskittyy oman taloutensa ja teknologiansa vahvistamiseen. Saksa yhdistyy ja laajentaa vaikutusvaltaansa. Perinteisen Euroopan kahtiajaon mureneminen johtaa uusiin yhteistyöasetelmiin. Näissä oloissa EY:kin joutuu hakemaan omaa rooliaan.

EY:n toiminta perustuu ensi sijassa suurten länsieurooppalaisten kansakuntien asettamiin tavoitteisiin. Alusta alkaen yhdentymisen päämäärät ovat olleet sekä Euroopan sisäisiä että maailman laajuisia.

Alkuvaiheessa yhteistyöllä pyrittiin ensi sijassa estämään Euroopan kansakuntien vä-

listen ristiriitojen kärjistyminen ja turvaamaan maanosan rauhanomainen kehittyminen. Toisena ja vuosi vuodelta yhä tärkeämpänä tavoitteena on ollut Euroopan aseman vahvistaminen: Entiset eurooppalaiset suurvallat ovat pyrkineet yhdistämään voimansa voidakseen kilpailla tasavertaisesti Yhdysvaltain, Neuvostoliiton ja Japanin kanssa. Yhdentymisen avulla on pyritty sekä vauhdittamaan Länsi-Euroopan taloudellista ja teknologista kehitystä että tiivistämään poliittista yhteistyötä. Tavoitteena on myös yhteisen puolustuspolitiikan aikaansaaminen.

Vahvat eurooppalaiset kansakunnat ovat vauhdittaneet yhdentymistä myös sen vuoksi, että ne hyötyvät siitä eniten, kun niiden yritykset saavat vapaan pääsyn kaikkien mukana olevien maiden markkinoille. Talouden vahvistumisen myötä suurten eurooppalaisten kansakuntien poliittinenkin vaikutusvalta kasvaa. Pienempien maiden talous yksipuolistuu, omavaraisuus heikkenee ja tosiasiallinen itsenäisyys kaventuu. Nyt kun yhentyminen sisämarkkinoiden muodostamisen yhteydessä laajenee teollisuustuotteiden vapaasta kaupasta myös tuotannontekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen, voimistuvat sen poliittiset seurausvaikutukset.

Uudessa Euroopassa EY:n asema ei ole entisensä. Saksan yhtyminen ja sen muodostuminen teknologian ja talouden eurooppalaiseksi supervallaksi pelkistää kansallista ajattelua kaikkialla EY:n piirissä. Keskeisten EY-maiden mielenkiinto suuntautuu itään. Kaikkialla Euroopassa pohditaan yhteistyön rakenteita. On syytä olettaa, että EY-maat pyrkivät edelleen tiivistämään keskinäistä yhteistyötään. Lisäksi ne pyrkivät aikaansaamaan kahdenvälisiä sopimusjärjestelmiä EY:n ja kunkin Itä-Euroopan maan välillä. Pitkiin aikoihin nämä eivät liene kypsiä multilateraaliseen vapaakauppajärjestelmään Efta-maiden tavoin.

Ottaessamme kantaa Euroopan viimeaikaiseen kehitykseen me suomalaiset olemme pitäneet itseämme lähinnä sopeutujina. Nykyisessä tilanteessa meillä on kuitenkin mm. Etyk-prosessin kautta omat mahdollisuutemme vaikuttaa siihen, millaiseksi Eurooppa kokonaisuudessaan muotoutuu. Nämä vaikutusmahdollisuudet on käytettävä täysimääräisesti hyväksi. Suomen edun mukaista olisi se, että Euroopan rakenne muodostuisi tasapainoiseksi ja väljäksi, itsenäisten kansa-

kuntien yhteistyöjärjestelmäksi. Tällaista Eurooppaa haluavat meidän lisäksi monet muut kansakunnat.

Suomessa monet ovat tehneet sen johtopäätöksen, että Euroopan uusi tilanne merkitsisi uhkaa meille ja muille Efta-maille. Monet pelkäävät, että EY:n mielenkiinto meitä kohtaan saattaisi heikentyä ja Itä-Euroopan maat ajaisivat meidän ohitsemme. Näistä syistä Ees-neuvotteluja halutaan kiihkeästi ja tyytyä tarvittaessa vaikka vähän heikompaankin sopimukseen.

Tämä pelko on turha. Itä-Euroopan maiden talous ei ole siinä kunnossa, että ne pitkiin aikoihin pystyisivät edes sellaiseen sopimussuhteeseen, joka Efta-mailla on nyt EY:n kanssa. EY:n mielenkiinto Efta-maihin on vakaalla pohjalla. Me olemme yhdessä EY:n tärkein kauppakumppani, jonka kanssa EY:llä on lisäksi vientilyijäämä. Vastavaroisuutta noudattaen sopimukseen varmasti päästään. Itä-Euroopan muutos saattaa sen sijaan jopa parantaa Efta-maiden asemaa. EY:ssä saattaa hyvinkin voimistua tarve pitää EY tiiviinä kokonaisuutena, jossa edelleen pyritään ulkopoliittisen yhteistyön lisäksi myös puolustusyhteistyöhön. Efta-maiden kanssa ollaan ehkä valmiita väljempään yhteistyöhön, jossa kunkin Efta-maan erityistarpeet tulevat huomioon otetuiksi.

Varsinaisiin neuvotteluihin ryhdyttäessä on Efta-maiden piirissä aika siirtäytyä avoimeen keskusteluun kunkin maan kansallisista tavoitteista. Tähän mennessä Efta-maat ovat pelanneet mustapekkaa: kukin on välttänyt esittämästä mitään sellaista, mihin keskinäinen yhteisymmärrys tai esillä ollut neuvottelujen kokonaisuus voisi kariutua. Nyt kunkin maan olisi esitettävä omat tavoitteensa ja pyrittävä saamaan niille toisten Efta-maiden tuki. Eräissä kysymyksissä Efta-maat saattavat saavuttaa yhteisymmärryksen tarvittavista poikkeuksista tai siirtymäkausista. Toisaalta niiden tulisi tukea toinen toistaan erillisten kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tästä prosessista voisi muodostua tavallaan EY-järjestelyjen neljäs tie.

Kaksi oleellista linjanvetoa Efta-maiden tulisi tehdä nopeasti: päättää, mitkä niiden mielestä ovat relevantteja EY-säädöksiä, sekä antaa tulkinta käsitteelle "perustavaa laatua olevat kansalliset edut".

Sopimuksen pohjaksi tulevien EY-säädösten laajuus on kysymys, jossa neuvotteluosa-

puolten intressit ymmärrettävästi poikkeavat toisistaan. EY luonnollisesti toivoo, että Efta-maat mukauttaisivat oman lainsäädäntönsä mahdollisimman laajasti EY-säännöstöön. Efta-maille olisi eduksi, että ne voisivat mahdollisimman laajasti itse harkita oman lainsäädäntönsä sisällön. Useimmat EY-säännökset lienevät tässä suhteessa ongelmattomia. Relevanttien EY-säännösten rajaaminen vaikuttaa osaltaan siihen, kuinka monia poikkeuksia Suomen on tarpeen pyrkiä saamaan.

Poikkeusten saaminen edellyttää sitä, että ne voidaan perustella perustavaa laatua olevilla kansallisilla eduilla. Tälle käsitteelle olisi annettava mahdollisimman laaja tulkinta. Efta-maat ovat kaikki suhteellisen pieniä. Useimpien Efta-maiden talouden rakenne on hyvin yksipuolinen. Lisäksi useimmat Efta-maat ovat puolueettomia, joten niiden tarve poikkeuksiin on suurempi kuin Nato-maiden. Puolueettomat maat pyrkivät siihen, että ne voisivat pysyttäytyä tulevaisuudessa mahdollisesti syntyvien kriisien ja selkkausten ulkopuolella. Rauhan aikana niiden on toimittava siten, ettei puolueettomuus kriisitilanteessa esty. Tästä syystä niillä on perusteltu tarve pyrkiä säilyttämään mahdollisimman laaja itsenäisyys.

Keskustan arvio on se, että EY:n perusluonne tulee säilymään nykyisellään: EY pyrkii kehittymään suurvallaksi, jolla on yhteisen ulkopoliittikan lisäksi myös yhteinen puolustuspolitiikka. Jos EY säilyttää tämän luonteensa, on puolueettomien maiden täysjäsenyys ilman muuta poissuljettu: mikään kansakunta ei voi olla yhtä aikaa suurvallan osa ja puolueeton maa.

Mutta vaikka EY:n turvallisuuspoliittinen ulottuvuus poistuisikin — eihän tätäkään mahdollisuutta voi kaiken tapahtuneen jälkeen sulkea pois — suhtautuisi keskusta kielteisesti Suomen jäsenyyteen nykymuotoisessa EY:ssä, siis EY:ssä, jossa ylikansallinen päätöksenteko vahvistuu ja omaehtoisen kansallisen kehityksen edellytykset kaventuvat. Me haluamme säilyttää Suomen itsenäisenä maana, joka päättää itse omista asioistaan.

Keskusta tukee edelleen hallituksen pyrkimystä saada aikaan Efta-maiden ja EY:n välinen Ees-sopimus. Tämä olisi paras vaihtoehto. Sopimuksen edellytyksenä on kuitenkin pidettävä sitä, että sopimus rajataan

Suomelle hyväksyttävällä tavalla ja tarvittavat poikkeukset ja siirtymäsäännökset saadaan aikaan.

Ees-järjestelmää ei pitäisi kuitenkaan nähdä ainoana mahdollisuutena. Ellei tyydyttävään sopimukseen päästä, voidaan etsiä muita vaihtoehtoja. On muistettava, että kullakin Efta-maalla on EY:n kanssa oma vapaa-kauppasopimuksensa ja sitä täydentäviä muita sopimuksia. Sekä EY:llä että Efta-mailla on intressi löytää jokin vastavuoroinen sopimus yhteistyön edelleen syventämiseksi. Neljäs tie saattaa siis löytyä myös ilman Ees-sopimusta. Mutta tehtäköön nyt ensin kaikki mahdollinen tyydyttävän Ees-sopimuksen aikaansaamiseksi.

Ulkoasiainvaliokunnan ja muiden erityisvaliokuntien tulee paneutua perusteellisesti hallituksen selontekoon. Tämän valmistelun pohjalta eduskunnan tulee määritellä selvät lähtökohdat ja tavoitteet Suomen politiikalle. Jotta tämä olisi mahdollista, valiokuntien tulee saada runsaasti lisätietoa.

Eduskunnan tulee erityisesti paneutua siihen, mikä on tuleva Ees:n päätöksentekojärjestelmä. Eduskunnan ei tule luovuttaa itselleen tai Suomen hallitukselle kuuluvaa päätösvaltaa ylikansallisille elimille. Suomen valtioelimillä tulee säilyä tosiasiallinen oikeus päättää Suomen asioista. Kauppapolitiikkaan liittyvä tuomioistuinjärjestelmä on periaatteessa hyväksyttävä, mutta sekin on tarkkaan yksityiskohdiltaan harkittava.

Teollisuustuotteiden vapaaseen kauppaan liittyvät päätökset näyttävät olevan Suomen kannalta ongelmattomat. Me olemme selvästi hyötynneet niiden vapaakaupasta, ja vielä jäljellä olevien kaupan esteiden poistaminen on Suomen etujen mukaista.

Sen sijaan ei ole itsestään selvää, että Suomi hyöttyy myös muista Ees-sopimukseen liittyvistä muutoksista. Jokainen ratkaisu on tässä suhteessa erikseen punnittava. Tähän harkintaan on ulkoasiainvaliokunnan erityisesti paneuduttava.

Palvelujen vapauttaminen lienee Suomenkin etujen mukaista, mutta ainakin pankki- ja vakuutustoiminta tarvitsevat useiden vuosien siirtymäkauden.

Työvoiman liikkuvuutta on helpotettava vastavuoroisuutta noudattaen. Erityisen tärkeää on helpottaa opiskelua, työharjoittelua ja yritysten avainhenkilöstön liikkuvuutta. Sen sijaan Suomen ei pidä ryhtyä tietien

tahtoen värväämään meille vieraista kulttuurista kouluttamatonta tai heikosti koulutettua vierastyövoimaa, gastarbeitereita. Meidän on suunniteltava oma politiikkamme tämän mukaisesti. Meidän on pyrittävä käyttämään omaa työvoimaamme mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Niissä tapauksissa, joissa oma väki ei kerta kaikkiaan riitä, voivat suomalaiset yritykset investoida ulkomaille niille alueille, missä työvoimaa on tarjolla. Tämä on järkevämpää myös asianomaisten ihmisten itsensä kannalta, on järkevämpää liikutella pääomia kuin värvätä ihmisiä Suomeen. Ees-sopimuksessa meidän on varattava itsellemme mahdollisuus kansalliseen työvoimapolitiikkaan.

Yhdentymisratkaisujen tärkein kysymys on suhtautuminen pääomien vapaaseen liikkuvuuteen. Meidän on ehdottomasti pidettävä huoli siitä, että Suomen talouselämän keskeiset osat eivät siirry ulkomaiseen omistukseen ja määräämisvaltaan. Tämä edellyttää sitä, että kiinteän omaisuuden omistusrajoitusten lisäksi tulee säilyttää mahdollisimman laajoina myös yritysten omistusrajoitukset. Tulevaisuudessakin meidän on tietysti noudatettava vastavuoroisuuteen perustuvaa liberaalia lupakäytäntöä. Hallitus teki pahan virheen, kun se teki viime vuonna periaatepäätöksen, jolla kenenkään sitä edes vaatimatta omistusrajoituksia oleellisesti lievennettiin. Eduskunnan tulee lausua selkeä kantansa omistusrajoitusten säilyttämisen välttämättömyydestä.

Omistusrajoitukset eivät kuitenkaan riitä. Lisäksi tarvitaan tervettä yritysmyonteistä talouspolitiikkaa, jotta suomalaisilla yrityksillä olisi riittävät voimavarat kehittää omaa talouttamme ja lisäksi kansainvälistyä. Jos talouspolitiikka epäonnistuu, suomalaisia yrityksiä tulee myytäväksi, eikä toisilla suomalaisyrityksillä ole varaa niitä ostaa. Tällöin ulkomaalaisomistus laajenisi omistusrajoituksista huolimatta.

Tässä onkin Holkerin hallituksen paha virhe, suurin kaikista. Talouspolitiikka on epäonnistunut. Suomalaiset yritykset joutuvat — kuten eräs keskeinen teollisuusjohtaja äskettäin sanoi — kehäraakkeina koviin eurooppalaisiin kehiin. Samanaikaisesti koko kansantaloutemme on joutunut pahaan velkakierteeseen. Tästä huolimatta ministerit kehuvat, että hyvin menee. Hallituksella ei näytä olevan edes aikomusta ryhtyä korjaa-

maan virheellisen talouspolitiikkansa tuhoisia seurauksia.

Niin sanottujen reuna-alueiden osalta Suomen on pidettävä huolta siitä, että voimme tulevaisuudessakin säilyttää hyvinvointiyhteiskuntamme myönteiset piirteet ja niitä edelleen vahvistaa. Erityisesti on tarvetta korostaa itsenäisen sosiaali-, ympäristö-, maatalous- ja aluepolitiikan säilyttämisen tärkeyttä.

Ees-neuvottelujen rinnalla hallituksen tulee myös käynnistää selvitykset siitä, millaisia haittoja uudet sopimukset saattavat aiheuttaa. Toimenpiteet näiden kielteisten seurausvaikutusten torjumiseksi tai syntyvien epäkohtien korjaamiseksi on suunniteltava jo ennakkoon ja toteutettava ajoissa. Ministeri Salolainenhan kertoi, että tällaisia selvityksiä on jo käynnistetty. Me kovasti toivomme, että myös opposition edustajat voisivat olla mukana tässä työssä aivan kuten nyt jotenkuten on päästy mukaan myös Ees-neuvottelujen valmisteluihin.

Arvoisa puhemies! Ees-neuvotteluissa hallituksen tulee pitää yleisohjeenaan sitä, että neuvottelut käydään aidossa isänmaallisessa hengessä Suomen etua ja erityisesti itsenäisyyttämme terveellä tavalla korostaen.

Ed. Helle: Herra puhemies! Maailma on vaihtoehdoton. Vai onko se? Hallitus on päättänyt, että Suomi osallistuu EY-pohjaiseen Länsi-Euroopan yhdentymiseen. Missään vaiheessa hallitus ei ole avoimesti ja ennakkoluulottomasti tarkastellut muita vaihtoehtoja ja arvioinut niiden seurauksia. On yksivakaisesti päätetty, ainakin aluksi, pyrkiä Euroopan vapaakauppajärjestön maiden avulla luomaan EY:n kanssa Euroopan talousalue, Eta eli Ees. Jos tästä hankkeesta karkaavat EY:n täysjäseniksi esimerkiksi Itävalta, Norja ja Ruotsi, lienee hallituksella takataskussaan täysjäsenyys jonkinlaisen liitännäisvaiheen jälkeen.

Vaihtoehtoissa olisi voitu tarkastella kansantalouden kasvun, ympäristövaikutusten, sosiaalipolitiikan, työsuojelun, kansallisen itsemääräämisoikeuden ja monen muunkin seikan näkökulmasta tilanteita. Vaihtoehtoja ei kuitenkaan ole tarkasteltu eikä arvioitu, on valittu yksi tie.

Selonteossa esitetty arvio yhdentymisen vaikutuksista kansantalouteen ja talouspolitiikkaan on keskinkertainen, paremmin sa-

nottuna se on surkea. Vertailua olisi parantanut vaihtoehtojen tarkastelu ja kriittisempi ote. Selonteosta huokuu Coca-Colan henki: "Europe. You can't beat the feeling."

Sivumennen sanottuna varoitus, että EY:n ulkopuolella Suomi jäisi Albaniaksi, on silkkaa roskaa. Maailma ei ole vaihtoehtoton, mutta tämä selonteko on. Selonteon maailma on myös kovin kummallinen, ongelmaton. Siinä yksilöimätön ja erittelemätön, kasvoton Suomi toteaa, mitä sopeutumismuutoksia tulee tehdä. Lukiessa tarkemmin kuitenkin paljastuu, että selonteon Suomi ei olekaan kasvoton. Sillä on elinkeinoelämän huippujohdon kasvot, ja niillä silmillä yhdentymistä tarkastellaan.

Ilmeisesti ay-liikkeen pelossa työvoiman liikkuvuus ja työmarkkinoiden näkymät selostetaan suhteellisen auvoisina. Jonkinlaisiksi ongelmaksi tunnustetaan se, että kansallinen talouselämä pahimmassa tapauksessa häviäisi. Samoin ympäristöongelmien kärjistyminen tunnustetaan. Mutta näistä päädytään vain siihen, että pitäisi pyrkiä joihinkin korjaaviin järjestelyihin. Se on luonnollista, kun vaihtoehtoa ei ole, ei ole etsitty eikä esitetty.

Tässä puheenvuorossa ei ole syytä tarkastella kaikkia selonteon kattamia alueita. Olen valinnut tarkastelun kohteeksi työvoiman, elinkeinoelämän kansallisuuden, ympäristön ja kuluttajansuojan sekä sosiaalipolitiikan. Arvioin myös Eta-päätöksenteon kansanvaltaisuutta tai paremminkin -vallattomuutta.

Työnantajat väittävät, että Suomessa vallitsisi työvoimapula. Hallitus toistaa tämän väitteen. Väite on kuitenkin väärä. On tietysti totta, että hyvien suhdanteiden vallitessa työvoima käy niukemmaksi, työnantaja joutuu ostamaan työntekijät entistä kalliimmalla, mutta tilanteen jatkumisesta ei ole varmuutta.

Olennaisempaa kuitenkin on, että markkinataloudessa, arvoisat markkinatalouden puolustajat, myös työvoiman kysyntä ja tarjonta löytävät aina jonkin tasapainoa edustavan hinnan. Nyt on siis maksettava enemmän työntekijästä, työntekijälle, kuin aikaisemmin. Jos jokin yritystoiminnan muoto käy näillä työvoiman hinnoilla kannattamattomaksi, sitten se käy. Nykyinen vaihe pakottaisi yritykset nostamaan erityisesti matalapalkkaisten palkkatasoa. Enää ei pienellä rahalla saa ihmisiä ikäviin, yksitoikkoihin

töihin. Nyt on siis matalapalkka-alojen ammattiliitoilla tilaisuus, joka ei saa mennä ohi.

Työnantajia tämä ei tyydytä. He haluavat tuottaa EY:n matalapalkka-alueilta työvoimaa, jottei palkkoja tarvitsisi korottaa. Tämän hallitus myöntää todetessaan näin: "Työvoiman liikkuvuudelle nykyisellään asetettujen esteiden olennainen väheneminen voisi lisätä työvoiman siirtymistä paremman palkanmaksukyvyn maihin, mikä olisi omiaan johtamaan eri maiden välillä niin tuottavuudessa kuin palkkatasoiakin vallitsevien erojen pienenemiseen." Valiokuntakäsittelyn aikana tulee muodostaa kanta siihen, hyväksytäänkö Eta:n työvoiman vapaa liikkuvuus ja siirtolaisuus. Jos päädytään sille kannalle, että Suomi suostuu vapaaseen liikkuvuuteen, tulee valiokunnan edellyttää eräitä seikkoja ja ottaa kantaa muutamiin kysymyksiin.

On vähintäänkin edellytettävä, että suomalaisen työnantaja veloitetaan kustannuksellaan käännättämään työehtosopimukset, työsopimukset sekä oleelliset työsuojeluun ja työturvallisuuteen liittyvät ohjeet kaikille niille kielille, joita yrityksen henkilökunta puhuu äidinkielenään.

On otettava kantaa siihen, pyrkiikö siirtolaispolitiikka ensisijaisesti suomalaistamaan tai suomenruotsalaistamaan tulijat vai pyritäänkö mahdollisimman laajasti monikieliseen yhteiskuntaan. Riittääkö vain välttämättömin tulkkiapu julkisten palvelujen muutoin ollessa vain suomen- ja ruotsinkielisiä? Vai lähdetäänkö siitä, että ulkomaisten työntekijöiden tulee saada päivähoito ja peruskoulusivistys omalla äidinkielellään? On otettava kantaa siihen, riittääkö, että televisio ja radio tarjoavat ohjelmaa joillakin siirtolaisten kielillä muutaman tunnin viikossa kieltä kohti, vai pyritäänkö oleellisesti parempaan. Useimmat maat näyttävät tyytyneen siihen, että työvoimasta otetaan kaikki irti, mutta jätetään nämä yhteiskunnalle kalliiksi tulevat tehtävät hoitamatta.

Kielen takia saapuvista siirtolaisista vain harva sijoittunee hyvin palkattuihin tehtäviin. Matalapalkka-alojen siirtolaiset keskittyvät niille alueille, missä asuminen on suhteellisesti halvinta. Kansallisuuksien sijoittumista omille alueille edistää myös läheisyyden tarjoama kulttuurin tuttuus. Valiokuntien tulisi selvittää, onko ilmiölle syytä

tehdä jotakin ja onko sille tehtävissäkään mitään.

Yhdysvaltain ja Ison-Britannian kokemukset muuten viittaisivat siihen, että siirtolaisten kohdalla vasta kolmas polvi saavuttaa taloudellisissa ja sosiaalisissa suhteissa tasa-arvon pääväestön kanssa. Silloin täkäläiset työnantajat tarvitsevatkin jo lisää halpaa työvoimaa, jos taloudellinen kehitys on suotuista.

Suomesta lähtenyt siirtolaisuus on tähän asti ollut tavallista työväkeä. Työvoiman vapaa liikkuvuus lisänee asiantuntijoiden muuttoa maasta. Tätä pyritään estämään alentamalla suurimpien tulojen verotusta, sen tienhän hallitus on valinnut.

Valiokunnassa tulisi muodostaa myös kanta Euroopan talousalueella olevien kolmansien maiden kansalaisten ja talousalueen ulkopuolelta pyrkivien siirtolaisuuteen.

Toistaiseksi Suomen talouselämä on ollut suomalaisessa omistuksessa. Myyntiliikkeiden ohella on sallittu muutama rajoitetuin oikeuksin toimiva ulkomainen pankki. Todellisia ulkomaalaisille lahjoitettuja helmiä on ollut vain Strömberg. EY:n sisällä pääoman on tarkoitus kasvaa yli kansallisten rajojen, ja samaa mallia tarjotaan myös Euroopan talousalueen pohjaksi. Hallitus esittää varovaisesti näkemyksiä siitä, että olisi pyrittävä säilyttämään osa elinkeinoelämästä kansallisena.

Selonteon valiokuntakäsittelyssä tähän tulee SKDL:n eduskuntaryhmän mielestä ottaa selkeä ja ehdoton kanta. Me pidämme elinkeinoelämän kansallisena säilyttämistä olennaisen tärkeänä, sellaisena ehtona, josta ei voi tinkiä. Nykyiset metsäteollisuuden, korkean teknologian, viestinnän, pankki- ja vakuutustoiminnan yhtiöt tulee säilyttää kansallisina. Pankki- ja vakuutustoiminnassa voitaneen sallia ulkomaisten yritysten perustaminen Suomeen. Maan omistus on säilytettävä nykyisellään kansallisena. (Ed. Riihijärvi: Hyvä!) Valiokunnassa nämä tulee kirjata ehdottomina vaatimuksina.

Hallitus arvioi selonteossaan, että perusturvan ulkomaille suuntautuva rahavuoto ei olisi kohtalokas varsinkaan, jos kansaneläke muutettaisiin ansaittavaksi maassa-asumisvuosilla. Voi olla, että arvio osuu oikeaan.

EY:n sosiaaliturvaperiaatteiden mukaan lapsilisää maksetaan perheen huoltajan työsäkäyntimaan mukaan. Silloin Suomen lap-

silisien korottamiselle saattaa tulla esteitä, jos niiden kohdalla vuoto ulkomaille nousee liian suureksi. Valiokuntakäsittelyssä tulee selvittää vuodon kustannusvaikutus.

Suomen kaltainen äitiyspäiväraha lienee käytössä vain Ruotsissa. Samalla tavalla valiokunnan tulee myös selvittää, aiheutuuko tästä kustannusvaikutuksia, jotka saattaisivat uhata järjestelmää. Samoin vuodon suuruutta tulee arvioida muidenkin järjestelmien kohdalla, jotta nähtäisiin, missä määrin se asettaa rajoja järjestelmien kehittämiseksi.

Muuten näistä kustannustarkasteluista ei olisi väliä, mutta kun meillä edut on ajattelutavissa määritellyiksi Suomen kustannustason mukaan ja vastaavat siirrot ulkomailta Suomeen jäänevät paljon vähäisemmiksi, työvoiman vapaalla liikkuvuudella on ilmeisesti sellainen seuraus, että se jähmettää perusturvan nykyiselleen. Kansalaispalkka tai vastaavan mallinen perustoimeentulo on mahdollista vain maassa, joka ei ota vastaan siirtolaisia, tältä näyttää.

Näen kuitenkin myös, että pohjoismaista hyvinvointivaltiota uhkaa ylipäänsä yhdentyminen ja sen mukanaan tuoma kilpailun lisääntyminen. Uhka pätee, vaikkei Euroopan talousaluetta muodostettaisikaan. Aivan samalla tavoin kuin kilpailu tasoittaa palkkoja matalapalkkamaiden ja korkeapalkkamaiden välillä, kilpailu tulee myös tasoittamaan eroja yhteiskunnan jakamassa hyvinvoinnissa. Heikoimmissa maissa tilanne toivottavasti paranee, mutta Pohjoismaissa paine on päinvastaiseen suuntaan. Pelkään, että Pohjoismaat eivät kykene jatkuvasti kehittämään sellaista uutta teollisuutta, että nämä maat etumatkansa turvin voisivat pitää yllä muuta Euroopan talousaluetta oleellisesti suurempaa hyvinvoinnin tasoa.

Hyvinvointivaltion tapaan myös maatalous on kustannustekijä, jota voi uhata karsinta. Pitää siis erittelyssä muistaa ei vain yksittäisiä sopimusmääräyksiä vaan koko järjestelmän logiikka.

Valiokuntakäsittelyssä tuleekin mielestämme kiinnittää huomiota hyvinvointivaltioon kohdistuvaan uhkaan. Syntyy paineita alentaa verotusta kilpailijamaiden tasolle, luopua yhteiskunnan harjoittamasta hyvinvoinnin tasauksesta kustannussyistä jne. Tälle kehitykselle näen vastavoimana vain sen, että vasemmisto ottaa tavoitteekseen hyvinvointivaltion Euroopan mittakaavassa.

Talouden kasvu lisää ympäristötuhoja. Tämä käy ilmi mm. siitä selvityksestä, jonka EY:n komissio kielsi kuin Pietari Mestarinsa. Siten yhdentyminen, joka tähtää ripeämpään talouden kasvuun ja josta sellainen myös seuraa, merkitsee energian kulutuksen kiihtymistä, päästömäärien kasvua, metsien tuhoutumista ym. Euroopan yhteisö toimii talouden kasvun logiikan mukaan, ja sellaiseksi on ajateltu myös Euroopan talousaluetta.

Yksittäisillä kansallisilla toimilla tätä suuntausta ei voi kääntää toiseksi. Suuriin ympäristön ongelmiin tarvitaan koko Euroopan kattavaa ratkaisua. Punavihreä ratkaisu tähän voisi olla sosiaalisen ympäristö-Euroopan rakentaminen taloudellisen yhdentymisen suitsijaksi.

Ympäristön- ja kuluttajansuojan osalta Euroopan yhteisön normit osittain parantavat nykytilannetta. Suomen hallitustahan ei kannata kiittää liiasta edistyksellisyydestä näissä kysymyksissä. Euroopan yhteisö voi silti useissa tapauksissa tulkita kaupan esteiksi ne ympäristöä suojelevat toimet, joihin Suomessa jokin toinen, nykyistä parempi hallitus haluaisi ryhtyä. Siksi on välttämätöntä, että valiokuntakäsittelyssä asetetaan ehdoksi, että Euroopan talousalueen puitteissa kuluttajien ja ympäristön suojaksi asetettuja normeja ei voi tulkita kaupan esteiksi.

Millainen EY:n demokratia oikeastaan on? EY:n omassa järjestelmässä Euroopan yhteisön jäsenmaiden kansalaisten valitsemat edustajat osallistuvat päätöksentekoon vain siten, että EY:n parlamentti on lausunnonantaja. Yhteisön lainsäädännön valmistelu kuuluu komissiolle, jossa on 17 komissionäaria, jotka ovat jäsenmaista riippumattomia. "Heidän toimintaansa tulee ohjata vain yhteisön yhteinen etu", todetaan. Komissiolla on suuri virkamiehistö. Tämän koneiston suojissa asetetaan jäsenmaiden asiantuntijoista työryhmiä lainsäädännön valmisteluun.

Hallinto komission puitteissa on irrotettu sekä jäsenvaltioista että niiden kansalaisista. Hallinnon kansanvaltainen valvonta on EY:lle vieras ajatus. Eurobyrokratian esikuvana on yksitysten yhtiöitten hallinto.

Ministerineuvosto taas edustaa jäsenmaiden hallituksia tai kauniimmin sanottuna niitä kansallisia etunäkökohtia, joita jäsenmaiden hallitukset sellaisiksi tunnistavat. Kaksitoista ihmistä tekee päätöksiä, jotka

koskevat noin 320:tä miljoonaa eurokansalaista. Neuvosto käyttää Rooman sopimuksen 145 artiklan mukaan ylintä päätöksentekovaltaa Euroopan yhteisössä, mikä tarkoittaa, että se päättää yhteisön jäsenmaita sitovasti Rooman sopimuksessa tarkoitetuista asetuksista ja direktiiveistä sekä, komission ohella, päätöksiksi nimitetyistä ratkaisuista. Päätökset neuvostossa tehdään yleensä yksimielisesti ja yhtenäisyysasiakirjan voimaantulon jälkeen aikaisempaa useammin määräenemmistöllä. Parlamentti saa antaa lausuntonsa, kuten jo aikaisemmin totesin.

Mielenkiintoista demokratia-aspektin kannalta on, että käsittelyn tässä vaiheessa poliittiset ongelmat jätetään jäsenmaiden EY-suurlähettiläiden tai heidän edustajiensa ratkottavaksi ns. pysyvien edustajien komiteassa eli Coreperissä. Mielleyhtymä itsevaltiuden ajan kuninkaiden ja tsaarien neuvonantajiin ei sen osalta ole kaukaa haettu. EY-jäsenmaiden diplomaattiedustajista koottu elin ei tietenkään ole suoraan vastuussa toimistaan millekään kansanvaltaisesti valitulle elimelle. He ovat hallitusten ja maidensa elinkeinoelämän lojaaleja virkamiehiä.

Lausunnon antamisen lisäksi yhteisön parlamentilla on muodollisesti viimeinen sana EY-budjettivallan käytössä. Parlamentille on annettu myös eräänlainen lykkäävä veto-oikeus ministerineuvostoon nähden, milloin käsiteltävä asia liittyy sisämarkkinoiden luontiin tai ympäristöpolitiikkaan, sekä tutkimukseen ja teknologiaan liittyvissä kysymyksissä.

Kaikesta tästä voi päätellä, että EY:tä ei siis hallita parlamentaarisesti. Sen jäsenmaiden kansan valitsemilla edustajilla ei ole valtaa yhteisön tärkeimpiin poliittisiin ratkaisuihin.

Selonteko kertoo, että vastaava päätöksentekon rakenne kuin EY:ssä ollaan kopioimassa talousalueen päätöksentekojärjestelmäksi varustettuna kahdella demokratian heikennyksellä:

Ensinnäkin sisämarkkinaohjelman toteutuksen kannalta keskeisiltä osin EY:ssä jo hyväksytty lainsäädäntö tulee Eta-säännöiksi ilman, että me suomalaisina kansanedustajina vaikuttaisimme niihin millään tavalla. Vastaisuudessakin laadittava EY-normisto tulee hyväksyttäväksi Euroopan uudella talousalueella. Tämä seuraa itse sisämarkkinaprojektin luonteesta: Markkinoiden on ol-

tava samoilla säännöillä niin sanotusti vapaita.

Toinen demokratian kavennus — verrattuna vieläpä EY-jäsenmaankin tai -kansalaisten asemaan — on se, että Eta-päätöksenteossa kansalaisten vaikutusmahdollisuudet edustajiensa kautta ovat kokonaan estetyt. Kansallisten toimeenpanoelinten edustajat neuvottelevat EY:n ja tulevien Eta-byrokrattien kanssa, siis muinaisten pajarien ja mandariinien jälkeläisten kanssa, siitä, mikä on sisämarkkinoiden edun vaatimaa.

Minkäläisten asioiden äärellä hallituksen selonteko puuhastelee? Ensinnäkin hallitus sanoo pyrkivänsä päätöksentekomalliin, joka sallisi Suomen osallistumisen päätösten valmisteluun, jossa päätökset puhtaasti teknisluonteisia asioita lukuunottamatta tehdään konsensuksella ja jossa eduskunnan ja tasavallan presidentin asema päätöksenteossa voidaan turvata.

Mitä tämä tarkoittaa? Kenen osallistumisen päätöksentekoon näissä hallituksen pyrkimyksissä turvataan? Vastaus löytyy hallituksen selonteosta jäljempänä sekä voimassa olevan hallitusmuodon 33 §:n 1 momentista ja valtiopäiväjärjestyksen 69 §:stä. Hallitus ilmoittaa pyrkivänsä siihen, että ”uusi Eeslainsäädäntö olisi muodoltaan kansainvälisiä sopimuksia ja tulisi valtion sisäisesti voimaan kansallisilla voimaansaattamistoimilla ainakin siltä osin kuin se kuuluu eduskunnan lainsäädäntövallan piiriin”.

Hallitusmuodon mukaan — valtiosääntöuudistuksen jälkeenkin — tasavallan presidentti määrää Suomen suhteista ulkovaltoihin. Eduskunnan myötävaikutusta ulkoasioissa tarvitaan vain hyväksyttäessä sopimuksia ulkovaltojen kanssa, mikäli ne sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia säännöksiä. Valtiopäiväjärjestyksen mukainen ulkopoliittisten sopimusten hyväksymisjärjestelmä merkitsee puolestaan sitä, että eduskunta joko hyväksyy sopimuksen tai hylkää sen. Eduskunnalla ei nyt ole mitään perustuslakiemme mukaista keinoa sopimustulokseen vaikuttamiseen. Niinpä hallitus kaappaa supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä huomattavan osan eduskunnan yksityiskohtaista päätösvaltaa.

Toinen seikka, johon selonteon laatijat eivät ole kiinnittäneet huomiota, koskee EY:n ja kaavailun Eta-päätöksentekolimistön välistä suhdetta. Jos EY:n ministerineu-

vosto pääsee keskuudessaan yhteisymmärrykseen jonkin direktiivin sisällöstä ja hyväksyy sen, Efta-maiden edustajilla vahvennetulla Etan elimellä ei ole mahdollisuuksia olenaisesti toisenlaiseen ratkaisuun.

Vastaava ongelma liittyy myös uuden tuomioistuimen toimivaltaan. Tässä mielessä kahden pilarin järjestelmä on mahdoton rakenteeltaan. Sisämarkkinaohjelma jo itsessään edellyttää yhdenmukaisuutta. Kahden pilarin mallissa Efta-maiden pilari on vain yhteisön pilarin varjo.

Lopuksi eräitä pohdintoja pidemmän ajan tulevaisuudesta.

Markkinoiden vapauttaminen edellyttää vastapainoksi toimenpiteitä muilla alueilla. Yksittäisen valtion toimet hyvinvoinnin jakamisessa tasaisemmin ihmisten kesken tai ympäristön suojelemiseksi valuvat hiekkaan. Vastapainoksi yhtyneille pääomille syntynee yhtyneiden kansojen tahtoa ilmaisemaan lakiasäättävä parlamentti. Komissiosta ja ministerineuvostoista saati sitten kahden pilarin Eta-järjestelmästä ei siihen ole.

Tällainen kehitys merkitsee sitä, että vain pääoman neljään vapauteen keskittyvä Rooman sopimus korvautuu liittovaltion perustuslailla. Ylipäänsä maailman laajuisten ongelmien ratkaisu edellyttäne sellaista päätöksentekoa, jossa on parlamentaariseen valvontaan perustuva toimivaltainen hallitus.

Tietysti kehitys voi omaksua senkin suunnan, että nykyisen kaltainen, lähinnä valistuneeseen itsevaltiuteen perustuva komissio — ministerineuvosto-järjestelmä säilyy. Kansalaisia välittömästi edustavat kansalliset parlamentit jäävät heikoiksi samalla, kun Euroopan mitassa jylläävät vastustamattomalla voimalla uudet euroyhtiöt japanilaisine ja yhdysvaltalaisine siskoineen. Vapaus surkastuu suurten yhtiöiden vapaudeksi, veljeys suuryhtiöiden fuusioiksi ja tasa-arvo miljardien arvoksi.

Herra puhemies! Puheenvuorossani on ollut kriittinen sävy, kovinkin kriittinen sävy. Se johtuu siitä, että hallituksen selonteot ja puheenvuorot osoittavat mielestämme auvoisen sinisilmäistä hyväuskoisuutta ja sellaista yhtymisintoa, jolla parhaimpaan tulokseen näissä neuvotteluissa ei päästä.

Euroopan vapaakauppa-alueella ja etenkin Pohjoismailla on mahdollisuus asettaa neuvotteluissa reunaehtoja. Näin nähdäkseni on, vaikka ministerien suulla täälläkin on todet-

tu, että tämäntapaisista asioista ei tulisi juurikaan puhua. Tällaisia reunaehtoja voisivat olla päätöksenteon parlamentarisointi, johon jo äsken aika laajasti puutui; sosiaaliturvan ja hyvinvointivaltion kehittäminen; aktiivinen ote ympäristön maailman laajuisiin, alueellisiin ja paikallisiin ongelmiin; sekä vastuun ottaminen kehityksistä — eli ihmisten etujen asettaminen liike-elämän suppeiden etujen edelle. Nähdäkseni esittämäni reunaehdot ovat juuri niitä myönteisiä trendejä vahvistavia asioita, joihin ulkoministeri Paasio puheenvuorossaan viittasi.

Meidän tavoitteemme on koko Euroopan kattava hyvinvointivaltio, sosiaalinen ympäristö-Eurooppa. Siitä me olemme valmiita neuvottelemaan. Muunlaista Eurooppaa ei mielestämme kannata tavoitella.

Ed. Virolainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Melin: Herr talman! Avsikten är att i detta gruppanförande huvudsakligen behandla den europeiska integrationens ekonomiska dimensioner. Efter det att frågan har behandlats i utrikesutskottet och andra utskott får vi återkomma till närmare detaljer från svenska riksdagsgruppens sida.

Herr talman! Den ekonomiska integrationsutvecklingen i Europa innebär en förändring, vars helhet och djup nu först börjar skönjas. Den till riksdagen avgivna redogörelsens omfattning och rikedom på detaljer avspeglar de mångahanda inverkningar, som integrationen har också på Finland, dess ekonomi, kultur och ställning i Europa. Redogörelsen förtjänar en grundlig behandling i riksdagen. Finlands inställning till integrationsutvecklingen i Västeuropa hör till de stora politiska och ekonomiska linjedragningarna för dagen.

Då vi betraktar frågornas förbluffande stora antal, de tekniska detaljerna och de invecklade inbördes beroendeförhållandena, är det allt viktigare för oss att skapa oss en klar bild av grundläggande fakta i den europeiska omvandlingen, och av Finlands nationella intressen mitt i denna omvandling.

Herra puhemies! Euroopassa sanan laajassa merkityksessä on poliittisella tasolla käynnissä niin perusteellinen muodonmuutos ja

uudisrakentaminen, että sellainen on aiemmin ollut mahdollista vain sodan seurauksena. Uuden Euroopan muodostumiselle näyttäisi nyt olevan poikkeuksellisen edulliset historialliset lähtökohdat. Ei ole voitettuja eikä voittajia. On vain eurooppalaisia, jotka etsivät maanosalleen sellaista rakennetta, joka tekisi Euroopasta paremman paikan elää ja tehdä työtä.

Ideologisten vastakkainasettelujen lientyminen, ihmisten oikeuksien ja yksilöllisten tarpeiden tunnustaminen, kansojen keskinäisen riippuvuuden korostaminen sekä ympäristön, joka on paikoin kärsinyt suurista vaurioista, säilymistä koskevan yhteisvastuun heittäminen ovat suuren eurooppalaisen muutoksen katalysaattoreita.

Kehitys on kuitenkin vasta alussa ja hyvin hauras. Se tuntuu melkein liian hyvältä muuttuakseen pysyvästi todellisuudeksi. Tällainen kehitys olisi Suomen kannalta niin tervetullut, että tämän linjan hyväksi kannattaa tehdä työtä hartiavoimin. Samalla meidän tulee kuitenkin olla tietoisia siitä, että kehitys voi nopeastikin muuttaa suuntaansa.

Eurooppalainen integraatiokehitys ei kuitenkaan ole lähtenyt ensisijaisesti poliittiselta tasolta, vaan taloudelliselta. Euroopan ulkopuolelta tullut taloudellisen kilpailun paine osoitti Länsi-Euroopalle kouriintuntuvasti, että sen tuotantojärjestelmä ei ollut kyennyt säilyttämään kilpailukykyään. Taloudellinen kilpailu on tehokkain ajateltavissa oleva lääke. Se joko parantaa tai tappaa. Länsi-Euroopan se paransi. Kuuden vuoden ajan Länsi-Euroopan maat, erityisesti Euroopan yhteisö, ovat ponnistelleet eurooppalaisen tuotannon kilpailukykyyn palauttamiseksi. Työn tulokset ovat kaikkien nähtävissä. Taloudellinen kasvu on nopeutunut, työttömyys hellittänyt ja usko omiin voimiin palannut.

Länsi-Euroopan taloudellinen nousu on perustunut yksinkertaisiin oivalluksiin. On taattava tuotantovoimien ja tavaroiden vapaa liikkuvuus ja kova taloudellinen kilpailu sekä kehitettävä eurooppalaista taloudellista yhteistyötä. Tavaroiden, palvelusten, pääoman ja työvoiman vapaa liikkuvuus tekee tuotantovoimien tehokkaan suuntaamisen mahdolliseksi. Kilpailu tekee sen välttämättömäksi. Näin tuotantorakenne saadaan mahdollisimman tehokkaaksi ja tuotannon edut alentavat tuotantokustannuksia. Uuteen tietoon perustuvan eurooppalaisen teknolo-

gian kehittäminen edellyttää puolestaan eurooppalaisia yhteistyöjärjestelmiä tutkimuksessa ja koulutuksessa.

Niillä maille ja maaryhmillä, joilla on uuteen teknologiaan tukeutuvaa teollista voimaa, on tänä päivänä suurta kansainvälistä vaikutusvaltaa. Tällainen vaikutusvalta on koettu välttämättömäksi myös ympäristönsuojelun tehostamiseksi ja sekä sosiaalisten että taloudellisten kehityserojen kaventamiseksi maiden välillä.

EY:n uudelle ympäristönsuojeluelimellä Eea:lla, European Environment Agency, tulee olemaan keskeinen rooli Euroopan ympäristöyhteistyössä 1990-luvulla. EY-komission ehdotuksen mukaan ympäristönsuojeluun avataan myös muille maille, jotka eivät ole EY:n jäseniä. Ruotsalaisen kansanpuolueen työvaliokunta on hiljattain vaatinut, että Suomen hallitus anois jäsenyyttä Eea:ssa, josta tulee resurssiltaan vahva väline mm. Itä-Euroopan ympäristötuhon vastaan käytävässä taistelussa.

Sisäisten markkinoiden toteuttaminen vuosina 1985—1992, EY:n teknologiaohjelmat, koulutusohjelmat, jäsenmaille annettava aluepoliittinen tuki sekä EY:n instituutioiden kehittäminen tähtäävät juuri kaupan esteiden poistamiseen, taloudellisen kilpailun tehostamiseen, tasapainottomuuksien korjaamiseen sekä jäsenmaiden välillä että tuotannon ja ympäristön välillä.

Taloudellisen menestyksensä myötä Euroopan yhteisö on noussut talouden johtavaksi alueeksi. Muut taloudellisesti voimakkaat alueet, Yhdysvallat ja Japani, ovat jo vuosia rakentaneet uusia yhteistyösuhteita EY:n kanssa. Erityisen tärkeäksi EY:n kehitys on muodostunut sen eurooppalaisille naapureille, Efta-maille sekä Keski- ja Itä-Euroopan maille.

Herr talman! En europeisk ekonomisk sfär ger Efta-länderna och därigenom också Finland en möjlighet att vara med om att förnya Europas produktionsstruktur och bli delaktig av det ökade välstånd som detta medför. Ees är ett helt nytt instrument, med hjälp av vilket Finland kan slå vakt om sina grundläggande ekonomiska intressen även på ett sätt som står i samklang med Finlands utrikespolitiska neutralitet.

Ees innebär för Finland i många avseenden samma sak som den enhetliga interna

marknaden innebär för EG:s produktionsstruktur. Att hindren för handeln märkbart minskar och den ekonomiska konkurrensen effektiveras förbättrar produktionens konkurrenskraft. I samma riktning inverkar de finländska företagens, forsknings- och läroinrättningarnas möjligheter att delta i ett omfattande europeiskt samarbete och speciellt i forskningssamarbete. Om Ees inte bleve verklighet, vore vi tvungna att pruta på vårt ekonomiska välstånd så avsevärt att Finlands folk på lång sikt inte vore berett att acceptera en sådan utveckling.

Men när man t.ex. talar om för sina egna barn att den ekonomiska integrationen innebär en ekonomisk utveckling, väcker detta inget nämnvärt intresse eller respons. Men om man som förälder förklarar att vi inte utan denna tillväxt, med vilken svenska riksdagsgruppen avser en kvalitativ och hållbar utveckling, kan rädda vår hotade natur med sjöar, älvar, skogar och djur, eller nämner för de unga möjligheten att de en dag efter eget val kan få studera vid en högskola i ett annat europeiskt land, då vaknar redan de ungas intresse.

Ees innebär en förändring. Till en följd av den måste många företag och sektorer av näringslivet förändras i grunden. Det innebär ofta svett och möda. Men det är ju just det man eftersträvar. I stället för föräldrade, konkurrenssvaga produktionsstrukturer måste vi skapa en produktion, som ger en stabil grund för upprätthållandet av vår välfärd. Produktionens uppgift är att sörja för människornas materiella behov, men i sista hand tack vare resurserna även för deras sociala och kulturella behov. Ju effektivare produktionsstruktur, desto starkare ekonomisk grund. Och ju mera hinder för handeln man tillåter i ekonomin, desto ineffektivare är den, och desto större blir förlusterna räknat i välstånd.

Utanför Ees har emellertid avgränsats många betydande sektorer av det ekonomiska livet, bl.a. lantbrukspolitiken och energipolitiken. I fråga om lantbrukspolitiken hänvisar jag till det anförande som jag höll för svenska riksdagsgruppen den 29 november 1989 när vi diskuterade regeringens meddelande om integrationen. Man har utgått ifrån andra nationella värderingar än sådana som betonar produktionsstrukturens effektivitet. På samma grund kan ett Efta-land i Ees-

avtalet förhandla fram vissa undantag. När man kräver undantag bör man emellertid alltid hålla i minnet att varje undantag på lång sikt innebär en ekonomisk uppostring. Skyddade sektorer förmår aldrig bevara sin internationella konkurrenskraft. Skillnaden betalas i sista hand alltid av konsumenterna.

Det är ett nationellt intresse för Finland att få till stånd ett Ees-avtal så snart som möjligt. Det behövs redan i dag. Sett mot denna bakgrund bör man vad undantag och anpassningstider beträffar inskränka sig till det som verkligen är väsentligt.

Utgångspunkten för Ees-konstruktionen är också inom EG antagandet att avtalsparten är ett enigt, samordnat och starkt Efta. I detta avseende har utvecklingen varit glädjande. Efta-länderna har förmått bortse från oväsentligheter till förmån för det gemensamma målet att vara med om att skapa en västeuropeisk stormarknad. Det vore därför särdeles önskvärt att också våra tidigare Efta-partner, i synnerhet Danmark, på allt sätt inom Europeiska gemenskapen skulle gå in för att jämna vägen för ett Ees-avtal.

Arvoisa puhemies! EY-komission puheenjohtaja Jacques Delors ehdotti tammikuussa 1989 jäsennellympää yhteistyötä EY:n ja Eftan välillä, joka sisältäisi yhteisen päätöksentekojärjestelmän ja yhteiset instituutiot. Efta-maiden pääministerit puolestaan sopivat viime vuoden maaliskuun puolelsvälissä tähtäämisestä laajimpaan mahdolliseen osallistumiseen sisämarkkinoiden neljään vapauteen ja joukkoon näihin läheisesti liittyviä yhteiskunnallisia alueita, kuten ympäristö-, tutkimus-, koulutus- ja sosiaaliskysymykset.

Eftan ja EY:n ulkomaankauppaministerit päättivät 19. joulukuuta 1989 Brysselissä käynnistää yhteisesti muodolliset neuvottelut vuoden 1990 ensimmäisellä puoliskolla. Ministerikokouksessa 19. joulukuuta päätettiin yksimielisesti:

1) Saada aikaan Ees-alueella tavaroiden, palvelujen, pääoman ja henkilöiden vapaa liikkuvuus. Eftan puolelta ollaan valmiita hyväksymään EY:n säännösten, *acquis communautaire*, relevantit osat omaksi perustaksi Eftalle. Perustavien kansallisten etujen vaatimista poikkeuksista sekä siirtymäjärjestelyistä neuvotellaan.

2) Vahvistaa ja laajentaa yhteistyötä läheisillä alueilla, kuten tutkimuksessa ja kehitys-

yhteistyössä, ympäristönsuojelussa, koulutuksessa, työoloissa, sosiaalisessa hyvinvoinnissa, kuluttajansuojassa, pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevassa ohjelmassa sekä matkailussa.

3) Vähentää eri alueiden välisiä taloudellisia ja sosiaalisia eroja.

4) Saada aikaan institutionaalisia menettelytapoja, jotka tehokkaasti turvaavat eri osapuolten näkemysten huomioon ottamisen kokonaisuudessaan. Tavoitteena on helpottaa konsensusta Ees:ää koskevissa päätöksissä. Kunkin osapuolen päätöksenteon autonomiaa tahollaan on kunnioitettava.

Kysymys päätöksentekoprosessiin vaikuttamisesta on tärkeä. Eftan taholta on vakuutettu, etteivät Efta-maat halua puuttua EY:n oman päätöksenteon autonomiaan. On kuitenkin itsestään selvää, että Efta-maat haluavat vaikuttaa Ees:ää, 18 maan tulevaa yhteistä intressipiiriä, koskeviin päätöksiin. Ees:n päätöksentekoprosessi vaikuttaa nykyään yhdeltä vaikeimmista neuvottelukysymyksistä. Mahdollisuus osallistua päätöksiin, jotka merkitsevät Efta-maiden sitoutumista pitkälle meneviin velvoitteisiin, on vaatimus, jonka takana ovat kaikki Efta-maiden hallitukset.

Suoraan valitulle EY-parlamentille, joka taistelee saadakseen lisää valtaa, Efta-maiden mahdollisuudet saada vaikutusvaltaa EY:n päätöksentekoon ovat kuitenkin hyvin arka asia. EY-parlamentilla on edelleen suhteellisen heikko asema EY:n päätöksentekoprosessissa. Yksimielinen ministerineuvosto voi tehdä päätöksen useimmissa asioissa, vaikka parlamentti olisikin kielteisellä kannalla. Parlamentin sana kuuluu kuitenkin budjettia ja uusia jäseniä hyväksyttäessä sekä Efta-maiden kanssa tehtävää sopimusta koskevassa kysymyksessä.

Sitten aikatauluun. Neuvottelujen aloittaminen kesäkuussa 1990 voisi johtaa siihen, että osapuolilla olisi lomakauden alussa, ehkä elokuussa, laajasti ottaen käsitys sopimuksen sisällöstä ja muodoista, siirtymäjärjestelyistä ja poikkeuksista sekä lainsäädännöllisistä ja institutionaalisista yhteistyön periaatteista. Kuinka paljon neuvotteluja on käymättä kuluvan vuoden loppuun mennessä, riippuu ennen kaikkea siitä, miten poikkeusjärjestelyissä ja päätöksentekoprosessissa on onnistuttu. On kuitenkin epävarmaa, valmistuuko neuvottelutulos ennen esimerkiksi

vuoden 1991 eduskuntavaaleja Suomessa. Tämän kevään aikana Suomi, Norja, Ruotsi ja Islanti aloittavat konkreettiset neuvottelut EY:n kanssa Euroopan talousalueen muodostamista koskevasta sopimuksesta.

Ees-yhteistyö tulee käsittämään, kuten selonteosta selviää, hyvin suuren määrän erilaisia kysymyksiä. Kohtuullinen oletamus on, että suurin osa kysymyksistä, jotka ovat olleet pohjoismaisia siinä mielessä, että ne ovat olleet keskustelujen ja päätöksenteon kohteena Pohjoismaiden neuvostossa, muodostuu nyt eurooppalaisiksi tuleamalla keskustelun ja päätöksenteon kohteeksi EY — Efta-tasolla.

Herr talman! Eftersom fyra av fem nordiska länder inom Eftas ram eftersträvar ett avtal med EG uppstår frågan huruvida inte en stor del av vårt starka nordiska samarbete i själva verket kommer att äga rum inom ramen för Ees. Mot denna bakgrund kommer säkert planerna på att upprätta ett parlamentarikerorgan för Ees med representation för såväl det direktvalda Europaparlamentet och Efta-ländernas egna parlament att följas med stort intresse av Nordiska rådet. Uppenbart är att Nordiska rådet i sitt eget arbete måste beakta den utveckling som nu är på gång i hela Västeuropa.

Parlamentariskt samarbete på Ees-nivå kommer att utgöra ett element i Ees-avtalet. Däremot är det tills vidare oklart hur detta samarbete skall gestaltas. Frågan har diskuterats i Eftas parlamentarikerkommitté.

Tanken är att Ees-avtalet kan innebära att de nationella parlamentens inflytande på framtida Ees-lagstiftning kommer att minska. Om så sker måste detta uppvägas genom ett tillräckligt parlamentarikerinflytande på andra plan. Detta kunde ske genom etablering av ett Ees-parlament eller ett organ för parlamentariker från Efta-ländernas parlament och Europaparlamentet. Ett sådant förslag utarbetas som bäst av Eftas parlamentarikerkommitté och skall föreläggas Efta:s ministerråd den 3 april. När rdm. Elo, som just nu inte är på plats, kritiserade Efta-parlamentarikernas verksamhet kände han inte till att vi så sent som i december har fått större fullmakter. Vi håller numera gemensamma möten med Eftas ministerråd och till Efta-parlamentarikerna sänds för utlåtande de viktigaste frågorna som före-

läggs ministerrådet. Det här är en reform som kanske också gläder kollegan Elo.

Ees-avtalet är viktigt också för de central- och östeuropeiska länderna. När avtalet fått till stånd är läget i Europa betydligt klarare. Om den europeiska ekonomiska sfären snabbt kommer till stånd ger den de västeuropeiska länderna bättre förutsättningar att ägna mera uppmärksamhet åt åtgärder för att stöda de östeuropeiska ländernas strävanden att reformera sin ekonomi. Dessutom kan samarbetsarrangemang som bygger på Ees-avtalet i ett senare skede erbjuda en användbar modell också för andra länder, även om Ees-tankens som sådan kanske inte går att tillämpa.

En samarbetsdeklaration med Ungern kommer sannolikt att föreligga vid Efta-ministrarnas möte i Göteborg i juni. Kanske också en Polen-deklaration blir klar till dess, medan en liknande deklaration med Tjeckoslovakien ännu är mera osäker. Deklarationen följer den avtalsmodell som kom till användning mellan Efta och Jugoslavien, den s.k. Bergen-deklarationen från 1983. De utgör ekonomiska, tekniska och vetenskapliga samarbetsutfästelser av den typ som t.ex. Finland bilateralt gjort med många Sevländer och u-länder i Afrika, Asien och Latin-Amerika. Dessa överenskommelser är ej handelspolitiska i egentlig mening då de inte skapar tull- eller andra förmåner gentemot tredje land.

Initiativen till deklarationerna med Efta har tagits av Ungern och Polen. Deklarationerna är till en betydande del politiska till sitt innehåll och nämner respektive lands strävan mot politisk pluralism och marknadsekonomi, en strävan som Efta-länderna å sin sida uppmuntrar. Det förutsätts att samarbetet förstärks parallellt med den politiska och ekonomiska utvecklingen med ett frihandelsavtal som en uttalad målsättning.

Eftas klara prioritet rent tidsmässigt är att få till stånd Ees-avtalet. Deklarationerna med Polen och Ungern ger en möjlighet att inleda samarbete med intresserade länder i Östeuropa utan diskussioner om preferensarrangemang som kunde ha en direkt inverkan på själva Ees-förhandlingarna. En tidsfrist på ett par år ökar samtidigt de östeuropeiska ländernas beredskap att tillgodogöra sig fördelarna av ett frihandelsarrangemang. Till dess är de mera betjänta av finansiellt bi-

stånd och investeringar samt tekniskt och teknologiskt samarbete. Jag hänvisar här till t.ex. Efta-ländernas deltagande i grupp 24, ett stödprogram för bl.a. Polen och Ungern.

Arvoisa puhemies! Eurooppa muuttuu nyt niin nopeasti, että eilen uutuuksina esitellyt asiat ovat tänään menettäneet ajankohtaisuutensa. Ees-sopimus liittyy nyt elettyyään yhdentymiskehityksen vaiheeseen. Se on monessa suhteessa samaa ajatusmaailmaa kuin vuoden 1992 sisämarkkinat. Euroopan yhteisön työjärjestys on kuitenkin perusteellisesti muuttumassa. Kuvaan tulee koko Eurooppa.

Ruotsalaisen kansanpuolueen Paraisilla 3–4.6.1989 pidetty puoluekokous lausui mm. seuraavaa kansainvälisiä kysymyksiä koskevassa päätöslauselmassaan: ”Suomen tärkeänä tavoitteena on estää rajojen muodostuminen Suomen ja Ruotsin välille jonkin sellaisen vapauden osalta, jota tavoitellaan laajassa eurooppalaisessa yhdentymisratkaisussa. Niiden maiden, jotka eivät Suomen tapaan tavoittele EY:n jäsenyyttä, tavoitteena ei pelkästään ole madaltaa tai poistaa muureja. On huolehdittava siitä, etteivät esteet muodostu korkeammiksi ja ettei uusia esteitä nouse. EY:n sisämarkkinat voivat muodostaa uusia rajoja Suomen ja Ruotsin välille, jos Suomen pyrkimykset ovat Ruotsin pyrkimyksiä vähäisemmät jollakin yhdentymisen alueella.” Suomen on tämän vuoksi mielestämme pyrittävä vähintään samaan integraatoratkaisuun kuin Ruotsi.

Siirtymistä vuosituhannen viimeiselle vuosikymmenelle ovat Euroopassa leimanneet suurimmat poliittiset muutokset toisen maailmansodan jälkeen. Victor Hugo kirjoitti yli sata vuotta sitten, etteivät mitkään maailman armeijat voi vastustaa uuden aatteen voimaa, joka syntyy ajan ollessa kypsä. Koemme nyt kansan tahdon vastustamattoman läpimurron Itä- ja Keski-Euroopan maissa. (Ed. Laineen välihuuto) Parin kauden kuluessa yksinvaltaiset puoluejohtajat Ceausescu, Honecker, Husak ja Zhivkov on armeijoiden vahvaisista turvallisuusjoukoista huolimatta työnnetty sivuun vapauden talttumattomien voimien ansiosta.

Tshekkoslovakialainen kirjailija Vaclav Havel, joka on nykyään maansa presidentti, sanoo osuvasti, että totalitarismi kommunis-tisessa järjestelmässä on vastakkain itse elämän kanssa, joka aina vastustamattomasti ja

perusteellisesti pyrkii erilaisuuteen, kirjavuuteen, harvinaislaatuisuuteen, itsenäisyyteen, siis pluralismiin. — Tämä, ed. Laine, on se järjestelmä, joka on meidän järjestelmämme. — Tämän vuoksi elämä puolustautuu ja nousee Havelin mukaan välttämättä totalitaarista järjestelmää vastaan.

Äskettäin valittu Tshekkoslovakian presidentti ja hänen kanssaan monet muut tunnetut ja tuntemattomat ajattelijat ja poliitikot ovat ilmaisseet ajatuksia, jotka nyt ovat kasvaneet niin vahvoiksi, että ne on voitu muuttaa toiminnaksi. Kyse on vahvasta vapauden kaipuusta, voimista poliittista yksinvaltaisuutta ja komentotaloutta vastaan, jotka eivät yksin ja vielä vähemmän yhdessä pidemmän päälle salli itseään alistettavaksi sanelun ja sortovallan alle.

Kommunistisen jääkauden jälkeen odottaa hiljainen kevät. Mitään juhlia ei ole odotettavissa niille, jotka ovat ottaneet vastuun Itä-Euroopan maissa, joissa vuosikymmeniä taloutta on hoidettu huonosti. Odotettavissa on vaivalloista arkipäivän työtä, jota on lähestyttävä ilman illuusiota. Kasvu taloudessa, jossa hinnoittelu alkaa perustua markkinoiden vaikutuksiin eikä poliittisesti opportunistisiin päätöksiin, tulee aluksi olemaan hyvin hidasta.

Mutta myös luonnossa kevät on monin paikoin hiljainen. Jään sulaessa paljastuu pahoin raadeltu, kulunut ympäristö, jossa metsät, kasvit, eläimet ja vesistöt, kaikki, ovat uhanalaisia ja välittömän avun tarpeessa. Erityisesti meidän Pohjolassa ja Länsi-Euroopassa tulee rientää apuun jakaen tietoaamme, teknologiaamme ja voimavarojamme. Tämän tulee olla pyrkimyksenämme. Voimme myös antaa enemmän apua, jos täytämme nyt edessämme olevan tehtävän, nimittäin 6 Efta-maan ja 12 EY-maan yhteisen markkina-alueen luomisen.

Herr talman! Svenska riksdagsgruppen ser regeringens redogörelse som en grundlig och nyttig kartläggning av situationen. Men samtidigt borde vi veta hur processen går vidare. Det är emellertid mycket krävt i dagens Europa. Samtidigt som vi bör vara beredda på att följa Ees-spåret bör vi vara medvetna om att utvecklingen i Europa kan göra det nödvändigt att även överväga alternativa strategier när det gäller den europeiska integrationen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Istuva eduskunta on saamassa käsittelyyn toimikautensa viimeisenä vuotena erittäin tärkeän ja kauaskantoisen asian, selonteon Euroopan taloudellisen integraation nykyvaiheesta, neuvotteluista, joiden lopputulos saattaa vaikuttaa perustavaa laatua olevalla tavalla kansakunnan tulevaan kehitykseen ja suomalaisen elämänmuotoon. Eduskunnassa aikanaan mahdollisesti tehtävät lopulliset päätökset sopimuksista ja niiden sisällöstä tulevat vaikuttamaan jokaisen kansalaisen elämäänsä tulevina vuosina ja vuosikymmeninä. Sopimukset, joiden suuntaan ollaan juuri nyt kiihtyvällä vauhdilla kulkemassa, tulevat talouselämän vaikutusten lisäksi säätelämään jo olemassa olevan lainsäädäntöme sisältöä ja määräämään tulevan lainsäädännön kehitystä.

On todennäköistä, että myöskin kansallinen kulttuurimme, vaikka ei kohta tulisikaan uhanalaiseen asemaan, tulee joka tapauksessa olemaan alttiina ulkopuolisille vaikutteille, hyvälle tai huonoille, ehkä molemmille, mutta tämä, niin kuin monet muutkin seikat, on tulevaisuuden asia, joka päivä päivältä kiinnostaa yhä enemmän myöskin tavallista suomalaista miestä ja naista. Kysytään, miten meidän suomalaisten ja Suomen itsensä tulee käymään.

Nyt kiihtyvällä vauhdilla liikkuva kehitys ei ole kuitenkaan ainutkertaista meidän suomalaisten historiassa, joskin mittasuhteiltaan omaa luokkaansa. Me emme ole kansainvälisessä talousyhteistyössä olleet tähänkään saakka mikään Albania. Suomi on viime vuosikymmenien aikana tehnyt lukuisia kaupankäynnin rajoituksia purkaneita sopimuksia, joiden niidenkin osalta on usein tunnettu suurempaa tai pienempää epäluuloisuutta.

Tällaisia merkittäviä sopimuksia ovat olleet sopimukset Eftan, Eec:n ja Sev-maiden kanssa sekä erityisesti aikanaan liittyminen Eftan jäseneksi. Nämä sopimukset ovat kuitenkin olleet tietyllä tavoin puhtaasti kaupapoliittisia, eikä niiden vaikutus mm. lainsäädäntöön ole ollut sitä luokkaa kuin tulee olemaan nyt vireillä oleva kehitys. Tietynlaisesta pienimuotoisuudesta huolimatta tähänastiset kokemukset osallistumisesta kansainvälisen kaupan sopimuksiin ovat olleet positiivisia ja maallemme hyödyllisiä. Näin

saatu kokemus on meillä nyt tietynlaisena astinlautana ja ehkä rohkaisunakin laajempaan kehitykseen mentäessä.

Herra puhemies! Suur-Euroopan viimeaikaiset tapahtumat ovat tuoneet tietyllä tavoin uutta taustaa ja ulottuvuutta myöskin Eurooppa-integraation kehityksestä käytävälle keskustelulle. Euroopan poliittinen kenttä on viimeisen vuoden aikana muuttunut kokonaan uudennaiseksi, ja voimakas kehitys jatkuu edelleen. Itä-Euroopassa maan toisensa jälkeen on irtautunut ja irtautumassa sosialistisesta järjestelmästä ja siirtymässä joko markkinatalousjärjestelmään tai vähintään sekatalousjärjestelmään. Samanaikaisesti Itä-Euroopan maat ovat osoittaneet kasvavaa kiinnostusta osallistua tavalla tai toisella Euroopan talousalueen toimintoihin. Eurooppa-integraatiota ja sen tulevaisuuden rakennetta on siis todennäköisesti tarkasteltava kokonaan toisista lähtökohdista kuin vielä vuosi sitten. On ehkä puhuttavakin Suur-Euroopan integraatiosta. Mene ja tiedä, sillä Itä-Euroopan tilanne on herkkä ja saattaa sisältää vielä muutoksia, joilla on vaikutusta tähän ajatteluun.

Oman taustansa tällaiselle Suur-Eurooppa-integraatiolle asettaa kuitenkin se kiistämätön tosiasia, että taloudellisen kehityksen erot ryhmittymien välillä ovat valtavat. Keskimääräisesti suunnittelun alla oleva Euroopan talousalue edustaa korkeata talouskehitystä, kun taas osa Itä-Eurooppaa kamppailee ihmisen perustarpeiden tyydyttämisen kanssa. Pohjat Suur-Euroopan integraatioajattelulle ovat siis varsin huonot, ja ajatus antanee kaikesta huolimatta odottaa itseään ainakin toistaiseksi.

Herra puhemies! Eduskunnassa käytiin viime marraskuussa varsin laaja keskustelu eurooppalaisesta talousyhteistyöstä hallituksen tiedonannon pohjalta Eurooppa-integraation senhetkisestä tilanteesta. Tässä keskustelussa tuli korostetusti esille se, että maallamme ei ole todellisuudessa suuriakaan vaihtoehtoja tulevan kansainvälisen talouspolitiikkansa järjestämisessä. Suomen on välttämätöntä mukautua yleiseurooppalaiseen yhdentymiskehitykseen, halusimmepa sitä tai emme. Suomella on väistämättä edessään lähes samat talouspoliittiset ratkaisut, olimmepa mukana Euroopan talousalueen luomisessa tai jättäydyimmepä tehtä-

vien sopimusten ulkopuolelle. Molemmissa tapauksissa varsin mittavat talouspoliittiset toimenpiteet ovat välttämättömät, mikäli aiomme säilyttää maamme kansainvälisen kilpailukyvyyn ja ylläpitää ulkomaankaupamme korkean tason. Näin ollen jättäytyminen Euroopan talousalueen ulkopuolelle merkitsisi ainoastaan sitä, että meillä ei olisi mahdollisuuksia olla itse päättämässä tavoista ja aikatauluista, joilla Euroopan taloudellista yhdentymisestä ollaan viemässä eteenpäin.

Voimme lähteä tarkastelemaan Euroopan taloudellista yhdentymistä maamme kannalta sen tosiasian perusteella, että itse asiassa ratkaisu Suomen mukanaolosta kyseisessä kehityksessä on tehty käytännössä jo aikoja sitten. Tarkoitin tällä mm. solmimiamme vapaakauppasopimuksia ja liittymistä Eftaan. Nyt tehtävät päätökset merkitsevät ainoastaan sitä, että valitsemme nyt harjoitettavan yhteistyön laajuuden ja hienosäädämme sen sisältöä. Lisäksi meidän tulee pystyä mahdollisimman tarkasti vähentämään niitä negatiivisia seuraamuksia, joita mukanaolo Euroopan talousalueessa maalle on mahdollisesti tuomassa.

Tämän takia eduskunnassa nyt käytävän keskustelun ja erikoisvaliokuntien suorittaman selonteon käsittelyn tulee olla mahdollisimman perusteellista ja jopa kriittistä. Tehtävästä sopimuksesta tulee pystyä löytämään ne mahdolliset asiakohdat, joilla on kaikkein suurin negatiivinen vaikutus Suomelle. Me emme saa lähteä ummessa silmin mukaan eurooppalaiseen talousyhteistyöhön pelkäämään siksi, että haluamme olla mukana ajan hengessä ja todistaa olevamme edistyskellinen länsieurooppalainen valtio. Käsittelyn ainoana lähtökohtana tulee olla Suomen, sen kansalaisten ja talouselämän etu ja maamme hyvinvoinnin edelleen kehittäminen ja turvaaminen. Tehtävissä ratkaisuihin meidän tulee olla terveen itsekäitä ja nähdä mahdollisimman pitkälle päätösten mukanaan tuomat myönteiset ja kielteiset seuraamukset.

Herra puhemies! Suomen tavalla tai toisella tapahtuva osallistuminen Euroopan talousalueeseen Ees:ään saattaa tuoda tullessaan useita myönteisiä tuloksia. Myönteisten seurausten määrä saattaa olla merkittävämpi kuin kielteisten, jos eräisiin tehtyihin tutkimuksiin ja arvioihin on luottamista. Näissä selvityksissä on käynyt ilmi se, että alueen

bruttokansantuote on laajan yhdentymisen seurauksena merkittävästi suurempi kuin ilman yhdentymiskehitystä. Lisäksi yhdentymisen seurauksena tulevat kuluttajahinnat ehkä pysymään alhaisemmalla tasolla kiristävän kilpailun ja tuottavuuden nousun ansiosta. Tämä tosiseikka puoltaa sitä, että myös Suomelle tulee yhdentymiskehityksestä olemaan positiivisia seurauksia.

Myönteisintä on mielestämme se, ettei hyöty tutkimuksen mukaan mene pelkästään elinkeinoelämälle ja suurpääomalle, vaan tavallinen kuluttajakin voi perustellusti odottaa hyötyvänsä integraatiosta. Tällä hetkellä kuluttajat maksavat Suomessa lähes kaikista tuotteista Euroopan huippuhintoja, mutta tietyissä tuoteryhmissä on voitu viime vuosina havaita selvääkin hintojen alentumista tehtyjen vapaakauppasopimusten ansiosta. Samanlaisen laskevan hintakehityksen voidaan perustellusti odottaa jatkuvan yhä useammissa tuoteryhmissä Ees-sopimuksen kautta ja vähentävän tällä tavoin hintojen korotuspainetta maassamme ja antavan mahdollisuuden jopa tietyn asteisiin hinnanalennuksiin.

Luonnollisesti integraatiokehitys luo lisäpaineita Suomen omalle elinkeinoelämälle ja sen kilpailukyvyille. Toisaalta sellainen tuotantoelämä, joka pystyy kilpailemaan kotimarkkinoilla yhdentyvän Euroopan hintatasolla, pystyy kilpailemaan koko Euroopassakin. Tällä tavoin kotimarkkinat ovat tulevaisuudessa koetinkivi myös yrityksille tiellä yhdentyvän Euroopan tuleville kotimarkkinoille.

Suomalaiselle teollisuudelle yhdentymiskehitys tuo onnistuessaan merkittäviä uusia näköaloja. Ensiksikin Euroopan talousalue suurine pääomavirtoineen mahdollistaa suomalaiselle yrityselämälle nykyistä edullisempaa rahoituspääomaa ja tätä kautta alentaa tuotantokustannuksia. Tällä hetkellähän maassamme tilanne on se, että teollisuus on pääomarakenteeltaan varsin lainoituspainotteista ja lainoista maksetaan merkittävästi eurooppalaista korkotasoa korkeampaa korkoa. Pääomakustannukset muodostavat siksi varsin raskaan taakan useille tuotannonaloille. Mikäli pääomakustannukset saadaan nykyistä alhaisemmalle tasolle pienemmän korkotason ansiosta, pystyvät suomalaiset tuotteet entistä paremmin kilpailemaan kansainvälisillä markkinoilla sekä suomalainen ku-

luttaja voi saada omassa maassaan tuotettuja tuotteita entistä edullisemmin.

Pääomakustannusten alentaminen mahdollistaa myös sen, että työvoimakustannusten supistamiseksi viime vuosina tehdyt jyrkät toimenpiteet eivät ole enää yhtä merkityksellisiä ja välttämättömiä kuin tähän saakka. Totuushan on sitä paitsi se, että monilla pääomavaltaisilla teollisuuden aloilla pääomakustannukset ovat merkittävästi suurempi kustannustekijä kuin työvoimakustannukset. Näin ollen taloudellisen integraation mukanaan tuoma hyöty on osalle teollisuudesta erittäin merkittävä.

Kuten jo edellä totesin, Suomen on sopeutettava Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen, menimempä mukaan Euroopan talousalueeseen tai emme. Mikäli onnistumme säilyttämään nykyisen teollisuustuotannon tason sekä kilpailukyvyyn ja jopa mahdollisesti sitä parantamaan, on Suomella täydet mahdollisuudet jatkaa hyvinvoinnin kehittämistä nykyisellä linjalla.

Mikäli taas jättäydymme täysin talousalueen ulkopuolelle ja turvaudumme mahdollisiin erillissopimuksiin, olemme merkittävästi vaativamman tehtävän edessä. Siinä tapauksessa Suomen tulee pystyä luomaan omasta kotimarkkina-alueestaan niin vahva ja yhtenäinen, että se pystyy kestävänsä niin yhtenäisen Euroopan, Japanin kuin USA:nkin mukanaan tuomat taloudelliset haasteet. Lisäksi kilpailukyvyyn tulee ratkaisevasti kohentua, jotta eteen nousevat tullimuurit eivät estä vientiämme ja tee tuotteitamme kilpailukyvyttömiksi.

Koska Suomen elinkeinorakenne varsinkin vientiteollisuuden osalta on vaarallisen yksipuolisesti puunjalostusteollisuuden varassa, on tämän teollisuudenalan haavoittuvuus entistä tuhoisampaa maamme hyvinvoinnille. Mahdollisten tullimuurien muodostuminen metsäteollisuutemme tuotteille niin Euroopassa kuin muuallakin maailmassa vaarantaisi vakavasti vakaan taloudellisen kehityksen.

Herra puhemies! Länsi-Euroopan yhdentymiskehitys ja Euroopan talousalueen muodostuminen on Suomen kannalta nähtävä realismin valossa eikä pelkästään mörkönä. Tämä ei suinkaan merkitse sitä, että maamme tulisi unohtaa ne riskitekijät ja mahdolliset kielteiset seuraukset, mitä Suomen mukaan menolla Ees:ään tulee olemaan. Edus-

kunnan tulee käsitellessään hallituksen selvitystä sekä myöhemmin päästessään tarkastelemaan lopullisten sopimusneuvottelujen tulosta tarkasti huomioida yhdentymiskehityksen negatiiviset puolet.

Maamme ei saa tietämättään sitoutua sellaisiin sopimuksiin tai ehdoin tahdoin tehdä sellaisia sopimuksia, joilla vaarannetaan kansalaistemme keskimääräisesti varsin korkea hyvinvointi ja sosiaalinen turvallisuus. Emme myöskään saa missään tapauksessa suostua siihen, että suomalainen maa- ja metsäomaisuus tai tärkeä perusteollisuustuotantomme saattaisivat joutua vierasmaalaiseen omistukseen. Lisäksi meidän tulee pystyä torjumaan ne paineet, joita työvoiman liikkuvuuden vapautuminen sopimuksen seurauksena tuo tullessaan. Tärkeä lainsäädäntövalta on pidettävä eduskunnan käsissä, ja suomalaisuus, jonka tiettyä juhlaa vietimme eilen illalla Finladia-talolla, on varjeltava myös tulevaisuudessa. Tässä on vain muutamia sellaisia vaaratekijöitä, jotka Suomen tulee pystyä sopimusta tehtäessä torjumaan mentäessä mukaan Euroopan yhdentymiskehitykseen.

Herra puhemies! Muutama sana äsken esille tuomistani yksityiskohdista. SMP:n kannalta keskeisimpiä ongelmakysymyksiä tulevan Euroopan talousalueen perustamisessa on maa- ja metsäomaisuuden ja muun kiinteän omaisuuden sekä perusteollisuuden säilyttäminen suomalaisessa omistuksessa.

Mielestämme suomalainen maaperä ei saa koskaan eikä missään tapauksessa ja missään muodossa joutua ulkomaalaisten omistukseen. Tämä täytyy pystyä turvaamaan myös tulevassa talousalueratkaisussa joko jättämällä tätä koskeviin kysymyksiin varauma tai sopimalla siitä tehtävässä sopimuksessa riittävän täsmällisesti etukäteen. Suomella ei ole varaa menettää maa-alueitaan, luonnonvarojaan eikä perusteollisuuttaan ulkomaalaisomistukseen, jolloin tällä omistuksella pystyttäisiin säätelämään merkittävällä tavalla talouselämäämme ja tulevaisuudessa jopa maan käyttöä. Mielestämme tämän tulee olla eräs kynnyskysymyksistä koko ratkaisun lopulliselle hyväksymiselle.

Useimmissa muissakin Efta-maissa ulkomaalaisten oikeutta hankkia omistukseensa kiinteää omaisuutta ja yrityksiä rajoitetaan eri tavoin. Näin ollen emme ole yksin vaatimuksemme kanssa, vaan tulemme varmasti

saamaan sille tukea myös muilta vastaavia neuvotteluja käyville valtioilta.

Toinen olennainen ongelma pyrittäessä Ees-sopimukseen on yhteisten Ees-työmarkkinoiden luominen. Suunnitellut Ees-työmarkkinat tulisivat pohjautumaan Rooman sopimuksen artikloihin sekä EC:n asetukseen työntekijöiden liikkumisen vapauttamisesta. Säännösten mukaan EY:n työmarkkina-alueella on oikeus etsiä työtä toisessa jäsenmaassa kolme kuukautta. Oleskelulupa myönnettäisiin työsuhteen synnyttyä. Asetuksen mukaan toisen EY-maan kansalaista tulee kohdella tasa-arvoisesti oman maan kansalaisen kanssa työn etsimisen oikeuden ja työsuhteen solmimisen oikeuden osalta.

Mikäli yhteisiin Ees-työmarkkinoihin mentäisiin, aiheuttaisi tämä maassamme ulkomaalaislain ja -asetuksen tarkistamisen oleskelu- ja työluvan osalta. Tämä muodostaa melkoisen riskitekijän maallemme tulevaisuutta ajatellen. Ensiksikin Etelä-Euroopassa on valtava määrä vapaata työvoimareserviä odottamassa tilaisuutta siirtyä vapautuville työmarkkinoille. Tässä yhteydessä voidaan puhua useista miljoonista, kaiken kaikkiaan ehkä kymmeniin miljooniin menevästä ihmis-massasta. Mikäli emme pysty kontrolloimaan tilannetta riittävästi oman maamme osalta, saattaa tilanne muodostua pitemmän päälle kestämättömäksi.

Kun tähän vielä lisätään Itä-Euroopan maista tulevaisuudessa todennäköisesti vapautuvat merkittävät työvoimareservit, tulisi mielestämme Suomen politiikka työntekijöiden liikkuvuuden osalta säilyttää suhteellisen tiukkana ja tarvittaessa jättää varauma tätä koskevaan kohtaan tulevassa Ees-sopimuksessa. Suomi on liian pieni maa sopeutumaan täysin vapaaseen työvoiman liikkuvuuteen tämänhetkisessä muuttuvassa Euroopassa.

Kolmas mielestämme varsin ongelmallinen asia on tulevassa Ees-ratkaisussa sosiaaliturvan koordinointi. Kuten hallituksen selonteostakin todetaan, saattaa erityisesti sairausvakuutuksen ja lapsilisien osalta EY-säännösten hyväksyminen aiheuttaa lisäkustannuksia tapauksissa, joissa Suomessa työskentelevän henkilön muualla asuvat perheenjäsenet ovat nykykäytännöstä poiketen suomalaisen sosiaaliturvan piirissä. Näin ollen Suomessa työskentelevän esimerkiksi portugalilaisen työntekijän perheelle tulisi maksaa Portugaliin lapsilisät, kotihoidon

tuki, elatustuki ja muut sosiaalihuollon alaan kuuluvat rahaetuudet. Tämän sekä lisäksi eräiden sairausvakuutuksen ja eläkkeisiin liittyvien kysymysten järjestäminen on varsin pulmallinen ja vaikea tehtävä.

On täysin kestäväntöntä ajatella, että tulevaisuudessa maassamme työskentelisi esimerkiksi kymmenentuhatta Etelä-Euroopan maista tullutta työläistä, joilla on keskimäärin viisi lasta kotimaassaan. Mikäli heille maksettaisiin suomalaisia lapsilisä ja muita perheen sosiaalisia tukimuotoja nykyisellä tasolla, aiheutuisi siitä ennennäkemättömän suuret kustannukset suomalaiselle sosiaaliturvajärjestelmälle. Tämä ei voisi olla aiheuttamatta merkittäviä ongelmia nykyisen tasoinen sosiaaliturvamme säilyttämiselle, semminkin kun jo tälläkin hetkellä ollaan miettimässä sosiaaliturvan rahoitusmahdollisuuksia tuleville vuosikymmenille aktiivien väestöluokkien pienentyessä.

Katsomme SMP:ssä, että sosiaaliturvatuksista Suomen tulee pystyä pääsemään sopimukseen, jossa emme joudu maksamaan Suomen korkeita sosiaaliturvatuksia matalapalkkamaista tulevien työntekijöiden perheenjäsenille. Mikäli tähän asiaan ei saada varaumaa tai sitä voida kirjata tehtävän sopimuksen ulkopuolelle, on koko tehtävän ratkaisun kannattavuus maamme kannalta varsin kyseenalaista. Emme saa olla itse vapaaehtoisesti pujottamassa hirttoköyttä omaan kaulaamme.

Keskeinen kysymys on myöskin eduskunnan asema perinteisenä lainsäädäntövallan käyttäjänä. Jos eduskunnasta tulee tietynlainen kaupunginosavaltuusto Euroopasta sa-neltujen päätösten kirjaajana, keskeinen osa kansanvaltaa on menetetty.

Yhtä keskeinen osa on kansallisen kulttuurimme säilyttäminen, kulttuurimme, jota vastaan kohdistuvat suunnitellussa sopimuksessa merkittävät paineet eri osa-alueilla. Jos tässä maassa ei kymmenen vuoden kuluttua ihmisiä ja heidän elintapojaan katselemalla tiedä, onko Suomessa vai jossakin muussa maassa, on menetetty jotakin korvaamatonta.

Herra puhemies! Selonteon käsittely eduskunnassa ja sen valiokunnissa on tähän saakka merkittävin ja perusteellisin käsittely tässä asiassa. Sen vuoksi sen tulisi ryhmän mielestä tapahtua tietynlaisessa talvisodan hengessä niin, että keskinäinen poliittisen

edun tavoittelu unohdettaisiin ja asioihin paneuduttaisiin pelkästään kansallisten etujen nimessä.

Herra puhemies! Lopuksi haluan vääri-nymmärtämisen välttämiseksi kirjoitetun tekstin ulkopuolella lausua, että reunahuomautuksista huolimatta, jotka olemme tehneet vakavassa tarkoituksessa, SMP:n eduskuntaryhmä on vankasti hallituksen toimenpiteiden takana sen pyrkiessä jatkamaan neuvotteluja nykyisin viitoitetulla pohjalla. (Ed. Laine: Kuten aina ennenkin!) — Totta kai, meihin voi aina luottaa.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Olemme nyt ottamassa kantaa kansakuntamme kannalta elintärkeimpään asiaan sitten maamme kohtalonvuosien. Nyt valmistelun loppusuoraa lähestyvien ratkaisujen sisällöstä riippuu, miten yhteiskunnassamme tulevaisuudessa menee. Ratkaisut koskevat näytävimmän taloutta. Mutta ne luotsaavat varsin pitkälle tulevaisuuttamme myös kaikilla muilla hallinnon aloilla. Nämä ratkaisut suuntaavat myös niitä arvoperustoja, joiden pohjalta yhteiskuntaamme jatkossa kehitetään paljolti Euroopan keskuksista käsin.

Tässä tilanteessa ratkaisun avaimet ovat mitä suurimmassa määrin muutamien virkamiesten käsissä. Eduskunnalla ei asiasisällön muotoutumiseen ole juuri sanomista. Olemme tarkkailijan ja jälkikäteen hyväksyjän osassa. Emme saa asiasta ensikäden laajaa tietoa, vaikka kuinka paneutuisimme saatavilla olevaan laajaan aineistoon, jossa on paljon näennäistietoa, mutta varsinaista syvällistä tietoa vähemmän. Neuvotteluja hoitavat virkamiehet ovat avainasemassa. Jopa hallitukselle tuleva tieto on paljolti heidän kauttaan suodatettua. Heidän kyvyistään, taidoistaan ja asennoitumisestaan riippuu suurelta osin se, miten tässä käy.

50 vuotta sitten ratkaisevien päätösten tekijöiltä vaadittiin rohkeutta tehdä oikeiksi ja parhaimmiksi näkemänsä ratkaisut, vahvaa selkärankaa, rehellistä ja avointa asioiden punnintaa, tosiasioiden tunnustamista ja kaukonäköisyyttä miettimättä sitä, mitä muut sanovat. Myös vanhaa suomalaista sisua tässä, jos missä, tarvitaan. On ilmeistä, että virkamiehillä on tällaiseen ajatteluun useasti paremmat perusedellytykset kuin poliitikoilla yleensä. Mutta on turha luulla, että hekään olisivat vapaat sen arvioimisesta,

miten heidän kyvykkyytensä tai taitonsa nähdään, jos tulos on tämä tai tuo.

Tärkeintä olisi avoimuus, rehellisyys ja ennakkoluulottomuus asioiden arvioinnissa. Olisi toivonut, että näin tärkeässä asiassa avainhenkilöiden joukkoon olisi mahtunut edes yksi nainen, ei tasa-arvon vuoksi, (Ed. Riihijärvi: Esimerkin vuoksi!) vaan sen vuoksi, että on itsestäänselvyys se, että tulos ontuu, jos siihen on päädytty pelkästään siltä perustalta, miltä miehet yhteiskuntaa ja sen kehittämistä tarkastelevat. Näinhän tosin on asianlaita lähes kaikessa muussakin muussakin päätöksenteossa.

Eräs lähtökohtainen heikkous koko meidän Länsi-Euroopan yhdentymisprosessissamme on se, että pohdinnassa alusta alkaen on lähdetty siitä olettamuksesta, että Suomi ilman muuta menee mukaan Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen. Ei ole suostuttu edes arvioimaan muunlaista vaihtoehtoa. Tämäkin arviointi olisi kuitenkin pitänyt tehdä, sillä suunnittelun ja päätöksen valmistelun avainasiahan on kaikkien vaihtoehtojen avoin, ennakkoluuloton ja rehellinen tarkastelu ja kunkin vaihtoehdon seuraamusten arviointi. Tämä prosessi ei ole näkynyt missään, mikäli sellainen on tapahtunutkaan.

Totta kuitenkin on, että Länsi-Euroopan yhdentyminen etenee, olipa Suomi asiasta mitä mieltä tahansa ja meidän reaktioistamme riippumatta. Mutta voimme parhaamme mukaan pyrkiä toimimaan aktiivisesti niin, että myös Suomen näkemykset voisivat vaikuttaa päätösten sisältöön ja suuntaan. Tässä vaiheessa äärivaihtoehdot, EY:hyn liittyminen ja koko yhdentymiskehityksestä poisjääminen, ovat kuitenkin ilmeisesti epärealistisia. Poisjäämisen haitat on nähty niin suuriksi, että heikokinkin yhteistyövaihtoehto on Suomelle suotuisampi. EY:hyn eli Euroopan yhteisöön liittymisen vaihtoehto on toistaiseksi ollut pois laskuista jo senkin vuoksi, että on ilmeistä, ettei EY:hyn lähiaikoina hyväksytty uusia jäseniä. Tätä osoittaa Itävallan jäsenhakemuksen jäädyttäminen sekä pidättäytyminen uusien jäsenten ottamisesta vuoteen 1993 saakka.

Nyt sen sijaan pyritään luomaan Ees:ää, 18 maan Eurooppalaista talousaluetta, EY:n ja Eftan jäsenvaltioista. Ees:illä ja EY:llä ei talouspolitiikan kannalta ole paljonkaan eroa. Ees luodaan EY:n säännösten pohjalta, ja se ratkaisisi asiat todennäköisesti tarvit-

taessa enemmistöpäätöksin aivan EY:n päätöksentekojärjestelmän tavoin.

Suomi on lähtenyt neuvotteluihin mukaan tietyin reunaehdoin sekä poikkeus- ja siirtymäsäännöstoivein. On hyvä, että poikkeuksiin pyritään. Aivan toinen asia on, millä menestyksellä. Selvää on, että pyrittäessä mahdollisimman kattavaan vastavuoroisuuteen lukuisat poikkeamat vesittävät koko tarkoituksen, ja poikkeamat ovat mahdollisia vain perustavaa laatua olevista kansallisista syistä. Siirtymäaika on välttämätön jo säännösten yhdenmukaistamisenkin kannalta, joten se on vähin, mitä tulee vaatia.

Hallitus toteaa selonteossaan, että yhteistyö avaa uusia mahdollisuuksia tuotannossa ja ulkomaankaupassa, mutta edellyttää yritysten ja kansantalouden kilpailukyvyyn sekä sopeutumiskyvyyn kehittymistä. Samoin hallitus toteaa talouden liikkumavaran vähentyvän, kotimarkkinoiden joutuvan yhä kovempaan kilpailuun tuontitavaroiden kanssa ja toteaa myös todennäköiset työpaikkojen menetykset yhdentymisen johdosta. Selonteko toteaa aivan oikein, että on välttämättöntä seurata palkkaratkaisuissa muiden maiden linjaa, koska nyt entistä enemmän korostuu se vaatimus, että tulopolitiikalla tuetaan tasapainoista taloudellista kehitystä. Selonteossa todetaan aivan oikein myös inflaation kurissapitämisen välttämättömyys.

Kaikilla luetelluilla alueilla meillä on ongelmia, osin hyvin vakaviakin, ja siten ne ovat omiaan vaikeuttamaan maamme pysymistä eurooppalaisen talouskehityksen vauhdissa. Nämä ongelmat hallitus toteaa rehellisesti ja laajasti. Sen sijaan johtopäätösten teosta on pidättäydytty. Kun luetteloon vielä lisätään henkilöiden vapaan liikkumisen johdosta seuraava aivovienti maastamme muihin Euroopan maihin ja matalapalkkaisten alojen ihmisten tulo Suomeen perheineen muista Euroopan maista sekä rikos-, huume- ja alkoholiongelmien kasvu, kuvio alkaakin olla melko kattava.

Ei pidä lainkaan ihmetellä, jos hallitus jättää vetämättä tilanneanalyysistä yksityiskohtaiset realistiset johtopäätökset. Tyydytään yleislausumaan, jonka mukaan talouskehitys on myönteinen ja bruttokansantuote kasvaa. Mutta on hyvin vaikea nähdä mitään reaalista perustaa tälle arviolle. Päinvastoin kauppapoliittinen tilanteemme muodostuu varsin tukalaksi.

Ei tarvitse olla pessimisti joutuakseen toteamaan, että edessämme on taloudellisten ja sosiaalisten olojen heikkeneminen, ellei jotain aivan yllätyksellisen myönteistä muutosta saada aikaan kansantaloudessamme. Nykyisenlaisella taloudenhoidolla ei tulevaisuudessa ole odotettavissa merkittävää menestystä. Sopii vain toivoa, että neuvottelijamme onnistuvat saamaan lävitse edes kaavaillut, suhteellisen vähäiset poikkeukset yhteisistä pelisäännöistä. Siten voidaan edes hieman edistää Suomen yritys- ja elinkeinoelämän edellytyksiä olla kilpailukykyisiä Euroopan markkinoilla.

Kiristynvä kilpailu ja yhä voimakkaampi pyrkimys tehokkuuteen ulkomaankaupassa ovat johtaneet maailman laajuiseen yhdentymiskehitykseen talouden alalla. Kaupan tekniset esteet on pyritty poistamaan. Kehityksen tavoitteena on mahdollisimman laaja ihmisten, tavaroiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuminen maasta toiseen. Näistä ilmiöistä mainittakoon USA:n ja Kanadan vastikään solmima vapaakauppasopimus. Tyynenmeren valtioilla taas on omat yhteisen talousalueen rakentamishankkeensa. Neuvostoliitto ja muut Sev-maat ovat etsimässä yhteyksiä EY:n suuntaan. Puola ja Unkari ovat puolestaan jo tähän mennessä saaneet solmituksi kauppasopimuksen EY:n kanssa. Viimeaikainen Itä-Euroopan maiden kehityssuuntaus antaa aiheen ennakoida idän ja lännen välisen taloudellisen yhteistyön vilkastumista. Kaikkialla yhteistyön tarkoitus on sama: liittymän jäsenmaiden kauppapoliittisten asemien vahvistaminen kilpailijoihin verrattuna.

Euroopan taloudellisella yhdentymiskehityksellä on sama tavoite lähinnä Yhdysvaltoihin ja Japaniin verrattuna, jotka ovat melkoisia Euroopan maiden kilpailijoita taloudellisessa kehityksessä. Vahvistettaessa Euroopan maiden kauppapoliittista asemaa muihin maanosiin verrattuna ei kuitenkaan tule sivuuttaa velvoitteitamme kehitysmaiden ihmisten olojen kohentamisessa. Kehitysmaiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kulttuurin peruspalvelujärjestelmän kehittämisen edellytyksenä on toimiva yritys- ja elinkeinotoiminta. Euroopan yhdentymisen kolmansille maille aiheuttamat rajoitukset ja jäsenmaiden etuja ajavat näkemykset eivät missään vaiheessa saa vaarantaa köyhimpien maiden elinehtoja.

Esillä olevassa tilanteessa Efta-maiden on ratkaistava kantansa EY:hyn. Jokin yhteys on saatava aikaan, koska EY-alue on elintärkeä Efta-maiden viennille. Muun muassa Suomen viennistä 64 prosenttia kohdistui vuonna 1988 Länsi-Euroopan maihin, mistä EY-maiden, pääasiassa Iso-Britannian ja Saksan liittotasavallan, osuus oli 44 ja Efta-maiden 20 prosenttia. Ratkaisuksi on ainakin tässä vaiheessa nähty Ees:n, koko Länsi-Euroopan kattavan Eurooppalaisen talousalueen, luominen.

Ees:ään liittyminen ja toiminnan ehdot ovat tämän selontekokeskustelun avainkysymykset. Niiden tulokset määräävät maamme kauppapolitiikan sisällön ja suunnan tulevaisuudessa. Yhdentymiskehityksen uskotaan kiihdyttävän siihen osallistuvien maiden talouskasvua, tuovan uusia työpaikkoja ja siten vähentävän työttömyyttä EY-maissa.

Kaupan rajoitusten ja teknisten esteiden poistamisen uskotaan luovan tervettä kilpailua ja vaikuttavan hintakehitykseen kuluttajan kannalta myönteisesti. Tämän suuntaisen kaupan kehitys olisi myös omiaan hillitsemään inflaatiota.

Integraation myötä ihmisten, tavaroiden, palvelujen ja pääoman liikkuminen helpottuisi mm. seuraavien toimenpiteiden ansiosta:

Rajanylityksestä ja tullimuodollisuudet vähennetään minimiin.

Tekniset tarkastus-, valvonta- ja ympäristömääräykset yhdenmukaistetaan samoin kuin tutkinto- ja ammattivaatimukset.

Turvataan työvoiman ja yritysten vapaa liikkuminen.

Luodaan palvelujen yhteismarkkinat mm. pankki-, vakuutus- ja kuljetustoiminnassa. Tällöin ulkomaiset yrittäjät kilpailevat tasavertaisesti mm. kuljetuksista suomalaisten rinnalla.

Verotusta yhdenmukaistetaan. Välillisessä verotuksessa siirrytään vähitellen EY-maissa yleisesti käytössä olevaan arvonlisäveroon. Tällöin myös nykyisin liikevaihtoverotuksen ulkopuolella olevat palvelut ja rakentaminen tulisivat arvonlisäveron piiriin. Välttämättömyshyödykkeissä pyrittäisiin alhaiseen, noin 4–9 prosentin veroon, kun vero muutoin EY:n suosituksen mukaan olisi yleensä 14–20 prosenttia. Suomen liikevaihtovero on nyt verottomasta myyntihinnasta las-

kettuna 20,5 prosenttia, ja se on selvästi yli EY-maiden keskiarvon. Osaketulojen verotus määräytyisi avoimien tulojen periaatteen mukaan, ja korkotuloista perittäisiin lähdevero.

Kuten edellä esitetystä, selonteosta johtuvasta asiasisällöstä ilmenee, integraatio vaikuttaa merkittävästi suomalaisten yritysten toimintaan, toimintaedellytyksiin ja toimintaolosuhteisiin. Tähänastisista perinteisistä suojamekanismeista joudutaan luopumaan, ja kilpailukyky tulee siten yhä ratkaisevammaksi. Tietotaitokaan ei riitä, mikäli hinnat ovat kohtuuttoman korkeat. Meillä kilpailukykyä heikentävät mm. korkeat työvoimakustannukset, monenlainen byrokratia, jopa tehottomuuskin, sekä useissa kohdin EY-maiden tasoa tiukemmat vaatimukset. On aloja, joilla lähes monopoliasema on johtanut toiminnan tehottomuuteen, ja näillä aloilla yrityksillä on tulevaisuudessa melkoisia sopeutusvaikeuksia. Kysyä vain sopii, pystyvätkö ne yritykset sopeutumaan, ja elleivät pysty, seurauksena on useiden yritysten konkurssi tai siirtyminen ulkomaisiin käsiin, sillä ulkomaiset yritykset pääsevät integraation myötä Suomen markkinoille.

Julkisen sektorin hankkeiden vapauttaminen vielä entisestään korostaa kilpailuasetelman syntymistä. Hämmästyttävää kyllä, kuitenkin noin 60 prosenttia Suomen yrityksistä suhtautuu kyselyjen mukaan myönteisesti integraatioon, ja lähes puolet teollisuusyrityksistä katsoo kilpailuasemansa paranevan. Lieneekö syynä vain liiallinen optimismi, sillä lähinnä ulkomaiselta kilpailulta tähän asti turvatut yritykset, jotka ovat toistaiseksi pysyneet pystyssä juuri kilpailun puuttumisen sekä kotimaisuutta suosivien rajoitusten ansiosta, näkevät sen sijaan yhdentymiskehityksen uhkana toiminnalleen.

Yhentyminen asettaa uusia haasteita erityisesti metalliteollisuudelle. Tällä alalla tarvitaan yhteistyötä ja toimintojen uudelleen järjestämistä tehokkuuden lisäämiseksi ja käyttämättömien voimavarojen hyödyntämiseksi. Sopeutumiskyvystä paljolti riippuu, miten näiden yritysten käy jatkossa.

Pienyrityksille suurta yrityskokoa suosiva yhdentymiskehitys aiheuttaa myös ongelmia. Parhaat mahdollisuudet selviytyä on niillä yrityksillä, jotka pystyvät tietotekniikan hyväksikäyttöön alihankintatoimintaa silmälläpitäen.

Tähän asti rakennusala on Suomessa saanut määritellä hintansa lähes vapaasti. On oletettavissa, että ulkomaiset yritykset alkavat vähitellen tälläkin alalla tähyillä myös Suomen suuntaan etenkin, kun julkiset hankkeet eivät enää ole suomalaisten yksinoikeus.

Myös elintarvikealalla tulee muutoksia, kun kotimaiset markkinat alkavat kilpailla ulkomaisten kanssa. Tällöin tulee ajankohdattaisiksi myös kysymys laatutasovaatimuksista, sillä Suomen terveystandardit ovat useissa kohdin tiukat. Muun muassa lisäainerajoituksissa esiintyy vaihteluja. Saadaan aivan ilmeisesti kyllä nykyistä huokeampia elintarvikkeita, mutta sopii kysyä, minkä laatuista. Kukin maa saa soveltaa EY:n määräyksiä tiukempaa tasoa, mutta sen on kuitenkin hyväksyttävä myös EY:n taso. Tästä seuraa juuri se vaara, että alemman tasoiset elintarvikkeet ja muut tuotteet menevät kaupaksi edullisen hintansa vuoksi ja kalliimmat suomalaiset tuotteet jäävät myymättä.

Sama ilmiö on ennakoitavissa monella muulla alalla, ja näin Suomen kotimainen tuotanto laskee minimiin ja ulkomainen tuonti sekä sen mukana vaihtotasevaje kasvavat. Ajan mittaan tästä seuraa, että Suomi ajautuu yleiseurooppalaiselle tasolle, ja useissa tapauksissa se merkitsee nykyisestä laatu-
tasosta tinkimistä.

Olen käsitellyt käsitellyt selonteon sisältöä ja yhdentymisen seurauksia, jotka on otettava huomioon ja jotka heikentävät muutenkin varsin rajallista taloudellista liikkumavaraamme. On myös selvää, että poikkeuksia ei sallita kovin monilla aloilla neuvottelijoidemme mitä parhaimmista pyrkimyksistä huolimatta. On kuitenkin lähdeittävä siitä, että maatalous sekä metsien ja rantojen omistusoikeus pidetään yhdentymiskehityksen ulkopuolella. Nämä ovat seikkoja, joista ei tulisi tinkiä. Kun tiedetään, että poikkeamavara on varsin pieni, voi kysyä, voidaanko näiden lisäksi enää muuta vaatia.

Euroopan yhdentymiskehitys vaikuttaa selkeimmin kaupan alalla, mutta sillä on olennaista merkitystä myös elämän muilla aloilla kuten sosiaalisella, henkisellä ja myös hengellisellä alueella. Nämä seikat puolestaan vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin ja pahoinvointiin.

Esimerkkinä kaupan heijastusvaikutuksista muille aloille voidaan mainita tupakka-

tuotteiden ja alkoholin kauppaa koskeva säännöstö. Suomessa tupakkaa ja alkoholia koskevat määräykset ovat tiukemmat kuin EY-maissa, sikäli kuin niitä kaikissa EY-maissa on lainkaan. Tupakkatuotteet ja alkoholi eivät ole olleet toistaiseksi esillä EY:n ja Eftan välillä käydyissä kaupan esteitä koskevissa neuvotteluissa, mutta tiedämme, että Suomen ja muiden Pohjoismaiden paitsi Tanskan alkoholipolitiikka poikkeaa olennaisesti EY:n alueella noudatettavasta alkoholipolitiikasta. EY:ssä kaiken lisäksi kysymys on kauppapolitiikasta näistä asioista puhuttaessa eikä siihen liity kansanterveydellistä ja sosiaalipoliittista näkökulmaa, kuten Pohjoismaissa on asianlaita. Lisäksi Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa on näiden tuotteiden mainonta kielletty.

On hyvin mahdollista, kuten selonteossakin todetaan, että Suomelle esitetään uudistusvaatimuksia myös tässä kohden. Tällaista vaatimusta ei voi mitenkään hyväksyä, sillä muutokset olisivat omiaan edistämään näiden tuotteiden saatavuutta ja kulutusta ja siten lisäämään jo ennestään varsin suuria taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja, joita tänä päivänä alkoholin ja tupakan käytöstä maassamme aiheutuu.

Mitä rajojen avautuminen merkitsee rikollisuuden, huumeiden ja väkivaltakulttuurin osalta? Miten käy suomalaisen perinteisen kulttuurin, joka on pohjautunut kodin, uskonnon ja isänmaan kunnioitukselle, kun siirrymme yhteiseen eurokulttuuriin? Miten käy suomalaisen kansallisentiteetin, kun lainsäädäntövalta siirtyy valtaosin yleiseurooppalaiselle lainsäädäntöelimelle, jossa Suomen vaikutus on mitätön? Onhan muistettava, että lainsäädännöllä on merkittävä asenteita suuntaava vaikutus.

Arvoisa puhemies! Länsi-Euroopan yhdentymiskehitys näyttää Suomen osalta väistämättömältä, mutta ratkaisuja ei pidä tehdä silmät ummessa ja optimistisesti huraten. On maltettava kriittisesti tutkia eri näkökohdat ja ennakoita ongelmakohtia sekä pyrkiä siltä pohjalta Suomen kansallista etua korostaen neuvottelemaan paras mahdollinen lopputulos niin, että tulevat polvet voivat kiittää tämän päivän päättäjiä viisaista ratkaisuista ja kaukonäköisyydestä samalla tavoin, kuin me voimme nyt kiittää 50 vuotta sitten lähes ylivoimaisiin ratkaisuihin yltäneitä päättäjiä.

Suomalaisesta kulttuurista tulee säilyttää paras osa ja pyrkiä siirtämään se myös muiden kansakuntien omaisuudeksi. Nyt jos koskaan tarvitaan perinteisiä suomalaisia hyveitä: rehellisyyttä, ahkeruutta ja suomalaista sisua. Vain siten voimme Euroopan yhtenymiskehityksessä turvata sen perinnön, jonka edelliset polvet ovat raskailla uhrauksillaan meille hankkineet, ja siirtää sen edelleen tuleville polville.

Ed. Rauramo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Vihreitten työnjaossa tässä keskustelussa on sellainen sopimus, että ed. Pulliainen puhuu ympäristökysymyksistä, ed. Paloheimo EY-sopimuksen vaikutuksista Euroopan kulttuuridiversiteettiin ja ed. Haavisto Suomen suhteista Ees-alueen ulkopuolella olevaan Eurooppaan.

Arvoisa puhemies! Vihreiden edellisessä ryhmäpuheenvuorossa eduskunnan yhdenmiskeskustelussa on sanottu, että Suomen valitsema tie johtaa vääjäämättä lopulta EY:n täysjäseneksi. Mikään tässä välillä ei ole saanut meitä muuttamaan käsitystämme siitä, mihin oikein ollaan menossa, pikemminkin päinvastoin.

Ees-alueen luominen ei voi olla kuin väli-vaihe, sillä ensinnäkin muut Efta-maat hakevat mitä ilmeisimmin EY-jäsenyyttä. Toiseksi: jäsenoikeuksien saaminen alkaa näyttää houkuttelevalta, kun kaikki velvollisuudet on ensin hankittu. Kolmanneksi: kaavailtu Ees-päätöksentekojärjestelmä vaikuttaa niin kömpelöltä ja epäoikeudenmukaiselta, ettei se voi jäädä pysyväksi. Neljänneksi: erilainen alkuperäkäytäntö Suomen ja EY:n tuotteiden välillä tulee aiheuttamaan ongelmia, joiden ratkaisua varmaan tullaan etsimään joko tulliliitosta tai EY-jäsenyydestä. Todettakoon kuitenkin, että hallituksen vastustava linja tulliliittokysymyksessä sinänsä on aivan oikea.

Suomen liittymiseksi EY:hyn tarvitaan lupa, suomalaisten oma halu ja EY:n myöntämä pääsy. Aiemmin vaikea kysymys siitä, haluaako Suomi EY:n jäseneksi, kierrettiin sillä, ettei kysymys ole ajankohtainen, koska lupa puuttuu. Nyt kun lupakysymys ei enää ole yhtä suuri este, kysymystä halusta pae-

taan toisen verukkeen taakse eli sen, ettei asia ole ajankohtainen, koska EY ei lähiaikoina ota lisää jäseniä. Näin edellisessäkin puheenvuorossa tehtiin. Tämä este vaikuttaa varsin väliaikaiselta.

Eikö siis olisi aika alkaa keskustella siitä, onko jäsenyys Euroopan talousyhteisössä Suomelle hyvä vai huono asia sen sijaan, että tahdottomasti ajaudumme kohti täysjäsenyyttä? Itsenäisten, toisistaan täysin riippumattomien kansallisvaltioiden aika on peruuttamattomasti ohi, sillä maailman maat ja kansat ovat yhä selkeämmin samassa veneessä. Mitä yksi maa tekee, vaikuttaa toisiin maihin niin voimakkaasti, etteivät sen tekemiset mitenkään voi olla vain tämän maan oma asia.

Niin sanotun federalismin periaatteisiin kuuluu, että aidosti kansojen välisistä asioista päätetään yhdessä demokraattisesti ja kaikkia maita sitovasti. Se tarkoittaa, että kansallisten parlamenttien rinnalla toimii jonkinlainen ylikansallinen parlamentti, jolloin alueen, maanosan tai maailman ihmiset voivat demokraattisesti ja avoimesti päättää kaikkia koskevista asioista.

Tällaisia yhteisiä asioita ovat esimerkiksi ympäristökysymykset ja kansainvälinen liikenne, jotka luonteensa vuoksi ovat ylikansallisia. Yhteisesti päätettäviin asioihin kuuluu myös suhtautuminen ylikansallisiin yrityksiin, sillä jotta kansanvalta voisi niitä paimentaa, kansanvallan on toimittava yhtä kansainvälisesti kuin toimivat itse yrityksetkin.

Ylikansallisen parlamentin ei kuitenkaan pidä puuttua maiden sisäisiin asioihin, milloin yhteinen etu ei ole vaarassa. Kunkin maan itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa niin pitkälle, kuin on mahdollista varjellen eri kansojen ja kulttuurien muodostamaa moninaisuutta. Periaatteena on, että jokainen asia päätetään niin lähellä ihmisiä itseään kuin asian luonteen vuoksi on mahdollista. Ylikansalliseen päätöksentekoon kuuluvat todella vain kansojen yhteiset asiat.

Miten Euroopan yhdentymisen vastaa näitä ihanteita? Todella huonosti.

Ensiksikin: Ylikansallinen päätöksenteko ei EY:ssä ole demokraattista, vaan se on piilotettu kansanvallalta ja julkisuudelta virkakoneiston ja diplomatian kabinettien suojaan. Vielä EY:n omaa päätöksentekoaikin epädemokraattisempi on kaavailtu Ees-hal-

linto, joka on karannut kansanvallan ulottumattomiin tyystin.

Toiseksi: EY on pahasti epäonnistunut isoista asioista sopimisessa. Esimerkiksi ympäristöpolitiikassa tulokset ovat olleet vaatimattomia. Ylikansallisten ongelmien ratkominen tarvittaisiin vahvaa ylikansallista päätöksentekoa, mutta siihen EY ei ole pystynyt.

Kolmanneksi: EY sen sijaan on onnistunut kyllä päättämään valtavasta määrästä pikkuasioita, yksityiskohdista, joiden luulisi kuuluvan kansalliseen päätösvaltaan, ellei suoraan kuntien päätettäväksi. Suoranaista hilpeyttä herätti selonteon tieto EY:n hissidirektiivistä. Vaikka EY ei olekaan kyennyt saamaan aikaan yhteistä ympäristöpolitiikkaa, se on käyttänyt mahtavaa koneistoaan päättämään, että hisseissä tulee olla veräjä, siis sellainen, joka suomalaisiin hisseihin rakennettiin vielä 1930-luvulla, mutta joka eduskunnankin useimmista hisseistä on jätetty tarpeettomana pois. Kysymys hissien veräjästä ei tietenkään ole suuri ja ratkaiseva, mutta väärinkäsittämisen uhalakin sitä käytetään tässä puheessa esimerkkinä ja vertaukuvana niistä tuhansista määräyksistä, joita EY-sopimus tuo tullessaan. Kysymys on siis vain esimerkistä, joka edustaa sitä pykäläviidakkoa, jonka nuo kuuluisat 11 000 sivua EY-lainsäädäntöä meille tuovat.

Hissidirektiivi osoittaa, että kun jokin elin saa vallan päättää asioista, se päättää yksityiskohtaisesti aivan mistä hyvänsä, vaikka vessapaperin leveydestä tai hissien veräjästä. Se on osoitus paitsi tarpeettoman yksityiskohtaisesta myös kehnosta määräyksestä. Osoittaahan kokemus, että hissien saa täysin turvallisesti ilman kulkua haittaavaa ylimääräistä veräjää. Se on vaarallinen esimerkki myös siksi, että asia tuntuu niin naurettavan pieneltä. On yksinkertaisempaa rakentaa hisseihin nuo turhat veräjät kuin ryhtyä siihen valtavaan hallinnolliseen urakkaan, jonka direktiivin muuttaminen vaatisi. Päätöksenteon tavoitetaso laskee vain siksi, että hyvän ratkaisun aikaansaaminen on niin työlästä. Ajatelkaa: 11 000 sivua samanlaisia pikkumaisia yksityiskohtaisia ja kehnosti harkittuja määräyksiä, joiden muuttaminen on tavattoman työlästä.

EY:stä onkin tulossa halvaantunut dinosaurus. Päätöksenteon kitka on niin suuri,

että tyydytään heikkoihin kompromisseihin sen sijaan, että vaivauduttaisiin tekemään hyviä päätöksiä. Me olemme Suomessa tuskaantuneita hallinnon jäykkyyteen ja demokratian huonoon toimintaan. Tulemme vielä joskus kaipaamaan suomalaista joustavaa, ihmisläheistä demokratiaa, jossa asiat oli kuitenkin aika yksinkertaista ratkaista ja jossa sentään tavallisen ihmisen ääni pääsi suhteellisen hyvin esille verrattuna täysin toivottoomaan EY:n byrokratiaan.

Kaikista vioistaan huolimatta kansanvalta on puolustamien arvoisen asia. Ulkopoliittikan hoito ei koskaan ole ollut kovin kansanvaltaista, ei Suomessa eikä muuallakaan. Se on ollut salaisen diplomatian, suljettujen kabinettien ja kasvottomien virkamiesten aluetta. Sitä se on ollut ehkä olosuhteiden pakosta, sillä liian avoimesti ulkopoliittikaansa hoitava maa heikentää omaa asemaansa.

Kansainvälisen yhteistyön tiivistyessä muiden maiden kanssa tehdään yhä enemmän maan sisäisiin asioihin vaikuttavia päätöksiä. Ulkovaltojen kanssa ei enää keskustella vain sotilaspoliittisista kysymyksistä ja muista perinteisen diplomatian alaan kuuluvista asioista, vaan syvälle yhteiskuntaan vaikuttavista seikoista, pienistäkin asioista, jopa niistä hissien veräjästä. Mitä syvemmälle ulkopoliittikka tunkeutuu sisäpolitiikan alueelle, sitä syvemmälle tunkeutuu myös ulkopoliittikan henki kaikkeen poliittiseen päätöksentekoon. Tietääkö joku, kuka on päättänyt niistä hissien veräjästä?

On arvioitu, että EY:n piirissä jopa 80 prosenttia kansallisten parlamenttien päätösvallasta siirtyy Brysseliin. Kun se siirtyy Brysseliin, se ei siirry EY-parlamentille, vaan -komissiolle, siis pois kansanvaltaisesta valituilta elimiltä. EY:n henki näkyy siinä, että vaaleilla valitulle parlamentille ei ole uskallettu antaa kuin neuvoa-antava rooli. Se merkitsee sadan vuoden taka-askelta kansanvallalle.

Euroopan vihreiden tavoitteena on vahvistaa olennaisesti EY-parlamentin valtaa komission vallan kustannuksella. Vain siten päätökset saadaan avoimesti kansalaisten ja julkisen sanan nähtäville niin, että jokaisen ihmisen sana painaa yhtä paljon riippumatta siitä, tuleeko hän vahvasta ja rikkaasta vai köyhästä ja heikosta maasta. Mutta vaikka tuo 80 prosenttia päätösvallasta siirtyisi EY-

parlamentille, se ei silti olisi hyvä asiantila, sillä kovin kansanvaltaista ei voi olla päätöksenteko, jossa yksi parlamentaarikko edustaa yli puoltamiljoonaa kansalaista. Näinhän tosin on myös Yhdysvaltain senaatissa. Niinpä Brysselin valtaa yksityiskohtaisissa asioissa tulisi olennaisesti vähentää. Niissä 11 000 sivussa on valtaosa liikaa.

Toisaalta mahdollisuutta päättää todella kaikkia maita koskevista, aidosti ylikansallisista ongelmista tulisi jopa tehostaa. Oikeissa kysymyksissä Brysselin valtaa tulisi jopa lisätä. Siis pikkuasiat pois ylikansallisesta päätöksenteosta. Keskeisissä kysymyksissä ylikansallista valtaa tulisi jopa lisätä. Ylikansalliset päätökset tulisi tehdä suorilla vaaleilla valituissa ylikansallisissa parlamenteissa.

Herra puhemies! Sitten vähän ympäristöpolitiikasta.

Kuten sanottu, EY on ainakin toistaiseksi laiminlyönyt yhteisen ympäristöpolitiikan tehostamisen. Kuitenkin juuri ympäristöpolitiikan alalla Euroopan poliittisesta yhdentymisestä voisi olla selkeimmin hyötyä. Onhan aina kansallisella tasolla voimakkaita ympäristötoimia vastassa kansainvälisen kilpailukyyn vaarantuminen. Emmehän me voi tehdä, jos eivät kilpailijamaatkaan. Ees:n puitteissa voidaan tehdä kaikkia 18:aa valtiota koskevia sitovia päätöksiä. Silloin kilpailukykyargumentti kumoutuu pääosin, sillä merentakaisten maiden kanssa kilpailu ei ole lainkaan yhtä intensiivistä. Tietysti ongelmana on Itä-Euroopan maiden poissaolo, mutta se ei näytä edes kovin pitkäaikaiselta ongelmalta.

Ylikansallinen päätöksenteko helpottaisi erityisesti haittaverojen käyttöönottoa. Haittaverot on toisaalta pystytty todistamaan rationaalisimmaksi ympäristöpolitiikan keinoksi, mutta toisaalta niiden kohdalla kansainvälisen kilpailukyyn vaarantuminen on suurin uhka. Kun korkea tuloverokanta näyttää aiheuttavan vaikeuksia rajojaan määrittävässä Euroopassa, ympäristöverot voisivat olla jopa yhteistä talouspolitiikkaa tukeva verotuksen muoto. Suomen tulisivat yhdessä myös haittaveroja ajavan Ruotsin kanssa pyrkiä Ees-alueen yhteisiin energia-, saaste- ja muihin haittaveroihin.

Herra puhemies! Sitten vähän kansallisesta itsemääräämisoikeudesta.

En tiedä, johtuuko sattumasta vai hallituksen oudosta huumorintajusta, että hallituk-

sen selonteko annettiin eduskunnalle juuri talvisodan päättymisen viisikymmentävuotispäivänä. Ees-sopimus merkitsee olennaista luopumista Suomen kansallisesta itsemääräämisoikeudesta. Samanaikaisesti viisikymmentä vuotta ylikansallista päätöksentekoa keilleet Baltian maat pyrkivät saamaan takaisin itsemääräämisoikeutensa.

Onkin kysyttävä, kulkeeko Länsi-Euroopa vanhentuneeseen suuntaan, kun se vähentää kansallista itsemääräämisoikeutta samanaikaisesti, kun se muualla maailmassa on taas nousemassa arvoonsa. Eikö yleiseurooppalaisia kysymyksiä voisi ratkaista ilman, että alun perin erilaisia yhteiskuntia joudutaan samanlaistamaan väkisin ja syömään tarpeettomasti kansojen itsemääräämisoikeutta pois? Eikö eurooppalainen monimuotoisuus ole rikkaus, jota kannattaa vaalia, vaikka se jollakin prosentilla alentaisikin tehokkuuden menettämisen kautta tuotantolukuja?

Suomen tilanne on todella hankalan tuntuinen. Ministeri Salolainen on julkisuudessa sanonut, että eduskunta on täysin vapaa tekemään kyllä hallituksen selonteolle mitä tahansa, mutta kyseessä nyt vain sattuu olemaan ota tai jätä -tilanne. Eduskunta siis kantaa vastuun, jos se ei ota vaan jättää.

Ota tai jätä -tilanteita taitaa olla edessämme enemmänkin. Sen jälkeen, kun me ensin ota tai jätä -tilanteessa olemme hyväksyneet ne kuuluisat 11 000 sivua EY-lainsäädäntöä, EY voi käytännössä yksipuolisilla päätöksillään muuttaa noita eduskunnan hyväksymiä lakeja. Asiaa ei muuksi muuta se, jos eduskunta saa muodollisen oikeuden hyväksyä muutokset. Mitä muuta se voisi tehdä, ottaa veräjät hisseihin tai jättää kaiken?

Baltian maat taistelevat sen puolesta, ettei yleisliittolainen lainsäädäntö tule osaksi niiden lainsäädäntöä muuten kuin niiden omien lakien kautta, jotka neuvostotasavallan parlamentti hyväksyy. Baltian maat saavat kuitenkin edes muodollisesti vaikuttaa yleisliittolaiseen lainsäädäntöön; Suomella ei ole EY-päätöksentekoolimissa yhtään ääntä. Tätä ajatellen tuntuisi jopa kunniakkaamalta suoraan kuulua EY:hyn. Voisi edes väittää tai uskotella itselleen voivansa vaikuttaa.

Suomen osa EY-lainsäädäntöä kehitettäessä ei ole tyydyttävä. Vaarassa on Suomen kansallinen tulevaisuus muutenkin. Kun suu-

ri osa meitä koskevista päätöksistä ja niitä edeltävistä keskusteluista tapahtuu meille vierailta kielillä, kun talouselämä, politiikka, hallinto, tiede ja kaikki muukin ylikansallistuu, Suomen kielen asema tulee heikkeneeseen. Onko suomen kielen asema Suomessa kolmenkymmenen vuoden kuluttua sama kuin ruotsin kielen nyt, siis sellainen, että jokapäiväiset asiat voi hoitaa suomeksi, mutta tie eteenpäin on tukossa siltä, joka ei osaa suuria eurooppalaisia kieliä? Suomen, suomalaisuuden ja suomen kielen puolesta tarvitaan nyt tekoja.

Hallituksen tämänkertainen selonteko on informatiivisempi itse sopimuksen sisällön ja siihen liittyvien ongelmien suhteen kuin edellinen tiedonanto ja selonteko. Kuitenkin asioita tarkastellaan lähinnä vain suomalaisen lainsäädännön näkökulmasta, siis siitä, millaisia lainsäädäntötoimia EY-direktiiveihin sopeutuminen Suomessa aiheuttaa. Juuri lainkaan ei pohdita, millaiseksi eläminen Suomessa muuttuu noiden muutosten jälkeen. Vain pankkien kannattavuuden ennustettu aleneminen on otettu huomioon. Selonteko on kirjoitettu ikään kuin Suomessa asuisi vain juristeja ja lainvalmistelu olisi maan pääelinkeino.

Otetaan summittainen esimerkki vaikkapa liikennepolitiikasta. Miten vaikuttaa esimerkiksi liikennelupien liberalisointi? Eikö kotimainen kuljetuselinkeino voi joutua samanlaisten ongelmien eteen kuin on joutunut suomalainen merenkulku, kun se joutuu kilpailemaan ulkomaisen, selvästi halvemman työvoiman kanssa? Entä liikenteen verotus? Eikö näytä ilmeiseltä, että Suomessakin on mentävä kilometripohjaiseen verotukseen polttoaineverotuksen sijasta? Entä bussiliikenne? Nykyinen liikennelupamenettely merkitsee, että suurten kaupunkien välinen voittoa tuottava liikenne subventoi maaseudun kannattamattomia paikallisuoroja. Voiko tämä käytäntö enää jatkua? Merkitseekö liikennelupien liberalisointi kannattamattomien bussivuorojen karsintaa, vai mitä aiotaan tehdä? Mitä lentoliikenteen liberalisointi sitten merkitsee? Saammeko lopulta halvat jokamiehen yhteydet Eurooppaan?

Samanlaisen kysymyssarjan voisi esittää monesta muustakin selonteon kohdasta. Kun hallitus ei tätä pohdintaa itse tee, se on tehtävä eduskunnan valiokunnissa. Siksi toivomme, että valiokunnat paneutuvat tä-

hän kysymykseen huolella. Mitään näin merkittävää asiaa niiden käsittelyyn ei toiste tule.

Herra puhemies! Eurooppa on perinteisesti jakautunut kahtia, ei itään ja länteen, vaan toisaalta pohjoisiin, germaanisiin, Itämeren ja Pohjanmeren piiriin kuuluviin maihin ja toisaalta Välimeren latinalaiseen Eurooppaan. Näillä kahdella Euroopalla on hyvin erilainen yhteiskuntarakenne ja yhteiskuntäkäsitys. Euroopan pohjoisosissa vallitsee hyvinvointivaltioperinne: voimakas sosiaaliturva ja yhteiskunnan vahva ote talouselämästä. Sosiaaliturva on kattava ja samalla veroaste on korkea. Euroopan latinalaisessa osassa taas yhteiskunnan rooli on vaatimattomampi.

Nämä kaksi yhteiskuntäkäsitystä törmäävät hyvinkin yllättävissä kohdissa. Esimerkiksi vakuutuslainsäädännössä saksalaiseen perinteeseen kuuluu vakuutusmaailman voimakas sääntely erityisesti niin, että vakuutuslaitosten lakisääteinen velvollisuus on sijoittaa rahoistaan melkoinen osa asuntotuotantoon. Latinalainen perinne ei tunne — eikä tässä tapauksessa myöskään brittikäytäntö — tällaista velvollisuutta. Miten EY siihen suhtautuu, kun määräykset harmonisoidaan, on vielä ratkaisematta. Vaikka Suomi ei ole EY:n jäsen, toivoisin neuvottelijoidemme pyrkivän, siltä osin kuin se on mahdollista, tukemaan pohjoisen Euroopan hyvinvointivaltioiden perinteen säilymistä ja ulottamista kaikkialle Eurooppaan, jos harmonisointi on välttämätöntä.

EY:n ikäviin perinteisiin kuuluu yksityiskohtiin puuttuva keskitetty hallinto. Toisaalta monissa asioissa EY-lainsäädäntö on selvästi kotimaista lainsäädäntöämme parempaa. Lievää vahingoniloa tuntien seuraa esimerkiksi sitä, kuinka tuotevastuulaki tai kilpailulait nyt pannaan kuntoon tai mielivaltaisiin pidätyksiin tulee jonkinlainen kohtuus. Vahingonilo syntyy siitä, että nämä uudistukset ovat Suomessa tähän asti kaatu- neet juuri niiden vastustukseen, jotka nyt innoikkaimmin ajavat Suomea EY:n syliin.

Suomen talouteen on myös odotettavissa monia tervetulleita parannuksia. Suomi on ollut puolinainen markkinatalousmaa ja eräänlainen patruunatalous, jossa markkinatalouden ulkokuoren alla on pesinyt etuoikeuksien lihottamia ja pöhöttämiä yrityksiä, jotka nyt ovat joutumassa koville tai oikeas-

taan vain samalle lähtöviivalle muiden kansa-

Näitä ovat esimerkiksi taattujen kansainvälisten merkkituotteiden maahantuojat, jotka yksinmyyntioikeuksien turvin ovat voineet elää huoletonta elämää. Ei ole tarvinnut kuin välittää kuuluisa merkkituote tukkukauppoihin ja ottaa provisio välistä.

Samaan joukkoon kuuluvat pöhöttyneet pankit, jotka nyt kilpailun puhjettua osoittavat toinen toistaan heikompia tuloksia.

Koville joutuu myös elintarviketeollisuus, joka on piiloutunut maatalouden ja sen ankarien luonnonolosuhteiden taakse ja katsonut oikeudekseen toimia suhteessa yhtä tehottomasti kuin suomalainen maatalous, vaikka luonnonolosuhteet eivät mitenkään rasita elintarvikkeiden jalostusta.

Ankara tulevaisuus odottaa myös kaupan keskusliikkeitä, joiden markkinointitavat nyt lopulta ulkomaisesta painostuksesta joutuvat kieltolistalle.

Nämä kaikki joutuvat nyt tosipaikan eteen, ja se on niille sinänsä oikein. Westendissä ja Kuusisaaressa on todella syytä pelätä yhdentymistä ja sen tuomaa kilpailua. Mutta tottakai syytä pelkoon on myös elintarviketyöläisillä ja pankkitoimihenkilöillä, sillä nämä alat, jotka kilpailun puuttuessa ovat pöhöttyneet, joutuvat nyt supistamaan työvoimaansa.

Yhdentymiseen liittyy myös rahamarkkinoiden vapautuminen, joskin se ehkä olisi ollut väistämätöntä ilman yhdentymistäkin. Rahamarkkinoiden vapautumisessa on monta hyvää piirrettä. Enää ei ole paikallinen pankinjohtaja pitäjän kunkku, jonka mieli-johteet ratkaisevat, mitä yritystä rahoitetaan ja mitä ei rahoiteta. Kuitenkin säännösteltyt rahamarkkinat toimivat aikanaan myös sosiaalisen vastuun kantajina. Ne tarjosivat esimerkiksi asuntolainoja alle torihintojen. Itse asiassa kaikki lainat ja talletukset menivät alle torihintojen, koska korkomarkkinoilla oli säännöstely, ja jostakin syystä se johti alhaisiin korkoihin.

Pankkilipailu ja vapaasti määräytyvä korko on tuonut monia hyviä seikkoja, mutta asuntosektorilla ne ovat kauhistus. Muualla asuntokorot on irrotettu normaaleista rahamarkkinoista. Suomessa sitä ei tähän asti ole tarvinnut tehdä, koska meillä ei ole ollut normaaleja rahamarkkinoita. Mutta nyt me yhtäkkiä menemme vapaisiin

korkoihin ilman suojattuja asuntoluottojen markkinoita. Suomi on astumassa oikeaan kapitalismiin ilman oikeiden kapitalistimaiden suojajärjestelyjä.

Rahamarkkinoiden avautuminen vie kansallisen talouspolitiikan liikkuma-alan. Tähän asti kaikissa Efta-maissa työttömyys on alemmaa kuin kaikissa EY-maissa. Se on seikka, joka on todella huomion arvoinen. Suomessa parempi työllisyys on saavutettu hieman korkeamman inflaation kustannuksella, mikä taas on pakottanut devalvoimaan silloin tällöin. Muutama devalvaatio on ollut kuitenkin pieni hinta hyvästä työllisyydestä. On syytä pelätä, että siipien katkaiseminen kansalliselta talouspolitiikalta yhtenäistää myös työttömyysasteen Euroopassa. Siksi rahamarkkinoiden täydellisellä avaamisella ei olisi niin kiirettä eikä kiirettä varsinkaan Euroopan rahaunioniin liittymisellä.

Arvoisa puhemies! Vapaat työmarkkinat Ees-maiden kanssa niin kauan kuin Ees-alueeseen kuuluu vain 18 maata eivät tuone mitään suurta ryntäystä Suomeen, ja tästä olen ed. Aittoniemen kanssa ehdottomasti eri mieltä. Eri asia olisi, jos vapaisiin työmarkkinoihin kuuluisivat myös Itä-Euroopan maat. Silti on varauduttava koulutetun työvoiman vuotoon pois maasta ja matalapalkkaisen väen tulemiseen Suomeen.

Suomi on kansainvälisiltä kontakteiltaan köyhä maa. Kovin kannatettava kansainvälistymisen muoto ei kuitenkaan ole ulkomaisen alaluokan tuominen huonosti palkattuihin vähempiarvoisiin töihin. Suomalaista elämänmuotoa rikastuttaa aivan toisella tavalla, jos ulkomaalaiset tulevat tänne perustamaan etnisiä ravintoloita, kuin jos he tulevat tiskaajiksi suomalaisiin ravintoloihin. Suomeen on saatava kattava minimipalkkalaki ja taatava työntekijöiden sosiaaliset oikeudet niin, ettei ulkomaisen halvan työvoiman tuonti laajassa mitassa kannata eikä Suomeen muodostu oikeuksiltaan vähempiarvoista ulkomalaisten alaluokkaa. Pakolaiset ovat kokonaan eri asia. Heidän määränsä tulee ilman muuta nousemaan. Suomen on heistä otettava oikeudenmukainen osuutensa.

Arvoisa puhemies! EY:n sisämarkkinakehitys ei vastaa vihreiden ihannekuvaa tulevasta Euroopasta. Me emme täältä Suomesta käsin kuitenkaan kykene päättämään, mitä muiden maiden tulee tehdä. Kaiken kaikkiaan näemme kehityksen menevän huonoon

suuntaan, mutta on myönnettävä, että nykytilaa emme voi valita, koska maailma muuttuu alta pois toisenlaiseksi. On vaikea arvioida, ovatko tässä tilanteessa hallitus ja presidentti viitoittaneet Suomelle oikean tien, koska emme tiedä, mitä muita vaihtoehtoja olisi ollut ja olisiko ollut mitään.

Ehkä meillä todella ei ole koko aikana ollutkaan muuta vaihtoehtoa kuin mennä mukaan junaan, jonka kulkuun emme voi vaikuttaa. Toivoo kuitenkin sopii, että Euroopan viime kuukausien tapahtumat pyssäyttäisivät tämän junan ja Eurooppa-projekti aloitettaisiin alusta, tällä kertaa niin, että mukana on koko Eurooppa, että kansainvälisessä päätöksenteossa keskitytään isoihin, kaikkien yhteisiä etuja koskeviin asioihin, että yhteisistä asioista päätetään nykyistä avoimemmin ja kansanvaltaisesti ja että kansallisvaltioille jätetään enemmän päätösvaltaa niiden omissa sisäisissä asioissa.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Kuunnellakseni ed. Soininvaaran puheenvuoroa tuli mieleeni sellainen yleiskuva, jonka Suomessa tapahtuva integraatiokeskustelu nyt mieleen tuo, että samaan aikaan kun Suomi juoksee länteen, länsi juoksee itään ja Keski-Eurooppaan. Samaa aikaan kun idässä demokratisoidaan ja hajautetaan, me olemme, Suomi, keskittämässä ja siirtämässä päätösvaltaa Brysseliin, siis yhä kauemmas.

Valtioneuvoston selonteko suhtautumisen Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen on paljon yksipuolisempi ja kapea-alaisempi kuin se, mihin sen runsas sivumäärä olisi antanut mahdollisuuksia. Sen sijaan, että selonteossa olisi tarkasteltu uuden Euroopan ja maanosan nykyisen murrosvaiheen avaimia uusia mahdollisuuksia koko Eurooppaa käsittävän talousalueen muodostamiselle, selonteko perustuu sille ahtaalle integraatiolinjalle, jota talouselämän ja suuryritysten Euroopan-omistajaksi pyrkimisen yksipuolinen eurohuuma edustaa. Nyt tarvittaisiin avarampaa, laaja-alaisempaa ja monipuolisempaa integraation haittojen, hyötyjen, vaihtoehtojen ja Ees-sopimuksen valmistelulle asetettavien tavoitteiden ja reunaehtojen tarkastelua. Nyt tarvittaisiin, urheiluterminä lainatakseeni, aikalisää.

Deva esittää, että Ees-sopimuksen valmistelulle asetetaan eduskuntakäsittelyn ja kansalaisjärjestöjen esitysten pohjalta Suomen

itsenäiset tavoitteet ja reunaehdot seuraavasti:

1) Ees-päätöksenteossa on säilytettävä eduskunnan täysi päätösvalta kaiken sopimukseen liittyvän ja myös tulevan lainsäädännön suhteen. Suomen itsemääräämisoikeutta ei saa rajoittaa millään ylikansallisilla päätöselimillä tai Ees-tuomioistuimella. Ees-tuomioistuimen perustamisen vaihtoehtona on selvitettävä kiistakysymysten ratkaiseminen kauppapoliittisella neuvottelumenettelyllä, jossa jokainen valtio säilyttää suveriniteettinsä.

2) Suomen jäsenyys Euroopan yhteisössä ei tule kyseeseen, koska se merkitsisi Suomen itsenäisyydestä luopumista ja alistumista ylikansallisen pääoman hallitsemaan EY:n poliittiseen yhdentymiseen. Ees-sopimuksen tulee olla sopusoinnussa yleiseurooppalaisten yhteistyöpyrkimysten ja Etykin päätösten kanssa. Ees-neuvotteluissa on selvitettävä myös mahdollisuudet talousalueen laajentamiseen yleiseurooppalaiseksi, tarvittaessa neuvotteluajataulua tätä varten pidentäen.

3) Ees-neuvotteluissa on EY-säännösten sijasta asetettava ensisijaiseksi kansalaisten demokraattisten perusoikeuksien laajentaminen, ekologisesti kestävä kehitys, täystyöllisyyden edistäminen ja kansainvälisten taloussuhteiden demokratisoiminen.

4) Ulko- ja turvallisuuspolitiikka tulee rajata Ees:n ulkopuolelle. Sen sijaan Suomen tulee toimia yhteisen turvallisuuden edistämiseksi Etykin puitteissa mm. ehdottamalla Etykin pysyvää parlamentaarista yleiskoukusta ja ulkoministerikomiteaa.

5) Työntekijöillä tulee olla Ees-alueella oikeus tietojen saantiin, edunvalvontaan, neuvotteluihin, sopimuksiin ja oikeus osallistua yritysten päätöksentekoon, konserniyhteistyö ja monikansalliset yritykset mukaan lukien.

6) Ees-sopimus ei saa estää Suomea kehittämästä työ-, ympäristö- ja kuluttajansuojaa, työllisyys-, alue- ja sosiaalipolitiikkaa, vaikka se merkitsisi samalla sisämarkkinasäännösten tarkoittamia kilpailun rajoituksia.

7) Suomen tulee säilyttää oikeus kehittää itsenäistä aluepolitiikkaa, vaikka se poikkeaisi EY:n kriteereistä ja merkitsisi EY-direktiivien ja -säännösten tarkoittamia kilpailun rajoituksia.

8) Ulkomaalaisomistuksen rajoitukset on säilytettävä vähintään nykyisen laajuisina.

Erityisesti on säilytettävä kansallinen omistus maahan ja sellaisilla aloilla, kuten metsäteollisuus, muu korkean teknologian teollisuus, pankkitoiminta, energian tuotanto ja joukkotiedotus.

9) Ees-sopimus ei saa sisältää tulliliittoa, koska se rajoittaisi Suomen itsenäistä kauppapolitiikkaa suhteessa muihin maihin. Ees-sopimukseen liittyen on selvitettävä, miten turvataan vastavuoroiset edut mm. suhteissa Itä-Eurooppaan ja kehitysmaihiin.

10) Kansalaisjärjestöjen kuten ay-, kuluttaja- ja ympäristöjärjestöjen mahdollisuuksia osallistua Ees-säädösten valmisteluun ja valvontaan on oleellisesti laajennettava kaikilla tasoilla.

Hallituksen integraatiopolitiikka on lähtenyt yksipuolisesti EY:n lainsäädäntöön sopeutumisesta. Se ei tarjoa kunnollisia vastauksia Euroopan yhdentymisen suurimpiin haasteisiin, jotka koskevat vastakkainolon ja blokkipolitiikan purkamista, ympäristönsuojelua, työntekijöiden oikeuksia, sosiaalista turvallisuutta ja demokratiaa.

Hallitus ei ole selonteossaan vastannut ehdotuksiin yleiseurooppalaisen talousalueen muodostamisen ensisijaisuudesta ja sitä koskevan selvityksen suorittamisesta. Hallitus ei ole pohtinut Ees:n vaihtoehtoja eikä ota kantaa esimerkiksi presidentti Gorbatschovin Helsingissä tekemään ehdotukseen kolmea ryhmittymää eli EY:tä, Eftaa ja Seviä edustavan asiantuntijatapaamisen järjestämisestä ja "Euroopan kolmikantakomission" muodostamisesta tarkoituksella pohtia kysymystä taloudellisten ja tilastollisten tunnuslukujen vertauskelpoisuudesta ja talouskoneistojen kytkemisestä yhteen.

Hallitus ei ole vaivautunut pohdiskelemaan Ety-prosessin antamia mahdollisuuksia taloudelliseen yhteistyöhön. Alueellisen yhteistyön mallit esimerkiksi Itämeren ja Arktiksen alueita käsittäen, Ecen puitteissa tapahtuva yhteistyö ja Suomen toimet esimerkiksi Eurekan ja Euroopan neuvoston avaamiseksi sosialistisille maille eivät ole saaneet sijaa selonteossa.

Hallitus ei ole suorittanut mitään selvitystä yhdentymiskehityksen haitoista ja eduista. Erällä aloilla tällaisia selvityksiä on tehty. Esimerkiksi pkt-yritysten piirissä on yhdentymisessä nähty niin uhkia kuin mahdollisuuksia. EY:n aluepolitiikassa nykyisin sovellettavien kriteerien mukaan Suomessa mit-

kään alueet eivät kuuluisi aluepoliittisen tuen piiriin EY:n säännösten nojalla. (Ed. Järvenpää: Ei pidä paikkaansa!)

Hallitus ei ole ottanut selkeää kielteistä kantaa Efta —EY-tulliliittoon. Ajatus on edelleen elossa, ja hallitus toteaa selonteossaan kysymyksen jääneen toistaiseksi avoimeksi ja jatkaa seuraavasti: "Ees-järjestelyn mahdollinen tuleva kehittyminen tulliliitoksi edellyttää asiasta tehtävää osapuolten erillistä päätöstä."

Hallitus ei näytä erityisemmin pohdiskeleen idänkaupan kehittämisen näköaloja ja esimerkiksi ehdotusta vastavuoroisten etujen turvaamisesta myös Suomen suhteissa sosialistisiin maihin, mikäli sellaisista sovitaan EY:n ja Efta-maiden kesken.

Suomen hallituksen ja eduskunnan tulisi pitää huolta kansallisesta päättävällä. Niille, jotka tätä näkökulmaa korostavat, ministeri Salolainen vastaa poikkeussäännöksiä ja siirtymäaikaan koskevien vaatimusten olevan haihattelua. Eftan pääsihteeri on vastikään Helsingissä käydessään kehottanut hautaamaan kansalliset erityisoiheet. Olen hämmästynyt sen johdosta, että myös SAK:n edustaja on Eftan konsultatiivisessa komiteassa yhtynyt tähän kuoroon, vaikka nimenomaan ay-liikkeen tavoitteet, ainakin julkilausutut tavoitteet, edellyttäisivät muuta.

Eräs tanskalainen EY-parlamentaarikko on todennut Tanskan EY-jäsenyyden merkinneen kansallisen päättävällän olennaista kaventumista. Hänen mukaansa parlamentille kuuluneesta päättävällä on 60 prosenttia siirtynyt Brysseliin. Suomessa ei vastaavaa selvitystä liene suoritettu.

Hallituksen selonteossa ei enää korostu kansallisen itsemääräämisoikeuden säilyttämisen tavoite. Esimerkiksi pienjännitedirektiivin suhteen, josta Suomessa on paljon keskusteltu, on antautumismieliala voittamassa. Hallitus ei ole pystynyt antamaan selvitystä myöskään siitä, miten Suomen edut tulisivat valvotuksi Ees:n puitteissa niiden säädösten osalta, jotka EY hyväksyy vuosien 1991—92 aikana. Tuona aikana syntyy uusia säännöksiä ehkä tuhansia sivuja nyt tiedossa olevien 11 000 sivun lisäksi. Näyttääkin siltä, että Suomi on Eftan vanavedessä ajautumassa ajopuuna EY:n kyleen.

Ruotsin yhdentymisasiosta vastaava ministeri Anita Gradin korosti viime lokakuus-

sa Suomessa vieraillessaan, että taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tulisi kehittyä käsi kädessä ja hyvinvoinnin koskea kaikkia eurooppalaisia. "Eurooppaa ei tule tehdä vain kahdenkolmasosan Euroopaksi", kertoo hänen sanoneen. Tämä näkökulma ei ole vahvasti esillä selonteossa.

Selonteossa korostuu suorastaan yllättävän voimakkaana ajatus palkkakehityksen jarruttamisesta, julkisten menojen rajoittamisesta jne. ehtona menestymiselle kansainvälisessä kilpailussa ja viennissä. Tämä osoittaa, että länsiyhdentymisen eräänä tavoitteena on ratkaista palkka-, talous- ym. sisäpoliittisia kysymyksiä, sitoa ne. Se kertoo sisäpolitiikan liikkuma-alan kaventumisesta. Esimerkiksi suomalaisen vientimenestyksen salaisuutena on tähän saakka pidetty työn laatua ja työntekijöiden hyvää ammattitaitoa.

Suomen suhtautumisessa integraatioon tulee lähteä siitä, että yksipuolisen EY-suuntauksen sijaan näkökulmaa laajennetaan yleiseurooppalaisen talousalueen luomiseen suuntautuvaksi, johon liittyy myös Itämeren alueen ja Arktisen yhteistyön kehittäminen.

EY:n ja Efta-maiden kanssa käytävien neuvottelujen perustaksi tulee ottaa EY:n lainsäädännön ja yritysten kilpailukyvyyn yksipuolisten lähtökohtien sijasta kansalaisten taloudellisten, sosiaalisten, sivistyksellisten ja demokraattisten perusoikeuksien ja ympäristönsuojelun kehittäminen. Ay-liikkeelle on turvattava oikeudet konsernikohtaiseen edunvalvontaan ja sopimuksiin. Ylikansallisten yritysten ja ulkomaisen pääoman vaikutusvaltaa on rajoitettava.

Suomen on aktiivisesti ponnisteltava vientikieltorajoituksia ylläpitävien Cocom-rajoitusten poistamiseksi ja idänkaupan kehittämiseksi tarttumalla aloitteellisemmin perestroikan avaamiin uusiin mahdollisuuksiin kuten yhteisyrityksiin, erityistalousalueiden muodostamiseen ja Kuola-hankkeeseen.

Eduskunnalla on nyt ainutlaatuinen mahdollisuus määritellä, mitkä ovat ne yhteiskunnalliset, taloudelliset ja poliittiset tavoitteet, joiden puolesta Suomi toimii integroituaan syvemmin eurooppalaiseen kehitykseen, sekä vahvistaa ne perusarvot ja lähtökohdat, joiden edistäminen on keskeistä Suomen kansallisten etujen ja kansalaisten Euroopan kannalta. Samalla tulisi vahvistaa ne perusarvot, joista emme halua luopua.

Eduskunnan valiokunnalla on nyt mieles-

täni aivan erityinen syy kutsua kuultaviksi kansalaisjärjestöjen ja kansalaisliikkeiden, mm. ammattiyhdistys-, ympäristönsuojelu- ja kuluttajaliikkeiden, koulutuksen, tutkimuksen, maatalouden, pienen ja keskisuuren teollisuuden sekä Eurooppa-toimikunnan edustajia.

Lopuksi kommentoin vielä eräitä hallituksen selonteon asiakokonaisuuksia.

Hallitus toteaa idän ja lännen vastakkainasettelun voimakkaasti lieentyneen ja yhteistyön edellytysten Euroopassa olennaisesti parantuneen. Kuitenkin se keskittyy, kuten edellä totesin, integraatiopolitiikassaan yksipuolisesti länsi-integraatioon. Selonteossa ei arvioida mahdollisuuksia kehittää EY:n ja Eftan pohjaa laajempaa yleiseurooppalaista talousaluetta. Siitä puuttuvat myös arviot siitä, miten vältetään Ees:n muodostuminen uudella tavalla Eurooppaa jakavaksi ja suljetuksi suhteessa muihin maihin kuten Neuvostoliittoon ja kehitysmaihiin.

EY:n sisämarkkinaohjelmaan keskittyvä selonteko ei arvioi EY:n yhtenäisyysasiakirjan tavoitteena olevan poliittisen liiton vaikutuksia. Selonteon johdosta on Ees-ratkaisun ehdoksi asetettava se, että sopimus ei ole ris-tiriidassa Suomen ulkopoliittikan ja yleiseurooppalaisen yhteistyön kanssa. Sopimukseen ei saa sisältyä velvoitteita ulko- ja turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön. Samalla on syytä edellyttää aloitteellisuutta yleiseurooppalaisen talousalueen ja Etykin pysyvien elinten luomiseksi.

On selvitettävä myös niitä vastavuoroisia toimia, joita tarvitaan, jottei Ees muodosta esteitä talousyhteistyölle Neuvostoliiton ja muiden Sevin jäsenmaiden ja kehitysmaiden kanssa, kuten edellä viittasin.

Hallitus on valmis vapauttamaan pääomaliikkeet käytännöllisesti katsoen kokonaan. Se ilmoittaa, että suhtautuminen ulkomaisiin sijoituksiin on aina lähtökohtaisesti myönteinen. Se ei näe estettä ulkomaisen omistuksen osuuden nousulle suomalaisissa yhtiöissä vaikkapa 100 prosenttiin saakka. Tämä koskee myös metsäteollisuuden ja pankkitoiminnan kaltaisia, koko kansantalouden kannalta perustavia aloja. Ulkomaiset pankit saavat perustaa Suomeen sivukonttoreita, mikä luo paineita laajentaa myös suomalaisten pankkien oikeuksia.

Selonteossa esitetty varaus, joka sallii ulkomaalaisomistuksen rajoittamisen perusta-

vien kansallisten etujen varjelemiseksi, ei näytä siis käytännössä merkitsevän paljoakaan. Varauksellinen hallitus on vain ulkomaalaisten oikeuteen hankkia omistukseensa kiinteän omaisuuden muodossa olevia luonnonvaroja, maata ja metsiä. Osakeyhtiöille sallitaan oikeus halutessaan säilyttää yhtiöjärjestyksessään ns. ulkomaalaislauseke.

Sosiaalivakuutus, erityisesti yksityisten vakuutusyhtiöiden Suomessa hoitama lakisääteinen työeläkevakuutustoiminta, esitetään jätettäväksi Ees:n sopimuksen ulkopuolelle.

EY-säännösten kartellikielto sivuutetaan selonteossa vähin äänin, eikä hallitus esitä toimia yrityskauppojen valvomiseksi.

Työmarkkinoiden osalta selonteon lähtökohtana on työvoiman liikkuvuuden edistäminen. Ulkomaalaisen työntekijän edellytetään olevan Suomessa samojen työlakien ja työehtosopimusten alainen kuin suomalainenkin. Hallitus ei kuitenkaan esitä konkreettisia toimia, joilla esimerkiksi ulkomaisten yritysten aliurakoinnin kautta tapahtuva sosiaalinen polkumyynti estetään.

Ulkomailla työskentelevien suomalaisten sosiaaliturvan taso taataan ja ay-liikkeen asema turvataan. Ongelmia liittyy siihen, että eräissä ammateissa, esimerkiksi terveydenhuollossa, ovat suomen ja ruotsin kielen vaatimukset on tarkoitus poistaa.

Sosiaaliturvan ja laajemminkin ns. sosiaalisen ulottuvuuden osalta ongelmia aiheuttaa se, että ne perustuvat EY:ssä pääsääntöisesti vain työssäkäyntiin ja painottuvat suomalaista sosiaalipolitiikkaa ahtaammin työelämän kysymyksiin.

Selontekoa lukiessa tulee sivulla 80 olevien mainintojen osalta mieleen, ovatko neuvottelijat lainkaan olleet tietoisia EY:n sosiaaliturvan koordinoitua koskevan säännösten sisällöstä, säännösten, josta mainitaan tuolla sivulla asetus n:o 1408 vuodelta 1971.

Tutkimuksen ja koulutuksen alalla yhdenytyminen korostaa tarvetta lisäresursseihin, jotta Ees-alueen ohjelmiin osallistumisen kustannukset eivät heikennä kotimaisen perustutkimuksen ja muun tutkimus- ja kehitystoiminnan resursseja.

Ympäristönsuojelun osalta useimmat EY-normit ovat tiukkoja, ja Suomella on mahdollisuus osallistua EY:n ympäristötoimistoon. Ongelmia on lähinnä ajoneuvojen pakokaasupäästöjä, aluevesien suojelunormeja ja liikennettä koskevista kysymyksistä.

Työturvallisuuden osalta EY-normeissa on myönteistä soveltamisalan ulottaminen koskemaan myös ympäristöä, mutta toisaalta ne merkitsevät eräiden tuotteiden tyyppihyväksynnän ja ennakotarkastuksen lieventämistä.

Suomen työllisyyslain työllisyystuet voidaan tulkita sellaisiksi, että ne ovat ristiriidassa valtion tukea koskevien EY:n määräysten kanssa.

Selonteon johdosta on edellytettävä toimia, joilla estetään ulkomaisten yritysten mahdollisuudet kiertää Suomen lakeja ja työehtosopimuksia. Siirtolaisille on turvattava kieliovetus ja kunnalliset palvelut. Ay-liikkeelle on turvattava Ees-alueella konsernikohtainen neuvottelu- ja sopimusoikeus ja oikeus osallistua yritysten päätöksentekoon. Työmarkkinajärjestöjen sopimuksia ei saa heikentää Ees-lainsäädännön ja -säästöjen nojalla. Markkinavoimia on säädeltävä poliittisin päätösin ja työmarkkinasopimuksin, jotta estetään muuten uhkaava sosiaalinen polkumyynti. Ympäristön-, kuluttajan- ja työsuojelussa sekä sosiaaliturvassa on taattava Suomen oikeus EY-normeja korkeampaan tasoon. Työllisyyslain työllisyystukia ei saa heikentää. Täystyöllisyyden edistäminen on asetettava keskeiseksi tavoitteeksi Ees:ssä. Kuljetusalalle on sovittava tiukat työ- ja ympäristönormit ja suunnattava kuljetuksia tariffipolitiikalla maanteiltä rautateille.

Viimeksi vielä ylikansalliseen päätöksentekoon.

Hallitus ilmoittaa pyrkivänsä Ees:n päätöksentekomalliin, joka mahdollistaa Suomen osallistumisen päätösten valmisteluun, jossa päätökset puhtaasti teknisluonteisia asioita lukuun ottamatta tehdään konsensuksella ja jossa eduskunnan ja presidentin asema päätöksenteossa voidaan turvata. Kuitenkin selonteossa esitetään oikeutta aloitteiden tekemiseen Eftalle ja EY:lle, ei suoraan Suomelle, siis Suomi ei voisi tehdä aloitetta muuten kuin Eftan kautta.

EY ilmoittaa pitävänsä tiukasti kiinni oikeudestaan säätää itse nekin lakinsa, jotka pitäisi ottaa Ees:n pohjaksi. Ees:n lainsäädännölle esitetään selonteossa annettavaksi jopa etusija ennen muuta lainsäädäntöä. Parlamentaaristen elinten sijasta Ees:n päätöksenteossa korostuisivat hallitusten muodostama neuvosto, tuomioistuin ja virkamiesvalmistelu.

EY-tuomioistuimeen kytkeytyvä, mahdollisesti jopa sen osaksi muodostettava Ees-tuomioistuin saisi selonteon mukaan oikeuden päättää myös siitä, noudattaako Suomi Ees-velvoitteita ja vastaako maamme lainsäädäntö Ees-velvoitteita. Suomalaisille tuomioistuimille esitetään velvoitetta pyytää Ees-tuomioistuimelta sitovasti velvoittavat tulkinnat Ees-lainsäädännöstä. Mielestäni tällaiset seikat antavat perustuslakivaliokunnalle erityisen suuren velvoitteen tarkasti selvittää, onko Ees-lainsäädännön asettaminen ensisijaiseksi suhteessa eduskunnan säätämään kansalliseen lainsäädäntöön ja suomalaisen lainkäytön alistaminen ylikansalliselle Ees-tuomioistuimelle ristiriidassa Suomessa voimassa olevan perustuslain kanssa. (Ed. Vähänäkki: Eikös ed. Laine aina ole kansainvälisyyttä ajanut?)

Selonteon johdosta on syytä edellyttää, että Ees-päätöksenteossa säilytetään Suomen eduskunnan itsenäinen päätäntävalta. — Tämä on tärkeä näkökohta myös kansainvälistä yhteistyötä edistettäessä, ed. Vähänäkki. — Eduskunnan valtaa ei saa siirtää ylikansalliseen päätöksentekoon osallistuville hallituksen edustajille. On syytä selvittää mahdollisuudet muodostaa neuvoo-antava Efta-maiden parlamentaarinen neuvosto. Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseksi on sovittava erityisjärjestelyistä Ees-säännösten ja niiden valmistelun kääntämiseksi suomen kielelle. Kansalaisten demokraattiset taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet tulee kirjata Ees-sopimukseen yhdentymisen tavoitteina.

Rouva puhemies! Ed. Melinin puheenvuoron johdosta haluan lopuksi todeta, kun hän ilakoi kommunismin ja sosialististen maiden vaikeuksilla, että esimerkiksi minä en ole komentosocialismin enkä totalitaarisen sosialismin ja sitä ilmentävän käytännön politiikan kannalla, mutta en minä ole myöskään komentokapitalismin kannalla. (Ed. Järvenpää: No, kukapa nyt olisi?) — Luulen, että meidän tiemme ed. Melinin kanssa mm. juuri tässä suhteessa eroavat!

Haluaisinkin — mitenkään viittaamatta juuri tähän, mistä edellä oli puhe — todeta, että kun ed. Melin oli eilen isäntänä tässä talossa vierailleen Ala-Saksin osavaltion valtuuskunnan kanssa pidetyssä tapaamistilaisuudessa, odotin, että ed. Melin olisi lausunut jotakin tuosta tilaisuudesta, joka oli

hyvin mielenkiintoinen. Minua hämmästytti eräs seikka, jonka haluan tässä todeta: Ala-Saksin osavaltion parlamentin edustajat sanoivat vierailevansa Suomessa juuri siinä tarkoituksessa, että voisivat vaikuttaa, auttaa, edistää ja palvella Suomen liittyessä EY-jäsenyyteen. Tämä oli minulle outo tilanne sen vuoksi, että en ole havainnut kansainvälisten vierailujen yhteydessä tällaisia yrityksiä, jotka ainakin joskus on tulkittu yrityksiksi vaikuttaa toisen maan sisäisten asioiden käsittelyyn.

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Ajatus Atlantilta Uralille ulottuvasta Euroopasta ei ole enää utopiaa. Uuden Euroopan monimutkainen kehitys on meneillään. Läntinen Eurooppa avaa rajansa ihmisten, tavaroiden, palvelujen ja pääomien nopealle liikkumiselle. Länsi-Eurooppa yhdentyy. Itä-Euroopan kansat käyvät vaaliuurnille pitkästä aikaa vapaissa vaaleissa. Johtajat ja valta vaihtuvat. Itäisen Euroopan valtiot ja kansat haluavat uudenlaista yhteyttä Länsi-Euroopan kanssa. Väkeä virtaa jatkuvasti idästä länteen.

Suomi kuuluu Eurooppaan, emmekä me suomalaiset halua jäädä Euroopan takaa-alueeksi. Me haluamme olla mukana eurooppalaisessa muutoksessa. Asiallisesti ottaen ei voi olla mitään erityistä syytä, miksei Suomi voi tulevaisuudessa olla Euroopan yhteisön jäsenmaa. Tämän tulee olla politiikan aito päämäärä. Ymmärrän, että neuvottelujen ketjussa on edettävä aste asteelta niillä mahdollisuuksilla, jotka meillä ovat. Nykyisin tärkein vaihe on saada aikaan Eftan ja Euroopan yhteisön sopimus, jossa Suomi on mukana osana Eftaa. Meidän ei kuitenkaan pidä jäädä yhtään Ruotsin jälkeen suhteessamme Euroopan yhteisöön.

Suomalaiset haluavat liikkua vapaasti maailmalla, omistaa vapaasti kaikkialla. Mitä järkeä voisi olla siinä, että me itse haluamme kaikki mahdollisuudet maailmalla, mutta sulkisimme oman yhteiskuntamme ulkomaalaisilta ja ulkomaalaisomistukselta? Lopetetaan tyhmä itsekkyyks. Kysymys on eurooppalaisten keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja oikeuksista yksilöinä koko Euroopassa. On nähtävä metsä puilta. (Ed. Vähänäkki: Metsiä vaikka Konginkankaalta!) — Kyllä. Tullaan siihenkin kohta.

Suomalainen tahtoo omistaa huvilan Es-

panjan aurinkorannalla tai linnan Ranskassa, ja sen hän voi tehdä. Yhtä vaivaista lomaosaketta ei ulkomaalainen kuitenkaan saa omistaa Suomessa, ellei herra kauppa- ja teollisuusministeri suuressa armossaan ole myöntänyt erikseen tähän lupaa ministeriön-sä yhtiöjärjestyskontrollin puitteissa. Nykyisin pieninkin lomaosakeyhtiö on ns. vaarallinen yhtiö, jonka vähäiseenkin ulkomaalaisomistukseen tarvitaan em. erikoislupa. Käytännöllisesti katsoen mitään asunto-osakkeita ei voi myydä ulkomaalaiselle ilman erityistä byrokratiaa.

Minä en näe suurta eroa siinä, omistaako Suomessa suuryhtiön suomalainen vai eurooppalainen suuri raha. Jo historia osoittaa, ettei rahalla ole isänmaata. Pienen Suomen kansan ainoa todellinen mahdollisuus on nopea kansainvälistyminen. Monista elintärkeistä syistä Suomen tulee kiireesti ja perusteellisesti muuttaa ulkomaalaispolitiikkaansa. Suomessa on liian vähän väkeä, ja omin voimin väkiluku ei kasva. Meillä on paljon tilaa ja pitkälle kehittynyt infrastruktuuri. Meillä on kaikki taloudelliset edellytykset ottaa nykyistä paljon enemmän pakolaisia rikastuttamaan suomalaista yhteiskuntaa.

Kokonaan syrjään jätetty kysymys on ollut siirtolaispolitiikan hoitaminen. Suomesta on menneinä vuosikymmeninä lähtenyt paljon siirtolaisia eri puolille maailmaa. Nyt historian lehti on kääntynyt. Suomi voi yhtenä maailman kehittyneimmistä maista tarjota uuden kotimaan suurelle siirtolaisjoukolle, esimerkiksi Itä-Euroopasta lähteville. On muistettava, että siirtolais- ja pakolaissyömykset ovat täysin eri asioita.

Menemättä enemmälti yksityiskohtiin kantanan hallituksen politiikkaa Suomen suhtautumisessa Länsi-Euroopan yhdentymiskeskitykseen ja toivon, että hallitus ottaa vastaisuudessa yhdentymisen yksityiskohdissa vielä nykyistä rohkeampia askeleita.

Ed. Björklund: Rouva puhemies! Kuullut ryhmäpuheenvuorot kertovat, missä mennään. Suomi hakee epäroiden paikkaansa uudessa Euroopassa. Toinen tasavalta, tämä Jaltan järjestyksen Suomi, kulki kaksinaapaisessa voimakentässä tuskaannuttavan, mutta menestyksekkään tien lännen taloudellisessa ja idän poliittisessa jännitteessä ja saavutti lopulta kaikkien tunnustuksen puoleettomuudelleen.

Kolmannen tasavallan reunaehdot ovat vasta valinkauhassa. Pysyvää on Suomen tarve tulla toimeen lähinaapureiden kanssa, joista itäinen on suurvalta ja sellaisena myös pysyy. Mutta muutoin raameja asetellaan uudelleen. Täälläkin on jo monasti keskustelun kuluessa ehditty todeta, että Saksan yhdistyminen on selvemmin sotkenut asetelmat. Se on tehnyt välttämättömäksi sitoa syntyvä suuri Saksa naapureihinsa niin idässä kuin lännessä. Niinpä tavallaan ehkä hiukan paradoksaalisesti Saksojen yhdistyminen onkin nykyhetken varteenotettavin vipu sin yleiseurooppalaisen turvallisuus- ja talousjärjestelyn aikaansaamiseksi.

Suomen kannalta näin on hyvä, sillä Euroopan yhteisöjen EY:n kulku on nyt hidastunut, ehkä pysähtynyt, tiellä kohti sellaisen puhtaasti läntisen supervallan syntyä, joka olisi sementoinut kahtiajaon ja vastakkainasettelun Euroopassa. Me emme tiedä, tyytykö tämän seurauksena EY nyt taloudelliseen tehtävänsä vai lähtee se poliittisesti presidentti Mitterrandin mallin mukaan luomaan länsieurooppalaisen liittovaltion sijasta yleiseurooppalaista valtioliittoa.

Mutta kummatkin nähtävillä olevat vaihtoehdot nostavat aiemmin niin tuiki turhan ajatuksen Suomen jäsenyydestä EY:ssä harkittavissa olevien mahdollisten vaihtoehtojen joukkoon. Mutta se, että vaihtoehto on mahdollinen, ei tarkoita sitä, että se välttämättä olisi paras. Näillä näkymin niillä lähtökohdilla, jotka ovat tässä ja nyt, EY-jäsenyyden tavoittelu olisi turhanpäiväistä, se olisi ajanhukkaa, niin kuin ovat vastaavasti kaikki puheet Suomen vetäytymisestä sivustakatojaksi, pysähtyneisyyden ajan ulkoilamamuseoksi, säilötyn idyllin Seurasaareksi dynaamisen Euroopan katveessa. Vaikuttamisen keinot tässä ja nyt löytyvät niistä EY:n ja Eftan välisistä neuvotteluista, joita käsiteltävä selonteko edeltäjiään paremmin pohjustaa.

Keskustapuolueen puheenjohtaja puhui täällä neljänneistäkin tiestä. Ei sellaista ole, ellemmme sitten chdoin tahdoin halua ajautua umpikujaan, paitsioon, sillä sitä olisi kahdenvälinen sopimus Suomen ja EY:n välillä väijäämättä. Tuntuu siltä, ettei keskustapuolueen ryhmäpuheenvuorossa muutoinkaan ollut oivallettu nykyisen kehityksen luonnetta, sillä mitä ihmettä on puhe kaiken päätösvallan säilyttämisestä suomalaisissa kasis-

sä, tässä Euroopassa, jossa taloudelliset mahditeikijät ovat ajat sitten rikkoneet kansallistalvaltioiden rajat? Tällainen puhe on joko sumutusta tai sitten toiveajattelua, joka tosiasiassa jarruttaa todellisten ja toimivien vaikutusmahdollisuuksien aktiivista etsintää.

Meidän edessämme on toistasataa tiivistä sivua ja, kai se on sanottava, tasoltansa vaihtelevaa. Mutta sivujen tasosta riippumatta ne avaavat kaikessa rehellisyydessään eduskunnan ja julkisuuden eteen hallituksen ja hallituksen virkakoneiston tämänhetkiset tosiasialliset valmiudet käydä käsiksi niihin aineksiin, joista Euroopan talousalue on tarkoitus pystyttää. Selonteko sisältääkin sitten kaikkea mahdollista puolijohdetuotteiden topografioiden suojasta seuramatkajärjestäjien sopimusrikkomuksiin ja asuintalohissien hälytyslaitteisiin ja, niin kuin ed. Soininvaara totesi, niiden hissien veräjiinkin. Mutta monta kysymystä se silti jättää avoimeksi, ja miten muutoin voisikaan olla, kun Eesopimuksen solmimisen liitteeksi on tulossa Suomen säädöskokoelman kolmea tai neljää vuosikertaa vastaava pykäläsoma? Siihen summaan en nyt kajoa, mutta erääseen yksityiskohtaan kyllä.

Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa sanottiin, jos oikein kuulin ja ymmärsin, että meidän olisi nyt aloitettava myös aluepoliittisten säännösten sopeuttaminen EY-järjestelmän mukaisiksi. Tässä on osa-alue, jolla, jos missä, poikkeukset saattavat olla paikallaan. Sillä kuten täälläkin on jo taidettu todeta, EY:n aluepoliittiset säädökset, kriteerit, eivät ota huomioon harvaa asutusta, eivät meidän pitkiä etäisyyksiämme, eivät meidän ilmanalaamme. EY:n kriteerien mukaan meillä ei Suomessa ilmeisesti olisi kehitysalueita lainkaan. Sellaiseen aluepolitiikkaan alistuminen olisi yhtä kuin aluepolitiikan loppu. Syytä on valiokunnan, sen, jolle tämä kuuluu, tarkasti asiaan puuttua.

Valiokuntien urakka tulee kaiken kaikkiaan olemaan rankka, sillä tässä on nyt muutaman viikon, ehkä parin kuukauden aikana selonteon turvin voitava selvittää, miten milläkin yhteiskunnan osalohkolla olennainen EY-säännöstö todella vaikuttaa. Siltä pohjalta sitten pitäisi täsmentää, missä Suomen etu vaatii poikkeusjärjestelyt ja missä siirtymäsäännökset.

Jos poikkeuslista on lyhyt, se jättää tietysti kalvavan epäilyksen liian helposta luopumi-

sesta. Jos se on pitkä, sillä saatetaan osaltamme kaataa koko neuvotteluhanke ja varsinkin, jos Ees-neuvottelut jossakin vaiheessa muuttuisivat mustanpekan peluiksi, josta halutaan hakeutua houkuttelevampien pelipöytien ääreen.

Suomelle Ees:n syntyminen olkoon ykköstavoite. Tätä palvelee parhaiten se, jos valiokuntamietinnöistä kehittyvä parlamentaarinen kanta onnistuu tavoittamaan sen vaikean tasapainon, jossa yhtyvät eduskunnan vaikutusvalta ja hallituksen toimintavapaus.

Tämän selonteon käsittely on tavallansa kenraaliharjoitus sille olotilalle, mistä Eesopimuksen solmimisen myötä tulee pysyvä. Yhä suurempi osa Suomen kansallista lainsäädäntöä siirtyy tosiasiassa osaksi kansainvälisiä sopimusneuvotteluja, ja tätä siirtymää meidän perustuslakiemme laatijat aikanaan eivät osanneet ottaa huomioon, eivätpä tietenkään. Siksi meillä on kansainvälisten sopimusten kohdalla kaavamaisen jyrkkä työnjako hallituksen ja eduskunnan, toimeenpanovallan ja lainsäätäjän, välillä. Edellinen eli hallitus sopii ja jälkimmäinen eli eduskunta siunaa.

Mutta Ees-sopimuksen myötä tämä jako on romutettava. Enää ei tämän jälkeen kansainvälisiä sopimuksia, kansainvälisiä sitoumuksia voi jättää vanhaan tapaan yksin hallitusten huoleksi, hallitusten neuvoteltaviksi. Eduskunta on kytkettävä kokonaan uusin menettelytavoisiin siihen juoksevaan prosessiin, jossa tulevat eurooppalaiset säännökset valmistellaan ja muokataan. Jo seuraava eduskunta saa luvan muodostaa oman erillisen integraatiovaliokuntansa, jolla on valta ja voima puuttua asioihin aikaisessa valmistelu- ja neuvotteluvaiheessa.

Tässä on runsaan vuoden aikana ollut havaittavissa aika huolestuttava liukuma EY:n asenteessa Suomen ja muiden Eftamaiden tasavertaiseen oikeuteen olla mukana luomassa integraation materiaalista sisältöä. Kun EY-komission johtaja Delors vielä viime vuoden tammikuussa lupasi yhteisen päätöksentekojärjestelmän, puhe on aikaa myöten pelottavasti puuroutunut. Ensimmäinen nähtiin, että kyse ei oikeastaan olisikaan Eftamaiden osallistumisesta päätöksentekoon, decision making, vaan epämääräisempään muokkaamiseen, decision shaping. Sitten on kyseenalaistettu Eftamaiden oikeus jopa aloitteiden tekoon.

Keskustelua on tuskin selkeyttänyt se, että samalla on euroslangin sanavarastoon luonnontieteilijöiltä lainattu osmoosin ilmiö kuvaamaan Efta-maiden ja EY:n keskinäisen päätöksenteon suhdetta. Osmoosillahan tarkoitetaan nesteen tunkeutumista huokoisen kalvon läpi, solun seinämän tai vaikkapa savisen kukkaruukun läpi. Kuvitellaan, että Ees rakentuisi kahdesta itsenäisestä pilarista, mutta pilarien, ison EY:n ja pienen Eftan, välillä vallitsisi osmoottinen suhde. Kunhan vain valmistelussa ollaan ikään kuin kylki kylkeä vasten, niin sitten lopputulokset olisivat luonnonlain voimalla samat. Miten tämä yhtyvien saviastioiden teoria on kääntävissä kaavioiksi ja puettavissa pykäliksi, jää nähtäväksi. Mutta kyllä siihen sisältyy iso osa tätä ongelmaa ja iso osa eduskunnan omaa ongelmaa, sillä niin kuin tiedon ja vaikutuksen on Ees:ssä kuljettava EY:n ja Eftan välillä, niin pitää sen voida myös kulkea hallituksen ja eduskunnan kesken.

Montesquieun vanha vallan kolmijaon teoria on siis hyvää vauhtia korvautumassa osmoosin opilla uudessa Euroopassa, sillä lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan suhteiden muutoksen ohella yhdentyminen ulottuu myös tuomiovaltaan. Vai mitä on sanottava siitä, että Ees-sopimuksen mukaisen arkikäytännön viime kädessä tullee muokkaamaan ylikansallinen tuomioistuin? Iät ajat meillä on vastustettu parlamentin yläpuolelle asetuvan valtiosääntötuomioistuimen muodostamista. Nytkö meillä on edessä alistuminen tosiasialliseen valtiosääntötuomioistuimeen ja vielä maan rajojen ulkopuolella olevaan?

Toisaalta pienen maan jos minkä on syytä toivoa, että sopimuksen ristiriidat ratkotaan tiukalla juridisella mitalla eikä kauppapolitiikan painolla, ja tämä on yksi hallituksen selonteon tärkeitä ja keskeisiä oivalluksia. EY-tuomioistuimen täydentäminen Efta-maiden tuomareilla saattaa olla sopiva käytännön ratkaisu.

Det vore befängt att påstå att dagens finländska statsskick och rättsordning skulle ha uppstått oberoende av omvärlden. 1734 års lag till exempel, som präglar vår uppfattning om vad som rätt och skäl är, kan väl närmast kallas för importvara och vad vi nu står inför är en period av aktiv europeisk växelverkan som kan vara nog så hälsosam för vår samhällsutveckling. Och ifall vi anser

oss behöva sätta hämskor eller installera säkringar, låt oss då planera dessa tillsammans med de övriga nordiska länderna, med vilka vi delar samhällets institutionella traditioner.

Det finns alla skäl till en mycket nära samordning inom Norden under de förestående förhandlingarna vare sig det gäller att försvara vårt socialskydd, att stärka facket roll i integrationen eller att marknadsföra våra erfarenheter från det nordiska samarbetsmönstret. Denna samordning med de övriga nordiska Efta-länderna är dessutom en återförsäkring för det fall att Ees-förhandlingarna mot förmodan och trots våra ansträngningar inte skulle leda till ett önskat slutresultat.

Ei suomalainen valtiomuoto ja oikeusjärjestys tähänkään saakka ole syntynyt umpiossa. Uudessa Euroopassa vuorovaikutus vääjäämättä voimistuu. Jos me pidämme ja varmistuksia kaipaamme, suunniteltakoon ne yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa, sillä niiden kanssa me jaamme nykyistenkin instituutioidemme traditiot. Pyritäköön muutokin tulevien neuvottelujen aikana tiiviiseen tuntumaan muiden Pohjoismaiden kanssa, oli sitten kyse sosiaaliturvamme puolustamisesta, ammattiyhdistysliikkeen toimintaoikeuksien vahvistamisesta tai alueellisen kanssakäymisemme kokemusten tarjoamisesta muille malliksi, ja varsinkin, jotta me ajautuisi tuuliajolle, jos Ees-neuvottelut eivät ponnisteluistamme huolimatta toivottuun tulokseen johtaisikaan.

Arvoisa puhemies! Ripaus tervettä epäluuloisuutta neuvottelujen edellä on paikallaan, mutta onnistumisen mahdollisuus on kuitenkin olemassa, ja sen vahvistamiseen tulisi meidän eduskuntana nyt keskittyä.

Ed. Melin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos oikein kuulin, niin ed. Björklund sanoi, että seuraavien vaalien jälkeen pitäisi saada eduskuntaan integraatiovaliokunta, joka todella voi syventyä tähän asiaan, joka ilmeisesti silloin edelleenkin on eduskunnan työlliställä. Tarkoittaako ed. Björklund siis sitä, että esimerkiksi ulkoasiainvaliokunta ei pysty tätä asiaa hoitamaan? Asiastahan on keskusteltu ja todettu, että uuv:hän voi asettaa työryhmiä tai jaostoja, ja

perinteisesti tämä on asia, joka kuuluu ulkoasiainvaliokunnalle.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björklundin toteamukseen aluepolitiikasta on todella syytä yhtyä. Hänen johtopäätöksiään vahvistaa myös aluepoliittisen parlamentaarisen neuvottelukunnan työ, kun se on selvittänyt EY-integraation vaikutuksia Suomen aluepolitiikkaan. Todella erityisiä varauksia ja kriteerejä Suomen taholta on esitettävä sen takia, että EY-kriteereillä Suomessa ei olisi yhtään taantuvaa teollisuuslääkettä eikä teollisuuskaupunkia, tosin tietysti paremmasta työllisyydestämme kuin myös ehkä teollisuutemme paremmasta tasosta johtuen, mutta myös sen takia, että EY-kriteerit eivät ota huomioon meidän erityisolosuhteitamme, joita on mm. erityisesti harva asutus. Nämä tekijät täytyisi erityisesti neuvottelijoiden muistaa.

Toisaalta myös oman aluepoliittisen näkökulmamme kannalta on ongelmallista, että niin lain valmistelussa, kuin hallituksen esityksissäkään ei ole aluepoliittisten vaikutusten tarkastelua tänä päivänäkään mukana. Ed. Björklund toivoi, että eduskunnassa erityisesti aluepolitiikkaan, joka on hyvin keskeistä koko maan kannalta, paneuduttaisiin valiokunnissa. Tulee mieleen, mikäähän valiokunta siihen erityisesti nyt paneutuu, koska myöskään eduskunnassa ei selkeätä aluepoliittista työnjakoa valiokuntajärjestelmässä ole. Ilmeisesti olisi syytä paneutua asiaan ja sopia siitä, mikä valiokunta ottaa aluepoliittisen näkökulman esille. Siinä työssä varmasti olisi hyötyä parlamentaarisen neuvottelukunnan vuoden mittaisesta työstä, jonka kansainvälisen jaoston esityksiä viime viikon torstaina neuvottelukunta myös kävi läpi.

On todella monia huomautuksen arvoisia asioita aluepolitiikan kannalta.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björklund totesi siihen suuntaan, että enää ei ole mahdollista jättää kansainvälisten sopimusten tekoa hallituksen käsiin. Ilmeisesti hän tarkoitti myös hallituksen ja presidentin käsiin.

Olemme täällä viime kuukausina käsitelleet hallitusmuoto- ja valtiosääntöasioita, joissa tätä kohtaa on sivuttu, ja toistaiseksi ei ole löytynyt halua puuttua tähän problema-

tiikkaan, vaikka kaikilla on ollut se tiedossa. On tietysti ihan hyvä, että se tulee edes nyt tässä keskustelussa esiin, ja toivottavasti eduskunnan yllättävän suurella yksimielisyydellä hyväksymä ponsi tulee edes jossain määrin käyttöön eli näitä asioita ruvetaan pohtimaan ja ollaan valmiita mahdollisesti viimeistään seuraavan eduskunnan aikana tekemään muutoksia vallanjakoasiassa.

Toinen kysymys, jota haluaisin kommentoida, on se, mihin ed. Björklund viittasi, että poikkeuslistan pituudella voi olla sellainen vaikutus, että jos lista on kovin lyhyt, moni asia jää hoitamatta, ja pitkän listan mukana ollen taas ei olla kovin uskottavia. Mutta tällä hetkellä tuntuu kyllä siltä ja olen saanut sen käsityksen, että hallituksen taholta ei olla valmiita esittämään minkäänlaista listaa. Ollaan sitä mieltä, että me emme pyydä mitään, emme edellytä mitään, vaan ainoastaan kiitämme, että saamme olla prosessissa mukana. Tällainen näkemys mielestäni ei ole oikein eikä sillä ajeta niitä asioita, mitä meidän kansanedustajina tulisi ajaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuunnellessani ed. Björklundin äskeistä puheenvuoroa mielessäni vahvistui käsitys siitä, että hän on tämän eduskunnan merkittävimpiä innostuneita eurohenkilöitä. Hän on samalla myös demokraatti. Siinä tuleekin hyvin mielenkiintoinen ulottuvuus. Samalla kun hän puhuu siitä, että pitäisi olla demokraattinen päätöksentekojärjestelmä, aivan samaan hengenvetoon hän vetoaa euroauktoriteettiin Delorsin ja siihen, mitä tämä mahtoi sanoa silloin, ajatella tuolloin jne. Tässä on hyvin pelottava ulottuvuus. Ollaan saamassa koko Euroopan kattavat uudet euroauktoriteetit, jotka vihjauksillaan ohjaavat meidän kaikkien eurooppalaisten käyttäytymistä. Minusta tässä ollaan hyvin kaukana demokratian tieltä. Tässä ollaan menossa absoluuttiseen eurodiktatuuriin.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pulliainen, kahdesta tämän ajan muotitaudista sairastan mieluummin eurohuumaa kuin eurokammoa juuri sen tähden, että siinä huumassa on kuitenkin helpompi yrittää löytää niitä toimintatapoja, jotka meille ovat hyödyllisiä. Varjeltakoon meitä kohottamasta, ed. Pulliai-

nen, EY:n komission johtajaa miksikään uudeksi Isä Aurinkoiseksi, mutta hän nyt vain sattuu olemaan se äänitorvi, joka on muotoillut vastapuolen neuvottelutavoitteet. Sen vuoksi kannattaa seurata, mitä hänen päiväkäskyissään kulloinkin kerrotaan.

Ed. Helle otti esiin kysymyksen hallituksen ja eduskunnan työnjaosta vielä uudemman kerran. Voin todeta, että olemme ilmeisesti siltä kohdin täsmälleen samaa mieltä, että tämän Ees-vaiheen myötä koko ajattelutapa hallituksen ja eduskunnan työnjaosta kansainvälisissä sopimuksissa on viimeistään nyt pakko ottaa perusteellisesti uudelleen harkittavaksi, koska se on ainoa keino, jolla eduskunnan tosiasiallinen vaikutusvalta voidaan säilyttää tai sitä — ja tämä mahdollisuus on olemassa — jopa vahvistaa.

Juuri vahvistamisen vuoksi, ed. Melin, omalta osaltani uskon, että integraatiovaliokunta on seuraavassa eduskunnassa tärkeä. Nyt me voimme kyllä pärjätä väliaikaisratkaisulla, mutta tulevaisuudessa tarvitaan elin, joka vastaa esimerkiksi Tanskan kansankäräjien markedsudvalgia, integraatiovaliokuntaa, joka pystyy keskittymään kaikkeen siihen yksityiskohtaiseen materiaaliin, jolla ei voida loputtomiin Suomen eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa rasittaa.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minun on pakko ihmetellä ed. Helteen nyt esittämiä puheenvuoroja ja käsityksiä, joita hän on aikaisemminkin esitellyt väittäessään, että eduskunnalla ei ole haluja puuttua valtiosopimusten käsittelyn problematiikkaan. Ulkoasianvaliokunta on nimenomaan kahden vuoden aikana hyvin paljon uhrannut aikaa tämän kysymyksen selvittämiseen ja me olemme luoneet uutta mekanismia, jonka avulla pystymme saamaan selkoa hallituksessa vireillä olevista ja neuvoteltavista valtiosopimuksista.

Viime vuonna saimme ensimmäisen hallitukselta pyytämämme selonteon, johon olemme antaneet oman vastauksemme. Ensi viikolla saamme toisen, ja minusta tämä Ees-keskustelu on hyvä esimerkki siitä, mihin ulkoasiainvaliokunnan vaatimukset Länsi-Euroopan integraation osalta ovat johtaneet, eli me saamme perusteellisessa valiokuntakäsittelyssä nyt tulevan Ees-sopimuksen osalta lausua omat käsityksemme.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Björklund korosti Delorsin asemaa ja mainitsi jonkin tittelinkin hänelle, joka nyt ei jäänyt mieleeni. Haluaisin kuitenkin todeta, että samainen pääsihteeri Delors, oli hän mikä kuningas tahansa, Aurinkokuningasko, niinkö tämä oli (Ed. Björklund: Komission puheenjohtaja!), puhuu kyllä yhtä ja toista niin monella tavalla.

Ainakin kun ei vieraita kieliä osaa ja joutuu tulkkien ja suomalaisten lehtien perusteella seuraamaan, miten Delors puhuu, niin kuulee hyvin monenlaisia asioita, jotka ovat toisilleen ristikkäisiä. Kun sitten täällä yrittää kysellä ministeri Salolaiselta tai joltain virkamieheltä, sanotaan, että ei ainkaan neuvotteluissa tällainen asia tullut esiin ja täytyy nyt tutustua, ehkä se on käännösvirhe, ehkä hän ei olekaan näin puhunut. Tavattoman vaikea on tähän Aurinkokuningaskseen nojata.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun äsken arvostelin sitä, että eduskunnassa ei ole ulkopoliittisen päätöksenteon problematiikkaan puututtu, tarkoitin nimenomaan sitä, että valtiosääntöuudistuksen yhteydessä ei tähän haluttu sen pitemmälle mennä eli tätähän ei asiallisesti ottaen käsitelty juuri lainkaan. Se, mitä taas ulkoasiainvaliokunta on asian käytännön hoitamiseksi tehnyt, on ihan hyvä, ja sitä kautta pitää mennä, mutta totean vain, että ei ulkoasiainvaliokunta voi tätä kautta kuitenkaan mennä yli valtiosäännön edellyttämän päätöksenteon. Käytännössä saamme ehkä enemmän tietoa, mutta joka tapauksessa päätöksenteko on edelleen samalla tavalla eduskunnan ulkopuolella näissä asioissa kuin on ennenkin ollut. Olen tätä arvostellut, ja mielestäni arvosteluun on perusteita.

Aiemmassa puheenvuorossani totesin aika pitkästi sen, että myös Ees:lle suunnitellussa päätöksentekomallissa kuten myös Euroopan yhteisön päätöksentekomallissa parlamentarismi on hyvin pitkälti unohdettu. Jos me haluamme Suomessa sitä, meidän tulee myös haluta näissä organisaatioissa, että päätöksenteko on jotain muuta kuin nyt näyttää olevan eli lähinnä virkamiesten tai hallituksen alaisten edustajien päätöksentekoa.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Juuri sen vuoksi, ed. Laine,

onkin niin tärkeätä kehitellä nyt eduskunnan vaikutuskanavia käynnissä olevaan prosessiin, ettemme joutuisi jonkin EY-komission puheenjohtajan käsityksiä lehdistä lukemaan ja siltä pohjalta täällä keskustelujamme käymään, jolloin moni asia todellakin, kuten ed. Laine sanoi, saattaa mennä käännösvirheen tiliin.

Käännösvirheen tiliin muuten lukisin myös sen ed. Laineen aikaisemmin keskustelussa esittämän käsityksen, että Ala-Saksin maapäivien edustajat täällä olisivat olleet jotenkin pientä Suomea auttamassa EY:hyn. Minä ymmärsin, että heidän päällimmäinen intressinsä oli luoda niitä yhteyksiä, joiden avulla taloudellisen yhteistyön painopistettä siirretään myös hiukan tänne pohjoiseen Eurooppaan. Minusta koko vierailu oli hyvä esimerkki siitä, että se, mikä nyt tapahtuu, todellakin saattaa nostaa esimerkiksi Itämeren alueen aivan uuteen taloudelliseen kuokistukseen, ja tämä on tietysti yksi tämän muutoksen ja myllerryksen myönteisiä näkymiä.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täytyy ed. Helteelle vielä todeta, että kyllä hallitusmuodon 33 § hyvin yksiselitteisesti määrää, että ulkovaltojen kanssa tehtävät sopimukset on eduskunnan hyväksyttävä.

Ongelma tähän asti on ollut se, että kun eduskunta ei ole osallistunut, voi sanoa, ei ole halunnut osallistua, niiden valmisteluun ja neuvottelujen seurantaan, niin eduskunta on joutunut kumileimasimen tavoin valmiiksi neuvottelun sopimuksen vain joko hyväksymään tai hylkäämään. Nyt me olemme, kuten edellisessä puheenvuorossani totesin, luoneet sellaisia järjestelyjä, joilla eduskunta pysyy poliittisesti keskeisimpien kansainvälisten sopimusten valmistelussa mukana eikä joutu enää lopullisessa käsittelyssä tosiasioiden eteen, jolloin yleensä neuvoteltu sopimus voidaan vain hyväksyä.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Helteen puheenvuoron johdosta ja yhdyn hänen näkemyksensä siitä, että kyllä tässä on niin isoista muutoksista kysymys, että varmasti on tarpeen ja toivon myös itse, että valtiosääntöuudistusta voidaan jatkaa. On selvää, että

tilanne on nyt aktueeli ja kaikki, mitä ulkoasiainvaliokunta on tehnyt ja toivottavasti tulevaisuudessa tekee eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi, on äärimmäisen tärkeätä, mutta en usko, että sillä päästään riittävän pitkälle.

On varmasti paikallaan myöskin tarkoin miettiä, miten tämän tilanteen jälkeen ensi eduskuntakaudella on syytä näitä asioita käsitellä. En ole tällä hetkellä vielä valmis sitoutumaan ed. Björklundin ehdotukseen, mutta varmasti työmäärä ja seuranta on paljon suurempi, kuin tällä hetkellä osaamme edes kuvitella, ja se vaatii aivan toisenlaista paneutumista, kuin tähän asti on tapahtunut. Mutta tässä ilmeisesti on kysymys nyt siitä, että olemme heräämässä pikkuisen liian myöhään tai sitten maailma muuttuu meille hiukan liian nopeasti.

Ministeri Salolainen: Arvoisa puhemies! Ajattelin, että käytän vastauspuheenvuoron laajemmin jossain myöhemmässä vaiheessa, mutta en voi enää jättää sitä pidemmälle, koska tässä ilmeisesti käytiin kai merkittävin keskustelu, mitä tullaan käymään päätöksentekojärjestelmästä ja eduskunnan roolista. Siitä syystä haluan keskusteluun hieman osallistua.

Puheenvuorossani, jonka käytin aikaisemmin hallituksen puolesta, korostin sitä, että eduskunta on nyt valtavan haasteen edessä. Se joutuu miettimään tehtävänsä sekä kansainvälisesti, ulospäin, että kansallisesti kansallisen päätöksentekojärjestelmän ja demokratian kannalta sekä myös omien sisäisten päätöksentekojärjestelmiensä ja organisaationsa kannalta.

Nyt voi todeta, että emme me tässä suhteessa ole millään tavalla liian myöhässä, koska ei päätöksentekojärjestelmää ole neuvotteluissa vielä sovittu yksiselitteisesti. Kysymys on siitä, millä tavalla ylipäätään kansalliset parlamentit ja missä vaiheessa tulisivat mukaan tähän. Tulisivatko ne jo aikaisemmassa vaiheessa, ennen kuin tehdään päätöksiä Efta — EY-tasoilla, vai tulevatko parlamentit mukaan vasta yhteisen Ees-tason jälkeen, jossa päätökset on tehty konsensuksella? Tämäkin kysymys on vielä avoin ja ratkaisematta itse neuvotteluissa. Mutta sanoin, että tämä on aivan ydinkysymyksiä.

Itse kannan suurta vastuuta parlamentaarikkonakin siitä, että eduskunnan asema

kaikin tavoin voidaan turvata. Jokaisessa yhteydessä haluan korostaa juuri sitä seikkaa, että eduskunnan on nyt perusteellisesti paneuduttava tähän kysymykseen. Mielestäni esimerkiksi ulkoasiainvaliokunta ja perustuslakivaliokunta ovat niitä valiokuntia eduskunnassa, jotka ovat avainasemassa. Saattaahan olla, että tässä tarvitaan jotain muutoksia meidän järjestelmäämme ja ne joudutaan myöhemmin toteuttamaan. Ajatus, että hallitus lähtisi tyrkyttämään jonkinlaisia järjestelmiä ja mekanismeja eduskunnalle — ymmärrämme kaikki — olisi täysin väärä. Tässä nyt on eduskunta nimenomaan puhtaan kaulan kanssa tämän kysymyksen edessä ja joutuu sen itse keskuudessaan pohtimaan ja ratkaisemaan.

Sitä mukaa kuin neuvotteluissa edetään, tietenkin hallitus tulee syöttämään tietoa eduskunnalle siitä, miten tämä päätöksentekojärjestelmä lopullisesti alkaa muotoutua. Olemme siinä mielessä tavallaan kaikki samassa asemassa, ettemme vielä tiedä lopullisia ratkaisuja. Meidän täytyy muistaa, että olemme vasta menossa neuvotteluvaiheeseen. Olemme esineuvotteluissa, eikä mitään lopullisia päätöksentekomalleja ole vielä hyväksytty. Vastuu toimivan järjestelmän luomisesta ja sen sovittamisesta perustuslailliseen järjestykseen on nyt eduskunnalla, ja eduskunta joutuu sen pohtimaan. Millään tavalla ei olla myöhässä. Olemme aivan oikea-aikaisesti liikkeellä, mutta aivan varma asia on, että eduskunnan täytyy tähän problematiikkaan aivan erityisellä painokkuudella paneutua.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ymmärtänyt, että Euroopan yhteisössä parlamentin asema on todella aika pitkälti lausunnonantajan. Se seuraa asioita, mutta sen mahdollista linjaustakaan ei ole pakko ottaa lopullisessa päätöksenteossa täysitehoisesti huomioon. Samantapainen rooli on nähdäkseni tällä hetkellä juuri ulkoasiainvaliokunnalla sillä menettelyllä, minkä valiokunnan puheenjohtaja Aaltonen äsken totesi. Valiokunta voi seurata, esittää käsityksiään hallitukselle, mutta se ei voi edellyttää, että hallituksen tulee toimia niin ja niin. Eduskunnalle jää siinäkin tapauksessa ainoastaan ota tai jätä -tilanne. Solmittu sopimus on joko hyväksyttävä sellaisenaan tai hylättävä tyystin.

Kun tämä asia on esillä ja kun meillä päätöksenteko tapahtuu eduskunnassakin pääasiassa ainoastaan hallituksen esitysten kautta, mielestäni tässä asiassa edellytettäisiin nyt jonkinlaista parlamentaarista elintä, jonka lähinnä hallitus asettaisi. Tämä tekee jonkinlaisen esityksen, jotta tämä asia tulee eduskunnan käsittelyyn. En muista, että täällä olisi pitkään aikaan otettu esille mitään pelkästään eduskunnan vaatimuksesta, jostain aloitteesta lähtevää asiaa aina päätöksentekoon asti, ja juuri tämä on se ongelma. Siinä mielessä hallituksella on tavallaan pallo käsissään nyt: Halutaanko tähän todella sellaista esitystä, jonka eduskunta voi käsitellä omien systeemiensä puitteissa, vai vieläkö tämä asia kokonaisuudessaan?

Ed. Melin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteossa kohdassa 5.2. sanotaan mm. näin: "Hallitus pitää tärkeänä taata parlamentaarikoiden osallistuminen päätöksentekoon sen eri vaiheissa sekä kansallisella että Eftan ja Ees:n tasolla." Tämän johdosta kysynkin ministeri Salolaiselta: Voidaanko tulkita niin, että Suomen hallitus on valmis myötävaikuttamaan siihen, että Ees:n yhteyteen voidaan muodostaa parlamentaarinen elin, jossa on edustettuna molemmilta puolilta, niin Euroopan parlamentista kuin Efta-maiden parlamenteistakin, kokoonpanu elin, jolle myös tulisi jonkinlaista päätösvaltaa? Näin minä tulkitsen hallituksen kannanoton tässä tapauksessa. Viittaan lyhyesti siihen, että Efta-parlamentaarikkokomitea parasta aikaa valmistelee tätä koskevaa esitystä, joka on tarkoitus antaa Eftan ministerineuvostolle jo ensi kuussa.

Lopuksi: Olen puhunut Eftan ministerineuvoston puheenjohtajan, Ruotsin ulko- ja kauppaministerin Anita Gradinin kanssa, joka yksiselitteisesti sanoi, että me odotamme teiltä ehdotuksia, on parlamenttien asia tuoda esiin näkemyksiä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkomaankauppaministeri toi harvinaisen selvästi pallon eduskuntaan päätöksenteossa ja asetti vastuuseen meidät siitä, mitä tässä tulee tapahtumaan. Jos ajatellaan sitä tietoa, mihin päätöksenteko perustuu, niin kyllä kai siinä suhteessa tasavallan hallitus on aivan erityisessä asemassa.

Kun hallituksen taholta toisaalta on osoitettu aivan selvää halukkuutta jakaa tietoa jossakin määrin ennen tätä käsittelyä myös oppositioryhmillä, olisi odottanut, että valmisteluvaiheessa olisi ollut parlamentaarinen valmisteluelin hallituksen ohella, jossa olisi vaikka jaostotyöskentelyssä mahdollisuus saada ryhmään kanavoitua tieto jo ennen eduskuntakäsittelyn alkua. Olen hyvin vakuuttunut siitä, että kaikkea olennaista tietoa ei eduskuntaan missään nimessä edes valiokuntavaiheessa saada päätöksenteon pohjaksi.

Tähän liittyy kysymys siitä, onko hallituksen piirissä ajateltu, että olisi laaja neuvottelukunta jaostoinen, jotka vastaisivat lähinnä eduskunnan valiokuntia. Tämän järjestelmän kautta tänne saataisiin riittävästi päätöksenteon aineksia.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tuskin voi kuvitella sen parlamentarisempaa toimielintä kuin eduskunnan ulkoasiainvaliokunta, joka on koko tämän prosessin aikana tähänkin mennessä hallituksen toimia seurannut, ollut hallituksen informoitavana sekä kertonut hallitukselle omia käsityksiään. Siinä mielessä ed. Pulliainen ehkä parlamentarismen nimissä haukkuu nyt väärää puuta.

Palaan vielä ed. Helteen aiempaan puheenvuoroon. Totean, että Suomen historia tuntee yhden tapauksen, jossa eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan edustaja on ollut mukana sopimusneuvotteluissa. Silloin neuvoteltiin yya-sopimuksesta. Se on kyllä äärimmäinen poikkeus. On vaikea kuvitella, että eduskunnan edustajat olisivat neuvottelemassa valtiosopimuksista. Se käytäntö, että toimeenpanovalta, hallitus, ne hoitaa, on ainoa mahdollisuus.

Mitä tulee siihen, että eduskunta ja ulkoasiainvaliokunta antaisivat niin tiukasti sitovia neuvotteluohjeita, että neuvotteluilla ei itse asiassa olisi mitään merkitystä, niin sekin on mahdoton ajatus ymmärtää. Luulen, että mitään ongelmia ei ole meidän valtiosäännössämme. Valta on eduskunnalla, jos me sen vain otamme. Enemmän olen huolestunut siitä, mikä on parlamentaarikkojen asema tulevassa Ees-päätöksenteossa, en niinkään siitä, mikä on tilanne Suomessa tänään.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuo-

rosta kuului rivien välistä pieni vainoharhainen käsitys, että tässä kirjassa ei kuitenkaan ole kaikkea kerrottu. Ed. Pulliainen, minä pelkään, että tilanne on vielä paljon pahempi. Minä pelkään, että tässä on kerrottu kaikki. Jos olettamukseni on oikea, se tarkoittaa sitä, että eduskunta on todella suuren työurakan edessä. Eduskunnalle on heitetty juuri se haaste, jota ed. Helle on toivonut. Toisin sanoen tänne ei tule valmiiksi jauhetuja, valmiiksi pureskeltuja toimeksiantoja, joille voidaan sanoa vain aamen, vaan tilanne on nyt täällä pöydällä ja nyt pitäisi valiokuntien kyetä täsmentämään ne kannat, joista on realistiseksi pohjaksi hallituksen neuvotteluissa, kannat, joissa yhdistyy eduskunnan vaikutus ja hallituksen toimintavapaus.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ilmoitan ed. Björklundille, että en tunne itseäni vainoharhaiseksi. Sen sijaan olen tullut hyvin vakuutuneeksi siitä, että kaikki ne direktiivitekstit, jotka ovat aivan olennaisia tulevaisuuden kannalta, ovat jo olemassa. Valtaosa niistä on jo olemassa. Niistä hyvin pieni osa on siteerattuna tuossa hiukan yli satasivuuisessa selontekoasiakirjassa. Niitä ei varmuudella tule nyt tänne tiedoksi, ei valiokuntakäsittelyynkään. Ne ovat jossakin tiedossa. Olen jopa käynyt kysymässä, voisiko niistä saada jonkinkielisen kopion, että voisi joitakin katsoa, mutta niitä ei ole ollut saatavilla — siis meikäläiseen käyttöön.

Kuvittelisin, että jos olisi demokraattisessa hengessä jokin äsken mainitsemani neuvottelukunnan jaosto, jossa ne olisivat saatavilla ja jossa meidän edustajamme voisivat tenttiä virkamiehiä näissä asioissa, se helpottaisi meidän työtämme. En epäile ollenkaan muuten meidän valmiuksiamme ottaa kantaa mihin tahansa asiaan. Se tapahtuu työllä. Mutta sitä helpottaisi olennaisesti valmistelussa mukana oleminen.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean, että en suinkaan aliarvioi sitä, että eduskunta voi tämän selonteon yhteydessä paneutua valiokunnissaan asiaan suhteellisen hyvin. Toisaalta ongelmana tässäkin vaiheessa on jälleen aikataulu. Eräitten tietojen mukaan neuvottelut saattavat alkaa jo toukokuussa, ja meillä on aika työ saada

eduskunnan kannanotot siihen vaiheeseen. Toisaalta uskon kyllä, että hallitus myös kuulee ja haluaa kuulla, mitä eväitä eduskunnan ja sen valiokuntien taholta tähän asiaan tuodaan.

Mutta toisaalta toteaisin kuitenkin, että kun joulukuussa oli tiedonanto, jonka kannat hyväksyttiin, se antaa hallitukselle täydet neuvotteluvaltuudet. Siinä on eduskunnan antama tämänhetkinen valtuutus näitten asioitten eteenpäin viemiseen.

Ed. Perho: Arvoisa puhemies! Minusta on ollut erittäin mielenkiintoista kuunnella viimeisintä vaihetta keskustelusta. Omalta osaltani katsoisin, että puhemiesneuvoston ehdottama käsittelyjärjestys on täysin oikea ja varmasti antaa eduskunnalle mahdollisuuden tämän asian perusteelliseen käsittelyyn juuri niin, että ulkoasiainvaliokunta on koordinoivana valiokuntana. Yhdyn tässä yhteydessä valiokunnan puheenjohtajan käsitykseen eduskunnan mahdollisuuksista vaikuttaa. Ainoa asia, mikä minua askarruttaa, on tämän asian laajuus ja mahdollinen aikapula pyrittäessä pysymään siinä neuvotteluajataulussa, jota edellytetään asian eteenpäin viemiseksi. Tämän jälkeen siirryn puhumaan asian vierestä, ainakin osittain. Nimittäin velvollisuutenani on puuttua maatalouden asioihin sikäli, kuin ne liittyvät käsitykseni mukaan EY — Efta-integraatioon. Käsittellessään maatalous- ja kalatuotteita sekä jalostettuja elintarvikkeita hallitus toteaa selonteossaan seuraavaa:

”Ees-järjestelyyn ei sisällytetä yhteistä maatalouspolitiikkaa. Maataloustuotteiden osalta ei myöskään pyritä samanlaiseen vapaakauppaan kuin teollisuustuotteiden suhteen. Maataloustuotteiden kauppaa tullaan tarpeen mukaan edistämään erityisjärjestelyin, jotka voisivat olla tuotekohtaisia ja vaihdella maakohtaisesti.

Jalostettujen elintarvikkeiden kauppaa pyritään edistämään laajentamalla ja yhdenmukaistamalla jalostetuiksi elintarvikkeiksi katsottavien tuotteiden luetteloa sekä kehittämällä hinnanerokorvausjärjestelmien toimivuutta em. tavalla.

Kalakaupassa Suomen tavoitteena on vapaakauppa samalta pohjalta kuin se on sovittu toteutettavaksi Eftassa.”

Teksti kertoo kuitenkin selvästi, mikä on myös selonteosta yksityiskohdittainkin luet-

tavissa, ettei maatalouden perustuotantokaan jää vaille kosketuskohtia sopimukseen ja että se joutuu muospaineiden eteen sopimuksen astuttua selonteossa ennakoidulla tavalla voimaan.

Selonteossa mainitaan, että jalostettujen maataloustuotteiden kauppaa koskevia sääntöjä pyritään Ees-järjestelyn puitteissa edelleen kehittämään. Perusero- ja hintaerokorvaus tulee selonteon mukaan olemaan se, että näidenkin tuotteiden ns. teollisuussuoja puretaan ja vain tuotteissa olevaan maatalouspohjaiseen raaka-aineeseen kohdistuva suoja sallitaan hinnanerokorvausten muodossa. Tarkoituksena on kehittää järjestelmää sekä laajentamalla että yhdenmukaistamalla jalostetuiksi elintarvikkeiksi katsottavien tuotteiden luetteloa ja kehittämällä hinnanerokorvauksia koskevia sääntöjä.

Selonteossa pyritään myös ennakoimaan, millä tavalla ja missä aikataulussa hinnanerokorvaus- ym. säädöksissä tulisi etenevän. Yhteisen järjestelmän luomisessa esitetään jo vuoden 1993 alkuun mennessä voitavan viejän ja maahantuojan vaatimuksesta soveltaa todellisen raaka-ainekäytön perusteella suoritettavaa hinnantasaussjärjestelmää nykyisen keskimääräisreseptien käyttöön perustuvan järjestelmän vaihtoehtona. Samanaikaisesti siirryttäisiin hinnantasauksessa Efta — EY-alueelle preferenssijärjestelyyn, jossa hinnantasauss suoritetaan teollisuuden maksaman kotimarkkinahinnan ja Efta — EY-alueen vastaavasti alimman hinnan erotuksesta. Tämä merkitsisi Suomen osalta siirtymistä valmisteverojärjestelmästä tuontimaksujärjestelmään ja eräiden Gattullisidonnaisuuksien irtisanomista.

Edellä mainittujen periaatteiden toteuttaminen em. aikataululla merkitsisi sitä, että elintarviketeollisuutemme tulisi olla muilta osin kilpailukykyinen. Tässä onkin perustuotannon eli maanviljelijöitten osalta villakoiran ydin. Elintarviketeollisuutemme tulevaisuus heijastuu suoraan maatalouden perustuotannon volyyymiin. Kysymys on siitä, mistä tulevina vuosina ovat kotoisin elintarviketeollisuutemme raaka-aineet. Käytetäänkö täällä tuotettuja vai tuodaanko ulkomaisia raaka-aineita niiden tilalle?

Kotimaisen elintarviketeollisuutemme kilpailukyky sanelee paljolti myös sen, minkälainen sen omistuspohja tulee olemaan joidenkin vuosien kuluttua yhdyntymisen jäl-

keen. Johtaako elintarviketeollisuutemme heikko kilpailukyky ulkomaalaisomistuksen laajenemiseen ja sitä mukaa yhä laajempaan ulkomaisten raaka-aineitten tuontiin, koska ne ovat ilmeisesti lähempänä ulkomaisen uuden omistajakunnan sydäntä kuin Suomen maatalouden tuottamat raaka-aineet? Jos teollisuussuoja taas puretaan varomattomasti yleensäkin, pakotetaan myös omassa omistuksessa oleva teollisuus tarpeettomaan tuontiin.

Henkilökohtaisesti en usko Suomen elintarviketeollisuuden teknisen tason juurikaan väitteistä huolimatta olevan yleisesti jäljessä ulkomaisten vastaavasta tasosta. Viime aikoina paljon arvosteltu ns. suljettu elintarviketeollisuutemme on kuitenkin ja juuri suojasta johtuen saanut resurssija tekniikkansa kehittämiseen ja tarvittavien investointien suorittamiseen. Toisaalta tietenkin eräillä alueilla vaikutus on ollut päinvastainen, koska kireätä kilpailua ei ole rajasuojan kattavuudesta johtuen ollut riittävästi.

Eräs este elintarviketeollisuutemme kilpailuvyyn kannalta onkin rakennetun jalostuskapasiteetin heikko käyttöaste. Pääasiassa kotimaisen kilpailun nimissä, mutta rajasuojan turvin rakennettu kapasiteetti on ylittänyt oman tarpeemme. Pääomakustannusten rasittaessa alhaisen käyttöasteen omaavaa tuotantoyksikköä kannattavuus luonnollisesti on epätydyttävä. Siksi tulisi pystyä saneeraustoimenpiteisiin valmistauduttaessa vastaanottamaan ulkomailta tulevaa kilpailua.

Jo syksyn tiedonantokeskustelussa käyttämässäni puheenvuorossa kiinnitin huomiota siihen, että elintarviketeollisuutemme rationalsoi toimintaansa usein saman alan yrityksiä yhdistämällä, fuusioimalla, ja siinä yhteydessä toimintaa saneeraamalla. Suomi on pieni, mutta maantieteellisesti laaja markkina-alue. On luonnollista, että monet tuotantoyksikkömme ovat siksi eurooppalaisittain katsoen teknisestä tasostansa huolimatta pieniä. Saneeraus ja suurempiin tuotantoyksiköihin ja yrityksiin pyrkiminen on varsin perusteltua. Tämä saattaa johtaa ja on jo osittain johtanutkin eri tuotannonalojen yrityksiä yhden omistajan tai omistajakunnan alaisuuteen. Kansallisesti näin on saatu aikaan kohtuullisen suuri tuotantoyksikkö tai yksikköröypäle, joka voi toimia kannattavasti myös kansainvälisessä kilpailussa.

Tässä vaiheessa astuu kuitenkin esiin kysymys monopolisoitumisesta. Varsinkin nyt uuden kuluttajapolitiikkaa koskevan lainsäädännön aikoina monopolisoitumista on katsottu ainoastaan kielteisenä ilmiönä ja hyvin tarkkaan tässä mielessä. Kuitenkin on päivän selvää, että näin on saavutettu myös kuluttajan kannalta hintaa alentavia tekijöitä. Siksi ei pitäisi oikopäätä tällaisen ilmiön esiintyessä, niin kuin yleensä nyt tehdään, hakea hintavertailuja tuomalla maahamme elintarvikkeita monopolituotannon vertailukohteiksi. Mielestäni pitäisi riittää viranomaisten ulkomailla suorittama hintaseuranta, joka nykyisen tietotekniikan aikana on yhtä lähellä Suomea kuin lähin tietokonepääte.

Olisi muistettava, että jokainen vaikkakin hintavertailun vuoksi Suomeen tuotu tarpeeton raaka-ainekilo aiheuttaa vastaavasti meikäläisen raaka-ainekilon viennin. Tällainen kauppa ei ainakaan lähinäkymin voine olla yhteiskunnan kannalta kannattavaa, koska se yleensä tulee kalliimmaksi kuin sanotun kilon käyttäminen raaka-aineena kotimaassa. Lisäksi on välttämättä tiedostettava sen mukanaan tuomat alue- ja työllisyyspoliittiset vaikutukset sekä ennen kaikkea lisääntyvä paine perustuotannon vähentämiseen. Tämä on asia, joka mielestäni on valiokuntakäsittelyssä perusteellisesti selvítettävä.

Koko elintarvikeketjun selvittämisessä on avainasemassa hallituksen toimesta viime vuonna nimitetty elintarvikepoliittista ohjelmaa valmisteleva toimikunta. Toimikunnan työn eteneminen samanaikaisesti EY — Efta-prosessin kanssa on periaatteessa hyvä asia. Toimikunnalle ja sen työn tuloksille tällainen aikataulu asettaa kuitenkin erittäin suuret vaatimukset sen pyrkiessä kartoittamaan mahdollisimman monipuolisesti ja objektiivisesti koko elintarvikeketjun saneerausmahdollisuuksia ja laatiessa uusia toimintamalleja silmälläpitäen kuluttajahintatason alentamista Suomessa.

On myös tiedostettava, että toimikunnan työn tulosten tullessa julkisuuteen samanaikaisesti EY — Efta-neuvottelujen kanssa ulkomaat ovat varsin kiinnostuneita näkemään, millä tavalla Suomessa aiotaan suhtautua elintarvikepolitiikkaan. Siksi toimikunnan työ ei saa olla pyörimistä pelkissä taloudellisissa malleissa, vaan myös yhteiskuntapoliittiset tekijät on otettava huo-

mioon. Emme saa lyödä lukkoon omaa malliamme, jos se on integraationeuvotteluisa vielä auki. Emme siis saisi myydä etukäteen neuvotteluvälineitämme, joita aina on oltava.

Arvoisa puhemies! Selonteko sisältää useita maataloustuotantoon suoraanaisesti liittyviä erillissäännöksiä kaupan ja tuotannon aloilta. Selonteon johtopäätös mm. kasvin-suojeludirektiiveihin sopeuttamisesta on melko optimistinen. Käsittääkseni Suomen määräykset monelta osin ovat kuitenkin päinvastoin eurooppalaisia tiukempia. Esimerkiksi hyväksytyjä torjunta-aineita meillä on huomattavasti vähemmän kuin EY:n alueella. Tämä asia on perusteellisesti valiokuntakäsittelyssä tutkittava, ei niinkään viljelijöiden vaan kuluttajan kannalta, sillä mitä suurempi hyväksytty ainevalikoima on, sitä suurempi haitta on myös aineiden käyttämiseen on. Olosuhteet Suomessa sallivat paljon vähemmän torjunta-ainemäärän kuin ulkomaila, ja näin myös tehdään. Emme saisi ainevalikoimaa tarpeettomasti laajentamalla houkutella niiden tarpeettomaan käyttöön.

Arvoisa puhemies! Minulla on täällä yksi kalvo, jota ei välineiden puutteessa voi esittää, mutta tässä on torjunta-aineluettelo, joka on hyväksytty kasvihuonesalaatissa sallittujen torjunta-ainejäämien osalta. Tämä perustuu maatilahallituksen torjunta-ainerekisteriin, ja tässä luetellaan ne sallitut aineet, joiden käyttö on mahdollista viljelyaika ja varoajat huomioon ottaen. Väleistä voi päätellä jotakin. Vihreä sektori edustaa Suomessa sallittujen torjunta-aineiden määrää kotimaisessa salaatissa, kokonaislukumäärältään 9. Ulkomaisia on mainittu noin 110 mainittu, mukana myös Suomessa sallitut aineet. Minusta tämä kertoo kyllä korutonta kieltä siitä, että meillä on suhteellisen ankarat, kuluttajaa palvelevat kasvinsuojelumääräykset.

Otan toisen esimerkin vääristä käsityksistä, jotka saattavat myös olla luettavissa rivien välistä selonteossa. Professori Martti Markkulan ja kahden tutkijan tutkimuksensa torjunta-aineiden käytöstä pelto- ja puutarhaviljelyksillä vuosina 1953—1987 Suomessa on kerrottu, että Oecd on vertaillut Environment data 1989 -julkaisussa torjunta-aineiden käyttöä eri maissa. Tilaston mukaan voidaan todeta, että Suomessa on käytetty koko 35 vuoden aikana vähemmän

torjunta-aineita peltohehtaaria kohti kuin esimerkiksi Hollannissa yhden vuoden aikana. Tästä syystä katson, että valiokuntakäsittelyssä tulee olla aikaa tämän asian selvittämiseksi.

Lannoitehuollossa Suomen tilanne on hyvä. Kotimainen Siilinjärven raakafosfaatti ei sisällä kadmiumia, ja lääkintäviranomaisten määräysten mukaan lannoiteteollisuus tulee joustavasti lisäämään tai vähentämään mm. seleenin käyttöä lannoitteissa. Lannoitemäärät eivät myöskään täällä poikkeaa keskierooppalaisista, ja on tiedossa, että mm. fosforin käyttöä tullaan rajoittamaan vapaaehtoisesti.

Rehupolitiikassa arveluttaa hyväksyä direktiivin muutos, jonka mukaan positiiviluettelosta luovutaan ja siirrytään negatiiviluetteloon, jossa lueteltaisiin vain ne rehuaineet, joita ei saa käyttää seosten valmistukseen aineiden mahdollisen terveysriskin vuoksi.

Maahamme ei saisi tuoda myöskään siementavaraa, joka sisältää hukkakauraa. Tämäkin olisi otettava vakavasti huomioon samoin kuin eläinlääkintäkysymykseen liittyvät tuontieläinten tänne tuomat tautivaarat.

”Kenties tärkein kysymys elintarvikkeiden vapaan liikkuvuuden kannalta on kysymys elintarvikkeiden valvontajärjestelmästä”, totea hallituksen selonteko. On huolehdittava siitä, että Suomessa hyvin toimivan tuontivalvontajärjestelmän määräyksiä ei heikennetä, vaan nykyinen tiukka linja säilytetään tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina yleisessä keskustelussa ja myös käytetyissä ryhmäpuheenvuoroissa ym. yhteyksissä on kosketeltu mahdollisuksiimme liittyä tulevaisuudessa EY:n jäseneksi. Jäsenyys varmaan toisi monia etuja jo yksistään yksinkertaistamalla päätöksentekojärjestelmää, joka on luotava Ees-sopimusta varten. Kun tällä kerralla kuitenkin täysin perustellusti valmistellaan vain selonteon esittämää vaihtoehtoa, jää aikaa lähivuosina tutkia täysjäsenyyttä.

Näillä näkymin on mahdotonta ajatella maatalouden sopeutumista EY:n maatalouspolitiikkaan edes pitkällä tähtäyksellä maantieteellisestä asemastamme ja sen aiheuttamasta satotasosta johtuen. Kun tämä on kuitenkin paljolti mutu-käsitys, olisi perusteltua edellyttää, että valiokuntakäsittelyssä kartoitettaisiin pääpiirteitä täysjäsenyyden vaikutuksesta Suomen maatalouspolitiik-

kaan. Pään pensaaseen pistäminen ei voine olla kenenkään edun mukaista.

Edustajat P. Leppänen, Paavilainen ja Hacklin merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Raja m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Perho toi meille MTK:n viestiä. On totta, että EY-neuvottelut ja integraatio eivät kovin paljon Suomen maatalouspolitiikkaan ilmeisesti vaikuta. Enemmän Gattin Uruguayn kierrokset ilmeisesti sen tekevät. EC-komission tavoitteena ei ilmeisesti olekaan luoda yhteistä maatalouspolitiikkaa kaikille 18 Ees-maalle. Näin ollen se jäänee myös meidän neuvottelujemme ulkopuolelle. Mutta maataloutemme, oman maamme ja myös veronmaksajien ja kuluttajien kannalta on kyllä meidän itse tässä vaiheessa viimeistään päätettävä omavaraisuustasot ja tehtävä myös maatalouspolitiikkaamme rakenteellisia korjauksia, joita jo maataloutemme nykytilanne vaatii ja Gattin tulevat kuviot.

Maatalous tulee tarvitsemaan erityistä tukea Suomessakin, se on selvää. Suomalainen maatalous täyttää myös EY:n kriteereillä maatalouden tukemisen muodot ja niiden perusteet.

Hintavertailua ja hintaseurantaa, mitä ed. Perho korosti, todella tarvitaan. Itse kukin ulkomailla hintavertailuja suorittava tekee hämmästyttäviä havaintoja. Elintarviketeollisuuden ohella varmasti kauppaa ja tukkuporrasta olisi syytä seurata. Brysselissä marketissa varmasti voitolla myytävä sämpylätaikina maksaa 2,50 markkaa, vastaava paketti tässä maassa tässä kaupungissa 9 markkaa. Mahtavia ovat välitysvoitot ja hintaerot, joita vastaavilla tuotteilla on.

Mielenkiintoista olisi ed. Perhon ja muidenkin pohtia myös sitä, että jos laajemmin miettisimme Euroopan maatalouspolitiikkaa, millä tavalla voisimme ottaa huomioon sen, että ylituotanto on Euroopan yhteisössä otettu sillä tavalla huomioon, että yhteisössä ei neuvotella tuottajahinnoista, vaan valta on yksinomaan ministerineuvostolla. Tältä osin Suomessa on aika poikkeuksellinen tilanne, että meillä tuottajahintoja nostetaan vastavasta tilanteesta huolimatta jatkuvasti ja varsin reippaasti.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En katso olevani tässä asiassa millään lailla MTK:n asialla. Kyllä tämä on omakohtaista huolta siitä, millä tavalla maatalouspolitiikkaa tulitaisiin hoitamaan, joutuensa siitä, että itse ainakin ennen tänne tuloani leipäni pelkästään siitä ammatista olen ansainnut. Olen huolissani siitä, ettemme me liian nopeasti ja tämän neuvotteluprosessin etujoukkona toisi esille maatalouspoliittisia ratkaisumallejamme muiden käytöön johtuen siitä, että joka tapauksessa meillä lähiaikoina edelleenkin on joitakin vientimääriä perustuotantoa. Niin kauan kuin näin on, on hyvin tarkkaan katsottava, kannattaako meille tuoda ylituotantoa lisääviä tuontitarvikkeita.

En ole puhunut niinkään siitä periaatteesta, että meidän pitäisi jollain lailla pysäyttää koko maatalouspolitiikka tälle hintatasolle. Päävastoin yritin etsiä niitä keinoja, joilla yhteisesti voitaisiin elintarvikkeiden hintatasoa laskea.

Sen verran sanoisin, että ei meidän kyllä kannata tehdä hintavertailuja sen perusteella, minkälaisen kahvipullan me ostamme mistäkin. Eri maataloustuotteiden subventiot eri maissa vaihtelevat siksi paljon, että vertailut tässä mielessä eivät ole virallisia, joskin mielenkiintoisia.

Ed. Raja m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sen verran vain ed. Perholle, että kaikissa vertailuissa Suomen tuki maataloustuotannolle on kyllä ihan kärkipäässä, niin pohjoismaisissa kuin muissakin kansainvälisissä vertailuissa, ja tämä on tietysti kallis lasku, josta nyt rajoitustoimenpiteiden takia pieni ja keski-suuri viljelijä maksaa. Siitä maksaa myös veronmaksaja.

Tarvittaisiin maaseudun elinkelpoisuuteen, aluepolitiikkaan ja sosiaaliturvaan näitä rahoja nimenomaan yhdentyvissä Euroopassa, jossa mm. meidän niin liikenteelliset kuin muut edellytyksemme syrjäisen sijainnin takia ovat vähän jääneet jälkeen. Meillä ei ole tarve semmoista vientiä harrastaa. Me emme ole velkaa Euroopalle siinä, että meidän täytyy elintarvikkeitamme verorahoilla syöttää Keski-Eurooppaan. Suomalainen juusto, 46 markkaa täällä maksava, maksaa Brysselissä kaupassa 23 markkaa kilolta. Tämähän on aivan järjetöntä. Näitä esimerkkejä on

lukuisia, ja ed. Perho on hyvin tietoinen tästä dumpingviennistä.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean vain sen verran, että nyt kun on hyväksytty uusi maataloustulolaki, se on ensimmäinen askel siihen suuntaan maatalouspolitiikassa, mitä ed. Rajamäkin peräänkuuluttaa. Nyt on pyrkimys hoitaa maanviljelijöiden tulotasoa sillä tavalla, että tämä hoito ei välttämättä välittömästi kohdistu kuluttajahintoihin.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Tasavallan presidentti sanoi eilen talvisodan muistojuhlassa, että ”Sotaan oli jouduttu. Sitä ei ollut haluttu eikä siihen uskottu jouduttavan”. Toisin kävi. Hyvin usein inhimillisessä elämässä lopputulos on aivan muuta kuin toivomme ja suunnittelemme. Viimeinen vuosi on osoittanut hyvin selvästi tietomme vajavaisuuden, vaikka tässä ajassa jos missä kuvitellaan, että pystymme jo ennustamaan ja tiedämme, mitä tulevaisuus on.

Läntisen Euroopan taloudellisen yhenty-misen alkuvoimana on ollut jatkuvan taloudellisen kasvun edistäminen. Aineellisen vaurauden jatkuvan lisäämisen uskotaan tuovan hyvinvointia ja onnea. Talous on saamassa ylivallan. Selonteon yleisarviossa hallitus jakaa tämän ajattelutavan: ”Osallistuminen Euroopan talousalueeseen olisi omiaan lisäämään kansantalouden tehokkuutta ja kokonaistuotantoa sekä mahdollisuuksia kohottaa elintasoa.” Muita perusteluja Ees-prosessiin mukaan menemiselle ei esitetä.

EY- tai Ees-ajattelussa taloudellinen tuotto ohjaa toimintaa. Sille alistetaan yhä enemmän luonto ja elinympäristö, vaikka ne jo nyt itkevät kuormansa raskautta ja tasapainon järkkymistä. Taloudelliselle tuotolle alistetaan koulutus ja tutkimus. Ihmisiä pidetään vain työvoimana tai kuluttajina, vaikka kaikki merkit hälyttävät ihmisen monien olemuspuolien laiminlyönneistä niin meillä Suomessa kuin muissa Euroopan maissa.

Olemme aivan ilmeisesti ymmärtäneet kasvun ja kehityksen synonyymeiksi, samoiksi asioiksi. Pienen lapsen kohdalla voidaan vaa’asta katsoa, onko lapsi kasvanut ja samalla kehittynyt, mutta kukaan meistä ei ilmeisesti käy vaa’alla tutkimassa ja ilmoit-

tamassa sitten, että olen kaksi kiloa kehitty-nyt.

Kehitys ei ole enää yksipuolisesti tavara-tuotannon lisäämistä, mutta siihen me kuitenkin jatkuvasti uskomme ja pyrimme. Tästä nousee myös Ees-tavoitteenasettelu. Se on tietysti hyvä tavoite tavaroita ja palveluja tuottavalle talouselämälle, mutta se ei saa riittää parlamentin yhteiskunnallisiksi tavoitteiksi. Tässä salissahan meidän, niin hallituksen kuin kansanedustajien, pitäisi rakentaa sellainen kokonaisuus, jossa kuuluisi kaikkien täällä asuvien ihmisten ääni ja joka rakentaisi laajat yhteydet muiden maiden ihmisten kesken.

Tämä ihmisten ja kansalaisten Euroopan synnyttäminen on pahasti kesken. Toivottavasti sille nousee tahtoa tämänkin selontekokäsittelyn aikana. Se on tietysti täysin mahdollista. Tshekkoslovakian presidenttiä Václav Havelia lainatakseni hän totesi, etteivät Itä-Eurooppaa vapauttaneet ulkopuoliset voimat, vaan miljoonissa yksilöissä puhjennut inhimillinen tahto. Taloudellisen integraation seurauksena — syntyy sitten Ees- tai muita järjestelyjä — saattaa olla hyvinkin tilanne, jossa me ihmiset joudumme taistelemaan itsemme vapaiksi tavaratarpeiden yhteiskunnan kahleista uuteen kehitysvaiheeseen.

Hallituksen selonteossa taloudellisen integraation uskotaan olevan vain myönteinen prosessi, jossa ei ole uhkatekijöitä, jossa on ainoastaan joitakin sopeutumiso ongelmia. Hallitus ei ole tehnyt vielä kukaan kokonais-analyysiä eduista ja haitoista. Minusta ei ole mustamaalaamista se, että pyritään arvioimaan myös vaihtoehtoisia kehityskulkuja ja ottamaan huomioon myös muita kuin toivot-tuja ja haluttuja seurauksia. Se on viisautta.

Integraatio on varmasti tulevaisuuden avainsana, mutta se pitäisi ymmärtää paljon laajemmin ja syvällisemmin kuin vain taloudellisena integraationa ja jatkuvana taloudellisenä kasvuna. Kysymys on ihmisen eheyden löytämisestä, siitä että nostamme ihmisen tunteet, eettis-ideologisen ja esteettisen olemuspuolen sekä sosiaaliset suhteet tasavertaisesti aineellisten ja biologisten tarpeiden rinnalle. Ehkä on oireellista, että tulevaisuuden tutkijat puhuvat jo nyt integroiduista aivopiireistä, mitä ne sitten aina lienevätkin. Arvoisa puhemies! Filosofoinnillani en tarkoita sitä, että meidän tulisi luopua Ees-

neuvotteluista ja jäädä tänne Pohjolaan pohtimaan vain syntyjä syviä. Päinvastoin. Eristäytymisen ja muurien rakentamisen sijasta meidän on avauduttava. Mahdollisuutemme ovat osallistumisessa ja tiiviissä vuorovaikutuksessa muiden kanssa, oli sitten kysymys politiikasta, taloudesta tai kulttuurista. Mutta muiden yhteiskunta-alueiden vuorovaikutuksen tulisi saada paljon itseisarvoisempi ja tasa-arvoisempi osa kuin nyt on hallituksen kaavailemassa taloudellisessa prosessissa, jossa kaikki muu on alistettu taloudelle. Meidän on etsittävä aktiivisesti uusia avautumisen kanavia ja yhteyden muotoja, jotta voimme itse olla vaikuttamassa kehityksen kulkuun, tähän eurooppalaiseen myllerrykseen, johon läntisen Euroopan integraation lisäksi liittyvät ns. itäisen Euroopan tapahtumat, mutta myös maailman muuhun tapahtumiseen.

Samanaikaisesti meiltä kysytään, onko meillä näkemyksiä, visioita. Onko meillä eduskunnassa näkemyksiä, onko hallituksella näkemyksiä? Vai onko tavoitteena vain elintason nostaminen, kuten selonteon yleisarviossa on sanottu?

Erityisen paljon meidän on uhrattava asenteelliseen muutokseen. Vuorovaikutus on aina antamista ja saamista. Ilman rohkeutta antaa, luovuttaa omastaan, ei synny myöskään tilaa uudelle, toisen ihmisen ja erilaisen kulttuurin kohtaamiselle.

Aika usein asetetaan kansainvälinen vuorovaikutus ja oma vahva identiteetti, itsenäisyys, vastakkain, ikään kuin olisi valittava jompikumpi. Rakennetaan joko tai -asetelma. Ainoa mahdollinen toimintatapa kuitenkin on sekä — että. Tarvitsemme runsaita kansainvälisiä yhteyksiä mutta myös oman itsemme ja paikallisten juurtemme tuntemista ja kuulumista johonkin.

Vuorovaikutuksen kautta tulemme tietysti myös riippuvaisiksi, mutta selviytymisen tai elämisen taitoa on osata valita oikein riippuvuussuhteet. Samalla kun meidän tulee olla mukana eurooppalaisessa ja muussa kansainvälisessä kehityksessä, meidän on pidettävä huolta myös omasta itsenäisyydestämme ja toimintavapauksistamme. Sekä — että -toimintatapa on mahdollinen ja ainoa kestävä tie.

Moninaisuus on ollut osa eurooppalaisuutta. Moninaisuus on myös luonnossa osoittautunut hyväksi keinoksi sopeutua uu-

siin olosuhteisiin ja selviytyä mullistuksista. Monta kertaa myös ihmisten maailmassa erilaisuus on avain selviytymiseen. Suomalaisen kulttuurin elinvoimaa mitataan varmasti sillä, miten hyvin onnistumme kehittämään hyväksi kokemiamme ratkaisuja, kuten esimerkiksi kaikille kuuluvaa perussivistystä, ja löytämään myös uusissa oloissa omaperäistä. Tässä kansainvälinen vuorovaikutus voi olla oivallinen kimmoke, inspiraation ja opin antaja, mutta pelkkä mallin kopioiminen ei koskaan riitä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko on aikaisempiin selontekoon ja tiedonantoon verrattuna paljon informatiivisempi. Siinä käsitellään neljän vapauden aluetta perusteellisesti ja puututaan laajasti myös reuna-alueiden kysymyksiin. Tästä haluan antaa erityisesti ministeri Salolaiselle tunnustusta. On hyvä, että jokaisen kokonaisuuden jälkeen sanotaan jotain myös Suomen suhtautumisesta. Sen sijaan tavoitteita on edelleen kovin niukasti. Sellaisten kokonaisuuksien kuin aluepolitiikka, ympäristökysymykset, sosiaalinen ulottuvuus, esimerkkejä mainitakseni, kohdalla tavoitteita ei ole kiteytetty, ja jään kysymään, miksi. Selonteon valio-kuntakäsittelyn aikana on pyrittävä näitä tavoitteita kiteyttämään ja nostamaan esille myös aivan ilmeisiä uhkatekijöitä, jotta hyvin tietoisesti tehdään valinnat ja jotta nähdään päätösten ja sitoumusten seuraukset.

Selonteko on keskittynyt yksinomaan etsimään keinoja, miten sopeutua EY:n asettamaan raamiin. Kovin huonosti selonteosta käy selville, miltä osin Efta-maat ja Suomi aikovat kattaa tätä pöytää. Viime joulukuussa keskustelussa ministeri Salolainen kertoi täällä hyvin havainnollisesti, että tässä prosessissa katetaan pöytää molemmin puolin yhteistoimin, niin EY-maat kuin Efta-maatkin. Jään kysymään, onko tässä suhteessa tapahtunut muutos vai pitääkö tämä edelleen todella paikkansa.

Arvoisa puhemies! Sosiaalisesta ulottuvuudesta on tämän talousprosessin yhteydessäkin keskusteltu hyvin paljon, ja olemme saaneet myös hallitukselta vakuutuksia, että pohjoismaista hyvinvointivaltion mallia vaalitaan ja puolustetaan. Selonteossa käsitellään myös sosiaalista ulottuvuutta hyvinkin laajasti. ”Sosiaalipolitiikka kuuluu EY:ssä kansallisesti toimeenpantavien päätösten piiriin ja yhteisön toimet voivat olla luonteel-

taan vain subsidiäärisiä ts. toissijaisia.” Monta kertaa on myös todettu, että EY:n piirissä on hyvin erilaisia käsityksiä sosiaalisen ulottuvuuden kokonaisuudesta.

Ongelmia nähdäkseni syntyykin siitä, että esimerkiksi sosiaaliturvaan liittyvistä asioista päätetään myös muun kuin sosiaaliturvaotikon alla. Työvoiman liikkuvuus, joka on kovaa sisämarkkinaydintä, edellyttää, että jokaisen työntekijän ja hänen perheensä sosiaaliturva on hoidettu. Tämä on aivan oikein, näin pitää ollakin. Tänne Suomeenkin tulevia ulkomaalaisia tulee kohdella yhdenvertaisesti täällä asuvien suomalaisten kanssa. Hallitus vakuuttaa ja myös ministeri tänään, että työvoiman liikkuvuuteen liittyvät velvoitteet ja säädökset eivät synnytä esteitä sosiaaliturvajärjestelmämme perusteiden säilyttämiselle ja kehittämiselle — erityisesti alleviivaan: kehittämiselle.

On kuitenkin jatkuvasti esitetty myös aivan toisenlaisia käsityksiä. Viimeksi eilen lainsäädäntöneuvos Matti Mikkola, joka on toiminut mm. Pohjoismaiden neuvoston asettamassa Pohjoismaiden ja Euroopan yhteisön sosiaalilainsäätöä tutkivassa työryhmässä, kirjoitti Demarissa sosiaaliturvasta ja Ees-prosessista. Tässä kirjoituksessa hän näki ilmeisiä uhkia kohdistuvan perusturvaetuksiimme ja peruspalveluihimme: kansaneläkejärjestelmään, sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahaan, kotihoidon tukeen ja julkisiin sosiaali- ja terveyspalveluihimme. On suuri vaara, että kuitenkin joudumme aivan oleellisesti muuttamaan sosiaaliturvaajattelumme perustaa, joka tähän asti on rakentunut sekä perus- että ansioturvalle ja jossa julkiset peruspalvelut ovat osa sosiaalista turvallisuutta.

Perusturva-ajattelu pohjautuu aivan erilaiselle ihmis- ja yhteiskunnanäkemykselle kuin ansaintaperiaate. Jos siitä luovutaan, heijastuu muutos suomalaiseen yhteiskuntaan paljon syvemmin kuin joidenkin järjestelmien pienenä rukkauksena. On täysin ymmärrettävää, että jotkin tahot, joille yhdenvertaisuus ja solidaarisuus eivät edusta kovin merkittäviä arvoja, eivät näe tätä suurena kysymyksenä. Toivon, että sosiaalivaliokunta paneutuu hyvin perusteellisesti tähän ongelmaan ja asettaa neuvottelutavoitteeksi taistelun viimeiseen asti perusturvajärjestelmien puolesta.

Edelleen sosiaaliturvasta ja sosiaalipoliti-

kasta puhuttaessa näen hyvin kipeänä ongelmana sen, miten Ees-yhteistyön myötä tullaan vastaamaan työelämän ulkopuolella olevien ihmisten tarpeisiin. EY korostaa, kuten työntekijöiden sosiaalisista perusoikeuksista hyväksytty julistuskin osoittaa, että työelämässä olevat ihmiset ovat arvokkaita. Uskonkin, että työelämän kysymykset nousevat jo aivan pakon saneleminakin laajan kehittelyn ja yhteistyön kohteeksi niin oikeuksien, erilaisten etuuksien kuin turvallisuusnäkökohtienkin osalta. Tämä on varmasti hyvä asia. On myös välttämätöntä löytää yli kansallisten rajojen toimivia työmarkkinamekanismeja. Mutta sosiaalinen oikeudenmukaisuus edellyttää myös lasten, vanhusten, työkyvyttömien ja syrjäytettyjen äänen kuuntelemista, ja tässä syntyy epäily, kuuluuko se riittävän voimakkaasti myös tulevassa Ees-yhteistyössä, jos sellainen syntyy.

Olen aikaisemmin myös peräänkuuluttanut sosiaalipolitiikan ja hyvinvointipolitiikan taloudellisen perustan kestävyyttä, koska hyvin helposti taloudellisen perustan nakertamisella syödään tosiasiaassa myös pohja näiden alueiden kehittämiseltä. Viime joulukuussa niin pääministeri kuin veroministerinkin lohduttivat, että mitään hätää ei ole.

Selonteon sivulla 10 sanotaan seuraavasti: ”Talouspolitiikan kannalta yhdentyminen merkitsee ennen kaikkea sitä, että niin yritysten kuin luonnollisten henkilöiden toimintaedellytysten on oltava kilpailukykyisiä. Suuret erot esimerkiksi julkisen sektorin koossa ja verotuksessa voisivat muodostua ongelmallisiksi. Suomen osalta voidaan todeta, että julkisen sektorin osuus kansantaloudesta kuten myös bruttoveroasteemme ovat hieman korkeampia kuin EY-maissa keskimäärin, kun mukaan luetaan lakisääteiseen työeläketurvaan käytettävät TEL-maksut.” Tämä on siis selonteon sivulta 10. Ainakin voi epäillä, että tämä on tarkoitettu pieneksi vihjeeksi siitä, mitä tuleman pitää. Kilpailukyky tuskin pitää hyvänä sitä, että julkiselle sektorille uhrataan näin paljon.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina tässäkin salissa on puhuttu akateemikko Wäinö Aaltonesta, ja hänen patsaittensa sanoma on täällä joka päivä keskellämme. Aaltonen on kirjoittanut: ”Meidän taidettamme ei voi luoda Pariisi, ei Berliini eikä Belgia. Se on meidän itsemme luotava omista henkisistä ja taloudellisista edellytyksistämme. Vain siten

syntyy kansallinen taide, jolla voi olla jotakin annettavaa maailmalle." Toisaalta hänen terveisensä ensimmäiseltä ulkomaanmatkaltaan Italiasta olivat hyvin selkeät. Maailmankuulua taidetta tutkiessaan ja katsellessaan hän totesi, että "ei siinä ollut mitään sellaista, mistä ei voisi yli mennä". "Ihmisiä vain hekin olivat, eivät sen enempää", hän kirjoittaa matkakirjeessään.

Arvoisa puhemies! Kun selontekoa käsitellään valiokunnissa, toivon, että meillä kansanedustajilla on aaltosmaista tervettä itse-tuntoa ja myös kaukonäköisyyttä niin, että Ees-neuvotteluissa tulee myös kansalaisten ääni kuulumaan ja pidetään huolta, että myös eduskunnalla on nyt ja tulevaisuudessa sanansa sanottavana.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Kuuskoski-Vikatmaa kiinnittää huomiota siihen, että puhutaan vain taloudellisista asioista, totean, että se varmasti johtuu siitä, että otsikkona on "Suomi ja Euroopan talousalue". Koko Euroopan talousalue on juuri sitä varten, että Euroopan maiden talous saadaan hyvään kuntoon ja pysymään hyvänä. Se on tietenkin kaiken muun pohja, mutta se ei tarkoita sitä, ettei mitään muuta tehtäisi.

Eurooppa ilman muuta on myös kulttuurin alueella varmasti tulevaisuudessa vahvempi, jos talous on parempi. Ei myöskään ole tarkoitus tuottaa yhä enemmän tavaroita, vaan tuottaa yhä tehokkaammin tavaroita niin, että luonnonvaroja kuluu vähemmän ja ympäristö saastuu vähemmän. Nämä pitää ymmärtää oikein. Esimerkiksi Suomen sosiaaliturva on varmasti ratkaisevasti riippuvainen siitä, kuinka hyvä yritystemme kilpailukyky on. Vaikka kuinka paljon yritettäisiin sijoittaa rahaa sosiaaliturvaan, sitä ei ole enempää saatavissa kuin sitä pystytään Suomessa aikaansaamaan. Kyllä taloudellisen pohjan täytyy olla kunnossa.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En usko, että olisin sanonut niin, että Euroopassa ei tapahtuisi muuta kuin taloudellista toimintaa. Kysymys on vain siitä, miten eri alueet kytkeytyvät toisiinsa. Edelleen väitän, että tämän prosessin ja koko EY:n syntymisen taikka tämän viimeisen vaiheen myötä on tapahtunut selvää kulkemista siihen suun-

taan, että entistä voimakkaammin talous alistaa muut alueet. Ed. Tiurin täytyy antaa minulle vielä aika paljon lisäopetusta, ennen kuin tästä näkemyksestäni luovun. Olin hyvin ilahtunut siitä, että ed. Tiuri sanoi, että emme olisikaan enää pyrkimässä hamuamaan lisää tavaroita, vaan tyytyisimme vähän vähempään. Toivoisin, että tällainen kehitys todella tulisi tapahtumaan, koska se saattaisi olla sitä kehitystä.

Vielä haluaisin ed. Tiurin puheenvuoron johdosta todeta, että sosiaaliturvassa niin kuin muussakin hyvinvoinnissa ja tuotannon hedelmien syntymisessä on kaksi puolta. Ne täytyy saada aikaiseksi, ja se on hyvin tärkeä asia. Sitten on kysymys siitä, miten ne jaetaan. Tämän prosessin aikana täytyy pitää huolta myös siitä, että tämä jako tapahtuu oikeudenmukaisella tavalla ja syntyviä hedelmiä jaetaan tasapuolisesti ja myös niille, jotka eivät ole aina suuriäänisimpinä niitä itselleen pyytämässä.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiurin ajatukset ovat todella hyvin kaukana siitä, mitä ed. Kuuskoski-Vikatmaa tarkoitti puhuessaan juuri siitä, miten julkista sektoria myös uhkaa kaventuminen, ja nimenomaan toivoessaan tavoitteena olevan sen, että ei näin tapahtuisi. Kun selvästi tässä tekstissäkin siihen viitataan, se on todella huolestuttavaa, mutta Tiuri ei kanna siitä kohdasta huolta, vaan siitä, miten talous parhaiten toimisi. Sen tiedämme.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä tuo jakautuminen on varmasti kauhean tärkeä asia, mutta tuntuu, että on paljon helpompi jakaa esimerkiksi kymmenen omenaa kahden lapsen kesken kuin yksi omena, niin että kyllä se, kuinka paljon on jaettavaa, on vähintään yhtä tärkeää.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! YK:n tilastojen mukaan peräti 89 prosenttia maapallon väestöstä asuu kehitysmaissa, siis ihmisten valtaemmistö. Älkäämme unohtako tätäkään tosiasiaa ja globaalista vastuutamme käsitellessämme Suomen liittymistä Ees-talousalueeseen. Toivottavasti yhdistynyt Eurooppa ei ryhdy luomaan uusia taloudellisia vaikeuksia kehitysmaille. Auttakoon Ees-yh-

teisö nykyistä selvästi tuntuvammin ihmisten enemmistöä sen kehitystiellä. Eurooppa on toki heille tämän myös velkaa. Toivon virkamiehillemme neuvotteluvalppautta myös globaalisen vastuun voimistamiseksi.

On suorastaan outoa, miten alamaisesti kansanedustajat ovat tyytyneet niihin tietoihin sekä päätöksenteon ja asiaan tutustumisen mahdollisuuksiin, joita hallitus on eduskunnalle suonut. Eduskunnalla pitäisikin itsellään olla käytettävissä oma integraatioon perehtynyt virkamieskunta. Voin myös kannattaa ed. Björklundin esitystä siitä, että eduskuntaan perustettaisiin integraatiovaliokunta. Hänellä oli asialliset perusteet tälle. Valmiudet tehdä tietoisia ratkaisuja — hallituksen antamien tietojen pohjalta — ovat tähän mennessä olleet varsin puutteellisia.

Tosiasiaa uuden sopimuksen perusparit taitavat olla jo pitkälle muotoutuneet virkamiestason esineuvotteluissa, joihin ei eduskunnalla eikä kansalaisilla ole minkäänlaista edustusosuutta. Taitavat olla pitkälle muotoutuneet vai kuinka?

Eduskunnan valiokuntakäsittelyssä pitäisi nyt määritellä mahdollisimman selkeästi ne reunaehdot, jotka Ees-sopimuksen pitäisi täyttää. EY:n säännösten myötä ei Suomen eduskunnalta saa päätöksentekomahdollisuutta ratkaisevasti kaventaa. Itsenäinen Suomi on itseisarvo tulevaisuudessaakin, kuten pääministeri Holkeri eilen totesi. Mitkään säännökset eivät voi edellyttää Suomen alentavan ympäristönsuojelun nykyistä tasoa eivätkä estää sen kehittämistä. Ympäristönsuojelua ei siis saa tulkita kaupan esteeksi. Mahdolliset ympäristönsuojelun puutteemme suhteessa EY-säännöstöön on sen sijaan pikaisesti saatava tasapainoon. Myös kehittyvät sosiaaliturva ja perusturvan kehittäminen kuuluvat meille. Maa, metsät, virkistysalueet, perusteollisuus eivät voi olla ulkomaisten pääomajättien ostettavissa. Suomen kansallisille eduille on tärkeää myös säilyttää viestinnän kansallinen omistus.

Ympäristön saastuminen on ilmeisesti EY-alueen vakavin ongelma. Ees-talosalueella tulee ympäristöön kohdistumaan entistä suurempia uhkia. Käsittelyssä olevassa selonteossakin todetaan: ”Ongelmia voi syntyä siitä, että yhdentymisen seurauksena todennäköisesti kiihtyvä taloudellinen kasvu lisää ympäristön kuormitusta.” Mielestäni Suomen on neuvottelutilanteessa ehdottomasti

vaadittava oikeutta säilyttää ja kehittää EY-normeja tiukempi ympäristönsuojelun vaatimustaso. Eihän nykyinenkään ole vielä riittävä. Juuri kiristynyt taloudellinen kilpailu ja taloudellinen kasvu vauhdittavat ympäristötuhoja. Tätä mieltä on mm. YK:n ympäristön ja kehityksen komissio raportissaan Yhteinen tulevaisuutemme.

EY:n piirissä on selvää vastakkainasettelua suhteessa ympäristönsuojeluun. Integraatioetuja on yleensä perusteltu nimenomaan taloudellisella kasvulla ja kilpailulla. Marraskuussa 1989 ilmestyi EY:n ympäristöselvitys, jonka mukaan EY:n sisämarkkinoiden synnyttämä taloudellinen kasvu heikentää kohdalokalla tavalla 12 EY-maan elinolosuhteita. Kasvu lisää saastumista, ellei vastatoimiin ryhdytä kiireellisesti. Erityisen huolestuttavaa mielestäni on lisäksi se, että EY:n komissio sanoutui irti kyseisestä ympäristöraportista heti sen ilmestyttyä. Se kuvastaa aika paljon tapahtuneesta, tapahtuvasta ja tulevaisuuden tapahtumistakin, arvelen.

Kysynkin arvoisalta ministeriltä, joka ei valitettavasti näytä olevan paikalla, mutta kysyn häneltä eduskunnan pöytäkirjojen välityksellä: Onko tähän asti käydyissä esineuvotteluissa päästy jonkinlaiseen esitulokseen siitä, että ympäristölliset perustelut mahdollistavat Suomelle EY-säännöstöä tiukemmat ympäristönormit, kuten selonteon ympäristökohdassa annetaan ymmärtää? Onko niin, että meillä käytössä olevia EY:tä tiukempia ympäristönsuojelumääräyksiä ei tulla pitämään ns. kaupan esteinä, jotka olisi poistettava?

Sosiaaliturvaan liittyviä ongelmia käsitellään selonteossa melko pyöreästi. Toivottavasti sosiaalivaliokunta tunnetulla taidollaan selvittää tämän ongelmakentän ja tekee perustellut kannanottonsa siitä, miten EY-normisto tulisi vaikuttamaan suomalaiseen sosiaaliturvaan, miten kykenemme säilyttämään itsellämme korkean sosiaaliturvan ja perusturvan kehittämismahdollisuuden sekä yleensä julkiset hyvinvointipalvelumme.

On perusteltua syytä esittää kyseinen toive sosiaalivaliokunnalle, sillä hallitus on ollut asiassa varsin eksyksissä. Marraskuun tiedonannossa väitettiin, että koko sosiaaliturva jää Ees:n ulkopuolelle. Vuonna 1988 hallitus puolestaan esitti, että Suomi turvaisi sosiaalisyymykset EY-maiden kanssa kahdenvälisin sopimuksin, joille nyt sanotaan ei.

Ilmeisesti hallitus on päättellyt, että Suomen osallistuminen Euroopan integraatioon on sosiaalilainsäädännön kannalta ongelmallista. Näin ei ilmeisesti ole. Viittaakaan myöskin asiaa tuntevien lakimiesten lausuntoihin. Työvoiman liikkumisen vapaus edellyttää, että sosiaaliturva ei sitä jarruta. On oletettavissa, että Ees:n sosiaalipolitiikan pohjaksi hyväksytään EY:n perustamissopimuksen artiklan 51 nojalla annettu asetus n:o 1408. Se on muuten jäsenvaltioita sitovaa ylikansallista lainsäädäntöä, sosiaaliturvanormistojen yhteensovittamista. Esimerkiksi Suomessa Kelan myöntämät etuudet siis kuuluvat lähtökohtaisesti asetuksen n:o 1408 alaisuuteen.

Jäsenvaltioiden kansalaisia tulee kohdella kuten oman maan kansalaisia sekä oikeuksien että velvollisuuksien suhteen. Ansaittu etuus on yleissäännön mukaan voitava nauttia missä tahansa jäsenvaltiossa. Asetus n:o 1408 on muotoiltu silmällä pitäen työstä johdettavaa, perhekohtaista, vakuutusluonteista ja maksuperusteista sosiaaliturvajärjestelmää. Suomessa sen sijaan sovelletaan asumiseen pohjautuvaa, yksilökohtaista perusturvajärjestelmää.

EY:n tila on selvästi Eftaa heikompi. Esimerkiksi vuonna 1989 elokuussa EY:ssä oli työttömiä 14,2 miljoonaa eli 9,2 prosenttia, ja köyhyys on aikavälillä 1975—1985 lisääntynyt 38 miljoonasta 44 miljoonaan, 12 prosentista 14 prosenttiin. EY on myös todennut, että kun köyhyys aikaisemmin oli aliehkittävien reuna-alueiden ongelma, niin tänään se saattaa kohdata ketä tahansa.

Koulutus on Ees-prosessissa mielenkiintoinen yhteistyöalue. EY:n koulutuspoliittiset päätökset eivät edellytä koulujärjestelmien yhtenäistämistä. Hyvä näin. Suomelle lienee eduksi osallistua laajasti EY:n koulutus- ja tutkimusohjelmiin, joita on selonteossa esitelty. Ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulututkinnot yhtenäistetään siten, että ne voidaan vastavuoroisesti tunnustaa kaikissa Ees-jäsenmaissa. Toivottavasti suomalaisen koulutuksen taso säilyy edelleen korkeana, samoin koulutuksellinen tasa-arvo ja humanismi perusarvoinamme.

Opiskelija- ja tutkijavaihtojärjestelmä edellyttää, että Suomi turvaa opiskelijoille riittävän opintotuen myös ulkomailla opiskelua varten, onhan eräissä Euroopan maiden korkeakouluissa huikkeen korkeat lukukausimaksut. Sivistysvaliokunta on vastikään käsitte-

lemässä kyseistä ongelmaa. Kansainvälistyminen edellyttää meiltä suomalaisilta enemmän kielitaitoa ja kasvua kansainvälisyyteen. Toivottavasti kansainvälisen kanssakäymisen myötä voimistuu kansainvälinen solidaarisuus itsekkyyden ja kyynisyyden sijaan.

Arvoisa puhemies! Euroopan integraation kulttuuriset ulottuvuudet ovat huikat. Meillä on myös haastava tehtävä voimistaa omaa suomalaista kulttuurista perustamme. Näin voimme kohdata Euroopan kulttuurisydämen ja aloittaa uljaan seikkailumme eurooppalaisuuteen. Eurooppahan on parhaimmillaan juuri sitä, mitä eurooppalaiset kansalliset kulttuurit ovat. Ei anneta suomalaisen kulttuurin alkuvoimaisuuden tukahtua, vaan tehdään siitä entistä hedelmöivämpi ainesosa suomalaisuudelle. Siihen kuuluu läheisesti myös suomalaisen kirjan kohtalo.

Olen iloinen, että EY:n piirissä on valmistunut laaja ohjelma kirjan aseman parantamiseksi Euroopassa, kirjastojen yhteistyön parantamiseksi, Euroopan kirjallisuuden keskeisten teosten kääntämiseksi, audiovisuaalisen alueen hankkeiksi sekä kulttuuriomaisuuden konservointikoulutukseksi. Toivottavasti vihdoin myös suomalaisen kirjan 17 prosentin liikevaihtovero poistetaan. Ainakin se pitäisi vähintään harmonisoida EY:n tasoon eli 4—9 prosenttiin. Toivottavasti olemme itse aloitteellisia avatessamme ikkunoita Eurooppaan ja samalla rakennamme itsellemme myös oman kulttuuriohjelman.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten Eurooppa ja sosiaalinen ympäristö-Eurooppa ovat meille kansandemokraateille arvokkaita tavoitteita. Ne edellyttävät demokraattista ja parlamentaarista päätöksentekoa. Nykyisessä EY-mallissa ja ilmeisesti tulevassa Ees-järjestelmässä valitettavasti loitonnutaan selkeästi kansanvallasta. Ed. Pulliainen käytti täällä sanaa "eurodiktatuuriin"...

Puhemies (koputtaa): 15 minuuttia!

Puhuja: Pikaisesti tulisi avata laaja kansalaiskeskustelu Suomen euroyhdentymisestä. Sillä olisi tulenpalava kiire.

Ministeri Hämäläinen: Herra puhemies! Olin ajatellut enemmänkin kuunnella ja kerätä ajatuksia kansanedustajien puheenvuoroista, mutta en malta olla puuttumatta keskusteluun jo tässä vaiheessa, niin monessa

puheenvuorossa on viitattu Euroopan yhteisön sosiaaliturvasäännöksiin.

Olen ilolla pannut merkille, kun olen kuunnellut keskustelua, sen että verrattuna aikaisempiin tiedonantokeskusteluihin mielestäni keskustelu koko yhdentymisprosessista on eduskunnassa itse asiassa edennyt. Se on merkittävästi jalostunut, ja myös ajatukset ja vaatimukset, jotka kohdistuvat sosiaaliseen dimensioon, ovat nyt analyttisempiä, eritellympiä, kuin aikaisemmillä kerroilla. Aivan ilmeisesti meillä on enemmän tietoa käytettävissä nyt kuin edellisillä kerroilla, kun integraatiosta on keskusteltu.

Minusta tätä prosessia kuvaa hyvin se, että kun sosiaalisesta turvallisuudesta puhuttiin edellisillä kerroilla, täällä heijastui ennen kaikkea pelko siitä, että yhdentyminen merkitsisi suomalaisen sosiaalisen turvallisuuden alentumista, ja pelko siitä, että yhdentymiskehitys jollakin tavalla vaarantaisi oman sosiaalisen turvallisuutemme ja lainsäädäntömme. Tällä hetkellä näyttää siltä, että pelko oikeastaan enemmänkin kohdistuu siihen, joutuuko Suomi vauraana hyvän sosiaaliturvan kehittäneenä maana rahoittamaan Euroopan köyhimpien maiden sosiaaliturvaa.

Minusta johtojatous viimeksi käytetyissä puheenvuoroissa on keskittynyt nimenomaan EY:n sosiaaliturva-asetuksen n:o 1408 ympärille ja sen vaikutuksiin, joista juuri äsken kuvattuja kysymyksiä voi johtaa. EY:n säännösten periaatteenahan on, että sosiaaliturvan etuudet karttuvat työkeskeisesti eivätkä asumiskeskeisesti, niin kuin suomalainen lainsäädäntö katsoo. Edelleenkin EY-säännöstössä katsotaan, että etuudet myönnetään perhekeskeisesti, eli perheenjäsenille perheen huoltajan työssäkäynnin perusteella. Edelleen yhtenä periaatteena on se, että etuudet karttuvat vuosittain.

Aivan ilmeisesti näistä periaatteista johdettuna ja suomalaiseen käytäntöön näitä projisoituina on syntynyt sellaisia pelkoja, että Suomesta voisi taloudellisen integraation kehittyessä tulla sellainen maa, johon olisi ikään kuin kannattavaa muualta Euroopasta tulla synnyttämään, kasvattamaan lapsia tai toisaalta eläkeläiseksi. Mutta tässä suhteessa olisin jo tässä vaiheessa keskustelua kuitenkin ollut tyyntyttelevässä myöskin arvoisia kansanedustajia. Kaiken sen tiedon mukaan, mitä sosiaaliturva-asetuksesta n:o 1408 on

olemassa, se ei vaadi meitä suomalaisia muuttamaan sosiaaliturvaamme, se ei vaadi meitä alentamaan perusturvaamme eikä kiellä meitä kehittämästä omaa sosiaalista turvallisuuttamme.

Kun Suomessa olemme sanoneet, että sosiaalisen turvallisuuden periaatteen saaminen integraatioon on mielestämme ollut ongelmallista, niin kuin hallitus on ilmoittanut aikaisemminkin, olen ymmärtänyt, että hallitus on tällä ennen kaikkea halunnut korostaa sitä, että Suomen ei tarvitsisi tässä suhteessa itse tehdä kovin suuria varauksia. Kaikki se, mitä meillä on nyt tiedossa myöskin sosiaaliturva-asetuksesta, johon on viitattu, viittaisi samaan.

Sen sijaan ongelmia toki syntyy, kun ryhdymme tarvittaessa muuttamaan omaa lainsäädäntöämme, mihin aivan ilmeisesti tulee tarpeita, jotta voimme välttää juuri niitä pelkoja ja ongelmia, joita on edellä tuotu esille. Pohjoismaissa tällä hetkellä on menossa lainsäädäntöprosesseja, joissa mm. kansaneläkettä ollaan muuttamassa asumisvuosien perusteella karttuvaksi. On todennäköistä, että Suomen tulee ryhtyä valmistelemaan samantapaista lainsäädäntöä, niin että täällä työssä olevat ulkomaalaiset voivat täältä sitten mahdollisesti pois muutettuaan viedä mukanaan kansaneläkkeestä vain sen osan, joka heille on täällä asumisvuosina karttunut, eikä niin, että Suomi joutuisi rahoittamaan täältä muualle muuttaneiden, täällä tilapäisesti työskennelleiden koko kansaneläkkeen. Tämänlaiseen lainsäädännön muuttamiseen ja harmonisoimiseen meillä toki tulee olemaan tarpeita erittäin paljon, jos pykäläkohtaisesti lasketaan.

Samoin tietysti koko ajan, kun neuvotte-luja käydään, meidän tulee pyrkiä käymään meidän puoleltamme hyvin tiukkaa rajanvetoa siitä, mitkä ovat meidän lainsäädännössämme sosiaaliturva-asetuksen n:o 1408 piiriin kuuluvia etuisuuksia, mitkä toisaalta ovat niitä etuisuuksia, jotka tämän asetuksen alle eivät kuulu, sellaisia, joita EY:n säännöstössä kutsutaan nimellä social assistance, niin että esimerkiksi lasten kotihoidon tuki voitaisiin katsoa tällaiseksi social assistance-luonteiseksi etuudeksi eikä sellaiseksi etuudeksi, jota jouduttaisiin maksamaan täällä työssä käyvän, vierailta mailta kotoisin olevan perheenhuoltajan kotiin toiseen maahan. Tämän tyyppistä neuvottelua joudutaan jat-

kossa käymään hyvin runsaasti ja neuvotte-luasetelmia siinä suhteessa vahvistamaan, mutta minä toivon, että meillä on mahdolli-suudet hyvin tarkoin käydä läpi myöskin sosiaalista puolta ja varautua tuleviin kes-kusteluihin ja neuvotteluihin.

Esimerkiksi Tanska kuuluu nyt pohjois-maiseen perheeseen, ja Tanskassa on ollut samoin kuin Suomessa laaja asumiseen pe-rustuva sosiaalivakuutusjärjestelmä. Kyllä tanskalaiset ovat voineet vaivatta sopeutua EY:hyn niin, ettei asetus n:o 1408 ole muo-dostunut heille miksikään esteeksi. Mikään käytettävissä oleva tieto tällä hetkellä ei näytä viittaavaan siihen, että tämän asetuk-sen hyväksyminen olisi esteenä oman sosiaa-liturvajärjestelmämme säilyttämiselle taikka kehittämiselle.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä voin luottaa ja uskoa siihen, että ministeri on oikeassa, kun hän sanoi, ettei aseteta esteitä Suomessa tapahtuvan sosiaalilainsäädännön ylläpitämiselle ja ke-hittämiselle. Mutta entä jos käy niin kuin hallitus itse arvioi, että kenties Ees-ratkaisun seurauksena on työttömyyden lisääntymin-en? Jos sitten suomalainen joutuu hakeutu-maan töihin ulkomaille, sanokaamme Espan-jaan, Kreikkaan jne., niin nyt ainakin äskei-sen puheenvuoron perusteella jäi vielä epä-selväksi, sallivatko EY-säännöt sen, että muuttavalle suomalaiselle maksetaan suoma-laisen lainsäädännön mukaista sosiaalitur-vaa.

Olen ymmärtänyt niin, että ryhdytäänkin maksamaan sen maan lainsäädännön mu-kaista sosiaaliturvaa, jossa suomalainen työ-sentelee tai asuu. On aika olennainen seikka, jos sosiaaliturva putoaa sille tasolle, millä jonkin eteläisen Euroopan maan sosiaalitur-va nykyisin on. Luulisin, että moni on juuri tätä ongelmaa miettinyt, ei niinkään sitä, että Suomessa joku ulkomaalainen saisi parem-man sosiaaliturvan kuin kotimaassaan.

Ministeri Hämäläinen: Herra puhe-mies! Tämän keskustelun ja näinä päivinä tiedossa olevien seikkojen perusteella moni asia on vielä auki, ja tämäntapaisiin kohtiin, joihin ed. Laine viittasi, täytyy tietysti löytyä sellaisia ratkaisuja, joissa Suomi omalla pa-noksellaan maksaa niitä erotuksia, joita suo-malaiseen toimeentuloturvaan näissä tilan-

teissa saattaa tulla. Tämän tyyppisiä ratkai-suja tulee kaikissa neuvotteluissa etsiä, mutta korostin äskeisessä puheenvuorossani, että minusta Suomessa on ollut ylikorostuneita pelkoja siitä, että joutuisimme koko köyhän Euroopan sosiaaliturvan maksajiksi. Siihen ei toisaalta tässä neuvottelutilanteessa mi-kään näy viittaavan.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastaus-puheenvuoro): Herra puhemies! En puheen-vuorossani kantanut enkä muutoinkaan kan-na ehkä ensisijaisesti huolta tästä näkökoh-dasta, jonka ministeri Hämäläinen otti esille. Minusta on selvää, että me vauraana hyvin-vointivaltiona joudumme monien yhteistyö-kuvioiden myötä tilanteisiin, joissa olemme selvästi myös antavana osapuolena.

Mutta paljon tärkeämpää minusta on kes-kustella siitä, miten käy yleensä perusturva-ajattelun Euroopan myllerryksen myötä. En kyllä vielä ole täysin vakuuttunut siitä, että sen kehittämiselle löytyy uusissa yhteistyöku-voissa pohjaa. Tämä ajatus, mikä niiden taustalla on, saattaa joutua taka-alalle, ja kun se ei ole EY:ssä hyväksytty, niin näh-dään, että sitä ei tulevaisuudessa enää voida eikä kannatakaan viedä eteenpäin.

Kun puhuttiin Euroopan köyhistä, niin kai on paikallaan puhua myös siitä, että on aika paljon kysymysmerkkejä siitä, mitä tämä prosessi kovan kilpailun myötä aiheut-taa, tuoko se ratkaisuja Euroopassakin tun-nistettuihin köyhyysongelmiin vai pahentaa-ko se niitä. Tämä on myös asia, jota meidän täytyy täällä pohtia ja miettiä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspu-heenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kuuskos-ki-Vikatmaa jo vastauspuheenvuorossaan toi esille sen, mistä nimenomaan kannetaan huolta: kannetaan huolta juuri perusturvan kehittämisestä, ja tämä on meidän päällim-mäinen huolestumme. Monissa Euroopan mais-sa sosiaaliturva perustuu siihen, että henki-lön, joka on ansiotyössä, mukaan määrättyy perheen sosiaaliturva. Meillä erityisesti kan-saneläkejärjestelmässä olemme vihdoin-kin saaneet ihmisille itsenäisen oikeuden esimer-kiksi kansaneläkkeeseen niin, että vaimo ei ole sidottu miehen elätettäväksi. Tässä on mielestäni erittäin tärkeä näkökohta. Meidän perusturvajärjestelmämme ei suinkaan ole tyydyttävä tässä vaiheessa, mutta se, että

ihmisen itsenäinen oikeus saada elatusta on tiettyssä määrin hyväksytty, on tärkeää. Juuri sitä meidän pitäisi päästä kehittämään eteenpäin.

Mutta koska EY-säännöstö, kuten alussa jo sanoin, perustuu toisenlaiseen ajatteluun, se on estämässä perusturvan kehittämistä. Tämä on mielestäni suurin huolen aihe, ja toivoisin, että hallituskin kantaisi juuri tästä huolta. Erityisesti tämä liittyy myös tasa-arvoon, sukupuolten väliseen tasa-arvoon ennen kaikkea. Siksi toivon, että hallitus ei vain yksinkertaisesti kiellä tätä, vaan pohtisi juuri perusturva-ajattelua, ihmisten tasa-arvoa ja yrittäisi tältä kannalta katsoa, miten asioita tulisi kehittää.

Ministeri Hämäläinen: Herra puhemies! On ihan paikallaan tämä keskustelu, ja olen hyvin iloinen siitä, että edustajat kiinnittävät huomiota siihen, mistä meidän kansallisen perusturvammekin pohja syntyy. Olin itse Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnassa mukana viime vuonna, ja kokemus oli minulle niiltä ajoilta hyvin valaiseva. Minä tulin hyvin vakuuttuneeksi sen lyhyen ajan kuluessa, jonka sain olla Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnassa mukana, että Euroopassa, myös EY-maissa, ajattelu sosiaalisesta turvallisuudesta on hyvin erilainen. Sosiaalisen turvallisuuden käsite näyttää EY-maissakin pohjautuvan hyvin paljolti siihen arvomaailmaan, joka ihmisillä siellä on, ja se on hyvin erilainen riippuen siitä arvomaailmasta, mihin ihmiset tukeutuvat. Se näkyi hyvin selvästi myös Euroopan neuvoston piirissä, kun me keskustelimme siellä eurooppalaisesta sosiaalisesta turvallisuudesta ja myös integraation sosiaalisesta dimensiosta.

Olen itse pohdiskellut asiaa näin: Kun taloudellinen integraatio joka tapauksessa on ollut koko yhdentymisen ydin ja sen kova sydän, on aivan ilmeistä, että jopa EY:n piirissä on ollut tarpeellista tuoda siihen mukaan sosiaalinen dimensio ikään kuin pehmentämään taloudellisen integraation vaikutuksia ja toisaalta tekemään taloudellinen integraatio myös halutummaksi. Ongelmatontahan tämä keskustelu ei ole EY:n piirissäkään ollut.

Olen itse sanonut toivovani, että sosiaalinen dimensio taloudellisesta integraatiosta keskusteltaessa nousisi samaan arvoon kuin

kaikki taloudelliset arvot. Minä ymmärrän, että edustajien puheenvuoroissa korostettiin hyvin paljon samaa asiaa. Olen mielessäni kuvitellut ja ajatellut, että kun EY:n piiristä lähti Efta-maille kutsu neuvotteluihin ryhtyä yhdessä rakentamaan Ees-aluetta, niin hyvin mieluusti silloin näin siinä myös velvollisuutemme pohjoismaisena hyvinvointimaana olla edesauttamassa eurooppalaista sosiaalista ajattelua kohti suurempaa sosiaalista turvallisuutta ja niin, että sen yhteisen Euroopan sosiaalinen turvallisuus todellakin rakentuisi pohjoismaisen hyvinvointivaltion periaatteille.

Mielestäni siinä mielessä on nyt etsikkoai-ka suomalaisilla ja ruotsalaisilla, jotka ovat nyt mukana EY-neuvotteluissa Efta-maina ja pohjoismaisina hyvinvointivaltioina ja pystyvät tuomaan keskusteluihin meidän arvokkaana pitämämme sosiaalisen dimension ja sitä kautta ovat rikastuttamassa nimenomaan myös EY:n sisällä tapahtuvaa keskustelua. Näkisin, että meillä ei ole tässä keskustelussa pelkästään sopeutujan osa, vaan meillä tulee olla aktiivisen osallistujan osa, jossa käytämme hyväksi kaikkia niitä foorumeita, joilla voimme sosiaalisen dimension puolesta esiintyä.

Silloin tulevat mieleen myös kaikki pohjoismaiset yhteydet — eduskunnankin piirissä on esitetty epäilyjä siitä, että pohjoismaisen yhteistyö olisi Euroopan yhdentymisen aikaan ikään kuin painoltaan vähempiarvoista. Minusta pitää pitää huolta siitä, että myös tätä kautta tuodaan esille arvokkaimpia perinteitämme ja niitä, jotka eurooppalaisessa mittakaavassa todella kestävät vertailun, niin että me yhteistä Eurooppaa olemme rakentamassa näiden meille tärkeiden johtotähtien perusteella.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Hämäläisen tavoitteet ovat hyvät. Me varmasti yhdymme siihen, että näin tulisi menetellä ja pyrkiä siihen, että voisimme olla rakentamassa sosiaaliturvaa sekä myös antamassa oman panoksemme koko Euroopan kehitykseen. Mutta nykyiset EY-säännökset eivät mahdollista sitä, vaan edellyttävät, että meidän täytyy muuttaa omaa lainsäädäntöämme, jotta — kuten aikaisemmassa ministerin puheenvuorossa tuli esille — esimerkiksi Suomesta ei tarvitsisi maksaa kansaneläkettä

ulkomaille. Jos kansaneläkejärjestelmää muutetaan maassa asumisvuosien perusteella myönnettäväksi, se merkitsee isoa muutosta nykyiseen perusturva-ajatteluun. Se, että Tanskassa näin on tehty, osoittaa, että Tanska on tietyllä tavalla joutunut luopumaan siitä, miten siellä aikaisemmin tämäkin asia oli järjestetty.

Tämä sanon nimenomaan pohtien en niinkään sitä, joudutaanko maksamaan eläkkeitä ulkomaille, vaan huolissani perusturva-ajattelusta luopumisesta ja nimenomaan sen kehittämisestä luopumisesta. EY:n nykyisillä säännöksillä emme pääse tässä vaiheessa asiaan vaikuttamaan, vaan EY:n päätösten-tekijäjärjestelmä tarkoittaa sitä, että joudumme omaa järjestelmäämme sopeuttamaan EY:n säännöksiin. Tämä on huolestuttavaa.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. Stenius-Kaukonen jo aikaisemmassa puheenvuorossaan totesi, perusturva-ajattelun taustalla on hyvin vahva tasa-arvonäkökohta. Tänä päivänä tiedämme omasta maastamme, että kun työttömyysturvan peruspäivärahaan liittyy tarveharkinta, aiheuttaa se, että useimmiten naisilla ei ole oikeutta omaan työttömyyspäivärahaan, äärettömän suuria ongelmia perheiden sisällä. Siitä tulee paljon vierailevia esimerkiksi mielenterveystoimistoista.

Ymmärsin, että ministeri Hämäläinen pitää hyvin paljon arvossa perusturva-ajattelua. Toivoisin, että näissä neuvotteluyhteyksissä — vaikka EY-vaatimukset näyttävät aika tiukoilta oman tulkintani mukaan — ministeri Hämäläinen voisi olla mukana myös sellaisissa yhteyksissä, joissa ei kokoonnuta sosiaaliturvan otsikon alla, vaan joissa puhutaan jonkin muun otsikon alla, mutta joissa kuitenkin tehdään merkittäviä päätöksiä näistä kysymyksistä. Nämä liitännäisyhteydet tuntuvat olevan hyvin tärkeitä. Niistä vasta ehkä tämän keskustelun aikana tulee täysi selvyys. Ne ovat olleet jotenkin aika epämääräisiä.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Haluaisin palauttaa tämän keskustelun asiaan. Nyt on tarkoitus keskustella Suomesta ja Euroopan talousalueesta. Miksi Euroopan talousalue on muodostettu? Miksi Euroopan yhteisö on muodostettu? Sehän johtuu siitä, että Eu-

rooppa ei ole kunnolla pärjännyt Yhdysvaltain ja Japanin rinnalla maailmassa. Eurooppa on uhanut työttömyyden kasvu ja kaikki muut seuraukset siitä, että Eurooppa ei ole ollut kilpailukykyinen. Siinä rytkäksä menevät sitten kaikki perusturvat ja muutkin, jos taloutta ei saada kuntoon. Siitä syystä Eurooppa haluaa yhdistyä taloudellisesti.

Meillä on hyvin monta asiaa, joissa jo tällä hetkellä maapallo on yhteinen. Tekniikka on kaikille yhteistä. Me kaikki käytämme uutta tekniikkaa, sitä kehitetään eri puolilla maapalloa ja se otetaan kaikkialla käyttöön. Niille maille, jotka eivät siihen pysty tai jotka jostakin syystä ovat syrjässä, käy huonosti, niin kuin nyt on käynyt Itä-Euroopan maille, joissa tekniikka on jälkeen jäänyt. Se on johtanut siihen, että talouskin on kerta kaikkiaan mennyt rempalleen ja vielä kaiken lisäksi ympäristöasiatkin.

Ympäristöasiat ovat juuri toinen sellainen syy, joka pakottaa maailman yhdistymään. Muistaakseni ed. Astala murehti sitä, että Euroopan yhteisössä ympäristöasiat ovat huonossa kunnossa, mutta kyllä ne ilmeisesti ovat kuitenkin aika hyvään suuntaan menossa ja ihan toista luokkaa kuin Itä-Euroopan maissa. Tässä suhteellisuudentaju kuitenkin pitäisi säilyttää. (Ed. Laine: Olipa vahva perustelu!)

Muun muassa selonteon sivulla 89 todetaan, että Euroopan yhteisöä muodostettaessa ”jäsenvaltiot oikeutettiin ympäristönsuojeluperustein soveltamaan yhteisön tasoa tiukempaa sääntelyä”. Täällä vielä todetaan, että ”kestävän kehityksen edistämisen tulee olla yksi johtavista periaatteista Euroopan yhteisön kaikessa politiikassa”. Suomessa hallitus myös pyrkii siihen, että ne kohdat, joissa ehkä Suomessa ja Pohjoismaissa on tiukempia rajoja, vähitellen saadaan voimaan muuallakin Euroopassa. Uskoisin, että siihen päästäänkin ainakin näissä maissa, joissa talous on kunnossa.

Kaiken kaikkiaan maailma on muuttunut niin, että taloudellinen ja teknologinen perusta on mahdottoman tärkeä. Siitä kansanedustaja Väyrynen jo mainitsikin, mutta hän kuitenkin sotki sen sotilaalliseen vahvuuteen, koska mainitsi, että kun on vahva tekniikka, sotilaspuolikin on vahva. Ennen maailmassa Suomessa vedottiin Brezhneviin; minä vetoaisin nyt Neuvostoliiton ulkoministeri She-

vardnadzeen, joka viime syksynä antoi korkeimmalle neuvostolle selvityksen, jossa mainitsi mm., että ”dynaamisesti kehittyvä talous, joka perustuu uuteen teknologiaan, on muodostumassa ratkaisevaksi vaikutusvallan lähteeksi maailmassa. Mikään kansakunta ei voi pitää itseään turvallisena, ellei sillä ole vahvaa ja dynaamista taloutta. Ne maat, jotka ovat panneet pääpainon sotilaallisille keinoille, joutuvat epäedullisempaan asemaan. Poliittinen vaikutusvalta ja kansallinen turvallisuus riippuvat yhä enemmän taloudellisista, teknologisista ja finanssitekijöistä, kun taas valtavat asearsenaalit, joihin on uhrattu niin paljon työtä ja rahaa, eivät tarjoa keinoja tämän päivän ongelmien ratkaisemiseksi.”

Euroopan yhteisö pyrkii nimenomaan taloudellisen ja teknologisen pohjan kehittämiseen, ja se on välttämätöntä, jotta Eurooppa pärjäisi maailmassa. Ei siinä enää sotilaallinen voima paljon merkitse. Ei armeijoilla kuitenkaan saada aikaan enää niitä asioita, joita ihmiset haluavat.

Suomessa tämä merkitsee sitä, että kun olemme kaiken aikaa mukana Euroopassa ja maailmassa — emme voi siitä syrjäin jäädä, jos haluamme pysyä myös muilla aloilla maailman tasalla, kulttuurissa ja sosiaalisessa perusturvassa ja muuten — meidän täytyy esimerkiksi yritysten kilpailukyvyistä huolehtia. Siitä syystä tutkimus- ja koulutuspuolelkin tulevat hyvin tärkeiksi. Ne eivät suinkaan ole alistettuja tälle kaikelle niin kuin Kuuskoski-Vikatmaa sanoi, vaan ne ovat olennainen osa. Tehdään paljon muutakin tutkimusta kuin se, mitä tehdään esimerkiksi tekniikan alueella, mutta tekninen tutkimus ja tuotekehitys on aika tärkeä alue juuri siinä, että Eurooppa pärjäisi.

Tämän hallituksen selonteon mukaan Suomikin pyrkii täysin osallistumaan Euroopan yhteisön tutkimusohjelmiin. Haluaisinkin nähdä, että olisi hyvin konkreettisesti todettu, että se merkitsee myös tutkimusmäärärahojen lisäämistä Suomessa reippaasti. Meillä on kyllä tavoiteohjelma, jonka mukaan ensi vuonna jo 2,1 prosenttia bruttokansantuotteesta pantaisiin tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Mutta kun kansantulo on niin valtavasti kasvanut, se ei kuitenkaan tällä hetkellä ole kuin 1,8 prosenttia. Jos ensi vuonna halutaan päästä 2,1 prosenttiin, se merkitsee valtion rahoja 0,5 miljardia lisää

tutkimukseen ja tuotekehitykseen nykyisten ehkä noin 3 miljardin lisäksi.

Sillä kyllä jo aika paljon voidaan osallistua kansainvälisiin tutkimusohjelmiin. Meillä tällä hetkellä näyttää käyvän niin, että hyvin paljon rahaa sijoitetaan kansainvälisiin ohjelmiin, jolloin omiin tutkimusohjelmiin, jotka ovat vähintään yhtä tärkeitä, pyrkii jättämään vähemmän rahaa. Tämä pitäisi nyt saada kuntoon samaan aikaan, kun neuvotellaan Euroopan taloudellisen alueen laajentamisesta.

Tässä yhteydessä hallitus myös mainitsee, että korkeakoulu- ja muut oppilaitokset kansainvälistyvät. Siinäkin tarvitaan jonkin verran rahaa. Se ei ole korkeakoulujen omasta tahdosta pelkästään kiinni. Sen lisäksi, että me menemme Eurooppaan opiskelemaan ja lähetämme tutkijoita sinne, meidän täytyy saada omaan maahan Euroopasta vastaavasti tutkijoita ja opiskelijoita. Esimerkiksi englanninkielinen perusopetus eräillä selaisilla tekniikan aloilla, joilla Suomi on tärkeä maa maailmassa, pitäisi nyt saada aikaan. Sitä ei kyllä ilman lisärahoitusta tule, koska siitä ei ole oikeastaan korkeakoulun kannalta kovin suurta hyötyä. Se on enemmänkin maan hyöty, niin että siihen pitäisi yleisempiä varoja saada, jotta siinä nopeasti päästäisiin alkuun.

Kaiken kaikkiaan meillä ei ole mitään mahdollisuuksia eikä edellytyksiä säilyttää nykyistä elintasoamme sen nostamisesta huomattakaan eikä sosiaalista perusturvaa eikä kulttuurimme kehittämistä, jollemme ole mukana yhä kansainvälistyvämmässä maailmassa. Euroopan yhteisön kanssa neuvottelu on minusta juuri sopiva välivaihe siinä, mitä tapahtuu tulevaisuudessa. Eurooppa näyttää muuttuvan nopeasti, ja myös Euroopan systeemit muuttuvat niin, että tulevaisuus voi olla toisenlainen kuin tällä hetkellä kaavailaan, mutta joka tapauksessa nämä neuvottelut on nyt syytä käydä mahdollisimman hyvin ja tehokkaasti. Ne eivät ainakaan mene hukkaan, vaikka Eurooppa kehittyisi nopeamminkin kuin tällä hetkellä oletamme.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun vain yhteen ed. Tiurin äskeisen puheenvuoron kohtaan: siihen, jossa hän arvioi luonnon ja ympäristön tilaa Itä-Euroopassa kontra Länsi-Euroopassa ja EY:n piirissä. Nimittäin tässä tulee

hyvin helposti harha seuraavasta syystä: Englanti ja ylipäätään Brittein saaret on hävittänyt itseltään lähes kaikki alkuperäiset metsät typerän yleisen ympäristöpolitiikan takia. Länsi-Euroopalle Pohjanmeri ja Biskajanlahti ovat olleet varsinaisia kaatopaikkoja. Tämmöistä merikaatopaikkaa ei Itä-Euroopalla ole ollut lainkaan käytettävissä.

Nyt ollaan Länsi-Euroopassa siinä tilanteessa, että Biskajanlahti Ranskan rannikolla ja Pohjanmeri tunnetussa paikassa ovat hyvin pahasti saastumassa, suorastaan biologisesti kuolemassa. Minä pitäisin sitä todella merkittävänä ympäristökatastrofina. Tämä tuhoutuminen on pantava Länsi-Euroopan valtioitten piikkiin, jotka ovat käyttäneet merialuetta kaatopaikkana. Siis tilanne on mielestäni ihan yhtä paha niin Länsi-Euroopassa kuin Itä-Euroopassakin, kun otetaan merinäkökohta huomioon.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Me olemme ed. Tiurin kanssa lähes — se on hiukan voimakkaasti sanottu — lähes kaikesta eri mieltä taikka katsomme asioita kuitenkin kovin eri puolelta. Mutta olen hyvin ilahtunut siitä, että yhdestä asiasta olemme ihan samaa mieltä, ja se koskee tätä yhteistyötä, jossa meidän pitäisi kohentaa niitä olosuhteita ja mahdollisuuksia, joita ulkomaisille tutkijoille, opiskelijoille ja muille henkilöille pitäisi tarjota, jotta he toivottavasti tulisivat runsaammin Suomeen.

Me olemme aika usein tulkinneet kansainvälisen yhteistyön niin, että lähdemme täältä jonnekin entistä enemmän. Pitäisi ymmärtää, että tämä avautuminen ja yhteistyö voi ja sen tulisi merkitä myös yhteistyötä Suomessa. Mutta silloin tietysti täytyy toivottaa monella tavalla paremmin ulkomaalaiset tänne tervetulleiksi.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Varmasti melkein kaikilla kehittyneillä mailla on pitkä historia siitä, miten on pilattu luontoa ja ympäristöä, eikä sitä voi puolustaa. Mutta tällä hetkellä kuitenkin Euroopan yhteisön jäsenmailla alkaa olla jo aikamoisia vaatimuksia ja sopimuksia allekirjoitettuna siitä, miten asioita parannetaan. Sen sijaan esimerkiksi ilman saastumisesta Itä-Eurooppa kyllä tällä hetkellä selvästi johtaa eikä siellä vielä ole näkyvissä mitään

parannuksia. Kyllä kai Suomenlahden perukan kaatopaikka myös kohta alkaa olla samanlainen kuin jossakin etelämpänä tähän asti merien lahdet ovat olleet.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme samaa mieltä ed. Tiurin kanssa siitä, että Euroopan yhteisön piirissä on viime aikoina kiinnitetty hyvin rakentavasti huomiota ympäristönsuojelulainsäädännön kehittämiseen mm. ilmansuojelun alalla. Mutta olennaista tässä on se, että se pohja, jolta startataan, vaatisi paljon paljon tehokkaampia toimenpiteitä kuin ne, mihin ollaan tällä hetkellä valmiita.

Ed. Heikkinen: Herra puhemies! Yksi Euroopan yhdentymiseen liittyvistä pääkysymyksistä on pääomien vapaa liikkuminen. Pääomien liikkuvuuden ja erityisesti rahamarkkinoiden yhdentymiskehitys on ollut ehkä kaikkein nopeinta. Pääomien vapaa liikkuminen ei rajoitu rahamarkkinoihin, vaan olennaisinta siinä on kysymys ulkomaalaisomistuksesta.

Suomen hallitus onkin ollut tältä osin oma-aloitteinen. Ulkomaalaisten oikeutta omistaa myös suomalaista yritystoimintaa laajennetaan ja helpotetaan. Sille ei aiota asettaa enää mitään muita rajoituksia kuin suomalaisten viranomaisten muodollinen hyväksyntä. Edes metsä- ja puunjalostusteollisuutta ei ole rajattu ulkomaalaisomistuksen ulkopuolelle. Käsitykseni mukaan mikään taho ei ole kuitenkaan vaatinut tällaisen päätöksen tekemistä. Euroopan yhdentymisessä on kysymys yhteisön omien itsekäiden taloudellisten etujen ajamisesta. Kukin jäsenmaa pyrkii myös kansallisten etujensa ajamiseen tulevan talousalueen sisällä. Hyväntekeväisyydestä ei ole kysymys kenenkään osalta. Sitä se ei saa olla Suomenkaan osalta.

Metsäteollisuus on Suomelle ja sen taloudelliselle hyvinvoinnille elinkysymys. Maamme tulevaisuus nojaa tiukasti metsiimme, uusiutuvaan luonnonvaraan ja sen monipuoliseen jalostamiseen, metsäteollisuuteen. Maanomistuksen lisäksi nimenomaan metsäteollisuudessa ulkomaalaisomistuksen rajoitukset olisi säilytettävä tasolla, joka takaa päätösvallan säilymisen suomalaisissa käsissä kaikissa olosuhteissa.

Jo oman maamme metsäteollisuuden keskittyminen on tuomassa kielteisiä vaikutuk-

sia. Kun puun hankinnassa loppuu kilpailu, voivat harvat jäljelle jäävät ostajat sopia raakapuun kantohinnan tulevaisuudessa miehelelleen tasolle. Tarkoituksena lieneekin kantohinnan laskeminen pitkällä aikavälillä. Tästä tulee olemaan seurauksena metsien hoitamisen ja puun tuottamisen käyminen kannattamattomaksi. Metsät tulevat siirtymään pois yksityisiltä metsänomistajilta. Tätä ei ole mielestäni pidettävä terveenä kehityksenä. Suomalaisten yksityismetsien hyvä hoito on lisännyt kaikkein eniten metsiemme puun tuottoa ja turvannut teollisuuden lisääntyvän puun saannin. Metsäteollisuuden kansainvälinen keskittyminen ja omistusoikeuden siirtyminen ulkomaisiin käsiin moninkertaistaisi kielteiset vaikutukset.

Ulkomaalaisomistus on äärettömän vakava asia Suomelle. Suomen uudenaikainen ja hyvin menestyvä metsäteollisuus kelpaa kenelle tahansa ulkomaalaiselle suursijoittajalle. Pidän kauhistuttavana, jos annetaan edes mahdollisuus tällaiselle kehitykselle, niin kuin nyt näyttää tapahtuvan. Maailmanmarkkinatilanteen heiketessä Suomen metsäteollisuus saattaisi joutua ensiksi syrjäisen sijaintinsa vuoksi tuotannon rajoitusten ja sulkemisuhan eteen. Mielestäni hallitus on mennyt liian pitkälle yritystoiminnan ulkomaalaisomistusoikeuden rajoitusten poistamisessa. Kansallisesti näin elintärkeässä asiassa päätäntävällän ja omistusoikeuden siirtyminen pois suomalaisista käsistä on estettävä. Mielestäni Suomen hallituksen on asetettava ulkomaalaisomistusta koskeva rajoitus keskeiseksi reunaehdoksi neuvottelujen varsinaisesti alkaessa.

Käsittääkseni täällä ei ole vielä yhdessäkään puheenvuorossa verotusta käsitelty; aivan lyhyesti otan esille yhden verotuskysymyksen.

Rahamarkkinoiden vapautuminen on ollut erittäin nopeaa. Sen sijaan korkotulojen verotuksen yhtenäistämässä, mihin EY:ssä alun perin pyrittiin, ei ole edistytty juuri lainkaan. Välitön vero-tus myös tältä osin on katsottu kansallisen itsemääräämisoikeuden kannalta niin tärkeäksi, että myös EY:n sisällä sen yhdenmukaistamisessa vaaditaan yksimielisyys. Tavoitellusta talletusten lähdeverojärjestelmään siirtymisestä ei ole löytynyt yksimielisyyttä. Käsitykseni mukaan siihen pyrkimisestä on toistaiseksi luovuttu. Tämän vuoksi lähdeverotukseen siirtymistä ei voida

enää perustella meilläkään Euroopan yhtenymisellä. Kun rahamarkkinat vapautuvat lopullisesti, on mitä todennäköisintä, että pääomat hakeutuvat maihin, joissa on alhainen korkotulojen verotus. Käsitykseni mukaan verotuksen tasossa syntyy tulevaisuudessa jopa kilpailua. Pääomien pakenemisen pelossa voidaan siirtää entistä lievempään verotukseen. Meillä kuljetaan parhaillaan päinvastaiseen suuntaan.

Mielestäni talletusten verotuksen kiristämisessä pitäisi nyt olla malttia. Meillä on jo muutoinkin kotitalouksien säästämisaste romahtanut. Yhtenä syynä tähän pidän pankkitalletusten ja obligaatioiden verotuksessa tapahtunutta kiristymistä. Tässä tilanteessa talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslakia tulisi jatkaa ja verovapaiden tilien korkoprosentteja korottaa aikaisemmin voimassa olleen lain tasolle. Lähdeverojärjestelmään siirtymistä koskevien suunnitelmien tekeminen tulisi nyt jäädyttää.

Suomi on Euroopan reuna-alueetta, sijainti on jopa syrjäinen. Maamme on pinta-alaltaan laaja ja asutus harvaa. Suomen maaseutu kantaa kuitenkin tulevaisuudessakin pää-vastuun niin elintarvike- kuin puuraaka-ainetuotannosta ja -omavaraisuudesta. Myöskään turvallisuuspoliittisia näkökohtia ei tule unohtaa. Maamme asuttuna ja elävänä pitäminen syrjäisiä seutuja myöten vaatii tulevaisuudessakin voimakasta kansallista aluepolitiikkaa.

Tulevassa Euroopan talousalueessa Ees:ssä aluepolitiikan hoito pyritään keskittämään yhteisten rahastojen kautta tapahtuvaksi. Suomikin saattaa joutua osallistumaan näiden rahastojen kartuttamiseen. Suunnatoman suuret kehityserot huomioon ottaen jää yhteisten rahastojen kautta harjoitettava aluepolitiikka kaikesta huolimatta mielestäni tehottomaksi. Lisäksi se tulee suuntautumaan pääasiassa vain Espanjan, Kreikan, Portugalin ja Italian kehittymättömien osien vahvistamiseen. Euroopan yhteisön EY:n nykyisten normien ja mittareiden mukaan Suomesta ei löydy yhtään aluetta tai taantuvaa teollisuuspaikkakuntaa, jotka voitaisiin hyväksyä aluepoliittisten toimien piiriin. Viitataan annettuun selontekoon. Suomi on jäämässä vain Ees:n aluepolitiikan maksumieheksi.

Kansallista aluepolitiikkaa voitaisiin harjoittaa vain, kun se ei vääristä kilpailutilan-

netta. Valvonta pyritään tekemään tehokkaaksi. Pelkästään kilpailutilanteen vääristymiseen vetoamisella voitaisiin Suomen harjoittama aluepolitiikka ja sen tukitoimet vaatia purettavaksi. Tällaista Suomen kansallisen aluepolitiikan estävää yhdentymissopimusta ei voida mielestäni hyväksyä. Suomen omalla kansallisella aluepolitiikalla tulee olla sijansa tulevaisuudessakin. Hallituksen on asetettava itsenäinen kansallinen aluepolitiikka Ees-sopimuksen ehdoksi. Kansallinen etumme vaatii tätä.

Herra puhemies! Suomen osallistuminen taloudelliseen yhdentymiskehitykseen on perusteltua ja tarpeellista. Kun tarkastelee hallituksen selonteossaan esittelemiä suunnitelmia niin ulkomaalaisomistuksen, talletusten verotuskohtelun kuin aluepolitiikankin osalta, on todettava, että hallitus lähtee yhdentymisneuvotteluihin liian pehmein ottein. Kaikissa edellä koskettelemissani asioissa tulisi Suomella olla kansallisten etujensa valvonnessa huomattavasti tiukemmat lähtökohdat. Kaikki muutkin maat lähtevät omien etujensa turvaamisesta ja uusien etujen tavoittelusta. Ei Suomenkaan pidä lähteä pelkästään siitä, että tärkeintä on vain hinnalla millä hyvänsä päästä mukaan Euroopan talousalueen toimintaan. Suomi ei saa olla kaupan nyt, kun se ei ole ollut sitä ennenkään. Tarvittaisiinko jälleen "talvisodan henki"?

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Heikkisen puheenvuoro oli pohjanoteerauksia niiden pelkojen lietsoimisessa, mitä tänään on muutamassa puheenvuorossa kuulunut.

Mitä metsäteollisuuden asemaan ja asiaan tulee, niin ensinnäkin periaatteelliselta kannalta on ajateltava asiaa niin, että metsäteollisuus on läpikotaisin kansainvälistynyt toimiala, jonka menestystekijät ovat perustuneet ennen kaikkea luontaisiin olosuhteisiin ja korkeaan osaamisen tasoon. Sen toimialan, jos minkä, on tavattoman helppo tulla myöskin vastaisina vuosina toimeen kansainvälistyvässä maailmassa.

Toinen kysymys, jota ed. Heikkinen paljon pohdiskeli, on se, miten metsäteollisuuden omistukseen pitäisi suhtautua. Toisin kuin edustaja väitti, hallituksen selonteosta käy täsmälleen ilmi se, mihin pyritään, kun siinä sanotaan, että "Ees-neuvotteluissa olisikin

pyrittävä sellaisiin järjestelyihin, jotka sallisivat Suomen viranomaisten valvoa ja tarvittaessa rajoittaa ulkomaalaisomistusta suomalaisissa yhtiöissä ja tuotantolaitoksissa silloin, kun tämä on tarpeen perustavaa laatua olevien kansallisten intressien varjelemiseksi."

Mitkä ovat perustavaa laatua olevia kansallisia intressejä, ilmenee sivulta 75, jolla sanotaan, että "mikäli metsiä hallussaan pitävä suomalainen yhtiö olisi siirtymässä haltuunoton kautta ulkomaiseen omistukseen, lupa yritysostolle annetaan vain ehdolla, että ostettava yhtiö luopuu metsäomistuksestaan".

Olemassa olevan käytännön ja niiden pyrkimysten suhteen, jotka meillä Ees-neuvotteluissa ovat, ei ole kovinkaan suurta ristiä. Täysin selvänä pidän, että siihen tavoitteeseen, jonka hallitus on asettanut, myöskin neuvotteluissa päästään.

Kokonaan toinen kysymys on se, pitääkö metsäteollisuus edes tältä osin jättää muita tuotannon aloja heikompaan asemaan. Eikö ulkomaalaisomistusta voitaisi sallia nykyistä laajemmalla muodossakin vähitellen tämän vuosikymmenen kuluessa myös metsäteollisuudessa?

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Suomi ja Euroopan talousalue on ajan kysymys, josta jälleen olemme saaneet yli 120 sivua selitystä ja puheita lisäksi muutaman sata sivua. Olemme lukeneet lehdistä ja kuulleet korkean tason selityksiä viikosta toiseen. Nyt käsittelyssä olevan selonteon tarkoituksena on antaa yksityiskohtainen kuva niistä kysymyksistä, jotka tulevat esille Efta-maiden ja Euroopan yhteisöjen välisissä neuvotteluissa Euroopan talousalueen Ees:n luomiseksi. Selitellään myös tulevan järjestelyn vaikutuksia Suomelle. Saamme siis tutustua taas kerran Suomen hallituksen näkemyksiin siitä, miltä pohjalta esille tulevilla asioilla Suomi lähtee neuvotteluihin.

Miten Suomi tulee sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin, siitä riittää selityksiä, mutta sitä oleellista tosiasiaa ei hallitus ole toistaiseksi halunnut hyväksi käyttää, joka olisi antanut maan hallitukselle edes jonkinlaisen selkänöjan, eli perusteellista valiokuntakäsittelyä. On todellakin jotain kummallista siinä, että kansan valitsema eduskunta ei valiokuntatasolla ole saanut tähän mennessä

sanoa sanaansa näin merkittävässä ja koko kansakuntaa koskevassa asiassa. Jotain hämmästyttävää on kaikesta selittelystä ja paperipinoista huolimatta ollut tässä asiassa.

Ensimmäinen selonteko saatiin jo 1.11.1988. Tiedonanto saatiin puolestaan marraskuussa 1989. Nyt on sitten vuorossa tämä selonteko, joka vihdoinkin pääsee valiokuntiin. Selonteko ei ole konkreettinen, eikä se voi edes olla, koska riittävää tietoa siitä, mihin Suomi on menossa, ei ole olemassa. Tuontisuojan purkaminen on eräs sellainen tekijä, jonka seurauksia ei ole riittävästi pohdittu eikä edes haluttu pohtia, koska ei ole annettu eduskunnan valiokuntien paneutua asiaan.

Tässä varsin laajassa ja monitahoisessa kysymyksessä on maan hallitus ottanut itselleen sellaista valtaa, joka Suomen kaltaisessa demokratiassa olisi kuulunut eduskunnalle ja sen valiokunnille. Hallitus ei kuitenkaan tähän mennessä ole halunnut sitä tietoa ja taustatukea, jonka vain ja ainoastaan valiokuntatyöskentely olisi voinut antaa. Mitä hallitus oikeastaan on pelännyt? Totuusko ja perusteellinen tietoko olisi ollut liikaa hallitukselle?

Hämmästyttävänä ja melkein pä koomillisenä on pidettävä sitä tosiasiaa, että ministeri Salolainen sen paremmin kuin muutkaan ministerit eivät pysty konkreettisesti vieläkään selvittämään, mihin oikein ollaan menossa. Kun ei tarkkaan tiedetä ja kun tilanne koko ajan muuttuu, on EY-prosessissa monia epäselviä asioita. Silti hallitus on varjellut mahdollisia ns. salaisuuksiaan jopa kansan valitsemalta eduskunnalta. Suomen kansa tarvitsee eniten ja kipeimmin juuri tosiasioita eli tietoa siitä, mihin maata ollaan viemässä.

Tosiasiat ja olemassa oleva tilanne vaativat perusteellisempaa asian käsittelyä ja eduskunnan valiokuntien paneutumista asian selvittelyyn. Mitä virkaa Suomen kansan valitsemalla eduskunnalla ja sen valiokunnilla muutoin olisi? Mitä hyödyttäisi paneutua asioiden pohdintaan ja selvittelyyn vasta sen jälkeen, kun kaikki olisi jo menetetty ja asiat sovittu? Tuskin ainakaan missään Euroopan maassa tämän kaltainen käytäntö olisi mahdollista tänä päivänä. Suomi elääkin kummalla tavalla menneessä ajassa. Tuskin mikään täällä nykyisin viittaa siihen, että lähestytään vuotta 2000. Enemminkin Suomi elää 1930-luvun tunnelmissa niin tiedotusvä-

lineissä kuin hallituksenkin toimissa. Radio-ohjelmissakin ovat sota-ajan laulut tulleet jälleen muotiin. Jotain sekin ilmentää.

Kun näillä näkymin ollaan eduskuntavaalivuoden tunnelmissa, sopii odottaa, että kansa sanoo painavan sanansa vuoden kulluttua ja palauttaa perustuslakiemme mukaisen demokraattisen käytännön tähän maahan. Tämän tosiasian edessä maan hallitus onkin suostunut vihdoinkin siihen, että selonteko nyt viedään valiokuntien käsittelyyn.

Hallituksen selvityksestä käy ilmi sekin huolestuttava seikka, että yritysten ja työntekijöiden mahdollisuudet poiketa palkkaratkaisuissa muiden maiden linjasta ovat rajoitetut. Peloitellaan hintakilpailukyvyyn heikentämisellä, joka puolestaan johtaisi ties mihin ja ainakin tarpeeseen kiristää talouspolitiikkaa muilla lohkoilla. Harkitsematon kustannuskehitys puolestaan heikentää yritysten luottamusta toimia Suomessa, ja niin siirrytään muualle.

Nämäkin uhkaukset koskevat koko kansaa ja ovat sitä kautta kansan valitsemalla eduskunnan ja valiokuntien pohdittavia uhkatekijöitä. Valitettavasti suuri osa Suomen kansaa näyttää myös nukkuvan prinsessaruususen unta, ja tuohon uneen on ajoittain torkahtanut jopa osa Suomen eduskuntaa, kun on antanut maan hallituksen huseerata, miten sattuu.

Suomen nykyisen hyvinvoinnin ja talouden nousun ratkaiseva vauhdittaja Neuvosto-kauppa on jätetty viime vuosina aivan liian vähälle huomiolle, eikä sille juuri ole tilaa näissäkään integraatiokeskusteluissa. Kauppa Itä-Euroopan maiden kanssa on kuitenkin edelleen tärkeä osa kansainvälistä kauppaamme, ja sen merkitys tulee lisääntymään entisestään. Tämän seikan ovat muut naapurimme ja Euroopan maat ottaneet vakavana haasteena, mutta Suomi on menetellyt päinvastoin. Täällä tehdään lähes kaikki mahdollinen tuon maailmamme tärkeän yhteistyön mitätoimiseksi. Siinä tehtävässä ovat tiedotusvälineet harrastaneet jopa kilpailua siitä, kuka parhaiten osaa potkia. Nyt kosietaan kilpaa fasistisen ajan jäänteitä, ja valitettavasti niitäkin näyttää jälleen löytyvän.

Tämä on maailmamme ja sen tulevaisuudelle sekä kansamme kannalta välttämättömälle yhteistyölle tarpeeton ja turha uhkatekijä. Järkeä ja vastuuta on tarpeen peräänkuuluttaa, vaikka se joskus tuntuu toivottomalta.

Hallituksen olisikin tarpeen paneutua perusteellisesti ja vastuulla niihin näkyymiin, joilla Suomi suhtautuu taloudellisen yhteistyön kehittämiseen Itä-Euroopan maiden kanssa. Olisi viisasta tehdä se ennen kuin vastaiskut lännestä siihen pakottavat.

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen on asiakirja, joka sisältää lähes kaiken mahdollisen mutta osoittaa samalla, että lähes kaikki on auki ja epävarmaa. Pääosa kuitenkin on talouselämän ja kaupan alueella, vaikka huomiota kiinnitetään myös luonnonsuojeluun ja saasteisiin. Tarkoituksena on nopeuttaa ympäristövaikutusten arvioinnin käyttöönottoa ja soveltamista mm. toiminta- ja taloussuunnittelun ja lainvalmistelun kaikilla toimintaloikoilla. Näitä tarkoituksia selvittellen, kuten on tehty jo vuosia. Jotain konkreettisempaa olisi jo edellyttänyt tältä aikakautemme keskeisimmältä alueelta. EY ei ole vielä saanut aikaan edes päätöstä ympäristökeskuksen sijaintipaikasta, mutta pankkiasiat ja arvopaperivälitys ovat turvassa.

Se, mikä on oleellista, on liike-elämän edut ja kauppa. Ihminen sen sijaan taitaa jäädä toiseksi ja sivuasiaksi tässä yhdentymiskehityksessä. Juuri näihin kysymyksiin tulisikin kiinnittää erityistä huomiota valiokuntakäsittelyn aikana, jonka aivan ilmeisesti lähestyvät eduskuntavaalit ovat saaneet aikaan. Hallituksen onkin ollut pakko ottaa huomioon Suomen kansanedustajien mielipiteet. Puolestaan eduskunnan valiokunnilla onkin nyt näytön paikka. Niiden tulisi paneutua selonteon käsittelyyn sellaisella perusteellisuudella, jonka asia vaatii. Pelkään kuitenkin, että hallitus määrää jälleen, mitä valiokunnat saavat sanoa. Nyt ollaan kuitenkin jo vaalivuoden tuntumassa, joten on toiveita asiallisesta selonteon käsittelystä.

Kansalaisten keskuudessa tunnetaan suurta huolestumista niin työllisyyden turvaamisesta kuin luonnon ja ympäristömme säilymisestä ajettaessa lähes täydellä vauhdilla Eurooppaan. Syytä huoleen todellakin on, sillä kaikki näkymät ja tähänastiset valmistelut ovat edenneet talouselämän ja kaupallisuuden tarpeista ja lähtökohdista. Eivät toki Euroopan vahvat valtiot kuten esimerkiksi Länsi-Saksa eli Saksan liittotasavalta niin lämpimästi suosittele Suomen mukaan

tulota, kuten täällä ed. Laine jo mainitsi Ala-Saksin parlamentaarikkojen selvittäneen meille eilen — olin myös paikalla — elleivät näkisi sitä edulliseksi myös omalta kannaltaan. Onhan Suomi todellinen herkkupala, kun sen hyvinvointia ja kulutusjuhlintaa on niin tehokkaasti mainostettu. Jos Suomi tunnettaisiin heikoksi teollisuuden ja metsävarojen suhteen, ei sitä niin innokkaasti mukaan haluttaisi.

Tänä päivänä on otettava huomioon, että maassamme on vielä monia sosiaalisia ongelmia ja puutteita, jotka odottavat parannusta. Tilanteen kiristytessä juuri ne ryhmät, joilla entisestäänkin on vaikeuksia, ovat vaaravyöhykkeessä, kun mahdollisen laskun aika tulee. Euroinnostuksen seurauksena on laskun maksajiksi löydetty ne, jotka ovat lisääntyvien voittojen huumassa ajaneet asiaa innokkaimmin. Tämä mahdollisuus on tarpeen pohtia valiokunnissa ja varmistaa myös se, että perusturvallisuus todella taataan kaikille kansamme jäsenille mahdollisista kielteisistä seurauksista huolimatta.

On siis välttämättä voitava asettaa sellaiset raamit, jotka takaavat itsenäisen Suomen olemassaolon sekä demokratiamme toimivuuden. Ilmeisesti ministeri Salolainen tietää jo tällä hetkellä, miten heikoilla Suomen itsenäisyys noissa neuvotteluissa on, mutta hän ei rohkene siitä puhua. Olisi kyllä jo aika puhua, sillä se ei ole suinkaan vähäinen asia.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Tällä on jo aikaisemmin viitattu siihen joko sattumaan tai sitten tarkoitukselliseen ajoitukseen, että tämä selonteko on päivätty täsmälleen sille päivämäärälle, jolloin talvisodan päättymisestä on kulunut 50 vuotta. Siitä syystä väistämättä tulee mieleen, että tätä analogiaa on mukava tutkia. On kysyttävä itse asiassa, mitä yhtäläisyyksiä on yhdentymispäätöksellä ja rauhansopimuksella. Nähdäkseni sellaisia yhtäläisyyksiä on.

On kysyttävä kahta asiaa, jotka ovat ehkä muita olennaisempia. On kysyttävä: Miten sopimuksessa vaarannetaan Suomen itsemääräämisoikeus, mistä luovutaan, mistä ei pitäisikään luopua, annetaanko jossakin liiaksi periksi? Edelleen voidaan kysyä: Mitä tällä sopimuksella saavutetaan, mitä etua siitä tulee olemaan pitkän tähtäyksen tulevaisuudessamme?

Näin ollen meidän on kummassakin tapauksessa verrattava erästä oletettua tulevaisuutta toiseen oletettuun tulevaisuuteen, ja ainoastaan yhdestä oletetusta tulevaisuudesta meillä tulee olemaan näyttöä, ja toinen tulee jäämäänkin kuvitteelliseksi. Näin ollen koko kysymyksen pohtiminen, mitä hyötyjä tai haittoja Suomelle tästä askeleesta on, jota ollaan ottamassa, on melko abstrakti, ja olisi ehkä parempi yrittää keskittyä sellaisiin kohtiin, mitkä ovat tämän sopimuksen sellaisia kohtia, jotka saattavat muodostua Suomessa tulevaisuudessa kaikkein kohtalokkaimmiksi. Toisaalta voidaan kysyä, mihin sopimuksen kohtiin Suomen kannattaisi eniten kiinnittää huomiota ja parantaa niitä, jotta niistä voisi olla Suomelle kaikkein eniten hyötyä.

Palaan ed. Heikkisen äskeiseen puheenvuoroon ja ed. Järvenpään vastaukseen, jossa ed. Järvenpää paheksui sitä, että ed. Heikkinen maalaili uhkatekijöitä meidän eteemme. Minä en pitänyt ed. Järvenpään huomautusta kovin asiallisena siitä syystä, että jos selonteko tuodaan eduskuntaan, niin mielestäni eduskunnan tehtävä on yrittää nimenomaan löytää siitä niitä kohtia, jotka saattavat myöhemmin osoittautua heikkouksiksi.

Teen lyhyen luettelon niistä kohdista, joita itse pidän sellaisina tässä selonteossa, tässä tehtävässä integroimisessa, jotka saattavat olla myöhemmässä tulevaisuudessa maallamme kriittisiä:

1) Maanomistus ja luonnonvarojen omistus, josta ed. Heikkinenkin mainitsi ja josta myös ed. Järvenpää mainitsi; hänhän oli jo luopumassa niistäkin rajoituksista, mitä selonteossa on.

2) Teollisuuden omistusoikeus on kysymys, josta minusta pitäisi puhua.

3) Asia, josta täällä ei ole kovin paljon puhuttu, on maamme asukasluku.

4) Kulttuurin homogenisoituminen, kulttuurin "mankeloituminen" koko Euroopassa eräänlaiseksi yhtenäiseksi kulttuurimössöksi pidemmällä tulevaisuudessa.

5) Pienten ja keskisuurten yritysten kohtalo tässä prosessissa.

On lukuisia seikkoja, joista Suomelle voi olla hyötyä integraatioketjussa.

Eräs on sellainen, että ympäristökysymyksiin voidaan saada kansainvälinen lainsäädäntö, kansainväliset normit, jotka ovat nykyistä tiukemmat.

Toinen on tietysti Euroopan kilpailukyky Japanin ja Amerikan rinnalla.

Kolmantena on meidän omien erikoistuotteidemme markkinoiden laajuus, joka on puhtaasti taloudellinen kysymys.

Neljäntenä on kysymys, joka mahdollisesti liittyy seuraavan vuosisadan puoleenväliin, kehitys koko maapallolla, joka tulee luultavasti muuttumaan väestöräjähdyksen myötä huomattavasti. Ongelmat ovat noin 50 vuoden kuluttua täysin toisenlaiset kuin nykyisin, sellaiset, jotka voidaan tietysti nyt jo ennakoida, mutta joita ei kuitenkaan haluta nähdä.

Käsittelen lyhyesti kysymyksiä, joista äsken luettelonomaaisesti mainitsin.

Kuten ed. Järvenpää aikaisemmin sanoi, selonteossahan on sanottu niin, että ulkomaalainen omistus metsäteollisuusyhtiössä voi nousta 100 prosenttiin saakka. Sitten heti perään sanotaan, että lupa yritysostoille annetaan vain sillä ehdolla, että ostettava yritys luopuu metsäomistuksestaan. Näin todellakin sanotaan.

Edelleen puhutaan, että voidaan jatkaa ulkomaalaisten kiinteistöhankinnan valvontaa esimerkiksi ranta-alueella tai saaristossa, kuten nykyisinkin on tapana, jotta Suomen rantoja ja saaristoa ei myytäisi keskieuropalaisten kesämökeiksi.

Edelleen sanotaan, että hallitus lähtee siitä, että Suomelle jäisi edelleen mahdollisuus valvoa ulkomaalaisen oikeutta hankkia Suomessa omistukseensa kiinteän omaisuuden muodossa olevia luonnonvaroja. Tämä lause on itse asiassa koko kysymyksen ydin. Mutta tämä on erittäin varovaisesti sanottu: jäisi mahdollisuus valvoa oikeutta hankkia omistukseensa. Pyöreästi ja varovaisesti sanottu. Olen tästä asiasta ed. Heikkisen kanssa täysin samaa mieltä. Miksi ei sanota niin, että hallitus lähtee siitä, että ulkomaalaiset eivät omista Suomen kiinteitä luonnonvaroja, eivät suoranaisesti eivätkä bulvaanien kautta? Se olisi selvästi sanottu. Se olisi selvää kieltä, joka ei jättäisi minkäänlaisia tulkintoja tulevaisuuteen. Se ei jättäisi mitään takaportteja tässä nimenomaisessa asiassa.

Tässä nimenomaisessa asiassa haluaisin kyllä sitoa hallituksen kädet siinä vaiheessa, kun hallitus lähtee neuvottelemaan näistä kysymyksistä, niin että eduskunnan kanta olisi lähdeittäessä täysin selvä. Nyt jää nimit-

täin epäily, että mahdollisuus valvoa oikeutta on eräänlainen kaupankäynnin väline, josta voidaan tarvittaessa aina tilanteen mukaan tinkiä jonkin muun edun saavuttamiseksi. Etuja ikään kuin vaihdetaan. Edelleen jää mahdollisuus monenlaiseen säännön kiertämiseen ja spekulointiin.

Puutun sitten lyhyesti teollisuuden omistusoikeuteen, mistä ed. Järvenpää puhui ja mitä hän puolusteli. Nykyään voimassa oleva rajoituslaki tuli voimaan noin 50 vuotta sitten. Nyt rajoituslaki halutaan purkaa tai uudistaa ilmeisesti juuri Ees-neuvottelujen vauhdittamana. Tämä koskee yhtiöitten omistamista, ei siis kiinteän omaisuuden muodossa olevia luonnonvaroja. Ajatuksena on ilmeisesti, että kiinteitä luonnonvaroja ei kuitenkaan voi viedä Suomesta pois, ja kun niitä ei Suomessa ulkomaalainen omista, ei niitä myöskään voi hävittää tai tuhota.

Tämä on sinänsä aika mielenkiintoinen filosofinen kysymys, koska omistaminen on vain eräs vallan muoto. Herää kysymys, voiko ulkomaisessa omistuksessa oleva yhtiö Suomessa sittenkin määrätä luonnonvarojen käytöstä, vaikka ei niitä omistaisikaan. Oletakaamme, että ulkomainen suuryhtiö, vaikkapa General Electrics, tai jos halutaan pysyä Euroopassa, niin Siemens, ostaisi koko Suomen metsäteollisuuden, mutta metsät säilyisivät edelleen suomalaisessa omistuksessa. On täysin mahdollista, että jokin ulkomainen suuryhtiö yhtäkkiä ostaisi koko Suomen metsäteollisuuden kertaheitolla. Sehän ei ole mahdottomuus.

Kannattaisi pohtia, kuinka paljon vaihtoehtoja tuollaisessa tilanteessa on suomalaisilla kantohintojen määrittämiseen, metsänhoidollisten toimenpiteiden valintaan — pehmeitä vai kovia metsänhoitotoimia — hakuu menetelmien suunnitteluun, metsien moninaiskäyttöön, maisemallisten kysymysten ratkaisuun ja moniin muihin tuollaisiin valintoihin, joita tähän saakka olemme pitäneet hyvin tärkeinä ja joista tähän saakka olemme voineet hyvin paljon keskustella kuitenkin. Valtio on pystynyt puuttumaan näihin kysymyksiin ja pystyy puuttumaan lainsäädännöllä jnp. Mutta sen jälkeen, jos yksi suuri ulkomainen yritys omistaa koko Suomen metsäteollisuuden, miten silloin voidaan puuttua niihin? On kysyttävä, säilyisikö metsien kohtalo edelleen tuollaisissa olosuhteissa suomalaisissa käsissä. En puhu siis puutava-

rasta, vaan metsistä. Uskallan epäillä tätä.

Sitten puuttuisin lyhyesti asukaslukukysymykseen, väestömäärään. Kun edellä puhuin suomalaisten luonnonvarojen säilymisestä kotimaisissa käsissä, seuraava ongelma siis liittyy väestöön. Kun maapallon väkiluku kasvaa, Eurooppaan kohdistuu lisääntyvä paine muualta maailmasta ja Euroopan harvemmin asutuille alueille edelleen paine muualta Euroopasta. Täällä on joissakin puheenvuoroissa kiinnitetty huomiota siihen, että lukenut ammattitaitoinen joukko Suomesta hakeutuu helposti muualle ja Suomeen mahdollisesti on tulossa esimerkiksi Itä-Euroopasta ammattitaidotonta väkeä ns. hantihommiin. Minä pidän hyvin mahdollisena, että erityisesti itärajan avautumisesta johtuen ja Itä-Euroopan maiden tullessa mukaan integraatioprosessiin Suomeen olisi enemmän halukkaita tulijoita kuin tänne oikeastaan haluttaisiin ottaa vastaan.

Kannattaisi nyt pohtia, mitä silloin tapahtuu, mitä silloin voimme tehdä. Tästä sanotaan selonteossa: "Jäsenmaille annetaan oikeus rajoittaa maahantuloa terveyteen, turvallisuuteen tai järjestykseen liittyvien syiden perusteella." On siis syytä huomata, että tilanahtaus ei esimerkiksi ole sellainen syy, minkä perusteella muuttoa voisi hillitä. Tässäkin suhteessa olemme siis menettämässä ainakin periaatteellisella tasolla erään perustavimmista oikeuksistaamme, oikeuden tilaamme, joka on merkittävin suomalainen luonnonvara loppujen lopuksi. Haluaisin korostaa, ettei ole varmaa eikä ehkä edes todennäköistä, että Suomeen kohdistuva muuttovirta aiheuttaa kiusallista ahtautta seuraavien vuosikymmenten aikana, mutta mahdollista se kieltämättä on. Silloin on kysyttävä, mitä sellaisessa tilanteessa tehdään.

Sitten joitakin sanoja kulttuurista. Ed. Kuuskoski-Vikatmaa aikaisemmin viittasi kysymykseen, jota pidän erittäin tärkeänä. Se on kulttuurimme ominaispiirteitten säilyminen. Tästä aiheesta on selonteossa yksi lause: "EY:n tavoitteena ei ole kulttuuripoliittikan yhdenmukaistaminen." Minusta tämä sanonta on erittäin lievä. Lausetta voisi jatkaa: EY:n tavoitteena ei ole myöskään kulttuurin rikkauden säilyttäminen Euroopassa. Näin ei kuitenkaan saisi olla. Kulttuurin rikkaus Euroopassa pitäisi säilyttää. Sen pitäisi olla EY:n ja sen pitäisi olla

Suomen tavoitteena. Saattaa olla, että nyt voimakkaana alkanut kansallisuuksien esiin-nousu sekä kansojen ja paikalliskulttuurien korostuminen tulee vielä jatkumaan, mutta pitkällä tähtäyksellä, vaikkapa vain muutamien sukupolvien aikana, olisi aktiivisesti vaikutettava siihen suuntaan, että Euroopan kulttuurin diversiteetti, vaihtelu, tulisi säily-mään. Se on luonnonympäristön lajirikkau-delle analoginen arvo. Eräs keino säilymiseen olisi esimerkiksi kielten yhdistäminen tiettyihin alueisiin ja niiden valta-aseman säilyttäminen ja pönkittäminen lainsäädännöllä siel-lä. Meillä on tästä kokemuksia ruotsin ja saamen kielen osalta. Niitä voisi soveltaa koko Eurooppaan.

Pari sanaa pienistä ja keskisuurista yrityk-sistä. Selonteossahan on niistä oma lukunsa. Keskustelussa tulisi paneutua erittäin voi-makkaasti tähän ongelmaan. Juuri yhdentymiskehityksessä pienet ja keskisuuret yrityk-set ovat vaarassa. Niitä voitaisiin pyrkiä suojelemaan. Verotuksen muuttaminen pk-yrityksiä paremmin suosivaksi olisi ratkaisu.

Lopuksi eräs myönteinen seikka, eräs monista, ja se on nimenomaan mahdollisuus puuttua ympäristökysymyksiin entistä voi-makkaammin tulevassa Euroopassa. Siihen pitäisi keskittää kaikki huomio.

Herra puhemies! Kun valiokunnissa käsi-tellään näitä kysymyksiä, olisi erityistä huo-miota kiinnitettävä niihin kohtiin, joissa Suo-mi saattaa myöhemmin joutua vaikeuksiin. Edessä saattaa olla pitkällä tähtäyksellä odottamattomia seikkoja, joita nyt emme tule ajatelleksikaan.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! Ed. Paloheimo esitti hyvin monia pelkoja, epäilyjä tai ainakin heikkouk-sia, joita edessä saattaa olla, kun Ees-sopi-musta tehdään tältä pohjalta, millä tätä keskustelua käydään ja selontekoakin käsi-tellään.

Yksi hänen mainitsemistaan heikkouksista oli se, että kulttuurista saattaa tulla homo-geenista kulttuurimössöä. En oikein ymmär-rä tätä pelkoa, vaikka selonteossa ei todeta-kaan muuta kuin lyhyesti tuo, mitä hän jo siteerasi, eli se, että EY:n tavoitteena ei ole kulttuuripolitiikan yhdenmukaistaminen. Se mikä meidän kulttuuriamme niin kuin myös Euroopassa muiden maiden kulttuuria ainakin tällä hetkellä on uhannut, on, niin

kuin kaikki tiedämme, amerikkalainen viih-dekulttuuri. Tuskinpa Euroopan vanhat kulttuurikansat, olivat ne sitten EY:ssä tai EY:n ulkopuolella, ovat meille minkäänlai-sena vaarana. Jos saamme jotakin eurooppa-laisesta kulttuurista tällä hetkellä, niin kuin olemme vuosisatojen aikana hyvin paljon saaneet, uskoisin, että siitä on meidän kult-tuurillemme vain hyötyä.

Euroopan neuvostossa käsitellään myös aina, niin kuin jo eilen Pohjoismaiden neu-voston kertomusta käsiteltäessä totesin, myös kulttuurikysymyksiä. Siellä käsitellään kaikkea, mikä kuuluu inhimillisen elämän kirjoon, ja siellä painotetaan kovasti euroop-palaisen kulttuuri-identiteetin tärkeyttä. Tätä selitetään sillä, että se ei tarkoita suinkaan yhdenmukaistamista vaan voimakkaan tuen antamista jokaiselle kansalliselle kulttuurille.

Ed. Ryynänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluaisin puut-tua ed. Paloheimon puheenvuorossa juuri kulttuurikohtaan, kun hän kantoi huolta siitä, että kulttuuri on vaarassa sulautua yhdeksi kulttuurimössöksi. Minä hyvin ym-märrän tämän huolen ja koen ensiarvoisen tärkeäksi huolehtia kunkin maan kulttuuri-sesta omaleimaisuudesta, sillä Euroopan rik-kaus todella on juuri monimuotoisessa kult-tuurissa.

On aivan totta, että yhdentyminen sinänsä ei varmasti ole mikään kulttuuriprojekti, vaan kulttuuri on kyllä siinä prosessissa hyvin selvästi alisteinen taloudelle. Kulttuu-riyhteistyön tehtävä on ainakin alun pitäen ollut lähinnä helpottaa markkinoiden suju-mista. Mutta näyttää siltä, että yhdentymisen vaikutus tässä mielessä onkin ollut myöntei-sempi kuin on pelätty, eli se Euroopan sydämessä monet maakunnalliset kulttuurit ovat päinvastoin vahvistuneet. Se ehkä joh-tuu siitä, että kun valtioiden rajat hämärty-vät, korostuu lähiyhteisön ja oman kulttuuri-identiteetin merkitys. Se on eräänlainen tur-vallisuustekijä ihmisille. Maailmankansalai-senkin on oltava jostakin kotoisin. Pidän tärkeänä, että näiden kulttuuriuhkien edessä alueellista kulttuuria vahvistetaan ja sen jul-kinen rahoitus turvataan. Vain sitä kautta meillä suomalaisilla on myös annettavaa vahvistuvassa kulttuurivuorovaikutuksessa.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! On ilo todeta, että vihreät

kantavat keskustan ohella huolta Suomen uusiutuvista luonnonvaroista, ja samalla murheellisenä täytyy todeta, että kokoomus-ta ei juurikaan näytä todellisuudessa huoles-tuttavan suomalaisten metsien ja metsäteol-lisuuden kohtalo pitkällä aikajänneväliillä.

Mielenkiinnolla kuuntelin ed. Paloheimon puheenvuoroa: Ottaako hän kantaa yhtä reippaasti myös muun teollisuuden suojaan kuin metsäteollisuuden ja täältä tulevan raaka-aineen? Mutta ei sitä tullut. Olisi mielenkiintoista kuulla, ovatko vihreät määritelleet kantansa. Esimerkiksi kaivosteollisuus ja siitä johtuva metalliteollisuus, jatkojalostava teollisuus ja monia muita teollisuuden aloja meillä varmasti on, jotka raaka-ainassa kilpailussa eivät tule pärjäämään. Miten tähän tullaan suhtautumaan eduskunnassa? Hyvin harvoissa puheenvuoroissa on sivuttu näitä asioita.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin hyvin suurella mielenkiinnolla ed. Hilpelän vastauspuheenvuoroa ed. Paloheimon puheenvuoron johdosta sen takia, että henkilökohtaisesti odotin, että kun kansallinen kokoomuspuolue on kiinnittänyt niin valtavan paljon huomiota siihen, että eräällä tavalla sen vetämänä on Euroopan neuvostossa kansanedustajavaltuuskunta eduskunnasta, se olisi heijastunut siihen, että kulttuurikysymyksiin selontekoasiakirjassa kiinnitetään todella paljon huomiota, niitä selvitetään laajasti ja nimenomaan osoitetaan, että sillä, että ed. Hilpelä on ollut Euroopan neuvoston työssä näin näkyvästi mukana, on ollut jotakin merkitystäkin sille työlle, mitä eduskunnassa tehdään. Mutta tässä suhteessa oli todella suuri pettymys, kuten ed. Paloheimo ehti jo puheenvuorossaan todeta.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yritän nopeasti vastata eri puheenvuorojen käyttäjille.

Ensinnäkin ed. Hilpelälle: Eurooppahan on mosaiikki ja poikkeaa sillä tavoin kaikista muista maanosista. Se on Euroopan ominaisin piirre. Se pitäisi säilyttää. Ei voi oikeastaan puhua eurooppalaisesta kulttuurista, koska se on monimuotoinen kokonaisuus: on baijerilaista, tirolilaista, walesilaista, sava-laista kulttuuria jne.

Ed. Ryynäselä: Minä kyllä sanoin, että paikalliskulttuurit nousevat nyt, mutta pel-

kään, että pitemmällä tähtäyksellä tulee käymään niin, että Eurooppa homogenisoituu. Ilokseni totesin, että ed. Ryynänen ilmeisesti tavoittelee täysin samaa kuin minäkin eli että näin ei kävisi ja pitää tätä onnettomana kehityskulkuna, jos näin käy.

Ed. Rengolle lopuksi: Hän kysyi, mitä mieltä vihreät ovat muusta teollisuudesta, kun mainitsin ainoastaan metsäteollisuuden ongelmallisena. Minulla oli lause, jonka jostain syystä jätin lukematta ja joka kuului näin: ”Mikä koskee metsäteollisuutta, koskee sovellettuna muutakin teollisuutta.” Eli olemme kyllä sitä mieltä tai ainakin minä olen — täällä täytyy olla varovainen, kun meidän ryhmämme on pikkuisen hajanainen — että luonnonvarojen käyttö ja luonnonvaroihin kiinni pääseminen omistamalla teollisuusyhtiön on mahdollista alalla kuin alalla.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Pulliainen osoitti minua syyttävällä sormella, niin täytyy tässä nöyrästi painaa päänsä ja todeta, että en ole todellakaan mennyt näihin EY:n selontekoasioihin millään tavalla mukaan valmisteluvaiheessa. Täytyy nyt luottaa siihen, että kun valiokunnissa näitä asioita käsitellään, tulee myös voimakkaasti kulttuuriaspekti mukaan lausuntoihin ja myös mietintöön.

Mitä tulee omaleimaisuuden säilymiseen, siinä olemme tietysti ed. Paloheimon kanssa samaa mieltä, että totta kai Eurooppa on nimenomaan kulttuurien mosaiikki. Sehän on eurooppalaista kulttuuria. Minä ymmärän, että me käsitämme molemmat sen ihan samalla tavalla.

Mitä tulee omaleimaisen kulttuurin säilymiseen Suomessa, niin eiköhän siinä ole kysymys ei niinkään mistään Ees-sopimuksesta tai muusta vaan siitä, että meillä suomalaisilla on terve itsetunto, joka kantaa yli massakulttuurin, jota tulee sieltä ja täältä, mutta ei suinkaan pahiten Euroopasta. Se on aivan varma! Minä ainakin uskon lujasti siihen, että suomalaisilla on tämä itsetunto. Meillä osaltamme eduskunnassa on tietysti mahdollisuus vaikuttaa siihen, että itsetunto kasvaa ja kehittyy.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin toivoisin ed. Hilpelän lailla, että meillä olisi voimakas itsetunto, mutta menee tänään mihin hyvänsä

Suomen maaseudun kirkonkylään, niin sieltä löytää pizzerian, trattorian, Coca-Cola-putiikin, Shellin bensiniaseman ja lukemattomia muita ylikansallisen kaupallisen kulttuurin signaaleja. Me olemme erittäin heikosti pystyneet puolustautumaan sitä vastaan. Suomalaisen valtaväestö on itsestunnon valittavasti aika heikkoa. Meillä on eräs yksittäinen ryhmä, joka on pystynyt säilyttämään identiteettinsä muita paremmin, ja se on mustalaiset. Heistä kannattaisi tietysti ottaa oppia.

Ed. Metsämäki: Arvoisa puhemies, värderade talman! Tavaroiden vapaa liikkuminen on eräs niistä neljästä keskeisestä vapaudesta, joista on kysymys Ees-neuvotteeluissa. Lähes kaikkien keskeisten raaka-aineiden ja teollisuustuotteiden kohdalla tullaan kaupan esteet poistamaan. Eräänä poikkeuksena ovat kuitenkin maataloustuotteet.

Hallituksen selonteossa todetaan, että Eesjärjestelyyn ei sisällytetä yhteistä maatalouspolitiikkaa. Maataloustuotteiden kohdalla ei myöskään pyritä samanlaiseen vapaakauppaan kuin teollisuustuotteiden suhteen. Maataloustuotteiden ja jalostettujen elintarvikkeiden kauppaa tullaan tarpeen mukaan kuitenkin edistämään ja laajentamaan erityisjärjestelyin, kuten selonteossa todetaan.

Kysymys on kuitenkin poikkeusjärjestelyistä, jotka ovat neuvottelukysymyksiä ja jotka, kuten ministeri Salolainen esittelypuheessaan totesi, tulisi voida rajoittaa niin vähin kuin mahdollista. Maatalouden poikkeusjärjestelyt ovat sinänsä ymmärrettäviä, koska maataloustuotantomme ja monopolisoituneen elintarviketeollisuutemme kilpailukyky ei ole sellainen, että ne pärjäisivät ulkomailta tulevalle kilpailulle. Kuluttajan kannalta tilanne on tietenkin ikävämpi, koska se merkitsee sitä, että suomalainen kuluttaja syö edelleenkin keskimäärin 30 prosenttia kalliimpaa ruokaa kuin eurooppalainen.

Heikon kilpailukyvyn lisäksi on liiallinen omavaraisuus eli liikatuotanto toinen maataloutemme keskeinen ongelma. Jo pitkään on yleisesti tunnustettu, että Suomen maataloustuotanto on tuotantoedellytyksiimme ja markkinointimahdollisuuksiimme verrattuna liian laajaa. Ylituotannon tukemista on kuitenkin jatkettu ja valtion vientituki säilytetty suurena. Nykyisenlaisen tukipolitiikan jatkaminen tulee integraatiokehityksen myötä vai-

keutumaan, kun samanaikaisesti käydään myös kansainvälisiä kauppaneuvotteluja mm. Gattin piirissä, joilla pyritään markkinoiden tervehdyttämiseen. Omien etujemme mukaista olisikin, että maataloutemme ajoissa pyrkisi sopeutumaan vääjäämättä tuleviin muutoksiin.

Ruotsissa ollaan tässä suhteessa jo pidemmällä, ja siellä esimerkiksi elintarvikkeepoliittinen työryhmä on ehdottanut, että meneillään olevien Gatt-neuvottelujen tulosten mukaisesti maatalouden tukea ja suoja-toimia tullaan merkittävästi alentamaan. Samaan tulee meilläkin pyrkiä. Vapaampi kilpailu uhkasi varmasti meidänkin maataloustuotantomme ja elintarviketeollisuutemme pesiytynyttä tehottomuutta ja alentaisi elintarvikkeiden hintoja.

Vapaampaan kilpailuun on siis varauduttava. Tämä koskee erityisesti jalostettuja tuotteita. Monikansalliset elintarvikkeet, kauppaketjut, ovat varmasti kiinnostuneita maksukykyisistä suomalaisista kuluttajista. Pystyvätkö suomalainen maatalous, jalostus ja kauppa vastaamaan haasteeseen, jää nähtäväksi.

Enteellistä tulevaa kehitystä ajatellen kuitenkin on se, että suomalainen maatalous, jalostus ja kauppa eivät ole lähteneet keskustelemaan elinkeinon järjestyksistä, rationalisoinnista, tai ylituotannon purkamisesta. Päinvastoin aseksi integraatiokeskustelussa on otettu suomalaisen kuluttajan pelottelu. Maatalous- ja elintarvikesektorin edustajien taholta on luotu sellaista kuvaa, että Suomen elintarvikemääräyksiin sisältyisi selvästi muita maita korkeampi kuluttajan suoja-taso. Kansaa on peloteltu tuontielintarvikkeiden huonolla laadulla ja torjunta-aineiden suurilla jäämillä.

Käsiteltävänä oleva selonteko antaa kuitenkin ymmärtää, että kuluttajansuojan taso ei Ees-järjestelyissä ainakaan laskisi. Eräiltä osin se ilmeisesti saattaisi jopa nousta. Tämä on eräs niistä asioista, joista suomalaisille tulisi jakaa oikeata informaatiota eikä yksinomaan tyytyä siihen propagandaan, jota maatalouden etujärjestöt tuottavat.

Värderade talman! Genom Ees-arrangemanget får vi förbereda oss på friare konkurrens. Det här gäller i synnerhet förädlade jordbruksprodukter. Multinationella livsmedelsjättar och handelskedjor är utan tvekan

intresserade av välbärgade finländska konsumenter. Kan det finländska jordbruket, förädlingen och handeln svara på utmaningen? Det får vi se i framtiden. Betecknande för situationen är dock att varken jordbruk, förädling eller handel har börjat diskussionen om att effektivisera eller rationalisera näringen för att inte tala om att minska överproduktionen. Tvärtom har man i integrationsdebatten försökt skrämma den finländska konsumenten. Representanterna för jordbruket och livsmedelsindustrin har gett en sådan bild av situationen att den finländska livsmedelslagstiftningen skulle ge konsumenten ett bättre skydd än i andra länder. Man har skrämt konsumenterna genom att påstå att de utländska livsmedlen haft dålig kvalitet och innehåller för mycket växtskyddsmedel.

Regeringens redogörelse ger dock en annan bild av verkligheten. Genom Ees-arrangemangen kunde skyddet till och med öka på vissa områden. Det här är en av de viktiga frågor som de finländska konsumenterna borde få en riktig information om så att man inte enbart skulle vara tvungen att nöja sig med den propaganda som sprids av jordbrukets intresseorganisationer.

Oleellinen kysymys elintarvikkeiden vapaan liikkuvuuden lisääntyessä on myös kysymys elintarvikkeiden laadun valvonnasta. Myös valvontakysymyksellä on suomalaista kuluttajaa yritetty pelotella. Maatalouden etujärjestöt ovat kiirehtineet kertomaan, ettei tuontielintarvikkeiden laadusta ole mitään takeita eikä meillä ole mitään mahdollisuuksia valvoa, mitä maahamme tuodaan. Tässäkin asiassa totuus on se, että EY:n direktiivi virallisesta elintarvikevalvonnasta jättää jäsenmaille laajat valtuudet päättää valvonnan järjestämisestä. Selonteon mukaan käytännön valvontajärjestelyt on EY-maissa toteutettu monin eri tavoin. Miksei se olisi mahdollista myöskin Suomessa?

Kaikki käytettävissä oleva tieto osoittaa propagandasta huolimatta, että EY-käytännön soveltaminen ei millään tavoin heikentäisi tuontivalvontaa. Toisin sanoen suomalaiset voisivat edelleenkin turvallisesti syödä tuontielintarvikkeita. Myös tästä asiasta tulisi saada oikeata tietoa suomalaiselle kuluttajalle eikä tyytyä tuontia pelkäävien ja omaa etuaan ajavien elintarvikemonopolioiden edustajien virheellisiin tietoihin.

Kuten jo edellä totesin, eivät Euroopan yhdentymisen ja Ees-järjestelyt tuo järjestyttäviä muutoksia suomalaiseen elintarviketalouteen. Suomi tulee jatkossakin suojaamaan oman maataloutensa aseman erityisjärjestelyin. Jalostettujen elintarvikkeiden kauppa vapautunee kuitenkin nykyisestään. Tämän lisäksi joudutaan hedelmien ja vihannesten tuonti sallimaan nykyistä laajempaan. Tämä tietenkin lisääisi suomalaisten kuluttajien mahdollisuuksia saada kohtuuhintaisia hedelmiä ja vihanneksia ympäri vuoden.

Koska ruokamme hintataso on niin korkea eivätkä valikoimatkään ole mitenkään erityisen monipuolisia eurooppalaiseen tasoon verrattuna, olisin melkein toivonut, että Euroopan yhdentymisen olisi tuonut rajumpia muutospaineita suomalaiseen elintarvikehuoltoon. Ilmeisesti suurimmat muutospaineet ovat kuitenkin tulossa Gattin Uruguayn kierroksen seurauksena.

Kaiken kaikkiaan suomalainen kuluttaja voi olla aivan rauhallinen sen suhteen, miten Ees-järjestelyt vaikuttavat kuluttajansuojaan silloin, kun on kysymyksessä elintarvikkeiden laatu ja tuotevalikoima. Saattaisi olla enemmänkin aiheellista suunnata katse kotimaassa tuotettuihin elintarvikkeisiin ja kysyä, valvotaanko niiden tuotantoa riittävän hyvin. Voiko suomalainen kuluttaja olla aina vakuuttunut hyvästä laadusta syödessään kotimaisia elintarvikkeita? Tämäkin puoli pitää uskaltaa kyseenalaistaa, vaikkei se kaikkia osapuolia aina miellyttäisikään.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Metsämäki ei ilmeisesti kuulut puheenvuoroani samasta aiheesta. Siinä pyrin käsittelemään tätä asiaa myöskin kuluttajan kannalta. Siinä esiintyi mm. tämä kalvo, jonka voin nostaa Metsämäen näkösallekin. Tämä koskee kasvihuonesalaatissa sallittuja torjunta-aineita. Niitä on täsmälleen yhdeksän kappaletta, jotka sallitaan Suomessa, ja EY:n piirissä vähän toistasataa. Ainakin tässä kohdin saattaa epäillä, että ulkomaisissa tuotteissa olisi väljemmin kasvinsuojeluaineita.

Esitin puheenvuorossani, että valiokunta nyt tutkii asian. Minusta ei pitäisi olla mitään syytä, ettei näin voitaisi tehdä ja saada selvyys asiasta, nimenomaan verraten Suomen olosuhteita Keski-Euroopan olosuhteisiin jäämissä, torjunta-ainevalikoimassa,

lannotteissa jnp. Totta kai joka ainoalle, edustaapa tuottajaa tai kuluttajapiiriä, on tärkeää saada esille totuus näistä asioista. Siinä mielessä nyt alkava valiokuntakäsittely on aivan oikein, ja siellä voidaan näitä asioita selvitellä.

Rationalisointitoimenpiteistä puhumiseen nimenomaan elintarviketeollisuudessa on käytettävissä oleva aika aivan liian lyhyt, mutta siitäkin voidaan valiokuntakäsittelyssä lähemmin keskustella ja tutkia todellista tilannetta. Joka tapauksessa meidän elintarviketeollisuutemme on rationalisoitunut ja haluaisi ehkä tehdä sitä vielä enemmänkin, mutta juuri puheenvuorossani käsittelemäni monopolisyytteet ovat eräänä syynä estämässä hedelmällistä toimintaa.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täytyy sanoa, että eduskunnassa SDP:llä on tavattoman pitkäaikaiset ja kovat traumat maataloutta vastaan, kun ne puheenvuorossa kuin puheenvuorossa tulevat jatkuvasti esille. Tulen pian varsinaisessa puheenvuorossani käsittelemään lähemmin maatalouden asioita, mutta haluaisin vain todeta jotakin esimerkiksi ulkomaisista hedelmistä, jotka mainittiin edellisessä puheenvuorossa. Meidän tullilaboratoriomme antamien tietojen mukaan suurin osa niistä torjunta-ainejäämistä, jotka suomalaiset saavat elimistöonsä, on peräisin ulkomaisista tuontihedelmistä, ei kotimaisista.

Ed. Metsämäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Perholle toteaisin, että se oli kaunis kalvo, siinä oli paljon punaista väriä. En kuitenkaan puhunut käydettyjen preparaattien määristä, siis siitä, kuinka paljon niitä Suomessa on lukumääräisesti, minä puhuin jäämistä. Tässä suhteessa uskoisin, että ed. Perholla ei ole sen parempaa tietoa kuin minullakaan siitä, onko suomalaisissa elintarvikkeissa vähemmän jäämiä kuin ulkomaisissa.

Vaikka rationalisointitoimenpiteitä on suoritettukin, niin kaikki tähänastinen tieto kuitenkin osoittaa, että suomalainen elintarviketeollisuus on huomattavasti tehottomampaa kuin vastaava, kilpaileva ulkomainen, joten jos valiokuntakäsittelyssä voitaisiin tähänkin asiaan saada jotain järkeä ja lisää tehokkuutta, se on erittäin hyvä.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä puhuin jäämistä, kun oli elintarvikkeista puhetta.

Ed. Niinistö: Herra puhemies! Selonteon johdannon mukaan sen tarkoituksena on antaa yksityiskohtainen kuva niistä kysymyksistä, jotka tulevat esille Efta-maiden ja Euroopan yhteisöjen välisissä neuvotteluissa Euroopan talousalueen luomiseksi. Minun mielestäni tätä selontekoa aivan yhtä hyvin voitaisiin luonnehtia selonteoksi siitä, miten Euroopan yhteisöjen sisäpoliittinen säännöstö liki kokonaisuudessaan saatetaan voimaan Suomessa. Nimittäin siinä määrin vahvasti selonteko, väistämättä luonnollisestikin, painottuu nimenomaan Euroopan yhteisöjen säännöksiin. Oikeastaan voidaan sanoa, että kirjainyhdistelmä Ees on tässä yhteydessä hyvin välineellinen, enemmän välikappale, kaiken lisäksi välikappale, jota luonnehtisi ehkä paremminkin suoraksi suuttimeksi kuin suodattimeksi. Voisikin yhtyä retoriseen kysymykseen siitä, miten kauan tällainen välikappale toimii tai miten kauan se on tarpeellinen.

Sinänsä selonteko poikkeaa aikaisemmista selonteosta ja tiedonannosta siinä suhteessa, että tämä on huomattavasti konkreettisempi. Se on varmasti paikallaan, koska aikaisemmissa keskusteluissa on esitetty moitteita siinä suhteessa, että liikutaan vähän ilmassa, ilman konkreettisia asioita. Selonteko on hyvin pitkälti ongelmaluettelo ja sinänsä tietysti hyvin erinomainen pohja tuleville valiokuntakäsittelyille. Haluaisin kuitenkin varoittaa tällaisesta ongelmaluettelosta siinä suhteessa, ettei valiokunnissa tyydyttäisi pelkästään nimenomaan nimettyihin ongelmiin ja niiden selvittämiseen. Asia nimittäin sattuu olemaan sillä tavalla, että jos meillä on jokin asiakokonaisuus, johon liittyy ainoastaan yksi ongelma ajatellen EY:n, tulevan Ees:n, lainsäädäntöä, niin sen ongelman poistaminen saattaakin aiheuttaa sen, että koko asiaryhmään muodostuu uusia ongelmia. Näin ollen meidän on kyllä käsiteltävä asiakokonaisuudet valiokunnissa kokonaisuutena, otettava huomioon ongelmien poistamisen mahdolliset vaikutukset ja mahdolliset uudet ongelmat, joita se tuo tullessaan. Yhdyn näkemykseen, jota täällä on esitetty, että valiokunnat joutuvat tässä asiassa todella koville.

Täällä on esitetty moitteita siitä, ettei selonteko juurikaan tunne aluepolitiikkaa, ja muistaakseni ed. Rajamäki jäi ihmettelemään, mikä valiokunta aluepolitiikkaa ylipäätään käsittelee. Olipa valiokunta mikä tahansa, ainakin omalta kohdaltani toivoisin, että sellainen kovin vanhan tuntuinen aluepoliittinen ajattelu, jota täällä on edustettu, silloin unohtuisi. Selonteossa nimittäin hyvin selkeästi kartoitetaan Suomen kannalta ns. herkäät toiminta-alueet elinkeinoelämässä. Tällaisia ovat mm. elektroniikkateollisuus, sähköteollisuus, palveluelinkeinot kokonaisuudessaan. Jos aluepolitiikassa lähdetään hyvin vanhakantaisesta kehitysaluepolitiikasta liikkeelle, silloin unohdetaan kokonaan, että juuri nämä herkäät toimialueet tuovat erityisalueiksi sellaisia alueita, joita olemme tottuneet pitämään hyvin kehittyneinä alueina. Toivoisin, että myös niihin kiinnitettäisiin asianomaisessa valiokunnassa huomiota.

Selonteon loppuosassa on varsin lyhyesti kuitattu oikeudelliset kysymykset. Ne sivuutetaan paitsi todella lyhyesti, niin ehkä josakin määrin myös ongelmattomina. Kuitenkin selonteosta näkyy sana "käännöstö", jolla tarkoitetaan noin 11 000:ta sivua lainsäädäntöä, jota parhaillaan käännetään. Jos se lainsäädäntö tulee sellaisenaan voimaan, se taitaa olla Suomen laajin lakikirja. Se on enemmän kuin se, mihin tämä ahkera eduskunta ja mihin monet monet muut aikaisemmat eduskunnat yhteensä ovat yltäneet. Sen verran uutta pykälää on syntymässä.

Sen vuoksi olisi ehkä hyvä keskustella myös siitä, millä tavalla näitä säännöksiä Suomessa aiotaan saattaa voimaan. Selonteossa on esitetty lähinnä kolmenlaista mallia: Ensiksikin olisi blankettisäännöstöä, jossa eduskunta tyytyisi säätämään, että kaikki se, mikä tämän asian kansainvälisissä sopimuksissa seisoo, on voimassa olevaa oikeutta Suomessa. Toinen mahdollisuus olisi — siihenkin selonteossa on viitattu — että lainsäädännöllisesti järjestettäisiin etusija Ees-lainsäädännölle sikäli kuin se poikkeaa suomalaisesta lainsäädännöstä. Lopputulos olisi sinänsä aika lailla sama kuin ensimmäisessäkin vaihtoehdossa. Me selviäisimme muuttaman lauseen lailla koko 11 000 sivusta. Kolmas vaihtoehto on se, että säännökset sisällytetään suomalaiseen oikeusjärjestykseen. Minusta se on selkeästi paras vaihtoehto,

koska se tulee pakottamaan eduskunnan hyvin tarkoin tutkimaan olemassa olevan lainsäädäntömme ja sen suhteen mahdolliseen Ees-lainsäädäntöön.

Herra puhemies! Lopuksi viittäisin vielä eräisiin oikeusturvanäkökohtiin, jotka ainakin osittain sivuavat tätä selontekoa. Tosin niillä on ehkä kiinteämmin liittymäkohtia Euroopan neuvoston kysymyksenasetteluun. Kyllä tilanne valitettavasti edelleen on se, että meikäläinen oikeusperinne ja tapa ajatella oikeusasioita aika lailla oleellisesti poikkeaa siitä, mikä on eurooppalainen oikeusperinne ja eurooppalainen suhtautumistapa. Tällöin tarkoitan nimenomaan yksilön ja yhteiskunnan keskinäistä suhdetta. Suomalainen painotus vanhastaan ja jostakin kumman syystä erityisesti maatilataloutta koskevan lainsäädännön osalta tähdentää hyvin voimakkaasti sellaista näkemystä, että yhteiskuntaa suojellaan yksilöitä vastaan eikä päinvastoin, niin kuin eurooppalaisessa oikeusajattelussa on totuttu ajattelemaan. Aivan vapaa tästä synnistä ei ehkä ole uudempikaan lainsäädäntömme. Viittäisin vain siihen, että kovin monissa yhteyksissä olemme joutuneet täällä keskustelemaan siitä, että meille on tullut tavaksi varsin puutteellisten muutoksenhakukeinojen sisällyttäminen lainsäädäntöön. Olen aivan vakuuttunut siitä, että eurooppalainen oikeusajattelu ei kestä eikä voi hyväksyä suomalaista perinteistä hyvin yhteiskuntakeskeistä lainsäädäntöä etenkin silloin, kun on hallinnosta kysymys.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Ed. Niinistö sivusi aluepolitiikkaa. On selvää, että se on hyvin laaja-alainen kokonaisuus. On todella syytä muistaa, että eduskunnassa ei ole varsinaisesti aluepolitiikkaa käsittelevää valiokuntaa. Sen takia kaikissa valiokunnissa toivoisi aluepoliittisen näkökulman korostuvan, kun selontekoa käsitellään. Aluepolitiikka on sen verran laaja-alainen kokonaisuus, että mm. kun nyt on valmisteltu ja selvitelty EY-integraation vaikutuksia aluepolitiikkaamme, niin siellä erityisesti on korostunut koulutus ja pk-yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen Euroopan yhdentymisen ja kaupallisen puolen vaikutuksien varalta, koulutuspuolella erityisesti luullakseni ammatillisten oppilaitosten liikkumavaran lisääminen, kielen

opetus tietysti eri muodoissa, mutta yrittäjäkoulutus erityisesti.

Pk-yritysten osalta varmasti tullaan tarvitsemaan myös jatkossa kyllä niitä ed. Niinistön ehkä vähemmän merkityksellisinä pitämiä perinteisiä aluepolitiikan tukimuotoja aina sitä kuuluisaa kuljetustukea myöten, koska on muistettava, että meillä on erityisolosuhteet sellaiset, että ne korostavat näiden tarpeita ja niistä kiinnipitämisen välttämättömyyttä.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle toteaisin, että aluepoliittinen päätöksenteko on valmisteltu tavanmukaisesti kauppa- ja teollisuusjaostossa tähän mennessä ja se työ on sujunut aika hyvin, ei sen takia, että jaostossa on fiksua edustajia. Mutta en näe mitään esteitä, ettei samalla tavalla voitaisi menetellä tämänkin asian kohdalla. Lähinnä kysymyksen tulee kauppa- ja teollisuusjaosto, koska vaikutukset kohdistuvat ennen kaikkea yritystoimintaan, mutta voidaanhan sitä ajatella laajemminkin valmisteltavaksi.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä haluaisin ed. Rajamäelle muistuttaa vanhoista kymmenottelijain harjoittelusäännöistä. On nimittäin kaksi eri tapaa parantaa suoritustaan: yrittää paikata heikompia kohtia taikka sitten yrittää vahvistaa vahvoja. Jos nämä kombinoidaan, tulos on todennäköisesti kaikkein paras. Minusta keskittyminen pelkästään heikkoihin kohtiin aiheuttaa hyvin pian sen, että kaikki kohdat ovat enintään kohtuullisia.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aluepolitiikan käsittelyssä toivoisi kyllä, että mentäisiin laajemmalle linjalle kuin se, mitä ed. Järvenpää edustaa eli että kauppa- ja teollisuusjaosto yksinomaan käsittelisi. Kyllähän nykyaikainen aluepolitiikka on jo niin hienosäätöistä ja sen asiat eri hallinnonaloilla huomioon otettavia, että epäilyttää ed. Rajamäen näkemys, että kaikissa valiokunnissa sitä erityisesti varjeltaisiin ja ne valiokunnat, jotka katsovat kykynsä ulottuvan myös ottamaan aluepoliittisesti kantaa erikoisalaansa, ottaisivat siihen kantaa. Sehän riippuu tietysti siitä, minkälaisilla eväillä aluepoliittinen osa pan-

naan meillä valiokuntakäsittelyyn, mutta olen kannattamassa laajempaa käsittelyä.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Tarkoitukseni oli ensin osallistua tähän keskusteluun puuttumalla ympäristöproblematiikkaan ja kulttuurikysymyksiin, mutta sitten huomasin, että hallituksessa on kyllä puolustajia ympäristökysymyksille ja myös kulttuurikysymyksille, mutta sen sijaan maatalous näytti jäävän täysin asiallista huomiota ja sanoisinko myönteisyyttä vaille. Ainoa tapa, millä hallitus on puuttunut maatalouteen, on ollut kielteinen suhtautuminen. Siksi ajattelin korottaa ääneni nyt maatalouden puolesta.

Olen kuunnellut heti keskustelun alussa yhdentymisen pääarkkitehdin, ministeri Salolaisen ja myös SDP:n ryhmäpuheenvuoron käyttäjän ed. Elon puheenvuorot, ja niitä täydensi ed. Metsämäki aivan äskettäin. Täytyy todella sanoa, että hallituksessa ei kyllä maataloudelle löydy puolustajaa. Hallituksessa maatalous näyttää näissä järjestelyissä saavan ajopuun aseman.

Ensinnäkin täällä on arvosteltu sitä, että elintarvikkeet Suomessa ovat niin kalliita, että niitä saa muualla Euroopassa kolmanneksen halvemmalla. Minä olen kovasti ihmetellyt perheen ostoksia tekevänä naisihmisenä, miten meillä saattavat sitten hinnat vaihdella niin tavattomasti. Kysyin äsksen ed. Perholta, joka on aktiivimaanviljelijä, mikä on se hinta, jonka maanviljelijä saa vehnäkilosta. Hän vastasi, että se on 2,40 markkaa keskimäärin. Kun helsinkiläisissä kaupoissa ostaa vehnäjauhokilon, sen hinta on 5,50 markasta 7,50 markkaan ja 9,90 markkaan. Yksi vehnäkilo. Mikä minusta on somaa, on se, että tämä kallein hinta maksetaan sellaisessa liikkeessä, joka on kaikkein lähimpänä kuluttajaliittomme aatemaailmaa. Ja sitten pannaan syy maatalouden harteille!

Toinen kysymys, mikä on otettu täällä keskustelussa esille, on se, että suomalaiset elintarvikkeet eivät ole puhtaita. Tiedän, että Efta-maiden ja EY:n välillä käydyissä alustavissa keskusteluissa on lähdetty siitä, ettei Ees-järjestelyissä yhdenmukaisteta maiden maatalouspolitiikkaa. Muilta osin maatalous kyllä on hallituksen selonteon mukaan tarkoitus sisällyttää kaavailun Ees-sopimusjärjestelyn piiriin. Tämä tarkoittaa sitä, että ilmeisenä pyrkimyksenä EY:lle on nyt Ees-järjestelyissä se, että suuri osa EY:n nykyi-

sestä maatalouslainsäädännöstä otetaan Ees:n yhteisen lainsäädännön pohjaksi. Näihin kuuluvat kaikki kasvinuojelulainsäädännökset, torjunta-aineita koskevat säännökset, lannoitemääräykset, rehuja ja niiden lisäaineita koskevat määräykset, siementavaraa koskevat määräykset ja kasvien laatuvaatimukset — muitten muassa. Sitä paitsi sisältyvät myös näihin direktiiveihin elintarvikkeita koskevat määräykset. Selonteossa näitä käsitellään kaupan teknisiin esteisiin kuuluvina kysymyksinä.

EY-direktiivien lähtökohtana on jäsenmaiden kansallisen lainsäädännön harmonisointi ja tarkastustoiminnan yhdenmukaistaminen. Se johtaa siihen, että jonkin maan tarkastusviranomaisten tulokset on hyväksyttävä siten kaikissa jäsenmaissa.

Suomessa varsinkin me, jotka suhtaudumme myönteisesti maatalouteen näillä pohjoisilla leveysasteilla ainoilla alueilla maapallolla, missä vielä maataloutta harjoitetaan, olemme olleet sitä mieltä, että Suomessa maatalouden kilpailustrategia perustuu ennen kaikkea maataloustuotteiden puhtauteen. Nyt on sitten sanottu nimenomaan hallituspuolueitten edustajien suulla, että suomalaiset elintarvikkeet eivät olisi niin puhtaita kuin väitetään. Haluaisin todeta, että esimerkiksi kasvinuojelutilanne Suomessa on nyt hyvä.

Ilmastomme ja sitä paitsi tiukat tarkastusvaatimukset ovat vaikuttaneet siihen, että täällä ei esiinny vaarallisia kasvintuhoojia. Kun niitä oli tulossa esimerkiksi Hollannista vuosi sitten suuren perunalastin myötä, valpas tarkastus pystyi ne havaitsemaan, ja erät lähetettiin takaisin. Säästyimme varsin keskeiseltä perunantuhoojalta tässä maassa. Tällaiset tuholaiset ovat Etelä-Euroopassa varsin yleisiä. Sen tähden vaarallisten kasvintuhoojien leviämisen estäminen olisi tulevasa lainsäädännössä Suomen kannalta aivan erityisen tärkeää. — Minä olen ymmärtämässä, että meidän elintarvikkeitamme tai Suomen maataloutta ei tarvitsisi kasvintuhoojilta enemmälti säästää, koska ne ovat kuulemma jo ennaltaan huonoja.

Suomen maatalouden etujen kannalta yksinomaan tuottajamaiden harjoittama valvonta ei todellakaan ole riittävää. Sen takia Suomen viranomaisten tulisi myös jatkossa voida itse suorittaa tarpeelliset rajatarkastukset, mikä tietysti lisää kustannuksia.

Miten käy Suomen maatalouden? Vastauksen maatalouden tulevaisuudesta ovat todellakin antaneet suurten hallituspuolueitten edustajat täällä ja myös ministeri Salolainen. Kun ministeri Salolainen erityisesti on kiinnittänyt huomiota julkisuudessa ennen tätä keskustelua sopivasti ajoitettuna maataloustuotteiden puhtauskysymyksiin, haluaisin vielä puhua niistä. Hän totesi Nykypäivä-lehden haastattelussa, joka siis oli ajoitettu tämän eduskuntakeskustelun aattopäiviksi, että — paitsi että maataloustuotantoa meillä on supistettava — peltojen yllannoitus on Suomessa tyypillistä ja se olisi syytä lopettaa. Hän jatkoi, että ehkä sen jälkeen voitaisiin pikkuhiljaa alkaa tuottaa sitä ”puhdasta suomalaista ruokaa, jota nyt mainostetaan ilman minkäänlaista katetta”.

Olen katsonut Faon, siis YK:n elintarvikkejärjestön, laatimaa laajaa tilastoteosta ja sieltä erityisesti sitä, miten paljon eri Euroopan valtiot käyttävät kemiallisia lannoitteita viljeltyä pellohehtaaria kohti. Otan muutamia lukuja tästä tilastosta vuodelta 1986: Viljeltyä pellohehtaaria kohti Suomi käyttää lannoitteita 218 kg. Tanska käyttää jo huomattavasti runsaammin eli 244 kg, Norja 272 kg, Ranska 308 kg, Itä-Saksa 331 kg, Länsi-Saksa 428 kg. Euroopan suurimmat lannoitteiden käyttäjät ovat Beneluxmaat, jotka käyttävät 528 kg, Alankomaat 770 kg.

Torjunta-aineitten käyttötilastosta antoi ed. Perho jo pariin otteeseen tietoja, niin että siltä osin tilanne on tiedossa.

Se, mitä Ees-neuvottelujemme pääarkkitehti, ministeri Salolainen maataloudesta totea Nykypäivä-lehdessä, osoittaa, että maataloudella ei ole puolustajaa hallituksessa eikä hallituspuolueissa. Tämä tilanne on hämmästyttävä.

Ymmärrän hyvin, että sosiaalidemokraatit suhtautuvat maatalouteen kuten suhtautuvat. Niin he ovat tehneet puolueen perustamisesta lähtien, ja heidän näyttää olevan vaikea päästä näistä vanhoista asetelmista irti. (Ed. Rajamäki: Aina ollut pientalonpoikien puolella!) Mutta kokoomusta ihmettelen. Kokoomuksella sentään on oma maataloussiipensä, ja tuntuu hämmästyttävältä, ettei maataloussiipi ole Ees-neuvottelujen suomalaista pääarkkitehtiä maatalouskysymyksissä mitenkään valistanut.

Kun kansallisia erityispiirteitä on tarkoitus haudata Ees-yhdentymisessä, näyttää siltä, että maatalous on yksi päällimmäisistä.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä ed. Väänäsen kanssa jatkuvasti hämmästyttämme toisiamme. Täytyy sanoa, että vaikka Ees ei vaikuta maatalouspolitiikkaan suoranaisesti — enemmän tulevat vaikuttamaan Gatt-ym. järjestelyt — on kuitenkin syytä meilläkin tehdä joitakin johtopäätöksiä maatalouspolitiikan haitta-vaikutuksista maatalouden sisäiseen rakenteeseen kuten koko kansantalouteemme. Tuontisuoja on varmasti purettava ja vientitukia laskettava. Se on jo oma kansallinen etumme.

Puhuttaessa jäämistä ja muista on varmasti totta se, että Suomen ympäristö ei ole niin saastunut kuin Keski-Eurooppa ja tässä suhteessa meidän ongelmamme voivat olla liiat vitamiinit eivätkä niinkään ehkä ympäristömyrkyt. Ehkä jatkossa olisikin maatalouden rakennemuutosta kehitettävä luonnonmukaisen viljelyn suuntaan ja pyrittävä nimenomaan luomu-tuotannolle valtaamaan alaa. Tähän suuntaanhan lainsäädäntökin on myös pyrkinyt.

On syytä muistuttaa ed. Väänäselä, että kyllä Euroopan yhteisössä on todettu, että nimenomaan maatalouden kallis lasku estää tervettä rakennemuutosta ja yhteiskunnan teollistamista ja muutoinkin kehittymistä. Sama lasku on meillä. Ne miljardit ovat myös meidän sosiaaliturvamme ja maaseutupolitiikkamme todellisen onnistumisen esteenä.

Mitä hinnanmuodostuskysymyksiin tulee, on totta, että tuottajahinnat ovat tietty osa niistä. Niitä on Suomessa EY:stä poiketen jatkuvasti nostettu. EY:ssä ylituotantoon on vastattu tiukoilla katoilla, hintapolitiikalla ja tuottajahintojen jäädyttämisellä. Kaupan osuus on varmasti meillä myös kohtuuton, eikä mikään Euroopan maa ole niin monopolisoitunut ja kartellisoitunut kuin Suomi. Se näkyy siinä, että ei niin köyhää maataloustuotantoaluetta ja maitotuotantoaluetta rajaseudulta löydykään, ettei sen meijeri olisi päällystetty marmorilla.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen kannanottoon luomu-viljelystä toteaisin, että on vain

niin, ettei vielä tässä suomalaisessa yhteiskunnassa sen paremmin kuin Euroopassa muuallakaan elintarvikkeitten puhtaus ja laatu elätä. Niillä ei ole hintaa. Onko näin, että sosialidemokraatit tietoisesti tähtäävät edelleenkin tässä vaikeassa rakennemuutostilanteessa maatalousväestön tulotason alentamiseen? Ellei näin ole, olisi mielenkiintoista kuulla, millä resepteillä ed. Rajamäki kompensoi, jos Suomen maatalous täytyy puristaa todella luomu-tuotannon linjoille. Ellei siihen löydy reseptiäkään, olisi mielenkiintoista kuulla, missä määrin muut ammattijärjestöt ovat valmiit pudottamaan tulotasoan. Mitä sanoo Akava, mitä sanoo SAK jne?

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys on siitä, että rasvapommilla ja rehuviljavuorilla ei voida maatalouttakaan — ei omista lähtökohdista eikä myöskään Euroopan lähtökohdista — hoitaa. Sen takia meidän on tehtävä rakennemuutoksia. On hämmästyttävää, että ed. Renko on sitä mieltä, että me vain tuotamme viljaa, jota viemme 30—40 pennillä kilo ulos ja voita 3 markalla kilo. Sillä tavallako hoidettaisiin yhdentyvässä Euroopassa maataloutta, kun sama ongelma on Euroopassa?

Minä näkisin luonnonmukaisen viljelyn, päinvastoin kuin hän, myönteisenä maaseudulle ja myös meidän maataloutemme rakenteelle. On selvää, että juuri keskustankin edustajien esille tuoma ympäristöongelma ja myös elintarvikkeiden puhtausongelma Keski-Euroopassa antaisi meille mahdollisuuden pienemmällä tuotannolla myös hinnoitella ilmeisesti paremmin. Jatkossa voi olla, että tämä on juuri se ratkaisu, jolla voidaan maatalouden tilannetta korjata.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun täällä puhutaan elintarvikkeiden hinnanmuodostuksesta ja kalteudesta, pyytäisin palauttaa vanhan totuuden ed. Rajamäen mieleen: Vaikka maanviljelijä antaisi leivässä olevan viljan ilmaiseksi, leivän hinta ei silti kaupassa olennaisesti alenisi.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suomessa ollaan viemässä luomutuotantoa eteenpäin, mutta lainsäädännön suurin virhe tällä hetkellä on se, että koko

tila täytyy viedä luomu-viljelyyn. Tiedämme, että näissä olosuhteissa nimenomaan se johtaa siihen, että tulotaso tulee laskemaan.

Haluaisin kuitenkin olla optimistisempi kuin ed. Rajamäki ehkä olettaa ensimmäisen puheenvuoroni perusteella, mikäli luomutuotannon lisääminen toteutetaan taitavasti ja markkinat ja ihmisten tietoisuus ja valistuneisuus elintarvikkeitten puhtaan laadun suhteen saadaan nousemaan. Mutta tällä hetkellä me tavallaan teemme lakisääteisiä päätöksiä edellä sen, mikä on yleinen tietoisuus esimerkiksi puhtaitten luomu-tuotteitten vaikutuksesta terveyteen ja elinikään jne. Todennäköisesti tullaan myöhemmin myös tutkimuksellisesti osoittamaan, että niillä on oma korrelaationsa. Jos luomu-tuotanto olisi sivuansiomahdollisuutena ja osa tilan pelloista pantaisiin luomu-tuotantoon, saisimme ehkä rakenteellisesti terveemmän pohjan koko suunnanmuutokseen, jota ymmärrän ed. Rajamäen pitävän tavallaan oikotienä onneen.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä on todella vanhat ja heikot eväät, jos rasvalla ja rehuviljalla mennään yhdentyvään Eurooppaan. Maanviljelijöiden osallistuminen ylituotantoon muuttaisikin tietysti tilannetta, mutta tällä hetkellä veronmaksajat sen maksavat. Istutaan toisten housuilla ja jarrutetaan myös suomalaista kehitystä ja rakennemuutosta ja tehdään todella vaikeuksia Euroopan paineessa vastata niihin haasteisiin, mitä Suomeen suuntautuu.

On käsittämätöntä, että vaikka ette välitä veronmaksajista, niin te ette välitä maataloudesta ja maataloudesta elävistä. Jos tänä päivänä jo pelkästään rasvapommi maksaa 1 200 miljoonaa markkaa ja rehuviljapommi 800—1 000 miljoonaa markkaa, niin joka vuosi tällaisen laskun maksamisella Suomi kyllä todella yhdentyy ja tyhjentyy.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Renko piti luomutuotannossa heikkoutena sitä, että koko viljelyala pitää ottaa luomu-tuotantoon. Asiahan ei ihan täsmälleen näin ole, vaan se tapahtuu asteittain. Pitäisin kuitenkin ed. Rengon näkemyksestä poiketen tilan luomutuotannon uskottavuuden edellytyksenä sitä, että suuri pinta-ala on luomu-tuotannossa.

Silloin tilaa voidaan todella uskottavasti markkinoida luomu-tuotantoyksikkönä ja sillä tavalla taata, että tilalta saadaan luomutuotteesta mahdollisimman korkea hinta.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoron johdosta haluan huomauttaa, jotta ei Suomi siinä mielessä poikkeuksellinen maa ole, jotta valtio tukee maataloutta. Hän maa- ja metsätalousvaliokunnan varapuheenjohtajana sen varsin hyvin tietää. Me olemme käyneet EC:ssä tutustumassa asioihin, ja sanoisin, että tämä ongelma on koko Euroopan laajuinen asia. Ei yhtään valtiota ole Euroopassa, joka ei tukisi. Tämä on totuuden nimessä mainittava. Nimenomaan EC:nkin budjetista 2/3 menee erilaiseen maatalouden tukemiseen. Tämä on syytä kertoa julkisesti täällä eikä yksinomaan sitä, mitä se meille maksaa. Emme me siinä mielessä poikkeusta tee. Suomi on kaikkein pohjoisin valtio, missä maataloutta harjoitetaan niinkin ylhäällä kuin Suomessa tapahtuu. (Ed. Rajamäki: Onko se järkevää?) — On toinen asia, mikä on järkevää. Tätä tilannetta ei voi hetkessä muuttaa. Sellaiset, jotka eivät ymmärrä asioita, ajattelevat, että heti seuraavana vuonna tämän muutoksen on tapahduttava.

Meillä on rajoitettu tuotantoa hyvin tiukasti jo lähes 15 vuoden ajan. (Ed. Rajamäki: Rasvan ylituotanto kasvaa!) — Se on pienentynyt koko ajan, mutta kulutus on pienentynyt koko ajan. — Maidon tuotanto on vähentynyt, ja me olemme saavuttaneet aika hyviä tuloksia. Aikaisemmin valtio halusi juuri, jotta maidon tuotantoa rajoitetaan, ja meillä on ollut viisi vuotta hyvin tiukka rajoitusjärjestelmä. Yksimielisyys valitsee siinä mielessä, että tätä järjestelmää on jatkettava. Tietenkin se on rehuviljapuolella tuonut sitten viljan tuotantoa, mutta ei pidä yhden vuoden mukaan tehdä hyvin pitkälle meneviä johtopäätöksiä asioissa.

Luomu-tuotanto on eräs ratkaisu. Se myöskin edellyttää, jotta ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia kulunut.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki arveli, että ei kanneta huolta veronmaksajista. Hän jo al-

kuillasta vertaili nisupullan hintaa Brysselin ja Helsingin torilla, vai missä se vertailupaikka oli, mutta kuitenkin tuntui kantavan huolta nimenomaan maatalouden perustuo-
tannosta tulevien elintarvikkeiden hinnoista. Mutta hän jätti kokonaan ja on koko illan jättänyt tietoisesti sivuun keskustelun siitä, mikä on autojen hinta ja mikä on vaatteiden hinta ja mikä on kenkien hinta ja mikä on esimerkiksi kirjojen hinta.

Ed. Astala toi esille, että pitäisi kiireesti Suomessa liikevaihtovero alentaa siihen 4—6 prosenttiin mm. kaunokirjallisuuden, tietokirjallisuuden, oppikirjojen osalta, mikä on EY:n suositus. Meillä vero on 17,5 prosenttia. Toivoisi, että sosialidemokraatit osoittaisivat käytännössä uudistusmielisyytensä ja avartaisivat hintavertailua kaikkiin muihinkin tuotteisiin eikä esillä olisi aina vain voi, rasva ja pulla. Me myönnämme, että kaikessa tässä on varmasti parantamisen varaa, mutta kyllä veronmaksajista todella joudutaan kantamaan huolta myöskin, kun rupeamme tekemään verolakeja ja ennen kaikkea tarkastelemaan liikevaihtoveron kehitystä Suomessa.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lähisukulaiseni vietti vuoden perheensä kanssa Länsi-Saksassa. Kun hän tuli, kysyin, oliko ruoka halpaa. Hän sanoi, että kyllä oli, mutta niin oli kaikki muukin: kirjoituskoneet, kotitalouskoneet jne. ja myöskin vaatteet. Kysymys on yleisestä hintatasosta eikä vain maataloudesta.

Teillä sosialidemokraateilla oli eräs erittäin reipas nainen takavuosina eduskunnassa. Hän oli Lyyli Aalto. Hän kirjoitti muistelmansa ja niissä sanoi, että jos saisi jotain määrätä, niin hoitaisi asiat niin, että sosialidemokraateilla olisi eri osissa maata maatilat. Niillä he saisivat käytännössä nähdä, minkälaista on maanviljelys, minkälainen on kustannustaso, ja katsoa, kuinka halvalla pystyisivät tuottamaan näitä tuotteita.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Hyvät aktiiviset työtoverit! Maatalouspolitiikkaan sen kummemmin sekaantumatta ennustaisin, että kymmenen vuoden kuluessa meillä on alle 200 000 ihmistä maataloustuotannon koko ketjussa, kun tällä hetkellä on noin 400 000. No, ennustajan osa on aika hankala.

Kun on seurannut tätä EY-keskustelua suomalaisen tavallisen kansalaisen näkövinkelistä, voi päätyä toteamukseen, että nykyinen kaikkia asioita salaileva hallitus on tunkemassa Suomen parlamentin, Suomen kansan sellaiseen putkeen, jonka toinen pää ei ole näkyvässä, eikä kukaan tiedä, mitä sen putken päästä tulee muutaman vuoden päästä. Tiedän sen, että paikalla oleva ministeri Salolainen ei allekirjoita väittämäni, mutta uskaltaisin väittää, että muutaman vuoden kuluessa ne, jotka tässä salissa ovat keskustelemassa EY-asioista, ovat monelta osin samaa mieltä.

Kun luin valtioneuvoston selontekopapereita, huomioni kiinnittyi kohtaan 3. eli osaan Yleistä. Siinä pääpaino oli talouspolitiikalla, kauppapolitiikalla, mutta jostain syystä tärkein elementti ihminen, Suomen kansalainen, oli taas kertaalleen unohtunut. Ehkä arvot ovat hallituksessa niin korkealla ja kovia, että se tärkein osan yhteisen Euroopan rakentamisessa, ihminen, muistuu hyvin harvoin hallituksessa mieleen. Muun muassa sosiaalipoliitikasta en löytänyt yhtään ainoaa sanaa koko yleisarviokappaleesta.

Aion omalta osaltani muutamilla ajatuksilla puheenvuorossani kiinnittää huomiota sosiaalipoliittikkaan, mikä mielestäni on yhtä tärkeä kuin kansainvälinen kilpailukyky, sitä kautta stressatut ihmiset, kilpailu ihmisten, kansojen, maiden välillä — Eurooppa vastaan muut maapallon osat. Ihminen on kuitenkin mielestäni tärkein osan tässä kokonaisuudessa.

Seuraava esimerkki osoittaa myös, mikä arvo EY:ssä sosiaalipoliittisille kysymyksille on annettu: Tietojeni mukaan on EY:n komission alaisuudessa noin 18 000 virkamiestä, joista vain 5 on valmistelemassa sosiaalipoliittisia kysymyksiä. Mitähän muuta mahdollavat ne vajaat 18 000 virkamiestä pakertaa, kun ei tälle ihmisen erälle tärkeälle alueelle riittä enempää työvoimaa? Ehkä se painottuu kauppa- ja pääomapolitiikkaan.

Hallitus lähtee antamassaan selonteossa siitä, että suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä ei aiheuta esteitä EY:hyn mukaan menolle ja että suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä voitaisiin säilyttää tai sitä jopa kehittää. Väittäisin, että hallituksen antama kuva on liian myönteinen ja ruusuinen, sillä jos aiomme olla mukana EY:ssä, vaikka seuraajana, kyllä meille tullaan sanelemaan ehtoja

myöskin sosiaalipoliittisissa kysymyksissä, ja me joudumme muuttamaan sosiaalilainsäädäntöä, mikäli aiomme olla mukana.

Tänä iltana on useassa puheenvuorossa kiinnitetty huomiota EY:n asetukseen n:o 1408. Sen pääperiaatteet antavat ohjeen, että sosiaaliturva on muotoiltava sellaiseksi, ettei se jarruta mm. vapaata ihmisten liikkuvuutta. Kun nämä normit sitovat jäsenvaltioita ja niistä voidaan käydä oikeutta EY:n ylikansallisessa tuomioistuimessa, voi vain kysyä, mikä merkitys pienen Suomen tai edes Pohjoismaiden yhteisellä äänellä siinä massassa on. Kun asetus n:o 1408 mitätöi pääsääntöisesti kaikki maiden välillä olevat sosiaaliturvasopimukset ja työnteke tulee olemaan pääasiallinen sosiaaliturvan ansaintaperuste, se tulee aiheuttamaan hyvin suuria eroja ainakin sen tiedon mukaan, mikä tänä päivänä on käytettävissä, eri kansakuntien kansalaisten välillä.

Aivan lyhyt esimerkki: Kun sosiaaliturva johdetaan työnteosta, niin toisessa maassa asuvan perheen sosiaaliturva tullaan johtamaan perheen huoltajan työskentelymaan sosiaaliturvasta. Esimerkinomaisesti Suomessa työskentelevän espanjalaisen työntekijän Espanjassa asuvat lapset tulisivat saamaan lapsilisät Suomesta, kun vastaavasti Espanjassa työskentelevän suomalaisen työntekijän Suomessa asuvat lapset saisivat 11 markan suuruisen lapsilisän Espanjasta kuukaudessa. On aika huomattava ero näilläkin asioilla markkamääräisesti. Mikäli Suomi ei pysty pitämään puoliaan, tämä on nähtävästi karua todellisuutta, jota hallitus tähän putkeen on tällä hetkellä työntämässä.

Käsitykseni mukaan meillä lähes koko sosiaalipolitiikka, perusturvaan liittyvät kysymykset, tulee lähivuosina tarkastelun kohteeksi. Toivottavasti silloin, kun tänne tulevia valmiita direktiivejä muutetaan laeiksi, on eduskunnassa sellainen edustus kansanedustajia, etteivät he niele kaikkea, mitä Euroopan integraation myötä putken päästä ulos tulee.

Herra puhemies! Haluan lopuksi toivottaa onnea ja menestystä integraatiokeskustelulle. Toivoa sopisi, että virkamiehet ja ministerit kertoisivat avoimesti Suomen kansalle myös huonoista puolista eivätkä yksinomaan myönteisistä niin kuin tähän saakka on kerrottu, mitä kaikkea on tulossa. Tätä toivoisin hyvin vakavasti.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kun EY:tä aikoinaan koottiin, ympäristönsuojelulla ei ollut käydyissä keskusteluissa juuri mitään sijaan. Kun nyt ollaan kasamassa Ees:ää, niin keskeiset pyrkimykset — tavaroiden, palvelusten, pääomien ja ihmisten vapaan liikkuvuuden edistäminen — ovat kaikki ensisijaisesti ympäristönsuojelun kanssa ristiriidassa. Lisääntyvä liikkuvuus aiheuttaa lisää energian kulutusta ja usein siinä sivussa lisää ympäristön pilaantumista ja saastumista. Hallituksen integraatioselonteoksiakirjakin tunnustaa tämän. Siinä nimittäin todetaan, että ”laajeneva yhdentymiskehitys lisää erityisesti energian tuotantoa, liikennettä, luonnonvarojen käyttöä ja jätteen muodostusta”. Toisin sanoen lisää ongelmia on odotettavissa kaikilla niillä lohkoilla, joilla ihmisen toiminta on aiheuttanut Euroopan nykyiset, todella vakavat ympäristöongelmat.

Integraatiokehityksen skitsofreenisyys näkyy nykyisellään selvimmin keskeisten taloudellisten toimien ja ympäristöllisten tarpeiden räikeänä ristiriitana. Euroopan yhteisön jäsenmaiden pääministerit hyväksyivät marraskuussa 1988 päätöslauselman, jonka mukaan ”Kestävän kehityksen edistämisen tulee olla yksi johtavista periaatteista Euroopan yhteisön kaikessa politiikassa” ja ”Euroopan yhteisö pyrkii johtavaan asemaan toiminnassa ympäristön suojelemiseksi maailmassa”. Kauniita ja kannatettavia ilmaisuja, mutta käytännön toimet menneen kahden vuoden aikana eivät rohkaise ajattelemaan, että näillä toimilla olisi mitään vastetta todellisuudessa.

Ehkä kaikkein pahinta on, että Efta-kaan ei pyri muuttamaan pyrkimysten tärkeysjärjestystä. Senkin piirissä valtaa käyttävät näkevät ensisijaisena tavoitteena lyhyen aikavälin taloudelliset intressit, niistä ensimmäisenä kansainvälisen kilpailukyvyn säilyttämisen tai kohentamisen. Efta-maat jopa tyytyvät ympäristöasioissa vain seuraamaan, mitä EY:n piirissä tapahtuu. Selonteossa tämä ilmaistaan näin alhaisella ambitiotasolla: ”Efta-maat pyrkivät yhdesä ottamaan kantaa EY:n ympäristöpolitiisiin aloitteisiin ja ehdotuksiin voidakseen vaikuttaa niihin ajoissa.” Ei edes Suomen hallitus näe selonteon mukaan olevan tarpeellista olla aloitteellinen ympäristökysymyksissä.

Sekä EY:n että Eftan piirissä vallitsee ilmiselvästi ekologinen sokeus ympäristöasioissa. Itä-Euroopan luonnon tila ja sen poliittiset seuraamukset ovat olleet omiaan pikemminkin vaikeuttamaan realiteettien tajuamista kuin sitä helpottamaan. Länsi-Euroopan sijaitseminen valtameren äärellä on luonut väärää turvallisuuden tunnetta. Mereen on syydetty niin ongelma- kuin muitakin jätteitä ja myrkkyjä suruttomasti. Itä-Euroopalla ei vastaavaa kaatopaikkaa ole ollut, joten siellä ympäristökatastrofi on ollut aiemmin päälle kaatumassa kuin Länsi-Euroopassa. Nyt kuitenkin ollaan Pohjanmerelläkin totuuden hetken edessä: meri kuolee nopeaa vauhtia.

Länsi-Euroopan vastuuttomin valtio ympäristöasioissa on eittämättä ollut Englanti. Brittein saarten teollisuus on thatcheriläisessä hengessä syytänyt saasteensa ilmoille ja mereen juuri minkäänlaista vastuuta Manner-Euroopan luonnosta kantamatta. Vain Thamesjoki on saanut osakseen jonkinlaista huolenpitoa, sekin vain siksi, että joen huonosta tilasta joutuvat kärsimään Lontoon suurkaupungin asukkaat. Brittein saarten taloudellinen menestys on perustunut melkoiselta osin luonnon saastuttamiseen lähimerillä ja Manner-Euroopassa. Itä-Euroopan valtioissa on samasta syystä ajautettu jo lähes toivottomiin tilanteisiin.

Arvoisa puhemies! Integraation neljään tavoiteltuun perusvapauteen sisältyy automaattinen reunaehto: näin tapahtuu, mikäli luonto ei sitä estä. Väistämätön totuus on, että mikäli ympäristönsuojelua ei välittömästi kohoteta toimenpiteiden tärkeysjärjestyksen kärkeen, Ees:n kohtalo on sama kuin Itä-Euroopan nyt jo tiedossa oleva tila. EY on päässyt tiellä kestäväan kehitykseen julkilausuman asteelle, Efta ei edes sille. Kummankin yhteisön jäsenvaltiot ovat toki mukana useissa kansainvälisissä ympäristönsuojelun edistämiseen tähtäävissä sopimuksissa, mutta näin otettavat askeleet eivät riitä kestäväan kehityksen tien pään löytämiseen. Toimenpiteiden pitää olla paljon rajumpia ja taloudellisen toiminnan perusteisiin puuttuvia.

Tämän suuntaisesta tärkeysjärjestyksien asettelusta ei näy häivääkään hallituksen integraatioselonteossa, mikä heijastanee myös arkitodellisuutta itse integraationeuvotteluissa. Tämä puolestaan paljastaa kohta-

lokkaan perspektiivivirheen. Lyhyen aikavälin taloudelliset pyrkimykset ovat hallitsevia. Perustavat pitkän aikavälin näkökohdat eivät ole saaneet niille kuuluvaa sijaa tavoitteenasettelussa. Historiasta ei ole opittu mitään. Tulevaisuutta ei kerta kaikkiaan ole, jollei päätöksissä oteta niiden pitkäaikaisvaikutuksia huomioon ja luonnon kantokyvyn ylittämisestä pidättäydytä. Itä-Euroopan tuoreet kokemukset osoittavat, että jos luonnon kantokyky ylitetään, myös ihmisten sietokyky ylittyy. Jälkimmäisen seurauksia seuraamme nyt päivittäin tiedotusvälineiden avulla.

Tämän päivän arkirealistinen tilanne voidaan ilmaista niinkin, että intressi tuhota tämä maanosa on suurempi kuin säästää se luonnon puolesta toimivana tuleville sukupolville. Tämä on yleisesti hyväksytty kehityskulku. Täällä meillä koto-Suomessakin asia on siunattu lainsäädännössäkin. Ratkaiseva lainkohta löytyy voimassa olevasta vesilaista, sen 10 luvun 24 §:stä, jossa käsitellään ns. etuvertailua. Etuvertailuksi eli intressivertailuksi kutsutaan vertailua, jonka vesioikeus joutuu tekemään vertaillessaan jätevesipäästön haittoja saatavaan etuun. Ratkaisevaa onkin, millä perusteella vertailu tapahtuu. Tässä on ainakin kaksi vaihtoehtoa. Ensinnäkin on mahdollista, että verrataan päästön haittaa siitä saatavaan etuun. Toiseksi voidaan eduksi laskea kaikki se hyöty, mikä yhteiskunnalle koituu päästäjästä, jollainen on yleensä joko teollisuuslaitos tai yhdyskunta.

Meillä on näistä kahdesta vaihtoehdosta valittu jälkimmäinen. Tämä ilmaistaan voimassa olevassa vesilaissa näin: "Etuvertailussa on erityisesti otettava huomioon hakeumuksessa tarkoitetun toiminnan ja toimenpiteestä aiheutuvan haitan merkitys yleiseltä kannalta katsottuna."

Teollisuus tuntee tämän lainkohdan erittäin hyvin ja perustaa koko propagandansa siihen. Sen taholtahan aina tähdennetään, kuinka paljon uusia työpaikkoja teollisuuslaitos tuo ja kuinka suuret ovat toiminnan synnyttämät rahavirrat. Näillä perusteilla entinen Oulu Oy katsoi oikeudekseen pitää käynnissä tehdasta, jonka koneistot olivat menneet rikki. Seurauksena oli merkittävän haitan aiheuttaminen kaupunkilaisille. Aivan vastaavasti vesioikeus lakiin nojautuen tekee päätöksensä jätevesien laskuluvan myöntä-

misestä teollisuuslaitokselle. Tämä käytäntö saa päästön näyttämään todellista edullisemmalta ja hyväksyttävämmältä.

Arvoisa puhemies! Tämän vesilain kohdan hengen mukaisesti toimivat maassamme vesioikeuksien ohella kaikki viranomaistahotkin, ilmansuojeluasioissa ympäristöministeriö ja lääninhallitukset.

Ajattelu edennee — mikäli sellaista esiintyy lainkaan — seuraavasti: Paikallisella tasolla erityisenä on pidettävä työpaikkojen ja taloudellisen toimeliaisuuden saamista paikkakunnalle. Tämä voi tapahtua luonnon kustannuksella. Valtakunnan tasolla on erityisenä etuna pidettävä esimerkiksi laajan kapasiteetin omaavaa metsäteollisuutta, jotta sen avulla saataisiin vientituloja ja kovia valuuttoja tuonnista aiheutuvien laskujen maksamista varten. Tämä on niin tärkeää koko kansakunnan kannalta, että sen hintana voi olla vaikka vesistöjen pilaantuminen ja eliöiden myrkyttyminen ja kuoleminen.

Integraation tasolla tapahtuu lopullinen haaksirikko. Kun kotimaassa ei ole kyetty järjestelmään, jossa luonnon kantokykyä ei ylitetä, ei ole kansainvälisellä foorumilla varaa vaatia sitä muilta. Omaa ratkaisua perustellaan vielä teollisuuden kansainvälisen kilpailukyvyyn säilyttämisellä. Kun kaikki muutkin käyttäytyvät samoilla tavoilla, samoin perustein, ollaan tulevaisuuden kannalta toivottomassa tilanteessa: integraatio on integroitumista yhteiseen tuhoon.

Arvoisa puhemies! Mitä sitten pitäisi tehdä? Tietenkin jonkin tai joidenkin on näytettävä näyttävästi merkkiä toisille todellisten kestäväen kehityksen ratkaisujen etsimisessä. Suomi voisi olla tässä tien näyttäjänä. Kun integraatioprosessissa aiotaan pitää todellista vauhtia yllä, olisi oman eduskuntamme saatava käsiteltäväkseen vielä tämän kevään aikana tarpeelliset vesilain, ilmansuojelulain, jätehuoltolain muutokset. Lakien muutokset tulisi käsitellä täällä pikavauhtia ja saattaa tämä käsittely mahdollisimman näyttävästi integraatioprosessin muiden valtioiden tietoisuuteen.

Nyt on tuhannen ecun paikka vaikuttaa ympäristöllisesti Euroopan tulevaisuuteen. Kysymys on nyt siitä, ollaanko ajopuuna menossa mihin tahansa kohtaloon vai ollaanko todella vaikuttamassa prosessin etenemissuuntaan ja omaksuttaviin periaatteisiin. Tässä helpottanee tietoisuus siitä, että

EY:n piirissäkin on tunnustettu jäsenvaltioille oikeus ympäristönsuojeluperustein soveltaa yhteisön tasoa tiukempaa sääntelyä. EY:n tuomioistuimen päätöksellä on jopa oikeus rajoittaa tavaroiden vapaata liikkumista ympäristönsuojeluperustein. Kun tämä on enemmän mahdollisuus kuin vallitseva, kaiken kattava käytäntö, olisi käynnissä olevissa integraationeuvotteluissa pyrittävä siihen, että ympäristönsuojelukysymykset nostettaisiin tärkeysjärjestyksen kärkeen.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Harri Holkerin hallitus on hallitusohjelmassaan ja aiemmassa selonteossaan eduskunnalle luvannut erilaisten toimenpiteiden ympäristövaikutusten arviointia. Vaikka tämän luulisi automaattisesti koskevan myös hallintoyksiköitä, mitään merkkiä tästä ei ole esimerkiksi hallitukselta eduskunnan käsittelyyn tulleissa esityksissä nähtävissä. On erittäin valitettavaa, että tämä lupaus on jäänyt sanahelinäksi, sillä juuri nyt tarvittaisiin mallia, kuinka tämä arviointi tapahtuu erilaisissa lainsäädäntö- ja budjettihankkeissa. Ollaanhan nyt muuttamassa neljäsosaa maamme lainsäädännöstä. Tällaisen asian luulisi olevan toteutettavissa hallinnollisella päätöksellä, mutta jos ei ole, niin saatettakoon asiaa koskeva hallituksen lakiesitys pikaisesti eduskunnan käsiteltäväksi.

Hallituksen selonteosta käy ilmi, että integraation tuloksena on odotettavissa taloudellisen kasvun kiihtymisestä johtuvaa ympäristön kuormituksen kasvua, autoliikenteen lisääntymisestä johtuvaa saastumisen pahentumista ja maanomistuksen joutumisesta ulkomaalaisten käsiin johtuvia ongelmia. Näitä odotuksia voidaan todella pitää varteenotettavina. Kysyä vain voi, että kun tiedetään, että näiden kehityskulkujen toteutuminen johtaa ennen pitkää katastrofiin, niin miksi ei ryhdytä aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että näin ei saa tapahtua.

Hallituksen selonteon suuri heikkous onkin siinä, että sen mukaan maamme vain tyytyisi seuraamaan, kuinka tässä käy, sen sijaan että olisi selvä luonnon tervehdyttämiseen tähtäävä tavoiteohjelma, jota pyrittäisiin toteuttamaan. Suomen pohjoisena, karuna maana tulee olla erityisen aktiivinen ympäristönsuojelukysymyksissä. Meidän luontomme ei kestä läheskään sitä, mitä monet Keski- ja Etelä-Euroopan alueet kestävät, ja jälkimmäisetkin ovat jo hätää kärsimässä. On puutut-

tava olennaisiin, perustavaa laatua oleviin asioihin, jotta rakenteellinen muutos suhteessa luontoon olisi mahdollinen.

Arvoisa puhemies! On sanottu, että demokratia estää Euroopan pelastumisen ympäristökatastrofilta. Ymmärrän, mihin näin väittävät väitteensä perustavat, mutta en hyväksy sitä. Mielestäni Itä-Euroopan tai Pohjanmeren luonnon tila kykenevät osoittamaan konkreettisesti sen, mikä on kohtalomme, jollei toimiin ympäristön rakenteelliseksi pelastamiseksi ryhdytä. Noissa tapauksissa kansa on mennyt valmiuksissaan poliittisten päättäjien ohi. Juuri tämän pitäisi osoittaa, että rakenteelliset muutokset ovat mahdollisia demokraattisesti päätettyinäkin.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuoro oli hyvin ansiokas. Hän kanto aitoa huolta ympäristön tilasta. Niin teen minäkin. Mutta en kuitenkaan ymmärrä sitä, että puheenvuoron pitää olla noin synkän pessimistinen kaikilta osin, esimerkiksi siltä osin, kuin hän näki ihmisten vapaan liikkumisen aiheuttavan pelkästään kielteisiä ilmiöitä ympäristöäkin ajatellen. Tulee mieleen, että kun hänkin puheenvuorossaan useaan otteeseen mainitsi Itä-Euroopan ympäristön hyvin huonon tilan, niin ei sitä ainakaan ole aiheuttanut ihmisten vapaa liikkuminen, sen me nyt varmasti kaikki tiedämme, ja se on pikkuhiljaa koko ajan pahentunut, 80-luvulla jopa erittäin nopeasti.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos munat ja makkarat menevät sekaisin, siitä tulee pyttipannua, jota on keho syödä, jos ei sitä ole kunnolla kuumentanut ennen sitä. Tämä yleiskommenttina ed. Hilpelän äskeiselle kommentille.

Kuitenkin olen sitä mieltä, että Euroopan tilanne on tällä hetkellä luonnon puolesta niin vakava kauttaaltaan, että pitää olla varaa tehdä perustavaa laatua oleva analyysi tästä tilanteesta ja sen perusteella tarpeelliset johtopäätökset, sillä jos näihin toimenpiteisiin ryhdytään, siitä ei ainakaan ole luonnon kannalta mitään vahinkoa.

Ed. Backman: Herra puhemies! Sinipunaisten virallisen linjauksen ohella on suhtautumisessa Länsi-Euroopan taloudelliseen yhtentymiskehitykseen myös hallituspuoluei-

den sisällä toinen, sinikeltainen linja. ”Let’s join EC”, kampanjoivat hallituspuolue kokoomuksen nuoret. Kysyn: Onko tämä kampanja kokoomuksen virallinen kanta, vai edustaako se pelkästään kokoomusnuorten kantaa? Onko kysymys samanlaisesta kaksoisstrategiasta kuin keskustalla, jossa nuoret hoitavat radikaalit ja puolueen muu väki konservatiivit? Tämä kysymykseni on aiheellinen sen takia, että kokoomuksen nuorilla on merkittävä painoarvo puolueessa. Vastikään pääministeri Holkerin uudeksi avustajaksi valittiin kokoomusnuorten edellinen puheenjohtaja Harri Hiltunen.

Sosialidemokraateilla ei tällaista kaksoisstrategiaa ole. Sosialidemokraatit suhtautuvat Euroopan integraatiokehitykseen eivät vanhoja perustotuuksia toistaen, kuten puheenjohtajamme, ulkoministeri Paasio totesi, vaan olemme valmiit esittämään kriittisiä kysymyksiä ilman, että niihin täytyy välittömästi esittää vastaus.

Totesin jo tiedonantokeskustelun yhteydessä, että mielestäni turhan helposti sivuutetaan kysymys EY:n täysjäsenyydestä, kun todetaan, että se on mahdoton Suomen puolueettomuusasemasta johtuen. Entä sitten, jos Suomi ei olisi puolueeton? Mielestäni tulisi tarkastella EY-jäsenyyttä, sen hyviä ja huonoja puolia, myös sen takia, että kun tilanne Euroopassa saattaa suurvaltojen vastakkainasettelun vähenemisen kautta muuttua, mikä on Suomen vastaus tämän jälkeen täysjäsenyyteen? Silloin perusteena ei riitä pelkästään puolueettomuusasema. Silloin tarvitaan analyttisempää selvitystä hyvistä ja huonoista puolista.

Kun nuoret muodostavat eurooppalaisen sukupolven, nuorten käsitykset yhdentymisasiasta ovat ehkä poikkeavia. Kun täällä jo aikaisemmin on todettu, että suuri osa suomalaisista nuorista jo tänä päivänä luulee Suomen olevan jäsenenä EY:ssä, tämä ei ole mitenkään yllättävä tieto sen takia, että nuoret ovat kasvaneet eri tavalla kansainvälisyyteen, eri tavalla eurooppalaisuuteen kuin vanhempansa. Meillä on tulossa mukaan myös päätöksentekoon interrail-sukupolvi, joka on tottunut liikkumaan rajojen yli. Seuraava sukupolvi on tottunut opiskelemaan ulkomailla, oppinut työskentelemään ulkomailla. Ylipäätään valtioiden perinteiset rajat menettävät tässä mielessä merkitystään nuorten näkökulmasta. Sen takia nuoria

kiinnostaa erityisesti integraatiossa se, millä tavalla suomalaiset nuoret pystyvät jatkossa tasavertaisina osallistumaan erilaiseen kansainväliseen yhteistyöhön.

Liikkuminen on yksi keskeisimpiä osatekijöitä, ja tämän suhteen toivoisin, että koko integraatiokeskustelua laajennettaisiin Länsi-Euroopasta perinteiseen Keski-Eurooppaan, Itä-Eurooppaan. Meillä on pitkään puhuttu esimerkiksi interrail-järjestelmän ulottamisesta Itä-Euroopan maihin, ja uskoisin, että se on aivan lähivuosien asia toteutumisen osalta.

Toinen asia on koulutus. EY:n koulutusohjelmiin Suomi on menossa mukaan. Ongelmaksi saattaa tulla pikemminkin se, milaista valmiudet meillä on ottaa tänne vastaan ulkomaisia opiskelijoita. Tämä edellyttää korkeakoululaitokseltamme, miksei myös keskiasteen oppilaitoksilta, huomattavaa resurssilisäystä nykyiseen ja huomattavaa asenteiden muuttamista nykyiseen hyvin nuivaan asennoitumiseen verrattuna.

Kansalaisjärjestöjen rooli on keskeinen ei pelkästään siinä keskustelussa, mitä käymme integraatiosta, vaan myös jatkossa eurooppalaisina toimijoina. Kun meillä on tänä päivänä Suomessa neuvontajärjestelmä yrityksille, Euroneuvontakeskus, miksei meillä olisi euroneuvontakeskusta myös kansalaisille ja kansalaisten järjestöille. Suomi on järjestöjen luvattu maa. Uskoisin, että järjestöt haluavat toimia myös yhdyntävässä Euroopassa ilman, että se edellyttäisi järjestöiltä asiointia suoraan Brysseliin, vaan sen on pystyttävä tapahtumaan myös Helsingin kautta. Tämä tarkoittaa huomattavaa resurssilisäystä myös järjestötoimintaan. Tässä yhteiskunnan on kannettava oma vastuunsa ja esimerkiksi järjestöjen kansainvälisen toiminnan rahoitukseen lisättävä valtionapuja.

Valtionapukysymys järjestöille tulee ongelmalliseksi, kun muistetaan, mistä nämä rahat tulevat. Ne tulevat veikkausvoittovaroista pääasiassa. Jatkossa ei ole täysin selvää, millä tavalla Suomi pystyy turvaamaan omat veikkausvoittovarot ja toisaalta hyvin pitkälti sosiaalipuolelle menevät raha-automaattiyhdistysvarat. Mikäli Suomeen päästetään kansainvälinen pelitoiminta, se tarkoittaa sitä, että palautusprosentit ovat 80—90 prosenttia, mikä taas tarkoittaa sitä, että Veikkaus ja Raha-automaattiyhdistys eivät pysty

kilpailemaan näiden ulkomaisten pelimuotojen kanssa. Se tarkoittaa samalla sitä, että rahoituslähde nuorisotyöhön, urheiluun, tieteeseen, taiteeseen, kulttuuriin ja Raha-automaattiyhdistyksen kautta myös sosiaalipuolelle on tukossa, ja siellä puhutaan noin 2 miljardista markasta. Sen takia toivon, että jatkoselvittelyissä erityisesti kiinnitetään huomiota tähän merkittävään kansalaistoiminnan rahoituslähteeseen ja sen turvaamiseen kotimaaisissa käsissä.

Totesin jo, että suomalaisten asenteet eivät välttämättä ole vielä kunnossa tänne saapuvien suhteen. Tässä suhteessa toivon, että meillä käynnistetään erillisiä, jos ei kampanjoita, niin kuitenkin toimenpiteitä sen suhteen, että eri puolilla Suomea nämä valmiudet tulevat paremmiksi. Se edellyttää toisaalta resurssien lisäämistä, mutta toisaalta eräänlaisen suvaitsevaisuuskampanjan aikaansaamista. Kouluihin tulee saada oppisäلتöihin kansainvälisyyskasvatus nykyistä huomattavasti laajempaan mukaan ja mielellään läpäisyperiaatteella eri oppiaineisiin, ei yhtenä osa-alueena irrallaan kaikesta muust.

Haluan lopuksi kehitysalueen edustajana ja Järvi-Suomesta tulevana kiinnittää huomiota asiaan, josta täällä on puhuttu jo useampaan otteeseen, eli rantojemme ja metsiemme omistukseen ja erityisesti päätöksentekoon niiden osalta. Mitä tälle kansallismaisuudellemme tehdään? Täällä on aivan oikein todettu, että ei ole riittävää se, että puhumme omistusoikeudesta. Kun kansainväliset suuryritykset ostavat jatkossa suomalaista metsäteollisuutta, vaikka niiltä kielletäisiin suoranainen omistusoikeus rantoihin ja metsiin, niin käytännössä ne omilla ratkaisuillaan tulevat tekemään päätökset myös omistuksessaan olemattomien rantojen ja metsien suhteen. Tässä suhteessa järjestelmä kaipaa vielä lisäselvityksiä siitä, kuinka omistusoikeus ja toisaalta päätöksenteko voidaan riittävässä määrin pitää erillään.

Euroopan yhteisön sisällä on tehty selvitys, jota ed. Pulliainen äsken kaipasi. Siellä on ympäristöministerien toimesta tietääkseni valmistunut laajempi selvitys niistä ympäristövaikutuksista, joita integraatiolla olisi. Integraatio ei pelkästään tuo myönteisiä ympäristövaikutuksia. Taloudellisen kasvun kautta, jota integraatiolla haetaan, totta kai saadaan lisää resursseja ympäristöinvestoin-

teihin, mutta kun se samalla lisää ympäristöä rasittavaa kulutusta, sen seurausvaikutukset saattavat olla arvaamattomat, kuten ed. Pulliainenkin totesi. Tämän vuoksi toivon, että suomalaiset pyrkivät saamaan tuon selvityksen käyttöönsä. Tietojeni mukaan selvitys on julistettu salaiseksi myös EY:n sisällä sen sisällön vuoksi. Se sisältö ei ole niin positiivinen kuin integraation muut kehityssuunnat antaisivat olettaa.

Lopuksi haluan todeta, että arvokkain omaisuus, jota suomalaisilla on, on suomalainen kulttuuri. Suomalaista kulttuuria eivät ylläpidä valtion hallinto eikä kuntien byrokratia, vaan suomalaiset, heidän edustamansa järjestöt. Vetoan voimakkaasti, että jatkossa selvitetään hyvin tarkasti järjestöjemme toimintaedellytykset yhdyntävässä Euroopassa. Vain tällä tavalla voimme luoda kansalaisille suoran vaikutuskanavan ei pelkästään valita päättäjät eurooppalaisella tasolla, vaan vaikuttaa myös päätösten sisältöön.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Backman oli sitä mieltä, että meidän tulisi edistää opiskelijavaihtoa, eli kun suomalaisia menee ulkomaille, Suomeen pitäisi myöskin saada ulkomaisia opiskelijoita ja koululaisia. Hän käytti sanaa nuiva — suhtautumisemme vuorovaikutukseen on nuiva. Kiistan jyrkästi, että se olisi nuiva.

Ongelma on siinä, että tänne ei ole tulossa tarpeeksi opiskelijoita eikä opettajiakaan vaihdon puitteissa siitä yksinkertaisesta syystä, että kieleemme asettaa aika suuren rajoituksen täällä oleskelulle. Tiedän päinvastoin — siis kiistan nuivuuden — että joka ainut ulkomainen esimerkiksi lukioihin tuleva opiskelija otetaan riemumielin vastaan ja pidetään vaihtovuosi Suomessa ihan kovasti mielellään, koska se rikastuttaa muidenkin oppilaiden koulunkäyntiä. Kansainvälistä kasvatusta meillä kouluissa kyllä annetaan jo tänä päivänäkin ja yritetään jopa antaa läpäisyperiaatteella.

Hän mainitsi myöskin, että pitäisi kaikkialla Suomessa saada kansalaisten mielipiteet positiivisemmiksi tänne tulijoita kohtaan. Tähän toivomukseen tietysti sängen mielellään yhtyy, mutta ymmärsin, että hän puhui silloin ei suinkaan enää esimerkiksi koululaisvaihdosta, vaan nimenomaan pako-

laisista, mikä onkin sitten taas toinen juttu, niin kuin Kipling sanoo.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Backman totesi, että kouluissa tarvitaan kansainvälisyyskasvatusta, ja ed. Hilpelä totesi, että siellä jo sitä on. Näin todella peruskoulussa on ja eräissä keskiasteen oppilaitoksissakin. Kuitenkaan kansainvälisyyskasvatus ei ole pelkkää asennekasvatusta, vaan sen nykyään täytyy perustua jo tietoon, jotta se tulisi sisäistettyä ja olisi myöskin hedelmää kantavaa.

Tässä yhteydessä olisi mielenkiintoista kuulla, mikä on sosialidemokraattien kanta tulevaan uuteen kansainvälisyyskasvatukseen, koska tällä hetkellä se toimii niin, että maantiede antaa tietoa kansoista ja maiden luonnonolosuhteista, historia kertoo niiden historiallisista kuluista ja sitten uskonto tuo myöskin kulttuurikysymykset esille. Käsittääkseni sosialidemokraattien radikaali siipi ajaa uskontoa mm. pois kouluista ja tässä suhteessa heikentää erästä peruspilaria kansainvälisyyskasvatuksen tietopohjassa, joten minkähänlainen tämä uusi kansainvälisyyskasvatus mahtaa olla?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä minun käyttämäni puheenvuoro sivuaa hyvin paljon aikaisempia vastauspuheenvuoroja. Mitä tulee opiskelijoiden vastaanottoon Suomessa, en ymmärrä ollenkaan sitä väitettä, että Suomessa todella suhtauduttaisiin nuivasti ulkomailta tuleviin opiskelijoihin. Sikäli kuin olen esimerkiksi Tampereen yliopistossa asianomaisten henkilöiden kanssa asiasta keskustellut, asenne on päinvastainen. Sen sijaan ongelma on se, että Suomeen tunkeutuu opiskelijoiksi naamioituneina kaiken maailman kulkureita. Esimerkiksi Oulun yliopistoon kirjoittaututaan sisälle, vapaa yliopisto. Sen jälkeen tarkoituksena on loppujen lopuksi tehdä Suomessa vain jotain muuta ja olla opiskelijan kirjoilla Oulun yliopistossa.

Backman esittää, että Suomessa pitäisi nyt, kun asenteet ovat esimerkiksi pakolaisia tai ulkomaalaisia vastaan järkevän kriittiset, aloittaa aivopesu jo kansakoulusta alkaen kansalaisille, jotta päästäisiin niihin tavoitteisiin, joita sosialidemokraateilla on jo vanhemmassakin polvessa, saati sitten näillä nuorilla radikaaleilla, että joka toinen meistä

tuolla ulkopuolella olisi värillinen kurdi tai saman näköinen kuin minä partani kanssa. Minä uskon, että tämä ei onnistu aivopesunkaan kanssa.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin puuttua ed. Backmanin puheenvuoron siihen osaan, jossa hän puhui nuoresta sukupolvesta ja eurooppalaisesta interrail-sukupolvesta, ja olen siitä hänen kanssaan aivan samaa mieltä.

Mutta kun miettii, mikä tälle sukupolvelle enemmän avaa Eurooppaa, meidän mahdollinen Ees-sopimuksemme vai se muutos, joka tapahtuu Itä-Euroopassa ja Neuvostoliitossa, luulen, että jälkimmäinen eli Itä-Eurooppa ja Neuvostoliitto on tältä kannalta kyllä meille paljon oleellisempi. Joskus autonomian aikana eurooppalainen kulttuurivirtaus on tullut Suomeen idästä, ja luulen, että pikkuhiljaa olemme palaamassa tilanteeseen, jossa emme elä pelkästään angloamerikkalaisen kulttuurin piirissä, vaan ollaan keskieurooppalaisen ja itäeurooppalaisen kulttuurin vaikutuspiirissä. Siinä mielessä nämä kaksi prosessia, jotka ovat käynnissä samaan aikaan, helposti sekoittuvat jonkinlaiseksi Eurooppa-huumaaksi.

Olin kuulevinani, että ed. Backman sanoi, että pitäisi miettiä tilannetta myös siltä kannalta, että entä Suomi ei olisi puolueeton tai jotain tämmöistä ja mikä olisi meidän yhteytemme silloin EY-prosesseihin. Mielestäni missään olosuhteissa ei kannattaisi spekuloida sillä. Enemmän ehkä sitten sillä, että muu Eurooppa muuttuu ja sotilasliitot purkautuvat.

Mitä tulee ed. Hilpelän vastauspuheenvuoroon siitä, että suhtautuminen ei olisi nuivaa ulkomaisiin opiskelijoihin, niin ainakin niiden tietojen perusteella, joita minä olen saanut, esimerkiksi Suomen lähetystöt ulkomailla eivät suinkaan avomielisesti palvele niitä kaikkia opiskelijoita, jotka Suomeen haluaisivat tulla. Lähetystöt eivät anna aina tietoja pääsykokeista ja stipendimahdollisuuksista ja muusta sillä tavalla, kuin olisi asiallista antaa eri puolilla maailmaa. Tässä mielessä Suomella olisi kyllä paljon tehtävää kuvansa parantamisessa ja opiskelijoiden tänne saamisessa mukaan lukien sen, että korkeakouluissa opetuskielten valikoimaa pitäisi monipuolistaa niin, että ihmisiä voi tulla eri suunnista.

Ed. Backman (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Hilpelälle ensinnäkin asenteista: Mielestäni ed. Aittoniemi todisti sen, mistä puhuin. Asenteet ovat juuri tällaiset. Toisaalta Suomessa ei ole vielä riittäviä valmiuksia tänne ulkomailta tulevien osalta. Meiltä esimerkiksi on puuttunut tähän saakka melkein ainoana Euroopassa kansainvälinen lukio, joka tarjoaa jatkumahdollisuuden kansainvälisissä yliopistoissa. Nyt se on opetusministeriön tietojen mukaan tulossa. Meillä on korkeakouluopiskelijoilla hyvin paljon sellaisia ongelmia, jotka johtuvat pelkästään asenteista, sellaisista asenteista, joista ed. Aittoniemi puhui, eli me pelkäämme, että tänne tulee ihmisiä, joilla on kavalat tarkoitukset. He eivät pyri opiskelemaan, vaan tarkoitus on jokin muu.

Sitten opetuksen sisältökysymykseen: Johdattamassani nuorisokomiteassa käsitelimme juuri kansainvälisyys- ja rauhankasvatusta kouluissa, ja siellä asiantuntijana toiminut Helena Kekkonen totesi, että koulussa nuoret eivät tiedä näistä asioista. Ja kun heidän kanssaan keskustele, he kysyvät, miksi heille ei ole kerrottu kaikkea tätä. Siinä mielessä yhdyn ed. Renkoon, että se on hyvin pitkälti ei pelkästään asennekysymys, vaan tietokysymys. Ja sen takia ei riitä, että meillä yhdessä oppiaineessa otetaan kansainvälisyys- tai rauhankasvatus mukaan, vaan sen täytyy kulkea kaikkien oppiaineiden sisällä. Ja tässä suhteessa mielestäni uskonnon opetuksen korostaminen on vähän aikansa elänyt ja kannatan ET-opetuksen sisällyttämistä oppiohjelmiin.

Ed. Haavistolle totean lopuksi, että olen täsmälleen samaa mieltä ja puheessanikin totesi, että esimerkiksi liikkumisessa täytyy katsoa pikemminkin Keski-Eurooppaan, Itä-Eurooppaan kuin pelkästään Länsi-Eurooppaan. Se on se suunta, jossa jatkossa meillä on mahdollisuuksia.

Ed. Saari: Herra puhemies! Hallituksen eduskunnalle antama selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen on mielestäni rakenteeltaan onnistunut. Siinä aivan oikein ala alalta tarkastellaan käynnissä olevaa kehitystä, arvioidaan sen vaikutuksia Suomelle ja esitetään Suomen suhtautuminen kyseiseen asiaan. Nyt esitetään jopa niitä tavoitteita, joihin Suomi kussakin asiassa pyrkii. Osittain selonteosta

jää kuitenkin sellainen maku, että edes hallitus ei kovin tarkasti tiedä, mitä konkreettista kussakin asiassa on todella tapahtumassa. Siinä määrin usein selonteossa toistuvat kohdat, joissa sen ja sen ratkaisun "uskotaan vaikuttavan", "arvioidaan vaikuttavan" tai se "saattaa vaikuttaa" Suomeen niin tai näin.

Sitä tosiasiaa selonteko ei kiellä, että jäsenyyttä muistuttava integraation aste väistämättä rajoittaa kansallisen päätöksenteon mahdollisuuksia, koska päätökset on yhdenmukaistettava varsin pitkälle EY- tai Ees-päätöksentekoon. Nyt hallitus myöntää, että yhdentymiskehitys aiheuttaa meille myöskin ongelmia. Erinomainen kannanotto hallitukselta oli mielestäni se, että Suomen tulee kaikin keinoin pyrkiä säilyttämään oma kansallinen maatalous- ja aluepoliittinen päätöksentekonsa. Myös omistusoikeuskysymyksissä hallitus näyttää lähentyneen niitä näkemystsiä, joita keskustan taholta on jo aiemmin esitetty. Silloin ne vain hallituksen taholta leimattiin yritykseksi noukkia pullasta rusinoita.

Vaikka kuluneina kuukausina on julkisessa keskustelussa voimakkaasti painotettu Euroopan yhdentymiskehityksen Suomelle antamia mahdollisuuksia, oma arvioni on se, että Euroopan yksinapaistumiseen johtava yhdentymiskehitys ei välttämättä ole Suomelle edes pääsääntöisesti positiivista kehitystä, koska se vie Suomelta viimeisten parinkymmenen vuoden aikana saavuttamamme aseman idän ja lännen rajalla, aseman, jossa olemme voineet nauttia kaupassamme suosituimmuusasemasta niin idässä kuin lännessäkin.

Yksinapaistuva kehitys on vaarassa johtaa siihen, että Suomesta tulee Euroopan talousalueen etäisin kolkka. Etäisyys ja useimpia muita maita ankarammat luonnonolomme asettavat meidät täysin vapaan kilpailun vallitessa asemaan, jossa meidän kilpailu-alueemme ovat talousalueen sydänalueita heikommat. Tällainen tilanne pakottaisi meidät äärimmäisen kovaan ja raakaan kilpailuun. Ellemme tässä kilvoittelussa menestys, mahdollisuutemme ylläpitää sellaisia suomalaisia yhteiskunnan parhaita piirteitä kuten useita EY-maita kehittyneempää sosiaali- ja koulutuspoliittikkaa heikkenevät oleellisesti.

Esitellessään hallituksen selontekoa ministeri Salolainen ohitti liikennepoliittikan sek-

torin varsin lyhyesti. Puheensa liikennepoliittisessa osassa ministeri Salolainen tyytyi lähinnä toteamaan, että hallituksen pyrkimyksenä on hoitaa kuljetuksiin liittyvät järjestelyt tehokkuutta, taloudellisuutta ja entistä parempaa palvelua edistävällä tavalla. Hän totesi myös, että Suomi on valmis sopeuttamaan omia sääntöjään EY-sääntöihin, milloin tämä ei ole ristiriidassa perustavaa laatua olevien kansallisten intressien kanssa. Mitä nämä perustavaa laatua olevat kansalliset intressit liikenteen alalla sitten ovat, se ministerin puheenvuorosta ei käynyt ilmi. Tällaisia on vaikea löytää myöskään selonteon tekstistä.

Suomelle, johtuen etäisyydestämme Euroopan sydänalueille ja maamme pitkistä sisäisistä matkoista, liikennejärjestelmien toimivuudella on suurempi merkitys kuin kenties millekään integraatiokehityksessä mukana olevalle maalle. Tavaroiden kuljetuskustannus markkinoille on yhtä tärkeä kustannustekijä kuin mikä tahansa muukin kustannuserä.

EY:n tavoitteena on muodostaa alueesta yksi yhtenäinen liikennealue, missä ensin on tarkoitus vapauttaa EY-maiden välinen liikenne kolmansien maiden kuljetusyrityksille. Jatkossa on tarkoituksena vapauttaa myös cabotage-kuljetukset eli sopimukseen liittyneiden maiden sisäiset kuljetukset kaikkien sopimusmaiden kuljetusyrityksille. Niin pitkälle menevät sopimukset, kuten cabotage-kuljetusten vapauttaminen, on siinä määrin tärkeä ja suuri kysymys, että olisi varsin mielenkiintoista kuulla, onko se hallituksen mielestä sellainen perustavaa laatua oleva kansallinen intressi, jota ministeri Salolainen tarkoitti selontekoesittelynsä liikenneosassa.

Jo Suomen ja jonkin EY-maan välisten kuljetusten vapauttaminen kolmansien maiden kuljetusyrityksille, mutta erityisesti Suomen sisäisten kuljetusten vapauttaminen ulkomaisille yrityksille luo tilanteen, jossa Suomen on pakko vero- ym. ratkaisuin huolehtia siitä, ettei suomalaisten kuljetusyritysten kustannustaso ylitä minkään sopimusmaan kustannustasoa. Näin erityisesti siksi, että suunnitellut siirtymisestä järjestelmään, jossa ajoneuvoa verotettaisiin pääosin siinä maassa, jossa se kulloinkin liikkuu, todetaan vaikeasti toteutettaviksi, teoreettisiksi ja toteutukseltaan epävarmoiksi. Tällainen tilan-

ne veisi luonnollisesti Suomelta mahdollisuudet nykyisessä määrin rahoittaa valtion menoja tieliikenteeltä perittävien maksuina ja veroina. Esimerkiksi tähän kysymykseen hallitus ei selonteossaan kuitenkaan millään tavalla puuttunut.

Jo pitkään Suomen liikennelainsäädännössä perusteena on käytetty Euroopan yhdentymiskehitystä. Näin on ollut mm. ajoneuvon mittoja ja painoja koskeissa säännöksissä, samoin kuin aikanaan piirturipakkoa sekä ajo- ja lepoaikalainsäädäntöä käsitellessä.

Myös parhaillaan liikennevaliokunnassa käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä tavaraliikennelaiksi on perusteltu säännösten harmonisointitarpeella Euroopan yhteisöjen suuntaan. Saadun tiedon mukaan hallitus vielä kuluvan kevään aikana antaa lain myös julkisesta henkilöliikenteestä, jota epäilemättä myöskin tullaan perustelemaan tarpeella harmonisoida säännöksiämme EY:n kanssa. Kun asiat tippuvat käsiteltäväksi yksi kerrallaan, laki kerrallaan, esimerkiksi liikennevaliokunnalla on vaikeuksia muodostaa kokonaisnäkemyksiä integraatiokehityksen vaikutuksesta liikennealan lainsäädäntöön. Kokonaisnäkömyksen luomiseksi pidänkin erittäin tärkeänä, että myös liikennevaliokunta saa nyt eduskunnalle esitellyn integraatioselonteon käsiteltäväkseen.

Herra puhemies! Fyysisistä liikennettä kenties vielä merkittävämmät vaikutukset integraatiokehityksellä lienee sähköisen viestinnän kehitykseen. Selonteossa kerrotaan EY:n keskeisimpien tavoitteiden televiestinnässä olevan ensinnäkin telepäälaite- ja telepalveluiden nopea ja täydellinen vapauttaminen kilpailulle ja toiseksi telepalveluiden vapauttaminen niin, että telelaitosten yksinoikeudet rajataan ainoastaan peruspalveluihin ja verkon rakentamiseen. Kolmanneksi teleliikennemaksuissa pyritään kustannusvastaavuuteen ja neljänneksi telehallinto erotetaan teletoiminnan harjoittamisesta.

Kuten selonteossa todetaan, päätelaite- ja telepalvelumarkkinat on Suomessa jo vapautettu. Samoin telehallinto on erotettu teletoiminnan harjoittamisesta. Selonteossa ei kuitenkaan esitetä, mikä on sitä teletoiminnan peruspalvelua, joka jatkossa jäisi telelaitoksille. Nyt on selvyyden vuoksi todettava, että kaikkia toimiluvan varassakin toimivia laitoksia on pidettävä telelaitoksina.

Miten vapaa kilpailu olemassa olevissa johtoverkoissa on mahdollista järjestää? Selventämättä jää myös se, miten vapaan kilpailun ja palveluiden kustannusvastaavuuden vallitessa turvataan maamme harvemmin asuttujen ja taloudelliselta volyymltaan heikompien alueiden telepalveluiden kehittyminen ja palvelujen saatavuus edullisimpia alueita vastaavaan hintaan.

Selonteossa kerrotaan aivan oikein tällä kohdalla, että tavoitteena on Posti- ja telelaitoksen tuottovaatimuksen alentaminen lähivuosina. Muu teksti jää kuitenkin täysin uskonvaraisten asioiden esittelyksi. Otan tähän suoran lainauksen selonteon kyseessä olevasta kohdasta: "Valtion vuosittaisiin tuloihin tämä alennus merkitsee lähivuosina joidenkin satojen miljoonien markkojen vähennystä. Toisaalta laskevien maksujen aiheuttama kysynnän kasvu saattaa kasvattaa telepalveluista perittävän liikevaihtoveron kertymää merkittävästi. Valtion talouden kannalta saattaa olla merkittävin se välillinen vaikutus, joka kehittyvillä telepalveluilla on talouselämään yleisesti. Vaikutusten arvioidaan olevan myönteisiä myös haja-asutusalueiden yritystoiminnan kannalta."

Tätä selonteon kohtaa lukiessa tuntui todellakin siltä, että yhtä hyvin tässä olisi voitu kirjoittaa, että korppi saattaa olla myös valkoinen, se saattaa visertää kauniisti ja sen arvioidaan merkittävästi viihdyttävän lapsia ja vanhuksia vieraillessaan iloisesti sirkuttaen ikkunoille asetetuilla lintulaudoilla. (Ed. Laine: Ihan mahdollittomia vaaditaan!) Siinä määrin faktoihin perustumattomilla "saattaa"-arvioilla asiaa on yritetty selittää myönteisesti. (Ed. Knuuttila: Tuo meni tiedotusvälineisiin nyt!)

Edellä esittämässäni selonteon kohdassa kulminoituu mielestäni laajemminkin hallituksen haluttomuus tai ehkä neuvottomuus siinä, miten EY-integraatiokehityksen ruhjovassa kilpailuympäristössä turvataan suomalaisen yhteiskunnan solidaarisuuteen perustuva heikompien alueitten ja heikompien ihmisryhmien huomioon ottaminen.

Herra puhemies! Lopuksi toteaisin käsiteltävän asian olevan meille historiammekin näkökulmasta äärimmäisen tärkeä. Historiamme on noin 600 vuoden jakso, jolloin asioistamme päätettiin pääosin Tukholmassa. Sitä seurasi runsaan sadan vuoden jakso, jolloin tärkeimmät päätökset tehtiin vuoro-

taan Pietarissa. Kukaan tuskin tänä päivänä kovin suurella kaiholla niitä aikoja muistelee.

Nyt olemme runsaat 70 vuotta olleet itsenäisiä ja saaneet päättää asioistamme itse. Tämä itsenäisyyden aika on ollut Suomelle uskomattoman kehityksen aikaa. Tänä lyhyenä aikana olemme nousseet vähäpätöisistä ja kehittymättömästä takamaasta yhdeksi maailman kärkimaaksi niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin sivistyksellisesti. Kansallisen päätösvalan vapaaehtoinen luovuttaminen jonnekin Brysselin kasvottomille byrokraateille on siis äärimmäisen vakava ja vastenmielinen asia.

On kuitenkin todettava, että olemme pieniä, emme voi sanella eurooppalaisen kehityksen suuntaa. Niinpä meidän nyt niin kuin aikaisemminkin on etsittävä pienimmän pahan vaihtoehtoja. Jos ja kun Euroopan yhdentymiskehitys täysin meistä riippumatta jatkuu suunnitelmien mukaan, jonkin asteinen mukanaolo on meille kuitenkin mielestäni pienempi paha kuin aidan taakse jääminen. Valittakoon siis se, mutta valvottakoon samalla, että edustajamme kaikilla tasoilla niin Brysselissä, Strasbourgissa kuin muualkin Euroopassa muistavat olevansa Suomen edustajia Euroopassa eikä päinvastoin.

Ed. Knuuttila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Efta-konventiosta tai Eevapaakauppasopimuksesta Ees-sopimukseen kulkee paljon loogisempi kehitysura kuin Tukholmasta Pietarin kautta Brysseliin. Sen ed. Saarikin varmasti tietää. Kun hän valiteli sanamuotojen valintaa hallituksen selonteossa, niin minusta se valinta viestii ennen kaikkea sitä, että nyt ollaan tietyssä neuvotteluprosessin vaiheessa, jossa ei olla vielä valmiita tekemään lopullisia päätöksiä. Toisaalta se viestii hallituksen käsitystä siitä, että eduskunnalla on ratkaiseva päätöksen tekovaikute prosessin kaikissa vaiheissa.

Kuljetusten osalta ed. Saari valitteli sitä, että kaikki tulee osasina. Ei oikeastaan ole muuta vaihtoehtoa. Nyt olemme prosessissa, jonka kokonaisuus muodostuu osista, ja sen lainsäädännön käsittelyssä, joka vaikuttaa esimerkiksi kansainvälisiin kuljetuksiimme, on otettava täysin riippumatta Ees-prosessis-

ta huomioon se, miten EY:n normit kohtelevat meidän kuljetuksiamme. Meidän täytyy luoda sellaista lainsäädäntöä, jolla emme aseta omille kuljetusvälineillemme ja kuljetajillemme esteitä suorittaa tehtävänsä Euroopan missä osassa tahansa. Ei kai tämä sen monimutkaisempaa ole.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Luonnollista on, että tällaisen kokonaisuuden paloina tippuminen vaikeuttaa kokonaisuuden muodostamista, eikä meillä varmasti siitä ed. Järvenpään kanssa ole edes erimielisyyttä, enkä todella ole väittänyt, että hallituksen olisi nuoka kaikki asiat pitänyt yhdellä kertaa antaa. Siinä osassa puheenvuoroani enemmänkin kiitin sitä asiaa, että tällainen selonteko on annettu, että se todellakin voidaan käsitellä valiokunnissa niin, että nyt tarjoutuu tilaisuus jonkinlaisen kokonaisuuden muodostamiseen.

Mutta sitä tosiasiaa ed. Järvenpääkin ei pysty kiistämään, että kyllä tässä selonteossa joitakin kielteisiä asioita, vaikka niitä joitakin on yksilöity ja osoitettu, niin kyllä tällaisella lienee-, toivotaan- ja uskotaan-sanakänteillä on pyritty häivyttämään. Myös on kiistaton tosiasia, että integroituminen meidän kansallista päätöksentekoaamme rajoittaa. Yhtä selkeä tosiasia on se, että historiamme aikana nimenomaan omissa käsissä ollut kansallinen päätöksentekovaikute on ollut meille äärimmäisen tärkeä asia.

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Eduskunta esitti jo ennen toista maailmansotaa, että tärkeät kansainväliset sopimukset on saatettava sen tietoon ennen sopimukseen sitoutumista. Hallitus lupasi puolestaan antaa kauppasopimukset etukäteen eduskunnan käsiteltäviksi. Sodan jälkeen on useita esimerkkejä näiden kannanottojen toteutumisesta: yya-sopimus, Saksan paketti sekä Oecd:hen ja Euroopan neuvostoon liittyminen. Viime vuonna ulkoasiainvaliokunta myös sai hallitukselta pyytämänsä selvityksen vireillä olevista sopimuksista ja sopimuspolitiikan perusteista. Ensi viikolla hallitus antaa valiokunnan pyynnöstä toisen vastaavan selvityksen. Tarkoituksena on tehdä selvityksestä säännönmukaisesti toistuva.

Neuvoteltavaksi tuleva integraatiosopimus on ehkä tällä vuosisadalla Suomen merkittä-

vin valtiosopimus, jonka vaikutukset ulottuvat laajalle yhteiskunnan eri aloille. Eduskunta on tärkein valtioelin, jonka on voitava päättää yhteiskunnan kehityksen kannalta keskeisistä perusratkaisuista. Siihen ei riittäisi, että eduskunta saisi neuvottelujen jälkeen käsiteltäväkseen valmiin tuhatsivuisen sopimuksen, jonka se voi vain hyväksyä tai hylätä. Eduskunnan oikeus integraatiosopimuksen hyväksymiseen olisi ollut kuollut kirjain, jollei eduskunta olisi voinut esittää näkökohtiaan jo ennen neuvottelujen aloittamista.

Integraatiosopimus on siksi tärkeä ja laaja-alainen, että eduskunnan on käytettävä täysipainoisesti hyväksi nyt annettua selvitystekoa. Eduskunnan kannanotot on esitettävä huolellisen ja laajan valiokuntakäsittelyn jälkeen. Valiokunnissa on mahdollista kuulla hallituksen virkamiesten ohella myös muita asiantuntijoita. He voivat tuoda sellaisia visioita tai vaihtoehtoja, joita hallitukselta puuttuu tai joita se ei ole halunnut esittää.

Kuten ulkoasiainvaliokunta on esittänyt, tulisi selvontekoa käsitellä mahdollisimman monessa erityisvaliokunnassa niiden toimialan rajoissa. Tällöin voitaisiin mielestäni kiinnittää erityistä huomiota siihen, mitä integraatioratkaisu tuo vastaisuudessa tullessaan kullakin alalla, miten se vaikuttaa eduskunnan päätösvaltaan, kun uusia säännöksiä luodaan kansainvälisissä toimielimissä, mikä on toimielinten päätösvalta suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön ja kunkin alan keskeisiin tavoitteisiin. Nämä ovat kysymyksiä, jotka koskevat eduskuntaa ja joihin sen tulisi itse paneutua.

Nyt alkava selonteon käsittely valiokunnissa on kokonaisuutena monessa suhteessa poikkeuksellinen. Sitä varten ei ole selviä säännöksiä ja käytäntöä. Sen takia joudutaan kehittämään ehkä uusia käsittelymuotoja. Esimerkkinä mainittakoon asiantuntijoiden kuuleminen. Saattaa olla tarkoituksenmukaista kuulla joitakin keskeisiä asiantuntijoita yhteisesti, jotta samaa työtä ei tarvitsisi tehdä päällekkäin useissa valiokunnissa. Näin voitaisiin käsitellä myös jouduttaa.

Vaikka olen edellä korostanut käsittelyn huolellisuutta, on toisaalta otettava huomioon neuvottelujen alkaminen kesäkuussa. Mikäli halutaan, että eduskunnan kannanotot vaikuttavat Suomen neuvotteluohjeisiin,

on eduskunnan vastaus annettava ennen neuvottelujen alkamista.

Herra puhemies! Maamme harjoittaman puolueettomuuspolitiikan vaikutuksesta asemaamme Euroopan yhdentymisprosessissa on viime aikoina käyty vilkasta julkista keskustelua. Mielestäni yhtenä selvänä lähtökohtana tämän asian pohdiskelussa on pidettävä, että puolueettomuus on ollut Suomen edun mukaista viime vuosikymmenien vaihtelevissa kansainvälispoliittisissa asetelmissä. Samoin on muistettava, että puolueettomuutemme on aivan viime aikoina vahvistunut muiden valtioiden, ennen kaikkea Neuvostoliiton, antaman varauksettoman arvostuksen johdosta. Tätä saavutusta ei ole syytä kevytmielisesti päästää käsistä.

Sinänsä on hyödyllistä muistaa, mitä puolueettomuus on. Se on turvallisuuspoliittinen valinta, menetelmä, jonka Suomi ja joukko muita valtioita ovat katsoleet parhaiten palvelevan etujaan kansainvälisen jännityksen olosuhteissa. Tosin puolueettomuuden on usein katsottu asettavan vaatimuksia valtion käyttäytymiselle myös muissa kuin turvallisuuspoliittisissa yhteyksissä. Mutta näitä vaatimuksia koskevat tulkinnat ovat vaihdelleet ajankohdasta toiseen ja valtiosta valtioon.

Juuri tällä hetkellä se jako idän ja lännen sotilasliittoihin, joka on koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan ollut Euroopan puolueettomien viitekehyksenä, on erittäin voimakkaasti muuttumassa. Tällöin nousee väistämättä esiin kysymys, mikä puolueettomuuden asema olisi, jos sotilasliitot muuttuisivat esimerkiksi lähinnä poliittisiksi yhteistyöelimiksi, supistuisivat ja heikkenisivät nykyisestä tai jopa lakkaisivat olemasta olemassa.

Nämä kysymyksenasettelut osoittavat selvästi, että puolueettomuus ei ole staattinen käsite, vaan sen on kyettävä sopeutumaan ympäröivässä maailmassa tapahtuviin muutoksiin. Pitäytyminen jäykkiin tulkintoihin puolueettomuudesta ja sen vaatimuksista voisi pahimmassa tapauksessa johtaa siihen, että alkaisi levitä käsitys puolueettomuudesta jonkinlaisena kansallisenä rasituksena. Tällainen voisi murentaa sitä kansallista yksimielisyyttä, joka on menestyksellisen puolueettomuuspolitiikan edellytys.

On usein todettu, että puolueettomuus ei ole helppoa politiikkaa, vaan vaatii päätök-

sentekijöiltä erityisen suurta luovuutta ja valppautta. Tästä on erityisen selvästi kysymys nykytilanteessa, jossa joudumme pohdiskelemaan puolueettomuutemme uskottavuuden ja Euroopan integraation tuottamien etujen välistä suhdetta. Suomen tuleva ratkaisu tässä kysymyksessä vaatii epäilemättä aikaa ja riippuu siitä, miten EY:n luonne lähivuosina kehittyy, mitä ratkaisuja muut puolueettomat maat tekevät ja millainen on yleinen kehitys Euroopassa, erityisesti Itä-Euroopassa.

Herra puhemies! Aluepolitiikka on tärkeä asia Euroopan yhteisössä, joka parhaillaan tehostaa omaa ylikansallista aluepolitiikkaansa. EY:n suhtautumisesta kansallisiin aluepoliittisiin tukiin käydään toisaalta vilkasta keskustelua sekä jäsenmaissa että EY:tä lähentyvissä valtioissa. Suomen aluepolitiikkaan EY:llä ja Euroopan yhdentymisellä on vaikutusta. Ensinnäkin Suomen kansallisen aluepolitiikan raamien määrittelyä yritysten rahoitustuen osalta ei voitane sivuuttaa tulevaisuuden integraatiosopimuksissa. Toiseksi suomalaisessa aluepolitiikassa joudutaan lähivuosina kiinnittämään runsaasti huomiota integraatioetujen hyödyntämiseen ja vastaavasti haittojen minimoimiseen. Lisäksi Euroopan yhdentymistä ja varsinkin Itä-Euroopan poliittista kehitystä leimaa tällä hetkellä sellainen dynaamisuus, että se saattaa johtaa aivan uudenlaiseen yleiseurooppalaiseen aluepolitiikkaan, jossa Itä-Euroopan rooli korostuu.

Helposti on laskettavissa EY:n komission käyttämällä tunnusluvuilla, jotka ovat bruttokansantuote ja työttömyys, että kaikki Suomen läänit olisivat liian kehittyneitä EY:n rakennerahastojen tuen piiriin kehitysalueina tai taantuvina teollisuusalueina. Maaseutualueiden tukeen olisivat sitä vastoin oikeutettuja useatkin Suomen läänit. EY:n jäsenmailleen sallimaan kansalliseen aluepolitiikkaan riittäisivät vain Suomen nykyisen ensimmäisen perusvyöhykkeen, heikoimman kehitysaluevyöhykkeen, tunnusluvut.

Kansallisen aluepolitiikan jatkamistarvetta voidaan kuitenkin perustella monilla erityisosuhteilla, joita EY:n käyttämät tunnusluvut eivät mittaa. Tällaisia ovat mm. poikkeuksellisen harva asutus, syrjäisyys, ilmaston kylmyys ja eurooppalaisittain alhainen teollistumisaste, varsinkin nykyisillä kehitysalueilla.

Vastaavien perusteiden esille ottamista on vaadittu myös Ruotsissa ja Norjassa käydysä keskustelussa. Ees-tyyppisen integraatiotratkaisun yhteydessä näyttäisi luonnolliselta Suomen, Ruotsin ja Norjan yhteisesiintymien niiden nykyisen kaltaisen kansallisen aluepolitiikan turvaamisen puolesta. Tässä asiassa olisi rusinat revittävä irti pullasta.

Selvää lienee, että yritystoiminnan aluepoliittisia tukitoimenpiteitä joudutaan myös Suomessa jonkin verran harmonisoimaan Euroopan yhteisön aluepoliittisiin säännöksiin. Tarkastelun kohteeksi tulee tällöin lähinnä sellainen suuryrityksille suuntautuva aluepoliittinen tuki, jolla saattaisi olla kansainvälistä kilpailua vinouttava vaikutus.

Mikäli halutaan, edetään maltillisesti. Selkeä lähtökohta Suomen EY-suhteiden järjestämiselle aluepolitiikan osalta on nykyisen kaltaisen kansallisen aluepolitiikan jatkaminen eräin vapaaehtoisin tarkistuksin. Näin on jo osaksi tehtykin. Vuoden 1989 alussa uudistetussa aluepoliittisessa lainsäädännössä on monia toimintalinjoja, jotka kauaskantoisesti tukevat kansallisen aluepolitiikan kehittämistä yhdentyvässä Euroopassa. Näitä ovat mm. yritystuen vähentäminen ja suuntaaminen uudelleen kolmannelle ja neljännelle vyöhykkeelle, kansainvälisten kilpailukyisten keskusten kehittäminen maan eri osiin sekä yleensä aluepolitiikan painopisteen siirtäminen suorasta yritystuesta alueellisen perusrakenteen kehittämiseen.

Herra puhemies! Suomella on myös opittavaa EY:n aluepolitiikasta. Huomiota kannattaa kiinnittää mm. pienten ja keskisuuren yritysten kehittämisohjelmiin, joilla näitä valmennetaan sisämarkkinoiden hyödyntämiseen. Tulevissa integraatiotratkauksissa tulisi myös Suomelle taata yhteydet tämän tyyppisiin kehittämisohjelmiin.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Euroopassa eletään historiallista aikaa. Pakkovalan aika väistyy, ja inhimilliset arvot ja ihmisoikeudet nousevat etusijalle. Voimme puhua jopa uusista kansainvaelluksista ja liennytyksen tuomasta kansallisten olojen uudelleen järjestäytymisestä. Länsi-Euroopan yhdentymisen sai yllättävän käänteen Itä-Euroopan tapahtumien myötä. Kansojen itenäistymispyrkimykset muovaavat Euroopan valtiokarttaa uudelleen. Tämä ei voi tapahtua ilman sotilaspoliittisia keskusteluja.

Neuvostoliitto on jo ilmoittanut, ettei yhden-tyvä Saksa voi kuulua Natoon. Lähivuodet näyttävät, mikä on yhdentyvän Saksan rooli ja muodostuuko Euroopan poliittisten mah-tien välille sitoutumattomien maiden ketju.

Suomen maantieteellinen asema ei kuiten-kaan ole muuttunut eikä muutu. Suomi ei voi olla riippumaton ympäröivän maailman tapahtumista. Tämän osoittaa jo Suomen kansan historiakin. Tulevaisuudessakaan Suomi ei voi rakentaa omaa sisäpoliittista päätöksentekoaan olematta valppaana, mitä ympäröivässä Euroopassa tapahtuu. Mutta nyt menossa oleva kiivas Euroopan uudel-leenjärjestäytyminen voisi yhtä hyvin tuoda aikalisän myöskin Suomelle suhteessa yhden-tyvän Länsi-Euroopan kehitykseen sen pako-nomaisen kiireisen aikataulun sijaan, jonka Suomen hallitus näyttää omaksuneen.

Keskustan puheenvuorossa puheenjohtaja Väyrynen esitti selkeitä näkemyksiä siitä, miten yhdentymiskehityksessä tulisi edetä. Käsittelyssä oleva selonteko on huomatta-vasti parempi kuin syksyllä annettu ylimal-kainen tiedonanto. Selontekoa olisi kuitenkin tarvittu jo syksyllä. Selonteko on tällä kertaa suurelta osin tavoitteiden asettamista ja tek-nistä kirjausta, suorituksena sinänsä hyvä ja suuritöinen. Kaipaamaan jää kuitenkin hal-lituksen määrittelemiä ehtoja siitä, mihin Suomen tulisi pyrkiä neuvotteluissa. Uskon, että mikäli hallitus olisi tähän ehtomääritte-lyyn rojhennut mennä, salissakin tällä het-kellä olisi kiivaampi väittely ja runsaampi osanotto. Tätä, että ehtoja ei ole määritelty, puolustellaan ehkä sillä, että halutaan ni-menomaan eduskunnan sen tekevän. Väitän, että mikäli pohjaehtoesitys olisi hallituksen taholta ollut, ei se sulkisi pois eduskunnan vaikuttamismahdollisuuksia.

Ehtojen määrittäminen olisi ollut välttä-mätöntä jo syksyllä Pohjoismaiden neuvos-ton toiminnan kannalta. Suomen hallituksen omaksuma hidas menettely selonteon annos-sa tuo syvälliset tiedot parlamentaarikkojen käyttöön varsin myöhään, ja näin ollen Pohjoismaiden neuvoston yhteistyöfoorumi on tässä mielessä jäänyt käyttämättä.

Selonteko on menossa valiokuntakäsitte-lyyn. Yhdyn niihin runsaisiin puheenvuoroi-hin, jotka tähdentävät Suomen aluepoliitti-sen ja nimenomaan kansallisen aluepoliitti-sen toiminnan ja lainsäädännön tärkeyttä. Samalla toivon, että aluepolitiikkaa käsitel-

lään mahdollisimman monissa valiokunnissa. Sivistysvaliokunnan jäsenenä en pääse kuu-lemmaan sosiaalivaliokunnan asiantuntijoita, ja haluan tässä lähete keskustelussa tähdentää eräitä sosiaalipuolen asioita.

Pohjoismaiden neuvostossa on ollut esillä Pohjoismaiden oikeus säilyttää oma alkoho-lipoliittikkansa. Haluan tähdentää myös Suo-men kansallista oikeutta tässä kysymyksessä.

Työvoiman, tavarain ja palveluiden liik-kuessa on ilmeistä, että kansainvälinen huu-meongelma tulee lisääntymään. Miksikään steriili kaapiksi Pohjola tuskin voi tässä asias-sa jäädä, mutta ennalta ehkäisevän työn keinoja tulisi sosiaalivaliokunnassa vakavasti harkita. Mikäli tämä ei kuulu yksinomaan sosiaalivaliokunnan tehtäviin, niin myöskin muissa valiokunnissa tiettävästi tätä asiaa voidaan sivuta.

Suomi on allekirjoittanut 20. päivä mar-raskuuta 1989 lapsen oikeuksien yleissopi-muksen. Toivonkin, että sosiaalivaliokunta erityisesti paneutuisi lasten ja nuorten oi-keuksien turvaamiseen tulevassa kehitykses-sä.

Samaa perusteellista käsittelyä edellytän myös perusturvakysymyksessä.

Selonteossa todetaan, ettei yhdentymiske-hityksellä pyritä yhtäläistämään kansallisia kulttuureja. Näin ei varsinaisesti suoraan tehdä, mutta pääoman vapaa liikkuminen lisää ulkomaista omistusta yritystoiminnassa. Kansallinen kulttuuri ja sivistystoimi on monen yrityksen suoranaisten tai välillisen toi-minnan tulos. On väärin väittää, ettei yhden-tyminen vaikuta myöskin kulttuurin kansain-välistymispaineisiin ja luo uhkia kansalliselle kulttuurille. Esimerkiksi amerikkalainen pää-oma valtaa suurella rahalla alaa kansainvälisissä tiedotusvälineissä niin kuvallisella kuin painetun sanankin puolella. Ei Eurooppa jää tämän ulkopuolelle.

Herääkin kysymys, kaventaako kiristyvää kilpailu esimerkiksi monipuolista lehdistöäm-me, oman graafisen teollisuutemme mahdol-lisuuksia ja miten tämä kaikki heijastuu pienen suomenkielisen levikkialueen moni-puoliseen tarjontaan, jota meillä nyt on. Tarvitseeko kulttuurimme nyt suojaa ja min-kälaista? Yhdentymispyrkimyksellä halutaan torjua amerikkalaisen ja japanilaisen tuotan-non yliote Euroopassa. Miksi hallitus ei ole ottanut selvempää kantaa myöskin henkisen ylliotteen vaaroista kuin ilmaisulla "lienee

mahdollista" jne., joihin täällä on vedottu?

Samalla mutu-tuntumalla olisi voitu lähestyä myös kulttuurikysymyksiä. Sivistysvaliokunnalle jääkin runsaasti töitä, ja uskon, että lopullisessa selontekokäsittelyssä myöskin koko eduskunnan napakan kannanoton tarve tässä kysymyksessä on vielä aiheellinen. Nähdäkseni kulttuurisuoja tarvitaan.

Toisaalta Suomessa tarvitaan myöskin kirjojen liikevaihtoveron alentamista, jotta suomen kielen luettuna harrastaminen olisi nykyistä kilpailukykyisempi audiovisuaalisen kulttuuriharrastuksen kanssa. Tämä ei ole yhdentekevää pienellä kielialueella.

Suomalainen kulttuuri on vähemmistö-kulttuuri eurooppalaisten kulttuurien joukossa. Suomalaisen kulttuurin vahvuus lepää alueellisesti hajautetussa kulttuuritoiminnassamme. Orkesteri-, teatteri- ja taidemuseotoiminta ovat Suomessa esimerkillisiä ja tuottavat jatkuvasti uusia kykyä kansan riveistä kansainvälisille foorumeille. Jotta tämä vahva alueellinen ja alkuvoimainenkin kulttuuritoiminta eri alueilla säilyisi, tarvitaan riittävästi resursseja, ja ne tulee mitoittaa realistisesti.

Myöskin Suomen koulujärjestelmä on alueellisesti ja yksilön kannalta tasa-arvoinen ja pienen kansan sivistyksen hyvä lähtökohhta. Sen sijaan koulujemme sisällöllisen kehittämisen aika on edessä, muuten jähmetymme paikalleen.

Selontekoa lukiessa nousee esille voimakas tarve sivistyspuolen lisärahoittamiseen. Jäsenmaksamme kansainväliseen tutkimus- ja kehitysyhteistyöhön ovat varsin mittavia. Onko hallitus ottanut kantaa, kuinka paljon sivistyspuolen budjettia tulevaisuudessa joudutaan nostamaan kansainvälisen yhdentymiskehityksen myötä? Ellei, niin valiokuntakäsittelyssä joudutaan realistisesti myöskin pohtimaan, kuinka paljon miljoonia kannattaa siirtää kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön jäsenmaksuina ja mikä on hyötysuhde silloin verrattuna siihen, että vastaavalla rahasummalla lisättäisiin omien korkeataasoisten yliopistojen tutkimusvoimavaroja.

Samaan aikaan, kun kansainvälinen tutkimusyhteistyö lisääntyy, on omassa maassamme tulossa suuria koulu- ja tiedepoliittisia uudistuksia. Kansainväliseen toimintaan ja kotimaisen koulu- ja tiedepoliittikan uudistamispaineeseen tarvitaan nopeasti myöskin purkutoimenpiteitä, jotka vaativat rahaa.

Täällä on sivuttu ennen kaikkea ammatillisen koulutuksen uudistamistarpeita ja myöskin liikkumavaraa siltä puolen kansainvälisen yhteistyön osalta.

Tuntuukin itsestään selvältä, että yhdentymiskehityksessä ei kulttuuri- ja sivistyspuolesta selvitä muutoin kuin otetaan uusi käytäntö ja lisätään erillinen budjetointi nimenomaan kulttuuri- ja sivistystyön kansainväliisiin tarpeisiin. Nykyinen sivistysbudjetti ei veny yhdentyvän Euroopan tarpeisiin. Tämä koskee yhtä hyvin yliopistojen lukukausimaksuja ja opintososiaalisia etuja kuin tutkimus- ja kehitysohjelmia ja niiden toteuttamista.

Arvoisa puhemies! Selonteon sivuilta kuultaa sosio-ekonomisen eriarvoisuuden uhka ei vain aluepolitiikassa ja sosiaalipolitiikassa, vaan myöskin sivistys- ja kulttuuripolitiikassa. Eduskunnan tehtävänä onkin asettaa yhdentymiskehitykselle sellaiset ehdot ja edellytykset, etteivät Suomen kansalaisten nykyinen asema ja oikeudet heikkene. Tämä koskee ennen kaikkea koulutuksen alueellista ja yksilöllistä saavutettavuutta samoin kuin kaikkien suomalaisten nuorten, koululaisten ja opiskelijoiden, yhtäläistä oikeutta kansainväliseen vaihtoon ja kansainväliseen tutkimustyöhön.

Arvoisa puhemies! Lopuksi lyhyesti ympäristökysymyksistä. Suomen tulee vaatia selvästi tiukempia kansainvälisiä ympäristönormeja rikki- ja typpipäästöjen suhteen, jotta ilmansaasteiden kaukokulkeutumat saadaan kuriin. Samalla tulee edellyttää puhtaan ympäristötekniikan käyttöönottoa ja ympäristöteknologisen avun antamista Itä-Euroopan valtioille. Tämä on välttämätöntä maapallon havumetsien pelastamiseksi. Suomi on havumetsävaltio. Ympäristökysymysten Euroopan laajuinen hoitaminen on tällä hetkellä yhdentyvän Euroopan kiireellisin ja samalla kypsin asia.

Ed. Jouppila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää huomiota pariin kohtaan, joista ed. Renko kantoi huolta. Ensimmäinen oli kulttuuri mennessämme kansainvälisille Eurooppa-markkinoille. Meillähän tänä päivänä se kulttuuri, mikä ulkoa tulee, on amerikkalaista. Minä ainakin näkisin, että Euroopan yhdentymisen myötä meillä on toivoa päästä osallistumaan enemmän myös eurooppalaisen, rans-

kalaisen ja saksalaisen jne., kulttuurin tuomiin mahdollisuuksiin. Siinä on kehittämisen varaa.

Toinen on kansainvälinen yhteistyö tutkimuksen alueella. Minä ainakin näen, että kun menemme mukaan siihen täysipainoisesti, emme välttämättä menetä myöskään taloudellisia resursseja, vaan päinvastoin sitä kautta saamme tänne tutkimusapurahoja jne. Tätä kautta voimme voimistaa ja saada lisää resursseja, joten täytyy nähdä asia tältäkin puolelta. Me emme voi näissä asioissa pysytellä syrjässä kauan. Tästä on jo nyt tulemassa ja tullutkin moitteita eri aloilla.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin ed. Joupilan näkemyksen. Itse olin pitkälti samaa mieltä, kunnes sisivystysvaliokunta ponnekkaasti syksyllä lähti paneutumaan yhdentymiskysymyksiin. On hätkähdyttävää, minkälaiseen pääsymaksuperiaatteeseen täysjäsenyys tulee perustumaan, ja se maksaa ääretömän paljon. Jos meillä on tavoitteena täysjäsenyys, johon vaihteista pyrkimistä ed. Backman piti ihanteena, meidän täytyy myös olla realistisia siinä, millä rahoitamme sen.

Pienenä viiden miljoonan kansana meidän on huolehdittava myös perussivistyksestä omassa peruskoulussamme, keskiasteella ja korkeakouluissamme. Tässä suhteessa ns. hyötysuhteen arviointi tulee olemaan äärimmäisen vaikea. Luulen, että hyötysuhteen arviointi on valtiovarainministeriössäkin vaikea tällä hetkellä. Mutta eduskunnan on siihen kyettävä kuukauden kahden sisällä, jotta neuvottelijamme saisivat eväät, millä pohjalla jatketaan.

Ed. Jansson: Herr talman! Av redogörelsens 127 sidor använder man 121 för att beskriva vad förhandlingarna gäller. 6 sidor ägnas frågan hur förhandlingarna skall leda till resultat ifall de gör det. Ändå skriver regeringen i redogörelsen, och minister Salolainen konstaterade i sin presentation i dag att en av de viktigaste frågorna vid de förestående förhandlingarna är att avtala om det förfaringsätt med vars hjälp EG och Efta-länderna i fortsättningen gemensamt kan besluta om och bereda de nya Ees-reglerna.”

Jag skall uppehålla mig vid de rättsliga och institutionella frågorna därför att de två enligt min mening mest grundläggande frågorna inte besvaras i redogörelsen — och det är sannolikt mening.

Fråga 1: Kommer Ees till stånd överhuvudtaget? och fråga 2: Kan Finland få EG-förmåner utan att vara medlem, dvs. slippa nackdelarna av ett medlemskap? De här frågorna kan man kombinera som så: Är konstruktionen Ees ett realistiskt alternativ till medlemskap?

När vi säger att ett EG-medlemskap i dag inte är tänkbart så är det alldeles riktigt. Det är lika riktigt som det är otänkbart med ett bilateralt EG-avtal. Felet i resonemanget ligger i tidsbestämningen, EG tar nämligen inte emot nya medlemmar under åtminstone de närmaste fem åren. Därför borde redogörelsen mera uppehålla sig vid situationen i Europa omkring 1995 än vid dagens hypoteser. Alltså, hur ser Europa ut under senare delen av 1990-talet och hur ser Efta, Ees ut då?

Redogörelsens korta rättsliga avsnitt antyder att Ees kommer till med regler, övervakning och rättsskipning och att Efta hoppas på inflytande över den processen. Samtidigt kommer EG aldrig att pruta på sitt autonoma beslutsfattande. Invändningarna därifrån är juridiskt övertygande och politiskt kraftfulla. I all synnerhet när man från EG-håll är bekymrad över det som också anges i redogörelsen, närmast tre saker; över att Efta-länder skulle välja ut vilka regler de godtar av dem som antagits på Ees-nivå och över att de på Ees-nivå antagna reglerna inte skulle vara omedelbart tillämpliga i Efta-länder utan reglerna skulle omskrivas i enlighet med nationell lagstiftnings teknik och härigenom möjligtvis oavsiktligt ändras till innehållet, och speciellt över att de i Efta-länderna införda normerna inte skulle garantera företag och individer från EG-länderna likvärdiga rättigheter att åberopa reglerna inför domstol eller myndigheter jämfört med de rättigheter som företag och individer har inom EG. Med andra ord: man tvivlar på att kraven på ömsesidighet uppfylls.

Vi gör klokt i att erkänna att Ees kommer att göra ungefär lika stort juridiskt intrång i vår konstitution som ett medlemskap i EG. Faktum är ju att medlemskap i internationella organisationer i allmänhet begränsar

vårt nationella juridiska utrymme utan att vi behöver ta skada för det. Umgänget är ju reglerat i internationella avtal.

Politiskt är det kanske enklare att gå vidare via konstruktionen Ees ifall den kommer till. Men då har man inte siktet inställt tillräckligt långt in i framtiden. Eller har man möjligen det? Ees är ju som sagt en konstruktion mera än en internationell organisation. Vi befinner oss i en fredlig process där vi måste kunna kombinera juridiska finesser och politiska signaler på längre sikt. Signaler kommer det ju alla dagar under dygnets alla tider. Det som var sanning när redogörelsen presenterades för nio timmar sedan kan de facto eventuellt vara smått föråldrat redan nu och hur det är i morgon vet vi ännu mindre och allra minst vet vi hur det ser ut när riksdagen är klar med sin behandling av detta ärende. Signaler har ju kommit redan i kväll från våra medlemsländer i Efta.

Vi är på internationell nivå vana vid att föra bilaterala förhandlingar, med andra ord inte ha för många parter att förhandla med. Nationellt är vi vana med kollektivavtalsförhandlingar. Nu befinner vi oss i det ovana läget att vi skall medverka i internationella kollektivavtalsförhandlingar med stater som parter. Kollektivet Efta förhandlar med kollektivet EG och avtalet blir Ees. När dessa mellanstatliga kollektivavtalsförhandlingar är slutförda är det väl självklart att vi följer avtalet trots att det blir både invecklat och omfattande, men det är ju kännetecknande för den här typen av avtal.

Ed. Kalima: Herra puhemies! Muuan yhdentymiskehityksen keskeisiä ongelmakohtia on kiistämättä juuri rahoitusmarkkinoiden integroituminen Euroopan talousalueella. Toisaalta näin asianlaita on siksi, että pankkitoiminta Suomessa lienee maailman keskittyneintä kansallisesti, ja toisaalta siksi, että suurten liikepankkien ote muuhun elinkeinoelämään, erityisesti puunjalostusteollisuuteen ja metalliteollisuuteen, on niin merkittävä. Merkittävän määräysvallan hankkiminen Suomen kahdessa suurimmassa liikepankissa tuo mukanaan merkittävän määräysvallan Suomen perusteellisuudessa ja ylipäätään elinkeinoelämässä.

Vaikka kansallisesti pankkikilpailu on ollut kiristymässä vasta muutaman vuoden ajan, pankkikilpailun kielteiset ilmiöt ovat jo

näköpiirissä. Nykyistä aikaa on edeltänyt pitkä pankkitoiminnan säännöstelyn jakso. Vastaavaa, tiukkaan pankkien väliseen kilpailuun perustuvaa pankkitoimintaa ilmeni Suomessa viimeksi 1910- ja 1920-luvuilla. Tällöin tosin kilpailu oli niin ankaraa, että se oli omiaan aiheuttamaan kahden liikepankin konkurssit. Vuonna 1913 asetettiin konkurssiin Uudenkaarlepyyn Osakepankki ja Maanviljelyspankki. Sittemmin konkurssiin joutuneista liikepankeista mainittakoon vuonna 1932 konkurssiin ajautunut Etelä-Pohjanmaan Osakepankki, jonka konkurssi heijasteli maailman laajuisen talouslaman vaikutuksia Suomessa. Lisäksi vuosisadan kolmen ensimmäisen vuosikymmenen aikana heikon taloudellisen menestyksen takia fuusioitiin keskenään useita liikepankkeja.

Suomalaisten talletuspankkien toimintaympäristö on muuttunut huomattavasti viime vuosina. Tyypillistä tälle muutokselle on ollut raha- ja arvopaperimarkkinoiden voimakas kehitys, uusien rahoitusmuotojen syntyminen, toiminnan laaja kansainvälistyminen, joka kansainvälisen vakuutustoiminnan tavoin ulottaa kansainvälisten pankkitoiminnan häiriöiden vaikutukset aikaisempaa useammin myös Suomeen, erityisrahalaitosten toiminnan laajeneminen, tiukkojen konserniyritysten muodostuminen pankkien ympärille sekä uudet pankkitekniset innovaatiot ja niiden nopea käyttöönotto. Nopea kehitys näyttää jatkuvan pankkitoiminnassa myös lähitulevaisuudessa.

Tarkasteltaessa hallituksen integraatiose-lontekoa suomalaisen pankkitoiminnan kannalta joutuu pohtimaan, onko selonteossa sittenkään kiinnitetty riittävää huomiota pankkitoiminnan keskeiseen merkitykseen Suomi-nimisen kansallisvaltion taloudenpidossa. Kansainvälisessä katsannossa pankkitoiminta Suomessa on paitsi keskittynyttä myös suhteellisesti tarkastellen epätarkoituksenmukaisesti järjestettyä. Maamme pankkilaituksen ylitieha konttoriverkosto aiheuttaa kuluja, jotka muualla Euroopassa ovat olennaisesti vähäisempiä.

Erityisesti tässä yhteydessä on syytä viitata myös säästöpankkien ja osuuspankkien uuden talletuspankkilain säätämisen jälkeenkin rajallisiin mahdollisuuksiin hankkia omaa pääomaa. Tässä katsannossa varsin ongelmallinen näyttäisi olevan uudessa lainsäädännössä toteutettava säästöpankkien kanta-

rahastomalli, joka tuskin tulee täyttämään sille asetettuja tavoitteita eli mahdollistaamaan riittävän oman pääoman keräämistä pienille, kiristyvässä eurooppalaisessa kilpailussa kamppaileville säästöpankeille.

Pankkitoiminnan heikon organisoinnin takia suomalaiset pankit ovat ryhtyneet kantamaan palvelumaksuja, joiden on katsottu saavan tuhatkertaisestikin ylittää palvelun tuotantokustannukset. Pankin asiakkaan kannalta ei mieltä voi olla siinä, että liian tiheä paikallispankki- ja sivukonttoriverkko on heijastunut asiakkaan kukkarossa jyrkästi kohonneina maksunvälitys- ja muina pankkitariffina, joita ei enää pankin asiakkaan kannalta voida pitää kohtuullisina. Suomesakin pankit joutuvat totuttelemaan ajatus-asiakkaiden kuluttajajärjestötoiminnasta. Uskonkin, että myös Suomessa on tullut aika perustaa pankkiasiakkaiden etua ajava kuluttajajärjestö.

Samalla kun epäilen suomalaisten liikepankkien kykyä vaurioitta selvittää kiristyvää pankkikilpailusta Euroopan talousalueella, uskon, että tiukan kilpailun tilanteessa kaikki pienet suomalaiset osuus- ja säästöpankit eivät kestä tätä kilpailua. Nähdäkseni yhdentymisen mukanaan tuoma kiristynyt pankkikilpailu aikaansaa erityisiä tarpeita oman kansallisen pankkilainsäädäntöemme kehittämiseen. Hallituksen esittämä talletuspankkeja koskeva lainsäädäntökokonaisuus ei ole omiaan edistämään pankkiverkoston riittävää järkiperaistamista. Tämän mahdollistamiseksi tarvitaan erityistä uutta lainsäädäntöä, jolla säästöpankki ja osuuspankki voidaan fuusioda suoraan liikepankkiin. Vain tällä tavoin voimme ylläpitää pankkitoiminnan luotettavuutta tilanteessa, jossa pienet paikallispankit kieltäytyvät fuusioimasta itseensä heikossa taloudellisessa tilassa olevaa, konkurssikypsää osuus- tai säästöpankkia.

Oikeudellisestikin etevä malli tällaisesta lainsäädännöstä sisältyy eduskunnan jokin aika sitten säätämään lakiin STS-pankin muuttamisesta liikepankiksi, jota lainsäädäntöä on sittemmin kansainvälisestikin seurattu. Näin säästöpankki- ja osuuspankkiryhmät voidaan muodostaa vastaavien liikepankkien johtamiksi pankkiketjuiksi tai yhdeksikin taikka kahdeksi liikepankiksi, joiden mahdollisuudet oman pääoman hankintaan ovat nykyistä olennaisesti paremmat.

Lisäksi säästytään mahdolliselta pankin konkurssilta.

Kilpailun kiristyminen pankkitoiminnassa on maassamme heijastunut myös ennätysmäisinä luottotappioina. Sekä Kansallis-Osake-Pankin että Suomen Yhdyspankin merkitävät luottotappiot osoittavat väärin arvioitua riskinoton lisääntyneen pankkitoiminnassa viimeksi kuluneen vuodenkin aikana. Suureksi osaksi Suomen Pankin virheellisestä rahapolitiikasta aiheutuneen korkean korkotason vaikutukset tulevat korostamaan tätä kehityssuuntausta, minkä vuoksi korkotason pikainen aleneminen olisi myös talletuspankkien itsensä kannalta varsin toivottavaa.

Euroopan talousalueen integroitumisen muuan oikeudellinen edellytys on pankkitoimintaa ohjaavan lainsäädännön syvä harmonisointi, kuten selonteossa edellytetään. Vaikka pankkitoiminnassa integroitumisesta aiheutuu useita vaikeitakin sopeutumiso ongelmia, keskityn jatkossa kahteen pääongelmaan: pankkien ulkomaiseen omistamiseen ja pankkivalvonnan tehostamiseen.

Sekä ulkomaisten pankkien etabloituminen Suomeen että suomalaisten pankkien ulkomaisen omistuksen lisääntyminen edellyttää sekä Suomessa tapahtuvan pankkitoiminnan valvontajärjestelmän tehostamista että suomalaisten pankkien kansainvälisen toiminnan tehostettua valvontaa ulkomaisissa toimipaikoissa. Tässä yhteydessä on todettava, ettei pankin kotimaan valvontaviranomaisen toimivaltaa korostava periaate-linja näytä turvaavan suomalaisen asiakkaan etuja riittävästi. Olennaista olisikin kehittää valvontaa siten, että suomalaisella valvontaviranomaisella on tarkastusoikeus kaikkeen Suomessa tapahtuvaan pankkitoimintaan nähden.

Kaiken lisäksi osa maamme pankkitoiminnan valvonnasta on uudessakin lainsäädännössä ehdotettu Osuuspankkiliiton ja Säästöpankkiliiton ylläpitämille osuuspankkitarjastukselle ja säästöpankkitarjastukselle, jotka tosin toimivat pankkitarkastusviraston johdon ja valvonnan alaisina, mutta ilman viranomaisasemaa. Jo tässä yhteydessä on kuitenkin syytä vakavasti pohtia, missä määrin on asianmukaista jättää kehittyvässä ja kansainvälistyvässä pankkitoiminnassa valvontaa, jonka yleensä tulee kuulua julkiselle viranomaiselle, yksityisten yhteisöjen aktiiviteetin varaan.

Herra puhemies! Pankkitoiminnan ala on muuan keskeinen ongelmakohta talletuspankkilainsäädäntöä säädettäessä siksikin, että se kohdistuu myös muiden elinkeinonharjoittajien intresseihin. Yhteiskunnallisesti hyvin outoa on se, että tällä hetkellä pankkien sallitaan Suomessa osallistua vakuutus-toiminnan harjoittamiseen. EY-direktiiveihin ei tällainen toiminta näytä jatkossa soveltuvan.

Keskeistä integraatioprosessissa on se, missä määrin ulkomaisten tai ulkomaalaisten määräysvallassa olevien pankkien sallitaan omistaa kiinteätä omaisuutta ja arvopapereita. Juuri edellä kuvatun laisen rahalaitoksen omistukseen voi lyhyessäkin ajassa siirtyä laajaltikin keskeistä kansallisomaisuutta.

Selonteossa ulkomaiselle omistamiselle edellytetyt rajoitukset eivät näytä riittävil-tä. Tältä osin neuvotteluissa onkin mentävä ääri rajoille ja selvitettävä, millä tavoin ulkomaista omistusta voidaan keskeisen kansalliso-maisuuden osalta mahdollisimman tehokkaasti rajoittaa. Myös suomalaisen työnteki-jän etu näyttäisi edellyttävän tätä rajoitusta. Käytännössä suomalaisen yrityksen valvonta on tehokkaampaa kuin ulkomaisen.

Uutta lainsäädäntöä odotettaessa on hal-litus tehnyt 23. marraskuuta 1989 periaate-päätöksen Suomen suhtautumisesta ulkomai-siin sijoituksiin. Perusajatuksena on, että suhtautuminen ulkomaisiin sijoituksiin on aina lähtökohtaisesti myönteinen. Hallitus katsoo voivansa olla suostumatta ulkomai-siin sijoituksiin vain siinä tapauksessa, että oleellisen tärkeät kansalliset intressit joutui-sivat uhanalaisiksi. Hallitus siis näkee myös suurten puunjalostus- ja metallialan yritysten ulkomaisen omistuksen jopa suotavana. Toi-saalta halutaan suojella metsänomistusta eri-tyisen tarkasti. Niinpä voidaan sanoa, että lähes jokainen yritys näyttää voivan torjua ulkomaalaisomistuksen hankkimalla riittä-västi metsäomaisuutta, joka muodostaa lu-pakäsittelyn perusteen.

Selonteon mukaan ulkomaalaisten oikeus omistaa suomalaisia luottolaitoksia on ”po-liittisesti vaikea kysymys”, kuten selonteossa oraakkelinomaisesti todetaan. Onkin häm-mästyttävää, ettei tähän ydinkysymykseen ole esitetty suomalaista kannanottoa neuvot-telujen pohjaksi. Jos mikään, juuri keskeisten pankkien säilyttäminen suomalaisissa käsissä parhaiten turvaa myös tavallisen kansalaisen

ja työntekijän edut integraatiokehityksessä.

Esimerkiksi se vaivattomuus, jolla pentti-kourit ovat hankkineet haltuunsa merkittä-vän osakeosuuden suomalaisista liikepan-keista, osoittaa, että niiden omistamisen ko-rotettu suoja on tarpeen. Näin ollen lähtö-kohdan tulisikin olla se, että nykyinen lain-säädäntö ulkomaalaisen oikeudesta omistaa enintään 20 prosenttia rahalaitoksen osakeista säilytetään voimassa lukuun ottamatta valtioneuvoston oikeutta myöntää ulkomaa-laiselle lupa pankin täydelliseen omistami-seen, joka tulisi nähdäkseni lainsäädännöstä poistaa. Näin ollen mikään hallitus ei voisi luvallaan vahvistaa suomalaisen talouselä-män ydinosien siirtymistä ulkomaisiin käsiin.

Ed. Jouppila: Arvoisa puhemies! Tieto lisää tuskaa, sanotaan, mutta käsitellessä-me nyt valtioneuvoston selontekoa eduskun-nalle Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroo-pan yhdentymiskehitykseen voimme kuiten-kin todeta, että päinvastoin tieto vähentää tuskaa. Näin on hyvä. Tarkoitin tällä sitä, että perehdyttyämme nyt annettuun selonte-koon ja kuunneltuamme mm. ministeri Salo-laisen hallituksen puolesta käyttämän pu-heenvuoron on enää aika perusteetonta min-kään kansalaisryhmän pelätä Euroopan in-tegraatiota ja vastustaa sitä.

Tämä vastustus on tosin, kuten kaikki tiedämme viime aikoina jo voimakkaasti vähentynyt. Päinvastoin, etenkin nuoret ja pitkälle koulutetut ihmiset ovat tervehti-neet ilolla tätä kehitystä. Yleensäkin ne väestöryhmät, jotka jo ovat niin sanotusti menneet kansainvälisyyteen, kuten tiedeyh-teisöjen edustajat, pitävät tätä kehitystä luonnollisena ja viime hetkessä maahamme tulevana, sillä tätä on odotettu. Suomella ei enää olisikaan ollut varaa viivytellä tämän prosessin käynnistämisessä, jos haluamme todella pysyä kehityksessä mukana ja olla tulevaisuudessakin maa, johon on onni syn-tyä, kuten sanotaan.

Keskustelu Euroopan integraatiosta on erilaista eri puolilla Suomea ja eri väestöryh-mien keskuudessa. Torjuvinta asenne on sellaista ihmisten keskuudessa, joilla ei ole ollut kansainvälisiä kontakteja kuin hyvin vähän tai joiden koulutus on keskimääräises-ti alhaisempaa. Omasta puolestani olen pitä-nyt hyvin pahana sitä, kuinka oppositiopuo-lue keskusta on kannatusalueillaan — siis

lähinnä Pohjois-Suomessa — käyttänyt tätä torjuvaa asennetta hyväkseen ja lietsonut esimerkiksi maatalouden piiriin maailmanlopun tunnelmaa. Niinpä ei ole ollutkaan harvinaista kuulla viime aikoina ihan ns. fiksujenkin ihmisten suusta, että se on nyt sitten maatalouden loppu Suomessa. Tällainen pelottelu on ollut mahdollista tilanteessa, jossa selkeää tietoa ei ole ollut saatavissa, tai vaikka sitä on ollut saatavissa, niin sitä ei ehkä ole otettu vastaan.

Tällainen pelottelu on mielestäni ala-arvoista ja hyvin moraalitonta, mutta ei suinkaan ainoa esimerkki keskustan harjoittamasta viime aikoina esiintyneestä pelottelupolitiikasta. Niinpä tämänkin takia on hyvin tärkeää, että hallitus on nyt antanut eduskunnan käsiteltäväksi tämän selonteon ja se lähetetään erikoisvaliokuntiin, joissa kansanedustajilla on mahdollisuus asiantuntijoiden kuulemisen myötä perehtyä asiaan, antaa siitä mietintö sekä viedä sitten oikeaa tai ainakin mahdollisimman oikeaa tietoa kansalaisille.

Maatalouden huolta voidaan mielestäni jo nyt pitää vähentyneenä, sillä selonteon mukaanhan hallitus lähtee siitä, että Ees-järjestelyyn ei sisällytetä yhteistä maatalouspolitiikkaa. Maataloustuotteiden osalta ei myöskään pyritä samanlaiseen vapaakauppaan kuin teollisuustuotteiden, ja maataloustuotteiden kauppaa edistetään tarpeen mukaan erityisjärjestelyin. Joka tapauksessa on kuitenkin huolehdittava siitä, että maatalouden elinvoimaisuus Suomen erityisolosuhteissa turvataan niin, että omavaraisuus on taattu kaikenlaisissa olosuhteissa. Samoin meidän ei pidä tinkiä niistä säännöksistä, joilla tähän asti olemme voineet taata ruokamme puhtauden verrattuna eurooppalaisen ruuan puhtauteen. Kun näin teemme, maataloustuottajien ja kuluttajien etu on mielestäni yhteneväinen.

Toinen huolta aiheuttanut kysymys kansalaisten keskusteluissa on ulkomaalaisomistus, ja on jopa esitetty puheissa, että Euroopan integraation myötä maat voidaan nyt myydä rikkaiden keskieuropplaisten virkistysalueiksi. Näinhän ei tarvitse eikä saa käydä, jos niin päätämme, eikä käy, jos hallitukseen on luottamusta — ja miksi ei olisi? Hallitus nimittäin on ottanut kannan, jonka mukaan alkavissa neuvotteluissa huolehditaan siitä, että Suomelle jäisi edelleen mahdollisuus

valvoa ulkomaalaisen oikeutta hankkia Suomessa omistukseensa kiinteän omaisuuden muodossa olevia luonnonvaroja.

Huolta on myös herättänyt sosiaaliturvamme tuleva kohtalo. Sosiaaliturvahan on meillä, kuten yleensä Pohjoismaissa, korkeatasoisempaa kuin yleensä EY-maissa, ja meillä sosiaaliturva perustuu suurelta osin maassa asumiseen, kun taas EY:n säännöksissä nojaututaan työssäkäyntiin pohjautuviin järjestelmiin. Hallitus tuokin tämän eroavuuden hankalat vaikutusmahdollisuudet selonteossa esiin ja toteaa, että Suomen sosiaaliturvalainsäädännön yhteensovittaminen sosiaaliturvan siirtymistä koskevilta osin EY:n sosiaaliturvasäädännön kanssa edellyttää eräiden pääasiassa asumisperusteiseen sosiaaliturvaan liittyvien säännösten ja menettelyjen tarkistamista ja täydentämistä, kuten edellä on selostettu. Tämä ei kuitenkaan hallituksen käsityksen mukaan aseta esteitä suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän perusteiden säilyttämiselle ja järjestelmien edelleen kehittämiselle.

Eduskunnalla, etenkin sosiaalivaliokunnalla, on nyt mielestäni kuitenkin hyvin haasteellinen tehtävä selvittää, miten käytännössä nämä yksityiskohdat ja nuo säädökset voidaan sovittaa yhteen niin, että toisaalta voidaan taata suomalaisille nykyinen hyvä perusturva ja toisaalta Suomi ja sen sosiaaliturvan rahoittajat eivät joudu liialliseen rasitukseen maksaessaan suomalaisen tasoisia sosiaalietuuksia muualta Euroopasta tulleille työntekijöille ja heidän perheilleen. Mutta uskon, että tämä onnistuu.

Herra puhemies! Olen tuonut esiin eräitä kansalaisten keskuudessa esitettyjä huolenaiheita Eurooppa-integraatioon liittyvissä asioissa, mutta kuten jo aluksi totesin, selonteko ja varsinkin se, että se käsitellään eduskunnan valiokunnissa ja että siitä siten saadaan syvällisempää tietoa niin kansanedustajille kuin toivottavasti sitä kautta myös kansalle, on omiaan hälventämään yhdentymiseen liittyvää pelkoa ja lisäämään niiden kansalaisten määrää, jotka näkevät yhdentymiskehityksen Suomen kannaltakin paremman tulevaisuuden perustana.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jouppila katsoi olevan perusteltua aihetta puhua tiedeyhteisön puolesta. Hän ymmärtääkseni totesi, että

tiedeyhteisö on suorastaan odottanut integraatiota ja perustanut odotuksensa siihen kansainvälisyyteen, joka on tyypillistä tiedeyhteisölle. Satumme olemaan osittain saman yliopiston palveluksessa siviilielämässä, ja täytyy sanoa, että seurustelemme ilmeisesti tiedeyhteisön eri osien kanssa.

Se osa tiedeyhteisöä, jonka kanssa minä olen joutunut keskustelemaan taikka mielelläni keskustellut, on esittänyt erittäin runsaasti kriittisiä havaintoja taloudellisen integraation suhteen. Sen sijaan se pitää aivan luonnollisena sitä, että itse tieteellinen työskentely on oikeata ja perusteltua ainoastaan kansainvälisenä toimintana. Mutta tämä varaus täytyy esittää siihen, kun väitetään, että tiedeyhteisö in corpore olisi tällä kannalla.

Ed. Jouppila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä minä huolimattomasti sanoin asian, mutta luulen, että ed. Pulliaisen kanssa tarkoittamme samaa asiaa elikkä että tieteen kannalta ovat erittäin merkityksellisiä kansainväliset yhteydet. Toivotaan, että yhdentyminen auttaa siinäkin asiassa myös tieteen kehittämistä täällä Suomessa.

Ed. Vähänäkki: Herra puhemies! Nythän on sillä tavalla, että jos johonkin asiaan oma kanta on vielä jossain määrin epämielinen tai horjuva — tämä on iso möhkäle kaiken kaikkiaan tämä selonteko — ja monen kansanedustajan kohdalla varmasti on näin asianlaita, niin silloin on hyvä seurata, miten vastustajaksi koettu henkilö suhtautuu asiaan, koska se helpottaa oman kannan muodostamista.

Olen havainnut lehdistöstä jo parin vuoden aikana silloin tällöin, että Englannin rautarouva Margaret Thatcher suhtautuu erittäin kriittisesti Euroopan yhdentymiseen ja moneen sen lieveilmiöön. Hän on jopa todennut omasta mielestään kielteisenä seikkana, että yhdentyminen on sosialismin eteenpäinmenoa, jonkin sortin sosialismin. Rautarouva vastustaa sitä, että useat Euroopan maat ajan oloon ovat samalla viivalla taloudellisesti ja kulttuurisesti, että hyvinvointi leviää laajemmalle ihmisten joukossa, että maailma ja Eurooppa kansainvälistyy, rajaesteet kaatuvat, maiden erikoistuminen voi tapahtua tuotannonaloilla, jolloin tehok-

kuus lisääntyy ja saavutetaan suurtuotannon edut ja ne voidaan kunnolla hyödyntää, kuljetetaan tavaraa, palveluksia, työtä ja pääomaa maasta toiseen — siitä hyötyy kuluttaja — tuotekehittely paranee, jolloin laajemmat markkinat avautuvat ja taloudellinen kasvu nousee. Kaikki ovat hyviä sosiaalidemokraattisia tavoitteita. Jos tämä on Thatcherin mielestä sosialismia, niin sen mielellään myönnämme ja tunnustamme.

Mutta kansainvälistymisasiassa kiinnitti huomiota vanhan veteraanin Ensio Laineen hieman skitsofreeninen puheenvuoro. Kommunistit ovat aina, niin kauan kuin muistan, puhuneet kansainvälisyydestä ja kansojen veljeydestä ja vähätelleet kansallisuuden ja kansallisten arvojen merkitystä. Nyt nämä samat piirit ovat yksi toisensa jälkeen kieltämässä mestarinsa niin kuin Pietari hiilivalkealla.

Sitten eräisiin yksityiskohtiin, ensimmäisenä ruuan hinta. Tässä maassa on vesi kielellä kauan odotettu ruuan hinnan alennusta ja yhtenä sesam aukene -näkökulmana on tuotu esiin, että kyllä sitten yhdentyneessä Euroopassa ruoka Suomessakin halpenee. Ei kuitenkaan näytä siltä, kun selontekoa lukee. Siellä tyydytään maatalouden kohdalla esimerkiksi vain myrkkujen, torjunta-aineiden, lannoitteiden ja muiden setvimiseen ja niitä koskevien määräysten harmonisoimiseen. Mielestäni ruuan hinnan alentamiseksi tulisi edetä yhdenmukaistamisen tiellä myös maatalouspolitiikan kohdalla ja tien päässä pitäisi näkyä myös maataloustuotteiden vapaa-kauppa. Samanaikaisesti ja samaan hengen-vetoon sanottuna tulisi myös turvata kotimaisten maataloustuotteiden viljely kriisitilanteita ajatellen, ja samalla tulisi myös turvata sopivan määrän viljelijöitä kunnollinen toimeentulo. Täällä viljeltäköön sitä, mikä edullisesti kasvaa. Muut tuotteet tuotakoon muualta.

Usein puhutaan ja niin taisi Jouppilakin puhua terveellisistä ja myrkyttömistä suomalaisista elintarvikkeista, maataloustuotteista. Olen kuullut myöskin vastakkaisia puheita siitä, että tietyt maataloustuotteet, hedelmät, kasvit, kasvavat terveellisemmiksi, jos luonnonaurinko taivaalta muutaman kuukauden pitempään kuin Suomessa porottaa. Niitä kasveja tämä ainakin koskee, joita me pinistelemme kasvihuoneessa kasvamaan edes jollakin tavalla. Siis teollisten elintarviketuot-

teiden ohella vapaakauppaa kohti myös maatalouspolitiikassa.

Asunnon hintaa on myös itketty jatkuvasti niin kuin ruuankin hintaa. Mielestäni Ees-kehitys on pantava palvelemaan myös asuntotuotantoa Suomessa. Selonteossa esitetty rakennusmääräysten harmonisointi ei ole tarpeeksi pitkälle menevää. On yhdennyttävä esitettyä enemmän rakennusaineteollisuudessa, julkisissa hankinnoissa, rakentamisessa. Saisimme kunnollista kilpailua ja kotimaisille gryndereille kilpailua, josta ainoastaan asunnon tarvitsija hyötyy. Tällä metodilla gryndereiden yliveritaiset voitot saataisiin vihdoinkin jäämään historiaan.

Ees:n sisäisessä aluepolitiikassa yhdyn niihin, jotka ovat sanoneet, että olisi oltava selonteossa esitettyä vaativampi. Meidän on vaadittava Suomelle ja yhtä pohjoisille maille, mikäli niitä nyt EY:n piiristä löytyy, omat kriteerionsa aluepoliittisen tuen saamiseksi. Tällaisia ovat jo ilmasto, syrjäisyys, harva asutus jne. Esimerkiksi kuljetuksissa pitkät etäisyydet olisivat hyvä tuen kriteeri noudattaen Suomessa annettua kuljetustukea.

Sitten tavaroiden ja ihmisten kuljetuksesta muutenkin. On erinomainen asia, että lupajärjestelmästä luovutaan. Tätä täytyy tervehdellä ilolla. Ei luovuta siis lupajärjestelmästä yleensä, vaan nimenomaan määrällisiä rajoituksia koskevista lupajärjestelyistä. Ainoastaan laadulliset, autoon, sen kuljettajaan ja omistajaan liittyvät vaatimukset lupajärjestelmässä tulisi hyväksyä. Tämä tapahtuu kirjasen mukaan vuoteen 1993 mennessä, jolloin siirrytään uuteen järjestelmään. Se olisi pitänyt tehdä jo huomattavan monia vuosia aikaisemmin, vaikka EY:stä ei olisi ollut mitään tietoaakaan. Vapaan todellisen kilpailun, joka olisi tehnyt taksi- ja kuorma-autoliikennöitsijöistä todella yksityisiä yrittäjiä, olisi pitänyt saada Suomessa vallita jo pitkään ilman, että siihen liittyy spekulatioita kuten renkien käyttöä, jopa perinnöllisyyttä lupa-asioissa jne.

Ulkomaalaisten pääomahankintojen rajoitukset tuntuvat olevan kovin mieluinen puheenaihe monille täällä. Ihmettelin ed. U. Leppästä. Kun hän on vaihtanut ryhmittymää, hänestä on tullut niin liberaali, niin liberaali, että on jopa sitä mieltä, että saksalaiset ostakoon metsät ja rannat, ja sanoo, että jopa Konginkankaalle sopii tulla kilpailemaan ostoissa. Ei ota ed. U. Leppänen sitä

huomioon, että hyvin herkästi saattaa ilmetä vaara, että pitää opetella saksaa sen, joka sitä ei ennestään osaa, voidakseen mennä huvila-alueille ja yleensä järven ja meren rantamille.

Selonteossa on esitetty, ettei lomakiinteistöjen hankintaa vapautettaisi. Se on mielestäni hyvä asia. Kuitenkin on kysyttävä, miten kohdellaan ulkomaalaisen perustamaa lomakyläosakeyhtiötä, jossa saattaa olla kymmeniä, jopa satoja mökkejä tietyllä alueella, joka kaavoitetaan. Osakkeethan ovat irtainta omaisuutta, joka selonteon mukaan tulee vapaasti ulkomaalaisten ostettavaksi. Kohta varmasti ulkomaalaisten omistamissa lomakylissä liikkuu nahkahousuja ja kuulaassa Suomen kesässä kuullaan Über alles.

Selonteossa on myös sanottu, että metsäteollisuus saattaa tulla vapaasti ulkomaalaisten ostettavaksi. Toisaalta kirjasessa todetaan, ettei kansallisesti merkityksellisiä teollisuuslaitoksia kuitenkaan annettaisi ulkomaalaisten omistukseen. Tähän sopii kysyä, mitä ne kansallisesti merkittävät ovat, jos ei metsäteollisuutta niihin lasketa. Ovatko ne ehkä Sakon asehtaita tai jotakin muuta? Olen sitä mieltä, että hyvin tarkkaan pitää harkita metsäteollisuuden ulkomaalaisostot ja osakeannit. Niin ikään luonnonvarojen kohdalla yhdyn siihen, vielä löytämättömiinkin luonnonvarojen kohdalla, että ne pysyisivät suomalaisissa käsissä.

Koulutuspolitiikasta todetaan selonteossa mm., että sen tulee antaa jokaiselle mahdollisuus hankkia ammatillinen peruskoulutus ja saavuttaa korkein mahdollinen koulutustaso. Tämä asia on ollut jo pitkään tiedossa. Ihmetyttää tässä yhteydessä, ettei Suomessa ole joutuisammin lähdetty liikkeelle ja toteutettu ammattikorkeakoulukokeilua ja tehty kokeilun perusteella jo johtopäätöksiä; äskenhän totesin, että taksi- ja tavarakuljetuksien osalta olisi pitänyt lähteä aikaisemmin liikkeelle. Ilokseni kuulin ministeri Kasuriselta tänään kysyessäni, että vielä tänä vuonna ammattikorkeakouluasiassa tapahtuu jotakin.

Tässä yhteydessä olisinkin tuonut esiin sen seikan, että äskettäin Kymen läänin kansanedustajille esiteltiin erittäin sopivaa kokeilu- paikkaa Kotkassa. Kotkan teknillinen oppilaitos, Kotkan merenkulkuoppilaitos ja Kotkan metsä- ja puutaloudellinen oppilaitos

yhdessä muodostaisivat yhden ammattikorkeakoulun kokeilupisteen. Kotkahan on kansainvälinen merikaupunki. Synergia mainittujen oppilaitosten välillä on ollut jo pitkään monissa tavoitteissa. Metsäoppilaitoksessa on ulkomaalaisia opiskelijoita ollut useita vuosia nimenomaan Afrikan nuorista tasavalloista. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että Kotka on otettava yhdeksi kokeilupisteeksi ammattikorkeakoulukokeilua eteenpäin viettäessä.

Vielä pari pientä asiaa, herra puhemies! Pienten ja keskisuurten yritysten elämä ja tulevaisuus on turvattava. Olin erittäin ilahnutun, että ed. Paloheimo, jonka kanssa olen monista muistakin asioista, mm. patsaskysymyksestä, ollut samaa mieltä, on tässäkin tuonut esiin sen näkökulman, että pienen ja keskisuuren teollisuuden tulevaisuus on turvattava. Siinäkin me kuljemme jälkijunassa. Maatalous eli yksi pienyritysmuoto on saanut erinomaista tukea, ja valtava kouluttaja-kaarti valtion kustannuksella ympäröi tätä pienyritystoimintaa. Sen sijaan varsinaiset pienyritykset eli pienet ja keskisuuret teollisuuslaitokset eivät ole suuremmalti saaneet kuin vasta Harri Hermannin Holkerin aikana tuntuvampaa ja nimenomaan laajemmalle levittäytävää tukea.

Sitten Ees-tuomioistuimesta: Mielestäni on asianmukaista, että tuomioistuimesta muodostetaan osa EY-tuomioistuinta, joten aikaan, kun kiinteämpi suhde yhteisöön muodostuu, olisi jo pohja poljettu kovaksi tämän asian tiimoilta. Erityisen tärkeänä pidän sitä, että tähän tuomioistuimeen sekä Efta-maat että erityisesti Pohjoismaat saavat kukin edustajansa, siis tuomarin, nimittää. Nythän voidaan verrata esimerkiksi YK:n alaisia toimielimiä. Turvallisuusneuvostosta on aina hirvittävä taistelu, kuka maa kulloinkin pääsee jäseneksi, ja poisjäävien, ulkopuolelle jäävien, luottamus toimielimeen pienenee. Julkinen luotettavuus tuomioistuimella lisääntyy, jos taataan jokaiselle mukaan tulevalle maalle yksi tuomarin paikka.

Vihoviimeisenä asiana, herra puhemies, olen sitä mieltä, että valiokuntalaitosta on uudistettava niin, että EY-asia jatkossakin pysyy parlamentin hyppysissä.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Aika ajoin näytti jo siltä, että EY-neuvotteluja hoitavilla ulkoministeriön virkamiehillä oli

tavaton kiire viedä Euroopan ja Suomen yhdentymiseen liittyvät neuvottelut sellaisiinkin yksityiskohtiin, joita ei ollut pohdittu vielä edes asiantuntijoiden piirissä ja eri ministeriöissä. Toisaalta asioiden laajuus on myös vasta nyt johtanut mm. parlamentaariselta neuvottelukunnalta tullessiin esityksiin. Eduskunnan valiokuntien vakava ja syvälinen paneutuminen EY-integraation vaikutuksiin niiden yhteiskuntapolitiikan vastuulohkoilla on nyt keskeistä. On myös muistettava, että Euroopan yhteisössä itsessään on edelleen runsaasti auki olevia asioita. Verotuksen ja sosiaalisten kysymysten käsittelyssä on merkittäviä poliittisia ja kansallisia ristiriitoja. Edelleen on syytä muistaa, että EY-maiden elinkeinopolitiikan lähes 300 direktiivistä vain 14 on voimassa kaikissa EY-maissa.

Aluepoliittisen neuvottelukunnan kansainvälisten asioiden jaosto on esittänyt viime viikolla ensimmäiset johtopäätöksensä EY-integraation vaikutuksesta Suomen aluepolitiikkaan. Toimenpide-esitykset kohdistuvat aluepolitiikkaan, koulutuksen ja pk-yritysten toimintaedellytysten vahvistamiseen. Näiden parlamentaarisen neuvottelukunnan näkemysten tulee olla vahvasti jatkotyöstettävänä eduskuntakäsittelyssä.

Herra puhemies! Keskityn lähinnä EY-integraation ja Suomen aluepolitiikan suhteiden johtopäätöksiin eräin kommentein.

Suomella on painavat erityisperustelut, joista lähtien maamme neuvottelijoiden on esitettävä tiettyjä varauksia aluepolitiikkaan. Tämän vuoksi eduskunnan on otettava erityisesti kantaa aluepoliittisiin kysymyksiin. Jälleen on tältä osin kuitenkin todettava keskeiset puutteet. Hallitus ei yleisestikään lakiesitystensä perusteluissa suorita aluepoliittisten vaikutusten arviointia. Eduskunnalla itsellään ei ole erityistä aluepoliittista valiokuntaa aluepolitiikan ratkaisevasta kansallisesta merkityksestä huolimatta. On nyt valiokuntatyönjakoa ja -käsittelyjärjestystä hoidettaessa erityisesti mietittävä, miten tämä hoidetaan senkin takia jo, että aluepolitiikka on keskeistä ja Suomella ei missään tapauksessa ole enää ainakaan varaa 60-luvun kaltaiseen maassa- tai maastamuuttoon. Tältäkin osin aluepolitiikan merkitys korostuu. Ehkä valiokunta, johon luontevasti voisi pääosin keskittyä tämän käsittely, olisi laki- ja talousvaliokunta, joka käsittelee

nimenomaan hallinnon ja kunnallishallinnon asioita.

Eritysperustelut aluepolitiikalle ovat maamme harva asutus, pitkät välimatkat, syrjäinen sijainti, ilmasto sekä suuri alkutuotantosektori. On paljastunut, etteivät nämä erityistekijät korostu EY:n käyttämillä tunnusluvuilla. Kriteerit ovat erilaiset. Suomen on siis todettava kansallisen aluepolitiikan harjoittamisen tarve erilaisista kriteereistä johtuen. Suomen ei myöskään tule ajautua maksajaksi EY:n sisäiseen aluepolitiikkaan johtuen näistä rakenteellisista eroavuuksista.

Näissä asioissa toivoisin myös yhteistyötä Pohjoismaiden kanssa. Keskeistä on, että pohjoismainen näkökulma toisi juuri työttömyyden ja elintason rinnalle tarkastelussa myös harvan asutuksen.

Suomen tukipolitiikka perustuu pääasiassa pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Ongelmia saattaa esiintyä toimintatukien, esimerkiksi kuljetustuen, osalta, mutta siihen on erityinen peruste juuri kehitysalueidemme syrjäisyys keskeisiin markkinoihin nähden. Myös metsäteollisuuden kansallinen merkitys ja sijainti maan syrjäisissä osissa korostaa erilaisista lähestymistä. Yritystukea on kuitenkin viime vuosina EY:n periaatteiden mukaisesti vähennetty ja suunnattu uudelleen kolmannella ja neljännellä perusvyöhykkeellä. Suomen lähtökohtana on turvata nykyiset tukimuodot jo tasa-arvoperiaatteestamme lähtien, jolla korostamme peruspalvelujen ja hyvinvoinnin turvaamista kansalaisillemme varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta aina, esimerkinomaisesti, kansanterveyslakia myöten.

Aluepolitiikkamme onnistumisen kannalta ovat ratkaisevia toimenpiteet pääkaupunkiseudun hallitsemattoman kasvun sekä maan kasvukeskuspolitiikan suhteen. Nämä on tuotava esille neuvotteluissa. Erityinen kansallinen etu on metsien ja rantojen omistuksen säilyttäminen kotimaisissa käsissä. Ne ovat erityisesti kehitysalueidemme keskeisiä vahvuuksia, joiden hyödyntäminen tukee tasapainoista alueellista kehitystä, ja muodostavat Itä- ja Pohjois-Suomessa erityisen kohalonkysymyksen.

Valitettavasti aluepoliittinen neuvottelukunta poisti esityksestä metsäteollisuuden ehdottaman kannan metsäteollisuuden säilyttämisestä suomalaisena kotimaisessa omistuksessa. Vaikka metsäteollisuuden ulkomai-

sesta omistuksesta irrotettaisiin metsien omistaminen, on lepsuus tässä asiassa ja tässä vaiheessa käsittämätöntä. Metsäteollisuuden vienti EY-alueelle on 60 prosenttia viennistämme. Sen omistaminen on siis voimakkaasti kansantaloutemme ja itsenäiseen toimintakykyymme liittyvä kysymys. Teollisuuslaitosten sijainti huomioon ottaen kyseessä on myös aluepoliittinen perustekijä. Metsäteollisuuden ei tarvitse omistaa metsiä. Se vaikuttaa muutoinkin monin tavoin myös kansallisvarallisuutemme metsän käyttöön ja arvoon.

EY-integraation keskeiset toimenpiteitä vaativat alueet ovat koulutus ja pk-yritysten toimintakenttä. Peruskoulun ja lukion kieltenopetusta on monipuolistettava ja lisättävä käytännön läheisyyttä. Ammattioppilaitosten itsenäistä liikkumavaraa koulutuksen järjestämiseksi elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti tulee lisätä. Kansainvälistä koulutusta kursseina tarvitaan. Vierailta kielillä annettavaa opetusta myös ammatillisissa oppilaitoksissa on lisättävä. Pienyrittäjille tarkoitettuja kansainvälistymiseen liittyviä täydennyskoulutuskursseja on lisättävä erityisesti kehitysalueilla sijaitsevista korkeakoulujen täydennyskoulutusyksiköissä. Olisi myös pohdittava erityisten koulutuskeskusten perustamista ulkomaille, esimerkiksi yhteistyössä ulkomaisten oppilaitosten kanssa. Kauppa- ja teollisuusministeriön tulee tukea enemmän myös yritysten omaehtoista kansainvälisyyttä ja kielikoulutusta.

Erityisenä ongelmana on koettu myös se, ettei maassamme ole ulkomaalaisille lapsille tarkoitettua lukioasteista koulutusta. Tätä opetusta onkin järjestettävä pikaisesti Helsinkiin ja suurimpiin kaupunkeihimme. Tämä puute estää esimerkiksi ulkomaisten opettajavojien ja miksei myös yrityspoimen henkilöiden saapumista Suomeen ja työskentelyä täällä.

Matkailun merkitys tulee entisestään korostumaan. Tästä huolimatta maassamme ei ole vielä kukaan korkeakoulutasoista matkailualan koulutusta. Tätä tulee aikaansaada erityisesti Järvi-Suomen ja Lapin alueelle.

Uudenlaista asennetta tarvitaan myös elinkeinoasiamiesverkoston järjestämisessä. Pienten kuntien elinkeinoasiamiesten keskinäisestä kilpailusta peltisepänliikkeestä on siirryttävä kuntien välisiin, yhteistyöhön perustuviin seudullisiin kehittämisryhmiin. Näihin

tulee hankkia kansainväliseen kauppaan pysyvä asiamies. Maan tasolla tulee Euroneuvontakeskuksen henkilöresursseja vahvistaa. Euroopan yhteisön alueella toimii noin tuhat suomalaista yritystä. Niiden piiristä löytyy päteviä asiantuntijoita, jotka ovat tehneet jopa sairaista eurooppalaisista yrityksistä alueensa markkinajohtajia suomalaisomistuksessa. Tämä kokemus tulee kerätä ja kanavoida pk-yritysten tietopankkeihin ja koulutukseen.

Kaupallisten sihteerien merkityksestä on syytä keskustella. Asemamaan diplomatian seuraamisen sijasta heidän panoksensa tulisi mielestäni saattaa tehokkaammin raakaan, yrityksiä ja kaupantekoa tukevaan työhön. Tällöin ulkoministeriö ei voine olla oikea palkanmaksaja.

Keskeistä jatkossa on, että yrityksemme pääsevät osallistumaan kansainvälisiin ohjelmiin. Tämän edellyttämä rahoitus on turvattava. Yritystemme osallistumista erilaisiin kampanjoihin ja näyttelyihin on edistettävä riittävällä tuella ja sen joustavalla myöntämisellä. Muitakin kilpailukykyämme ja aluepolitiikan kannalta keskeisiä uusia avauksia tarvitaan. Yritysten kannalta on nyt tärkeitä toteuttaa sosiaaliturvamaksujen muuttami-

nen liikevaihtoon perustuviksi. Palkkaperusteisilla maksuilla on vaikeutettu työllisyyden hoitoa sekä heikennetty kilpailumahdollisuuksia erityisesti pienyrityksissä. Liikevaihtoperusteinen maksujärjestelmä on myös siinä mielessä tärkeä ja hyödyllinen, että se saattaa myös lisääntyvän tuonnin sosiaaliturvamme rahoitukseen mukaan.

Herra puhemies! Tässä oli eräitä lähinnä aluepolitiikkaan liittyviä havaintoja ja johtopäätöksiä koulutuksesta ja pk-yritysten toimintaedellytysten vahvistamisesta.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 23.23.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola (s. 627—713)

M. V. Mandelin (s. 713—744)